Lawrence Durrell

MONSIEUR

YA DA

KARANLIKLAR PRENSİ

AVIGNON BEŞLİSİ: 1

Türkçesi
SEÇKİN SELVİ

Lawrence Durrell

MONSIEUR
YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ

AVIGNON BEŞLİSİ: 1

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi.
Eko Basımevi'nde basıldı. (1992)

Lawrence Durrell

MONSIEUR
YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ

AVIGNON BEŞLİSİ: 1

ROMAN

Türkçesi
SEÇKİN SELVİ

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Bâbıâli Caddesi No. 19 Kat 2, 344410 Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 528 61 13 Fax: 513 51 88

Özgün adı:
Monsieur
or
The Prince of Darkness

ISBN 975.510.441-0

BİR OKUMA ŞÖLENİ

Lawrence Durrell kendisiyle yapılan son söyleşilerden birinde[1] yapıtını üç evrede, üç süreçte gerçekleştirmeyi tasarlamış olduğunu söyler: *Agôn, Pathos* ve *Anagrorisis. Agôn* Eski Yunan'da yarışmalara verilen addır. Antik Çağ Grekleri dinsel bayramları *agonistika* (vücut ve düşünce yarışları) ve *gymnastika* (bedensel gösteri, cimnastik) ile kutlarlardı. Duygulanım anlamına gelen *Pathos* deyimi Antik *Çağ'da, bir anlamda, Logos* (usla kavrama) deyiminin karşıtı sayılmıştır. *Anagnorisis*'e gelince, Aristoteles, Poetika'sında, *tanınma* anlamına gelen bu kavramı tragedyanın ögelerinden biri olarak sayar. *Anagnorisis,* bilgisizlikten bilgiye geçiştir. Bu da, alınyazısının mutluluk ya da felâket *için belirlediği kişilerin* ya *dostluğuna ya da düşmanlığına* götürür insanı.

Lawrence Durrell yanıtını şöyle tamamlar: *The Black Book* benim *agôn*'umdur, yani savaş alanım. *Pathos* bir tanıma tarzıdır; *anagnorisis* ise gerçekleştirme ve bütünsel kabuldür. İnsanın, *nevrozunun* tıkanmış karbüratörünü açması için bu evreden geçmesi gerekmektedir. *İskenderiye Dörtlüsü*[2] benim için *pathos*'tu. Yakın zamanda her şeyi kabul etme umuduyla, benim *anagnorisis*'im olan *Avignon Beşlisi*'ni tamamlamaya çalışıyorum.

The Black Book'ta *yazar,* ağır bir ruhsal ve aktörel bunalım yaşamış ve bu onun *agôn*'u olmuştur. Tıpkı savaşa giderkenki durum gibi. İnsan, dönebilirse tepeden tırnağa değişmiş olarak döner savaştan. Durrell da *The Black Book*'tan sonra artık bambaşka bir insandır.

Yazarına *göre, İskenderiye Dörtlüsü,* kişiliğin bağıntılı ve belirli olmadığını telkin eden bir Avrupa romanıdır. *Dörtlü* yalnızca gerçekliğin değişkenliği üzerinde değil, insan kişiliği üzerinde de durur, onun da belirsizliğini göstermeye çalışır. Einstein'ın görelilik kuramının roman anlatı yöntemine yansımasıdır

romancının uyguladığı kurgu. Nesnenin algılanmasını sağlayan üç boyuta, Einstein'ın *zaman* boyutu, dördüncü boyut olarak eklenmiştir. Bunun sonucu olarak, dördüncü kitap olan *Clea*'da belirgin bir zaman ekseni de duyumsanır.

Justine'de (1. basım: s. 82; 2. basım: s. 76), bir kahramanının söylediği gibi kitabının *düş kurmasını* istemektedir.

Yukarıda belirtildiğigibi, *İskenderiye Dörtlüsü,* kişiliğin belirli ve bağıntılı olmadığını, ama özel nitelikler oluşturduğunu telkin eden bir Avrupa romanıdır. *Avignon Beşlisi* ise kişiliğin ayrımını tartışma konusu yapan bir Tibet romanıdır. Durrell, *Dörtlü*'de yararlandığı, matematiğin ve nesneye bakışımızın temelinde bulunan dört boyut ile Budizm'in beş *skandhas*'ı (ögesi) arasında bir birleşme noktası kurmaya çalışmaktadır. Buda'ya göre, her var olan şey (ister doğal, ister ruhsal olsun) şu beş ögenin karışımından oluşmuştur: *Özdeksellik, duygu, algı, zihinsel biçimlenme* ve *farkında olma*... Buda'ya göre her şey özdekseldir. Buda, ayrıca, evrenin hiçbir yerinde, öncesiz ve sonrasız ve değişmeyen bir varlığın bulunmadığını söyler. Açıkça, tanrılık varsayımını yadsır. Durrell bu beşlemenin simgesine uygun olarak beş kitap düşünmüştür: *Monsieur or The Prince of Darkness; Livia or Buried Alive; Constance or Solitary Practices; Sebastian or Ruling Passions* ve *Quinx or The Ripper's Tale.* Birincisi 1974 yılında, sonuncusu ise 1985'de yayımlanan beş romanın mekânı da *Dörtlü*'de olduğu gibi gene bir kenttir: *Avignon.* Örneğin, Constance'ta Justine'in süründüğü kokuyu tanımak nasıl olası ise, İskenderiye ile Avignon da bilinircilerin (gnostiklerin) tarihsel varlığıyla birbirine bağlıdır. Yazar, *Dörtlü*'de İskenderiye'yi matematiğin temelinde bulunduğu için seçmiştir. Avignon'a gelince Ortaçağ ve Rönesans düşüncesi aşağı yukarı bu kentte biçimlenmiş, banker ve asker niteliğiyle tanınan Temple tarikatının da merkezi olmuştur. *Beşli*'de, geri planda da olsa önemli bir yer tuttuğu için bu tarikattan söz etmemiz gerekiyor: Bu şövalye tarikatı, 1119 yılında Kudüs'te Fransız şövalyesi Hugues de Payens ve birkaç şövalye arkadaşı tarafından kuruldu. Öğreti olarak Augustinusculuğu benimseyen tarikatın amacı, kutsal kent Kudüs'ü korumaktı. Zamanla rahiplerin de katıldığı bu tarikat bir hayli genişledi ve güçlendi. Özel bir banka kurdukları, krallara bile borç verecek kadar zenginleştikleri

söylenir. Zenginlikleri öylesine artmıştı ki Fransa Kralı Güzel Philippe ve Papa V. Clemens'la araları açıldı. Sonunda, zenginliklerine elkoymak isteğinin de etkisiyle, tutuklandılar ve engizisyon mahkemesinde işkence gördüler. Doğuda şarap ve Hasan Sabbah'ın batınî Haşhaşiyetarikatıyla tanışan tarikat üyeleri, aynı zamanda, tanrısal bilgiye tümüyle ulaşılabileceğini ileri süren gnostizm'den de etkilenmişlerdir.

Daha sonra, 1957 yılında Avignon yakınlarındaki Sommières'e yerleşen Lawrence Durrell, bir gün, tarikat üzerine yazılmış bir incelemeyi okurken, teslim oluşlarındaki gizden etkilenip serüvenlerini ve gizlerini yeni bir romanın malzemesi yapmaya karar vermiş.

Beşli'nin ilk romanı *Monsieur ya da Karanlıklar Prensi*[3] garip bir intiharla (belki de ritüel bir cinayettir) başlar ve bu intiharın nitelik ve nedenini araştırarak gelişir. Bu süreç içinde, bir çift aşk üçgeni sahneye gelir: Birisi erkek kardeşi, birisi kocası olan iki eşcinsel arasında kalan bir kadın ve birisi karısı, öteki karısının sevgilisi, iki lezbiyen arasında kalan bir İngiliz yazar. Tutkuları ya da hastalıklarıyla birbirine bağlı bu altı simetrik kişiye, bunların üzerinde etkili olan üç kişi daha eklenir: Templier mezhebiyle ilgili araştırmalara tutkun bir İngiliz tarihçi; gnostizm tarikatı üyesi bir İskenderiyeli erkek ve Çingenelerle birlikte dünyayı dolaşan bir banker kızı.

Bu insanların çoğu roman, mektup, tarih incelemeleri yazarlar ve günlük tutarlar. Birbirlerinin yazılarına girdikleri gibi, *Monsieur* de bunların metinlerinden parçalar aktarır. Bütün bunlar, yazarın ölüm, aşk, delilik, Tanrı ve şeytan bağlamında düşüncelerini sergilemesine yardımcı olurlar.

Beşli'nin ilk ayağı, başka bir deyişle, bir 'beşli'nin çaldığı partisyonun ilk 'mouvement'ı olan *Monsieur*, kendi ürettiği ve çevresinde oluşacak yapıtın niteliksel düzgüsünü de temsil ediyor; çünkü birden fazla roman içeriyor, birden fazla romanı kapsıyor: Bir bölümün gerçekliği, kendisini izleyen bölümün öncüsü, romanesk malzemesi oluyor; ve bu böyle sürüyor. Yazarın 'prizmatik görme' (algılama, tasarım) adını verdiği bu yönteme, bu usta işi ayna oyunlarına, okur, *Justine*'den buyana artık alıştı. Aslında, 'alıştı' dememek gerek; artık yabancı değil aynanın yansıtmalarına.

Roman, anahtar-kişinin ölümüyle başlıyor: Templier mezhebine ona ihanet etmek amacıyla giren bir soylunun soyundan gelen Piers de Nogaret, daha önce de belirttiğimiz gibi, intihar eder ve kızkardeşi Sylvie aklını yitirir. Yapıtın geri kalan bölümü, bu başlangıç darbesinin neden olduğu özekdeş, aynı merkezden çıkan dalgaların betimlenmesinden, yorumlanmasından oluşur: Her ilişki, kendisinden daha derin bir başka ilişkiyi; her durum, kendisinden daha geniş boyutlu bir durumu açımlar.

Sylvie'nin kocası Bruce, olay yerine gelir ve romanın ikinci yarısında söz alır. Örgü yumağı açıldıkça, Bruce ile kızkardeşi Sylvie arasında bir ensest tutku bulunduğu; Piers'in intiharına ise, Mısır'da bulunduğu sırada girdiği bir gnostik tarikatın neden olduğu anlaşılır. Nihayet, Bruce'ün eline geçen kâğıtlar arasında, ortak arkadaşları, romancı Rob Sutcliffe'in 'Venedik Defterleri' de bulunmaktadır. Rob Sutcliffe bu bitmemiş romanında, Bruce-Sylive-Piers aşk üçgenini ele almıştır.

Kitabın ikinci bölümünde söz alan Sutcliffe aracılığıyla yeni bir aşk üçgeni keşfederiz: Stucliffe ve onun umutsuzca sevdiği karısı Pia; Pia'nın âşık olduğu, olağanüstü güzel, Amerikalı Zenci kadın Trash. İkinci üçlünün ortaya çıkmasıyla birinci üçgen gerçekliğini yitirir: Daha önce olanlar belki de yazılmakta olan *(work in progress)* bir romanın parçalarından başka bir şey değildir; tanıdığımız Bruce, Sylive ve Piers, belki de romancı Stucliffe'in bir yeniden yaratısıdır.

Bütün yapıt, biri ensest'in, öteki eşcinselliğin izlerini taşıyan bir çift 'inançsız üçleme'nin üzerinde yoğunlaşır. Bir çift üçgen, kim olduğu belli olmayan yaratıcılarının zihninde gnostik kavramını da yansıtır: Kitabın ortalarında bilgin Akkad tarafından açıklandığına göre, her şeyin kaynağında bir üçlü (iki erkek ve bir dişi) bulunmaktadır.

Monsieur'de dünyanın, özellikle de çağdaş dünyanın reddi anlamına gelecek ipuçları da var: Kitabın sonuna doğru Akkad, bu reddi uzun bir mektupla açıklar: Tarihin akışı değiştirildi, insan duyarlığının ekseni tümüyle yanlış okundu, yanlış yorumlandı; mal-mülk edinme ve onun gölgesi olan tüketim insanın yüreğini mühürledi ve *Monsieur*, 'karanlıkların prensi' – çünkü *şeytan* bir 'gentleman'dir – çağcıl dünyada egemenlik sürmekte-

dir.

Burada duruyorum. Çünkü neredeyse romanı iyice özetleyip işin tadını kaçıracağım.

Çağımızın son birkaç 'büyük' romancısından biri olan *Lawrence Durrell* 27 Şubat 1912'de Jalunda'da (Hindistan) doğdu. Sekiz ya da dokuz yaşında, babası kendisine ne olmak istediğini sorduğu zaman, "Yazar olmak isterdim," diye yanıtladı. İlk şiirlerini on dokuz yaşında yazdı ve ilk romanı *Pied Piper of Lovers*'ı 1935 yılında, yirmi üç yaşında yayımladı. Hindistan'dan ayrılan ailesi Adriyatik Denizindeki Korfu Adasına yerleşti. Bu sırada, daha sonra en yakın dostu olacak olan *Henry Miller*'la tanıştı ve on romanlık (*İskenderiye Dörtlüsü* ve *Avignon Beşlisi* ile birlikte) bir büyük yapıtın ilk 'mouvement'ı (eleştirmenler bu müzik deyimini özellikle kullanıyorlar) olan *The Black Book*'u (1938) yayımladı.

Diplomatik mesleği (Attila İlhan onun casus olduğunu söyler), onu dünyanın dört bir yanına sürükledi: Kahire, İskenderiye, Rodos, Arjantin, Yugoslavya ve Kıbrıs.

1957 yılında Güney Fransa'ya yerleşti ve *İskenderiye Dörtlüsü*'nün ilk kitabı olan *Justine*'i yayımladı. 1970'ten sonra *Avignon Dörtlüsü*'nü yazmaya başladı.

Resimlerini *Oscar Epts* adıyla imzalayan ve ilk sergisini 1970 yılında, Paris'teki Galerie de Seine'de sergileyen yazarın resimleri, şu günler, Sommières'deki 'Lawrence Durrell İnceleme ve Araştırma Merkezi'nde sergileniyor.

Lawrence Durrell, 1990 yılının kasım ayında Sommières'deki evinde öldü.

Biraz önce, 'çağımızın son birkaç *büyük* romancısından biri' olarak tanımladığım Durrell'in büyüklüğü nereden geliyor? Vladimir Vokoff'un 'Muhteşem Lawren e'[4] olarak tanımladığı yazarla ilgili olarak, *İskenderiye Dörtlüsü*'nün Türkçe baskısına yazdığı önsözde şunları söyler *Akşit Göktürk*[5]: "İngiliz yazınında roman alanında Henry James, Joseph Conrad, James Joy e, Virginia Woolf, Dorothy Richardson gibi anlatı ustalarının yöntem deneylerinin neredeyse unutulduğu, gelenekçi çizgide sıradan romanların yaygınlaştığı dönemde Durrell'in anlatı yönte-

mini kendine sorun edinen bir yazar olarak ortaya çıkması çok ilginçtir. Einstein ile Freud'un bilimsel kuramlarından esinlenerek geliştirdiği anlatı yöntemiyle roman biçiminde yeni bir devrimi dener Durrell... İngiliz yazınının Elizabeth Çağı yazarları gibi, Shakespeare gibi, Joyce gibi, dilin bütün olanaklarının tadını çıkarma çabasında bir yazardır. En kabasından en incesine değin türlü insan yaşantısını, güzeli, çirkini, gülüncü acıklısı, yücesi aşağılığı, açığı kapalısı ile coşkuyla yazar. Bu bakımdan dörtlü dizisi, her şeyden önce sözcüğün gücüne, unutulmuş bir söylem biçimine yeniden dönüştür."

Şimdi, 1970'ten sonra iyice yaygınlık kazanan 'metin üretme' döneminde dilin yazınsal yapıtın merkezine oturtulduğu savını ileri sürenler çıkabilir. Doğrudur, son otuz yılda, yazınsal yapıtın her şeyden önce bir dilsel yaratı olduğu elbette anlaşılmıştır, ama yazınsal yapıtın içermesi gereken 'şey'de iyice ihmal edilmiştir. Bu 'şey', yani tarihsel, toplumsal, felsefi, insani katmanlar Lawrence Durrell'ın yapıtının 'serüven' örgüsünde ve kurgusunda bütün görkemleriyle yer alırlar. Yaşam, aşk, ölüm ve zaman kavram ve süreçleri; bunların irdelenmesini yazınsal yapıtın özeğine oturtmak; insanın inancını ve inançsızlığını bunlar karşısında denemek bir yazarın Yunan tragedyasının yolunu seçtiğini gösterir. Yunan tragedyası çok yalındır, ama yolu uçurumlarla döşenmiştir. Durrell bu uçurumlardan hiçbirine düşmemiş, doruklarda ise başı dönmemiştir.

Lawrence Durrell, düşünen, düş gören ve 'yaratan' bir yazardır; gerçek bir dil ve biçem ustasıdır.

Avignon Beşlisi'nin yayımlanmaya başlamasını, yazınımız için büyük bir muştu ve talih olarak görüyorum. Sırasıyla, *Livia, Constance, Sebastian* ve *Quinx* yayınlanırken *The Black Book*'un da geciktirilmeden yayımlanmasını ve bu on 'mouvement'lık dev yapıtın tamamlanmasını diliyorum.

Yazımı, Durrell'a sorulan bir soru ve yazarın bu soruya verdiği yanıtı[6] aktararak bitireceğim:

Soru: "Karşıtlıkları geliştirmeyi seven bir aykırı düşünce (paradoks) adamısınız: Güneyi, Akdeniz'i seçmiş bir kuzeylisiniz; inançlara ve dinlere karşı büyük bir ilgi duyan bilinmezcisiniz (agnostik), çileciliğe eğilimleri olan (ama) nefsine düşkün ve ehlikeyif bir insansınız; zengin bir barok üslupla yazan özlü

söz konuşmacısınız, yalnız yaşamayı seven büyük bir toplumcul insansınız... Bu tuhaf davranışların nedeni ne, bu karşıtlıkları kendinizde uzlaştırmayı nasıl başarıyorsunuz?"

Yanıt: "Sizi Çinli filozof Trang-Su'nun bir öyküsüyle yanıtlayacağım. Bir gün çömezlerinden biri ustasının yanına gelip şöyle demiş: 'Üstadım, elli yıl çalıştıktan sonra suyun üzerinde nasıl yürüneceğini öğrendim.' Usta onu şöyle yanıtlamış: 'Bravo, ama vazgeçebilir misiniz?' Aykırı düşüncenin temel olduğunu sanıyorum. Ben, Budizmin Groucho Marx'ı olan Trang-Su'nun öğüdünü dinledim.

ÖZDEMİR İNCE
Şişli, 2 Ekim 1992

Notlar:

1. *Magazine Littéraire* dergisinin Eylül 1984 sayısında yayımlanan, Jean Montalbetti'nin yaptığı söyleşi. Bu söyleşi, *İskenderiye Dörtlüsü*'nün dördüncü kitabı olan *Clea*'nın sonuna eklenmiştir.
2. *İskenderiye Dörtlüsü* (Justine, Balthazar, Mountolive ve Clea) Can Yayınları tarafından yayımlanmıştır.
3. 'Karanlıklar Prensi' deyimi Şeytan'ın sıfatlarından biridir.
4. Vladimir Volkoff, *Lawrence Le Magnifique*, Julliard / l'âge d'homme, 1984.
5. Akşit Göktürk'ün bu yazısı *Justine*'in önsözü olarak yayınlandı. Can Yayınları, 1984 ve 1989.
6. *Clea*'nın sonunda yer alıyor.

Kaynaklar:

1. Jean Montalbetti'nin yazarla yaptığı söyleşi. (*Magazine Littéraire*, Septembre 1984, 'Lawrence Durrell en dix mouvements'.)
2. Robert Loult, *Un livre qui rêve*, Magazine Littéraire, Mars 1977.
3. Jacqueline Piatier, *Lawrence Durrell et le prince des ténèbres*, Le Monde, 10 Aralık 1976.
4. Jean Freustie. *Monsieur ou le prince des Ténèbres*, Le Nouvel Observateur, Sayı: 634, 3-9 Ocak 1977.

Ghislaine de Boysson'a

BİR

'OUTREMER'[1]

Paris'ten güneye inen tren, öteden beri bindiğimiz hep aynı trendi mavimsi ışıklarını alacakaranlık görüntüleri üzerine parıltılı bir solucan gibi uzatan hep o ağır aksak, uzun katar. Tren, Provence'a şafakta, çoğu kez de çevreyi bir kaplan postu gibi hârelendiren benekli ayışığı eşliğinde varırdı. Ne kadar iyi anımsıyordum, o ne kadar iyi anımsıyordu! Bir zamanlarki ben olan Bruce ve her gün azar azar karaladığım bu sözcükleri yazarken dönüştüğüm Bruce. Beklenmedik duruşları, beklenmedik gecikmeleri olan bir tren; herhangi bir yerde, dağ başında bile uykuya dalabilir, orada öylece düşüncelere dalıp saatlerce kalabilirdi. Belleğin çırpıntıları ve girdapları gibi – örneğin, 'intihar' sözcüğünün çevresinde anafora kapılan düşünceler gibi, ürkmüş kurbağa yavruları gibi. Bizim tren, gideceği yere hiçbir zaman zamanında varmadı, hiçbir zaman da varmayacak.

Katarın sonunda, ışıkları yanan üçüncü sınıf kompartımandaki yalnız yolcu, bunları düşünüyordu. Bu adam, donuklaşmış aynada kendini seyrediyordu. Bahar başlangıcında hep böyle olurdu diye geçirdi içinden – ta tıp öğrencisi olduğu günlerde bile. Bu mevsimde, tren yankılar yaparak Dijon'dan çıktı mı bomboş olurdu. (Oraya gitmeyeli ne kadar olduğunu anımsamaya çalışıyordu, ama köşesi-

---

1. Kitabın orijinalinde de Fransızca olarak yer alan sözcükleri olduğu gibi aktarıyoruz. *Outremer*, Hıristiyanlığın başlangıcında ruhani gizleri bildiklerini savunan Gnostiklerin, görüşlerini denizaşırı ülkelerde yaymakla görevlendirdikleri kişilere verilen bir san. *Gnostizm:* İrfaniye, bilinircilik. *Gnostik:* Bu öğretiye inanan kişi. (Yayıncı)

ne çekilmiş, yarı uyur yarı uyanık otururken, gerçekte buradan hiç uzaklaşmamış gibiydi. Ya da en azından kendinden bir parça, şehrin gölgeli sokaklarında ve ıssız alanlarındaydı her zaman.)

Ama, mavi bir telgrafın çağrısı üzerine, kuzey kışından bahar başlangıcına emekleyerek, eskilerden farklı bir dönüştü bu kez. Hem de böyle bir yolculuk için berbat bir mevsimdi! Kuzeyde kar fırtınası demiryolu trafiğini felç etmişti burada ise bahar, toprağın donunu neredeyse çözmeye kararlı gibiydi. Dut ağaçlarının yeşil kuşağını geçip zeytin bölgesine gelince, insan buna iyiden iyiye inanıyordu; çünkü şafak kurşuniliğinde bile, altın renkli mandalinalar, Epikür'un Yunan bahçelerindeki gibi hevenk hevenk salımyordu. Yolcunun gözleri, iki yandan uçup giden görüntülere, ne olduklarım görmeden değip geçiyordu.

Gecenin geç saatlerindeki yolcu bendim, Bruce; ve bu yolculuğu da kendim seçmemiştim. Beni Prag'dan güneye çağıran telgraf, kısa ve özlüydü. En eski ve en iyi dostum Piers de Nogaret'nin intiharını bildiriyordu. Aslında Piers dosttan da öteydi, çünkü telgraf her ne kadar aile noteri tarafından çekilmiş olsa da, Piers'in kardeşi Sylvie benim karımdı. Telgraf, son birkaç yıldır sağlık danışmanı olarak çalıştığım İngiliz Elçiliğine geldi. 'Hizmetinizdeki Doktor Bruce Drexel'–ne kadar gerçeğe uzak geliyor bu, zamanın hıncını hesaba katmayan çok eskilerdeki belirsizliklerin bir yankısı gibi tıpkı! Aynadaki adanı, çekingenlikle bakıyordu kendisine. Tren homurdanarak ilerliyordu.

Roman kahramanlarının yaptığı gibi, düşüncelerini ve duygularını nesnelleştirmeye çalışıyor olmalıydı, ama beceremiyordu. Aslında, Rob Sutcliffe'in bizi konu ettiği ünlü romanında her şey aynen böyle başlar. Şimdi ben de tıpkı onun romanında kendisine önemli şeyler söyleyecek

olan ölüm döşeğindeki (tek fark buydu) arkadaşının yanına çağrılan kişiye benziyordum tuhaf bir biçimde. Sylvie de orada, her zamanki gibi konunun merkezindeydi. Deliliği, dokunaklı biçimde tanımlanıyordu. Kuşkusuz, romandaki kişiler bir bakıma bizim karikatürümüzdü, ama olaylar gerçekti; gidiş gelişlerimiz arasında bu serüveni yaşadığımız eski şato, Verfeuille de gerçekti. Bruce, Sutcliffe'e çok benzeyen roman kahramanıyla kendisini de biraz özdeşleştiriyordu. Yazar, onun için şöyle demişti: "Şimdilerde gerçek, yazarın işine yaramayacak kadar çağdışı oldu. Gerçeği canlandırmak ve güncelleştirmek için sanattan medet ummalıyız."

Peki, ya kâğıt üzerindeki hayallere karşı gerçek kişiler ne olacak? İnsan ölmekle çağdışı kalır, ama bu ölüm, ölenin arkadaşlarının aklını başına getirir, ya da getirmesi gerekir. Onun kitabını okurken, bunu – gerçekle hayali olanı nasıl birleştireceğimi – çok düşündüm. Şimdi o da ölmüştü ve Pia, kızkardeşim, evliliklerinin mutsuzluğunu günün birinde edebiyat tarihçileri incelesin diye, onun bütün yazılarını Verfeuille'deki çalışma odasına koymuştu. Mutsuzlukları, Pia'nın kötü bir eş olmasından kaynaklanmıyordu, çünkü birbirlerini deli gibi severlerdi; mutsuzlukları, değişimin acı öyküsüydü – bu değişim Sutcliffe'i iç kaynaklarındanyoksun bırakmış, kurutmuştu. Rob gibileri, aşırı bağlanırlar, aşırı duyarlı olurlar ve bunun sonucunda da kolayca kırılıverirler. Kızkardeşim bu satırları okusa, ellerini kulaklarına tıkar ve 'Hayır!' diye haykırırdı. Ama söylediklerim gerçek.

Birkaç ay sonra, yarım ömür sürmüş ve Piers'ın Delhi'ye atanmasıyla biraz aksamış olan o tuhaf dostluğumuzu yeniden pekiştirmek için, üçümüz de Piers'in doğduğu şehirde buluşacaktık. Bu yıl ikimiz de emekli olacak ve öykümüzün geri kalanını köhneleşen şatonun kalın duvarları arkasında Sylvie ile birlikte yaşamak üzere Verfeuil-

le'ye dönecektik. Bir bakıma kendimizi duvarların arkasına hapsetmek, dünyadan tümüyle el etek çekmek, üçümüz arasındaki onca sınavdan geçmiş ve yine de (en azından benim gözümde) varlığımın temel deneyimi olmuş bu uzun dostluğu geliştirip pekiştirmek için oraya dönecektik. Gerçekten de, verimliliği ve yoğunluğu açısından yaşamımda bu dostlukla karşılaştırabileceğim başka bir şey yoktu – Sylvie günün birinde aklını yitirdiği ve neredeyse kardeşini de kendisiyle birlikte deliliğe sürüklediği için talihsiz olan, üç köşeli bir aşk. Piers durakladı ve deliliğin eşiğinde durdu. Sanırım ben orada olmasaydım, o da, kızkardeşinin deliliğini düşünmekten kurtulmak için deliliği seçerek, akıldışının uzun yamaçlarından aşağı kayar giderdi. Şimdi her şey birdenbire değişmiş, altüst olmuştu. Piers ölmüştü ve şu andaki kişiliğime dönüşmüş olan benim için geleceğe yönelik çıkış kapısı yoktu. Arkadaşımın yok oluşu, gerçeği altüst etmişti; yine de onsuz ve ondan sonraya kalmak duygusu, içimde gözyaşına yer vermeyen bir kopukluk, uyuşuk ve korkusuz bir alaycılık uyandırıyordu. Aynada acı acı gülümseyen biri görünüyordu. Bu arada, uzaklarda, Montfavet'nin yeşil gül bahçelerinde, Çin şalına sarınmış Sylvie yürüyor, ölmüş kardeşiyle yaptığı sessiz konuşma dudaklarını kıpırdatıyordu. Tam o anda Bruce ayağa fırlıyor ve kapana kısılmış bir hayvanın acısı ve öfkesiyle boş vagonu arşınlamaya başlıyor.

İçimi kaplayan bu gerçekten kopma duygusunda, yorgunluğun da büyük payı vardı kuşkusuz. İnsanların ölmesi zaman alır. Ölü Piers de, dostlarının belleğinde yeni yeniyer edinmeye başlıyordu. Soğuyan bedeniydi, anıları değil. Ne zaman sıçrayarak uyansam, onun ölmüş olduğu gerçeğini öfkeli bir sancıyla yeniden yeniden yaşıyordum. Bir an hiçbir şey olmuyordu, yalnızca bir boşluk – sonra

bellek sustalı bıçak gibi açılıveriyor ve ben, onun gittiğini, kavramı kafamızda evcilleştirmeye yarayacak bilgilerden yoksun olduğumuz, ölüm denilen o tekinsiz konuma girdiğini algılıyordum.

Piers ölürken, yıllar önce Mısır'da – çöl gnostiklerinin öğretilerinden sabırla damıtılmış Akkad'ın ellerinde paylaştığımız töreni anımsamış mıydı acaba? Bu öğretilerin onda derin izler bıraktığını biliyorum. Hele ölüm konusunda, tartışılmaz etkileri olmuştu. Çünkü o törenden sonra, ölmek kavramına önem yüklemek, olanaksızdı. Tüm bireysel ölümler, Tanrının ölümüyle başladıkları noktaya geri dönüyordu. Bu düşüncenin o zaman beni nasıl dehşete düşürdüğünü anımsıyorum! Gülümseyişi sevecenlik dolu Akkad'a veda ederken, bize demişti ki: "Öğrendiklerinize aklınızı takmayın. En kısa zamanda o öğrendiklerinize dönüşün –*çünkü insan, bir oluşuma vardı mı, onu unutur.*"

Kuşkusuz, bu öteki tür ölümle, bundan böyle insanda salt zamanın ölümünü gölgeleyecek olan gnostik ölümle, Akkad ve mezhebindekiler için bedenin bir özensizlik, bir kendini kapıp koyveriş biçimi demek olan ölümle bağlantılıydı. Akkad, "İnsan, ölümden yarar sağlayacak büyük oyunu öğrenmeden ölüme göz yumarsa, ölmek bir kapris olmaktan öteye gitmez," demişti.

Uçup giden geceye bakarken, Akkad'ın sözlerini ağır ağır yineledim içimden. Akkad'ın bu gece nerede olabileceğini merak ediyordum. Belki de ölmüştü? Piers ile aramda yarım nabız vuruşundan daha az bir uzaklık var gibi geliyordu.

Görevlerimizin ve gezilerimizin yol açtığı koşullar gözönüne alınırsa, ilişkilerimizi neredeyse aralıksız sürdürebildiğimiz için yine de şanslı sayılırız. Giderek aşka dönüşen başlangıçtaki arkadaşlığımız, hiçbir zaman dalında sol-

madı. Issız şatolarında güzellikler ve kendi düşünceleriyle baş başa soyut bir yaşam süren ağabeyle kızkardeşi genç yaşımda tanıdım. Ondan sonra da birbirimizden hemen hemen hiç ayrılmadık. Piers diplomat oldu, ben dışişleri hizmetinde doktorluk yapmaya başladım. Kaderin kötü cilvelerine rağmen, en azından aynı zamanlarda komşu ülkelerde görevlendirildik. Talihimizin yaver gittiği birkaç kez de, o Fransız Elçiliğinde, ben İngiliz Elçiliğinde olmak üzere aynı ülkeye atandık. Böylece, Kahire ve Roma'yı birlikte tanıdık, Pekin ve Berne'i paylaştık, Madrid'i bölüştük. Sylvie, bizim vekilimizdi ve biz ne zaman birbirimizden ayrı düşsek, Sylvie ikimiz arasında mekik dokuyarak bizi paylaşırdı. Ama yaz tatillerimizi hep birlikte Verfeuille'de geçirirdik. Böylece, yer ve kişi değişikliklerine rağmen, yaşamlarımızın (ve buna bağlı olarak aşkımızın) çizgisi, hiç bozulmadan sürdü.

Daha sonra Sylvie istedi diye onunla evlendim. Bu evlilik, birbirimize olan aşırı bağlılığımızı daha da perçinledi. Uyurgezerler gibi ne yaptığımı bilmiyor değildim; evlenmemizin psikolojik çözümsüzlüğünü pekâlâ biliyordum. Dahası, günün birinde Sylvie'nin aklını yitirebileceğini; evden uzaklaştırılıp Montfavet'nin, Vaucluse'deki derecikler ve kameriyeler arasında, bir Epidaurus dinginliği yayan, dağınık yapılardan oluşmuş o koca tımarhanenin yeşil sessizliğine kapatılması gerekebileceğini de biliyordum. Bu konuda hiç pişmanlık duymadım. Bu üç köşeli tutku, yaşamım boyunca beni büyüledi, ölünceye kadar da büyülemeye devam edecek. Bana *can verebilecek* kişileri bulduğumu biliyordum. Shakespeare'in sonelerindeki temaları ve karşı temaları, kendi yaşamımda yeniden yaşıyordum. Tutkumun efendisini-hanımımı bulmuştum. Daha fazlasını kim ister?

Bütün kış, güneye göçen yabankazlarının sabahlara dek öttüğü, buzun çelik pençesine sıkışmış, karlarla çevrili bir göller ülkesinde yürüyüşler yapmıştım. İnsan, kurşuni kış görüntüleri arasında dolaşırken, her dönemeçte minik tüy kümeleriyle karşılaşır – kar, ağaçların arasında buruşmuş bir sofra örtüsü gibi uzanır. Yemeği yiyen çoktan gitmiştir. Kimi zaman, tilki, bir kuşun kafasını yemeyip bırakmış olur, ama çoğu kez geride kalan yalnızca yenip yutulamayan tüylerdir. Her yol ağzında, yeşil koruluklarda, deniz kıyısında yatan kurban hayvanlarının artıklarıyla, eski dünyada yapılan yürüyüşlerin de buna benzer olduğunu düşünüyordum. Daha sonraları, insanlar nasıl bahçelerinin ilk meyvelerini tanrılara sunmuşlarsa, eski dünyanın insanları da kurban ölülerini sunmuşlardı. Belki Piers'in intiharı (eğer bu akıl almaz şey gerçekse) da buna benzer bir sunuştu. Ama hâlâ inanamıyordum. Ama eğer kendini öldürmediyse, ölümü kimin elinden oldu? Geçmişimizde olanların hiçbiri, bu şaşırtıcı gelişmeyi açıklamaya yetmiyordu. Dahası, Piers'in kavradığını ve inandığını iddia ettiği Akkad'ın gnostik görüşlerini düşünecek olursak, bu intihara bir açıklama getirmek büsbütün olanaksızdı. Ama durun bir dakika!

Akkad'ın bir sözü geliyor aklıma. Şuna benzer bir şeydi: "Bizim inancımızdaki kişiler, o sözde Tanrıya tüm hakları tanımamayı zamanla öğrenirler. Boş dünyanın nimetlerini, sofular ya da azizler gibi değil, intihardan sonra sağlıklarına yeniden kavuşmak üzere reddederler. Ama insan bunun için olgun olmalı." Uykulu yolcunun kafasına birden saçma bir düşünce takıldı. Piers'in intiharının, bir dinsel tören cinayeti olabileceğini düşündü... Ne saçmalık! Akkad'ın sözlerini yineleyen, saflık derecesinde romantik arkadaşım gözümün önüne geliverdi. O, her şeyi aşırılığa vardırmaya hazırdı hep.

Ya Sylvie? Bana söyleyemeyeceği ne olabilirdi? Onu orada, Montfavet'de düşünmek, son iki yıldan bu yana ol-

duğu gibi, o anda da beynime sancılar sapladı.

Ve sonunda eve varış, usulca ve bitkin bir halde ıssız istasyona – o tarihsel buluşma ve ayrılma noktasına iniş, ama bu kez yalnız başıma. Bu ufak, köhne istasyon, bende hep derin bir aşk ürküntüsü uyandırmıştır, çünkü buraya hemen her dönüşümde, Sylvie orada hastabakıcısıyla el ele tutuşmuş, dalgın dalgın çevresine bakınarak beni beklerdi. Herhalde ben de hep onu orada bulmayı bekliyordum. Tren içini çekerek duruyor ve güney ağzıyla, cızırtılı anonslar başlıyor. Işıklı pencerelerin ortasında çevreme bakınarak, öylece dikilip duruyorum.

İstasyon hiç değişmez; öyle sıradan, öyle eğreti, öyle taşralı bir görünümü vardır ki, bağlı olduğu zalim ve ünlü şehri hiç çağrıştırmaz.

Dışarıda karayel homurdanıyordu. Karları ağır ağır eriyen bahçelerde, seyrelmiş çimlerin çevirdiği gevşek palmiyeler vardı. Çiçek tarhlarında hâlâ kar kalıntıları görünüyordu. Ve tabii bir de, şafak treninin getireceği kısmeti bekleyen, lastik tekerlekli *fiacre*'[1]lar kuyruğu. Hem atlar, hem de sürücüler, bıkkınlık ve sıkıntıdan yarı ölü gibiydiler. Çok geçmeden, hepsi uyuyan şehre dağılırlardı, çünkü bir sonraki tren, on biri geçe gelecekti. Sürücülerden birini uyandırıp pazarlık ettim. Eski Royal Otele gidiyordum. Ama yola koyulup ağır aksak ilerlemeye başlayınca, içimden gelen bir dürtüyle, faytoncuya nehire doğru sürmesini söyledim. Onu görmek için karşı konulmaz bir istek duyuyordum; gençliğimizin o nehir-Tanrısının varlığı, pek çok şeyin gerçekliğini kanıtlar gibiydi. Kalenin dışından, duvarlar boyunca sarsıla sarsıla ilerledik. Zifiri karanlıktı, göz gözü görmüyordu. Ağaçlar üzerimizde kemer ya-

1. Fayton. (Yayıncı)

pıyordu. Sonra birden nehrin sesi, rüzgârın hırıltısıyla buluştu. Çiftleşen kediler gibi. Arabadan indim, rüzgârın omuzlarımı kavradığını duyumsayarak, ağır ağır ilerleyen faytonun yanısıra yürüdüm.

Havanın kurşuniliğinde, kıyıya çarparak takırdayan buz parçalarıyla dolup kabarmış su, mürekkep karasıydı.

Doğuya solgun bir ışık vuruyordu, ama henüz şafak sökmüyordu. Gökyüzünde posta katarı gibi dizilmiş bulutlar ve ayışığının soluklaşan huzmelerine bakınca, kendinizi Orta Asya'da sanabilirdiniz. Faytoncu homurdanıyor, ama ben aldırış etmiyordum. Rüzgâr anafor yaptığı için bir elimle şapkamı, öteki elimle korkuluğu tutarak o ünlü, kırık köprüye bile gittim. Sönük bir ışık kiliseyi aydınlatıyordu, ama o *saatte* duaya gelen kimse yoktu. İnsan inancının, taştan örülmüş, kopuk parmaklarını batıya doğru uzatan yıkılmış ve yenilenmiş bir kalıntısı. Piers'i düşündüm. Bir seferinde, Akkad'dan alıntı yaparak şöyle birşeyler demişti: "Gerçekte ölen, geçmişin toplu imgesidir – bir dizi biçimde var olmuş dünyevi benliklerin tümü, insanın sonsuza dek sürmesini isteyeceği kusursuz bir dikkat ve kristal duruluğunda bir kavrayış anında, bir arada odaklaşırlar." Bu ağdalı görüşler, rüzgârlı gecede ne kadar da boş görünüyordu. Ama belki de, buraya uygun düşüyorlardı. Bu kasvetli kasaba tam yüzyıl Roma olmuştu, Hıristiyanlık âleminin ta kendisi olmuştu.

Nede olsa, burası Avignon'du.

Otelde beni bekleyen mesajlar vardı, ama o saatte yapabileceğimiz bir şey yoktu. Güneş doğana kadar yatağa uzanıp kestirdim, sonra bir kahve bulmak için dışarı çıktım, o eski şehri sevgi ve umutsuzluk içinde arşınlamaya başladım. Kaldırımlardaki ayak seslerimi bir hayaletin ayak sesleri gibi duyuyordum. Avignon! Solgun ışıkları,

sinsi kedileri, tersine dönmüş çöp tenekeleri, balık pullarının parıltısı, zeytinyağı, kırık camları, ölü bir akrebiyle hep aynı şehirde. Dünya çevresindeki gezilerimiz boyunca uzağında olduğumuz sürece, şehir iki yeşil nehrin birleştiği noktada mıhlanıp kalmıştı. Geçmiş, onu mumyalıyor; bugün ise değiştiremiyordu. Buradan giderek ve buraya dönerek, burayı anımsayarak ve unutarak nice yıl geçirmiştik. Bu şehir, kasvetli anıtları, gürültülü çanlarının dolgunluğu, alanlarının kokuşmuşluğu ortasında bizi hep beklemişti.

Ve bir anlamda bizler de, her uzaklaşmamızdan sonra onun bizi geri çağırmasını beklemiştik. Bu, yaşamımızın en belirleyici yanı olmuştu – Rob Sutcliffe'in çöküntüsü, Sylvie'nin yıkılması, şimdi de Piers'in intiharı. Bu şehir burada sonsuz yazlar boyunca güneşin altında yatarak, köhne kiremitli, birbirine yakın çatıları fırından yeni çıkmış börek görünümünü alana dek kavruldu durdu. Artık sinek pisliği gibi duran yitip gitmiş değerlerine, sonbaharda nehirden nem kapıp neredeyse eriyecek gibi görünmesine ve tüm çürümüşlüğüne rağmen, bu şehir yine de düşlerimizden eksik olmazdı. Sevmediğimiz bir tek köşesi bile yoktu.

Bu kahvede oturmuş saatin sekizi çalmasını beklerken Rob Sutcliffe'i pek aklıma getirmemiştim. Kızkardeşim Pia'nın... onu terk edişi su götürmez bir kesinlik kazandıktan ve Rob bir daha birlikte olamayacaklarını iyice kavradıktan sonra kendini bıraktı, bir iniş ve düşüş sürecine girdi. Çeşitli kulüplerin üyesi, serüvenci ve ünlü bir romancı niteliğinden... tam olarak hangi konuma olduğu belirsiz bu düşüş, başlangıçta azar azar ve ölçülü ilerleyen bir süreçti. Tiril tiril ketenlere olan merakıyla iki dirhem bir çekirdek halinden, kaykılmış şapkalı bir serseri durumuna geldi. Kitapları alıcı bulmaz oldu, o da kitap yazmayı bıraktı. Aşağı mahallede, bir 'melek imalatçısı'nın evinde, kasvetli, kir pas içinde iki oda tuttu. Şehirliler, isten-

meyen ya da gayri meşru çocukları ufak bir ücret karşılığındayanına alıp, gerektiği gibi bakmayarak ve açlıktan öldürerek birkaç ay içinde 'meleğe' dönüştürme konusunda yazılı ve sözlü olmayan bir garanti sağlayan kocakarılara 'melek imalatçısı' adını takmıştı. Oda kiraladığı evin sahibi kocakarı, Rob'un son yıllardaki tek can yoldaşıydı. Aç çocuklarla dolu o korkunç evdeki odasında ikisi baş başa oturur, kendilerinden geçinceye kadar içerlerdi. Rob simsiyah bir sakal bıraktığı, kendisine çarpıcı bir görünüm veren geniş kenarlı şapka ve pelerinle dolaşmaya başladığı için fiziksel görüntüsü de değişmişti. Yıkanmayı çoktan bırakmıştı ve dünyadan elini eteğini çekmiş münzeviler kadar pislik içindeydi. Pelerini, kirli ve üzerine sıçramış idrar lekeleriyle kaplı olduğu için seviyordu. Geceleri bile bile yatağına işemeye başlamış, bu kasıtlı çocuksuluktan şeytanca zevk duyar olmuştu. Diğer zamanlarda da işerken, pelerinin üstüne mutlak birkaç damla sıçratmaya özen gösteriyordu. Pelerine sinen kekre koku, ona büyük keyif veriyordu. Bir süre Toby ile görüşmeye devam etti, ama sonunda Toby'nin kendisini görmeye gelmesini istemedi. Bu çocukluğa geri dönüş gösterisi, bilinçli yapıldığı için büsbütün anlaşılmaz oluyordu. Sutcliffe'in gerçek mesleği psikologluktu, sonradan yazarlığa başlamıştı. Bunları Pia'dan öç almak için yapıyordu herhalde, ama bu kadar bilinçli bir davranış olması çok tuhaftı.

Çok sarhoş olduğu (uyuşturucu da kullanıyordu) kimi zamanlar, at kiralayan ahırlara gidiyor, yalvarıp yakarıp bir at istiyor, sonra başı göğsüne düşmüş uyuyarak şehirde aheste aheste dolaşıyordu. Dizginleri atın ensesine bırakıyor, hayvan nereye isterse oraya gidiyordu. Sıra dışkıya geldi mi, kâğıtla birlikte parmaklarını da kullanarak siliniyordu. Rob'daki değişim inanılır gibi değildi. Bana bütün bunları, ciddi ya da umutsuz durumlara sakladığı alçak ve üzgün sesiyle Toby anlattı. Rob'un cesedi atla birlikte daldığı nehirden çıkarıldıktan sonra, Toby evsahibesi-

ni zorlamış, bildiklerini tek tek anlattırmıştı.

Sabah güneşi altında böyle oturup Rob'u ve ölümle iki sokak ötedeki Prensler Otelinde buluşan Piers'i düşünmek tuhaftı. Neden şatoya dönmemiş, neden şehirde kalmıştı acaba? Beni karşılamaya mı gelmişti? Yoksa başka bir neden mi vardı – belki de şehirde kalınca kardeşini görmek daha kolay oluyordu. Bu soruların yanıtlarını araştırmak gerekliydi. Az sonra birtakım yerlere telefon edip yapacaklarımı planlamalıydım. Geldiğimi daha kimse bilmiyordu. Toby belki de telgrafımı almış, benden önce gelmişti.

Uzun yolculuğun yorgunluğu üzerime çöktü, kahvede uyuklamaya başladım. Ama fırladım; bugün – Avignon'a ve Sylvie'ye döndüğüm bu unutulmaz gün boyunca beni ayakta tutacak enerjiyi toplamak için sıcak bir duş almak üzere otele gittim.

Eski şatodaki yaşantıma – sonunda benimsediğim o tuhaf, yapayalnız yaşantıya verimli bir perspektif arayışı içinde, bütün olanların anlamını ve değerini kâğıt üzerine dökmeye çalıştığım şu günler, yılın çok daha sonraki bir dönemi. Bunları karalamak, bana oyalanacak bir uğraş oluyor; geçmişin kırık kemiklerini yeniden kaynatmaya çalışıyorum. Belki de bunu yapmaya çok daha önceden başlamalıydım; ama kitaplar, anılar ve tablolarla dolu çalışma odasını düşünmek bile beni karamsarlığa sürüklüyordu. O odanın her yerinde, günlükleri, yazıları ve mektupları aracılığıyla onlarla beraberdim. Elimi de çabuk tutmalıyım, çünkü bir süre iğnelerle geçiştirilebilecek sıradan bir hastalık olmakla birlikte, benim de üstüme ölümün gölgesi inmeye başladı. Ama Sylvie'yi terk etmek riskinden kaçınmak için kozlarımı yavaş yavaş oynuyorum.

Piers'in ölümüyle ilgili birtakım resmi işlemleri üstlenmem gerektiğini biliyordum. Sabahın daha geç saatle-

rinde akıl hastanesinden Jourdain'i, eski bir aile dostu olan ve Sylvie'yi kendisine emanet ettiğimiz doktoru aradım. Jourdain, bir nörolog için aşırı sayılacak kadar neşeli biriydi ve melankoliyi bile keyifli, özenilecek bir şey gibi anlatmayı becerirdi. Jourdain, rahat soluk aldığını gösteren bir tonda, "Sonunda gelebildin," dedi. "Dört gözle bekliyorduk. Sylvie zaman zaman kendini topladı, bu olağanüstü olay oluncaya kadar da sık sık Piers ile birlikte oldu. Ben de senin gibi şaşkınlık içindeyim... Neden oldu? Hep seningelişinden ve Verfeuille'de birlikte başlayacağınızyeni yaşamdan söz ediyorlardı. Bu olay üzerine, Sylvie doğal olarak yıkıldı, ama bütünüyle kendini kaybetmedi. Kimi zaman bilinci yerinde oluyor, kimi zaman bulanık bir devreye giriyor, ancak tam umutsuz bir durum yok. Şu anda ona sürekli yatıştırıcı ilaçlar veriyorum. Bu akşam yemeğe Montfavet'ye gelmez misin? Sylvie ayılırken ikimiz de yanında oluruz."

Gelirim dedim. Anlaşılan Toby'den ses seda çıkmamıştı. Telgrafımı alıp almadığını merak ediyordum.

Öğleden sonra vakit geçirmek için, şehrin kale duvarları içindeki eski bölümünde gezindim; Papaların çirkin saraylarının önünden geçtim; Rocher des Domes asma bahçelerine çıkan iki yanı ağaçlıklı yokuşlara tırmandım. İnsan bu bahçelere çıkınca, üç tarafında Rhône nehrinin kireçtaşı yatağını oyan, her iki yakasında kıyıyı yontan menderesleri ve kıvrımlarını görebilir. Uzakta Alplere uzanan karlara solgun bir güneş vuruyordu. Tepenin altında, buzlar arasına sıkışmış bir yabanördeğine benzeyen minik bir ada vardı. Saint Victor Dağı uzakta, buzdan çarmıhına gerilmiş bir aziz gibi dikiliyordu. Cılız güneş ışığı her ne kadar havaya portakal ve kekik kokuları saçmışsa da, rüzgâr hâlâ soğuk soğuk kamçılıyordu.

Burada, bir panoramadan ötekine gidip gelerek ne kadar çok gezinti yapmıştık, Sylvie ile ben. Aynı yolları bir kez daha izlerken, eski konuşmalarımızı bölük pörçük

anımsıyordum. Olaylar, bu konuşmalara yepyeni bir yankı vermişti. Bunlar, artık geçmiş tarihimizin, Piers ile paylaştığımız zamanın bir parçası olmuşlardı. Bu bahar görüntüsü karşısında, anıların yansıttığı bizleri – daha çok Rob'un romanında anlattığı biçimde görüyordum. Sylvie'nin, ağabeyinin deyimiyle, 'ardıçkuşundan ödünç alınmış' kara kirpikli gözleri, karbon kâğıdı gibi parlayan ve mora çalan siyah saçları. Evet, geçmiş tuhaf bir yoğunluk kazanıyordu. Bu (sanılacağı gibi) çok yönlü özlemlerden oluşan bir ağırlık değildi. Bir sonbahar meyvesi kadar olgun ve dolgundu. O geçmiş öylesine yoğun, öylesine dolu dolu yaşanmıştı ki, o konuda kimsenin pişmanlık duyacağı en ufak bir şey yoktu. Ölümlülük duygusu, yalnızlık ve buna benzer duygular, bugünü oluşturan ögelerdi. Bu tepeden bakıldığında, ilkbahar evcil bir hayvan gibi kapıyı tırmalıyordu.

Öğlesonu serinliğinde bahçede dolaşıyor, o eski konuşmaların inişlerinde yokuşlarında, dönemeçlerinde yeniden geziniyor, geleceğin benim için neler sakladığını düşünüyordum.

Şu andaki en büyük soru işareti Sylvie idi. Acaba benimle şu ya da bu biçimde bir yaşam kurabilecek kadar toparlayabilecek miydi kendini? Piers'in varlığının buna olanak yaratacağına, Sylvie'nin akla, mantığa, gerçeğe yeniden dönmesini sağlayacağına öylesine güvenmiş olmam şimdi ne tuhaf görünüyordu. Bu konuda iyimser olmanı için o zaman da şimdikinden eksik ya da fazla bir neden yoktu; ama ben yine de iyimserliğe kapılmıştım. Oysa şimdi emin değildim – belirsiz sınırları, beklenmedik tavır ve huy değişiklikleri ile akıl hastalığının önceden kestirilemeyecek özelliklerinden korkuyordum. Bir keresinde Sylvie kendisi şunu söylemişti: "Delilere hiç güvenmemek gerekir. Kötü niyetli olurlar ve bunu kendileri de bilirler. Ama bunu nasıl değiştirebileceklerini bilmezler, siz doktorlar da bunun nasıl iyileştirileceğini bilmezsiniz."

Ya olasılıkların en kötüsü olursa? Sylvie, yalnızca eski dostu ve sırdaşı Jourdain'e güvenerek, Montfavet'de yıllardır kendisine ayrılmış olan odalarda yaşamayı seçebilirdi. Sylvie'nin, ağabey-kardeş-sevgili üçlüsü şöyle dursun, karı-koca-hastabakıcı üçlüsünün bir üyesi olarak benimle bir daha dünyayı gezip dolaşamayacağını aklıma getirince, üzüntüyle içimi çektim. Bu mutsuzluk üzerimize çökmeden önce, ne kadar yakındık birbirimize. Hep o eski günleri düşünüyordum. Piers, Sylvie, ben, Toby, Rob, Pia ve fal kâğıtlarıyla Sabine – o şimdi nerelerdeydi acaba? Piers'in ölümünü iskambillerden öğrenmiş miydi? – ondan beklenir bu. Ağır adımlarım çakılların üzerinde gıcırdıyordu. Aşağıda, kulağa hoş gelen adına rağmen ancak gelişmiş bir köy niteliğindeki şehri görkemli yapılarıyla ezen, Papaların günah sayılacak kadar çirkin sarayları görünüyordu. Zaman zaman kısa süreli bilinçlenmeleri, mantığa yakınlaşmaları, hatta kavrayış yetisine kavuşmalarıyla deliliğin yarı-ölüm hali, aslında gerçek ölümden çok daha acımasızdı. Bana gelince, bu yarı-ölüm durumu, beni duygusal açıdan giderek tüketmiş gibiydi – burada duygusal hadımlık deyimi hiç de abartma sayılmaz. Duygularımın önüne set çekilmiş ve dondurulmuştu. Ve kuşkusuz (doktorlar her şeyden bir sonuç çıkarmaya çalışırlar) düşlerimde derinden derine yeni birtakım dürtülerin izlerini seçebiliyordum; dahası Sylvie'yi zehirleyerek kendi kendimi şaşırttığım fantezilerim de vardı. Bunu düşündüğüm zaman inanılmaz görünüyor, oysa gerçek. Belli belirsiz soluğu bir sessizlik içinde eriyip gidene ve o olağanüstü mermersi rengi ölüm katılığını alana kadar, parmaklarım Sylvie'nin nabzında, yatağın yanında hiç ses çıkarmadan duruyorum. Sonra o tatlı koku, her zaman duyduğum ölümün hayalî kokusu doluyor burnuma; bunun morfin kokusu olduğunu sanıyorum. Bu düşlerimde, yanıma gelen, elini kolumun üzerine koyarak beni kurtaran hep Piers oluyor.

O akşam bol vaktim vardı. İstasyona yürüyüp bir *fiacre*'a bindiğimde, gün ışığı yerini ayın aydınlattığı alacakaranlığa yeni yeni bırakmaya başlıyordu. Sylvie'ye giderken, yeşil tarlaların, yol kıyısındaki kestane ağaçlarının arasından, fıkırdayan dereciklerin üzerinden acele etmeden, keyfini çıkara çıkara geçmek istiyordum. Eskiden bunu öyle sık yapardım ki. Her zaman buluştuğumuz o ufak kiliseyi yeniden görmeye can atıyorum. O koca çınar ağaçlarının gölgelediği minik alanda eskisi gibi duruyor muydu? Çatlak sıvalı, köhne barın duvarındaki sarı posta kutusu yerinde miydi hâlâ? Sylvie'nin tutarsızlıklar ve yankılarla dolu delilik âleminde, o koca hastanenin duvarları ardındaki yaşamında minik, kolayca yitip gidiverecek bir çağrışımı noktasıydı bu kilise.

Sylvie'yi ağaçların arasında, çekingen bir tavırla başını eğmiş, atın nal seslerine kulak vererek beni beklerken bulurdum. Heyecanı, parlak gözlerinin ve gül beyazı teninin güzelliğine ışıltı katardı. Ve Sylvie'nin hemen yakınında bir yerde o uzun boylu, gri üniforması, sımsıkı taranıp topuz yapılmış beyaz saçlarıyla asker kılıklı hemşire dururdu. Sylvie, kollarını iki yana açıp dudaklarını kıpırdatarak ayaklarının ucuna basa basa beni karşılamaya koşarken, hemşire gözünü ondan ayırmadan ağaçların gölgesinde beklerdi. Sylvie ile buluşmak, ufak bir çocukla karşılaşmak gibiydi. O minik, tuhaf, hörgüçlü kilise her zaman bomboş olur, balmumu, kedi ve toz kokardı. İlk ürkek öpüşten sonra beni tanımasıyla aramızdaki buzlar kırılır, kiliseye sarmaş dolaş girerdik. Ve sanki içgüdülerimizin yönlendirmesiyle, üzerinde Romen rakamıyla beş yazan yan bölmeye gider; çok sevdiğimiz, dinginlik veren büyük tablonun karşısına otururduk. Sylvie, orada fısıltıyla konuşmamızı isterdi; kiliseye olan saygısından değil, tablodakiler kulak kabartır da konuştuklarımızı duyar diye – bu

zararsız görünüşlü kişilerin, sessiz kilisedeki iki sevgilinin sevgi dolu sözlerine neden karşı olabileceklerini de hiç anlamış değilim.

Baharın ilk filizlerinin boy attığı bu yeşillikler arasındaki yolda ilerlerken, düşüncelerimdeki belirsizliğin de tıpkı *fiacre*'ın sallanışı gibi bir o yana bir bu yana savrulduğunu duyuyordum. Aklımdan tuhaf düşünceler, çözümsüz çocukluk çelişkilerinden ve korkularından kaynaklanan anarşik düşünceler geçiyordu: en azından tanımlayabildiğim düşünceler. Belki Piers'in ölümünden, beni Sylvie'ye daha yaklaştıran bir dehşet ve tat duyacaktım. Piers'i sağlığında hiç kıskanmayan, ya da kıskanmadığını sanan ben, bu düşüncelerim karşısında şaşkınlığa kapıldım. Sylvie yalnızca benim olacaktı! Ve eğer Sylvie aklına yeniden kavuşacak olursa, neden gebe kalmasın? İş işten geçmiş sayılmazdı henüz... Ama o noktada duraksadım. Bunu bir kez daha denemiştik, tatsız ve saygın olmayan bir durumdu. Yıllar önce yine bir ilkbaharda Sylvie'nin gebeliğini öğrendiğim zaman duyduğum şaşkınlık ve çocuğun kimden olduğunu bilmemenin verdiği belirsizlik içinde, sorunu onunla evlenerek çözmeye çalıştım; ve bütün bu belirsizlik, Sylvie'nin kasıtlı olarak çocuğu düşürmesiyle sona erdi. Bunu onun akli durumuna bağlamak aslında korkaklıktı; gerçek nedeni kendi akli durumumuzda aramak gerekirdi. Çünkü zenci ya da Yahudi olmak nasıl kimsenin hoşuna gitmezse, homoseksüel olmak da kimsenin hoşuna gitmez. Evlilik, Sylvie'nin ağabeyiyle olan duygusal bağlantımı gizleyen maskelerden biriydi. Yine de aşk gerçek bir şeydir – belki de bu tatsız dünyadaki tek gerçek şeydir. Ama yaşayan ve yaşatan, insanı zenginleştiren aşka – yaptırımları, kuşkuları, suçluluğu olmayan sevgiye nasıl ulaşılır?

İnsanın kendisinden çok fazla özveri istemesi artık çağdışı sayılıyordu; Rob'un bizim için kullandığı iğneli sözler aklıma geliyor – herhalde dışarıdan bakılınca üçümüz

içler acısı bir üçlü gibi görünüyorduk. Bizler çağdışıydık, dindarlığın en koyu olduğu bir çağa aittik; ve eski şatoda kimseyi ilgilendirmeyecek, günün birinde de eskiciye satılacak bir yığın kâğıttan başka arkasında hiçbir iz bırakmayacak böyle çözümsüz bir serüven için, belki de en uygun yer Avignon'du.

Kurşuniler içindeki Alınan hemşire, asker gibi dimdik durup kollarını kavuşturur, gözlerini bizim çıkacağımız kilise kapısına dikerek ağaçların gölgesinde beklerdi. Bir seferinde Sylvie, Verfeuille'deki harap balo salonunun duvarına şunu yazmıştı: *'Quelqu'un en gris reste vainquer.*[1] Sylvie'nin bunu yazarken, aklının bekçiliğini yapan o asık suratlı kadını düşündüğünü biliyorum.

Evet, şükürler olsun, kilise hâlâ oradaydı ve ufak alan da neredeyse hiç değişmemişti. Gözlerim hemen ağaçların altındaki o bildik noktayı arandı, ama orada yalnızca iki büklüm duran birkaç ihtiyardan başka kimseler yoktu. Faytonu durdurdum ve kiliseye daldım; belirli bir şey düşünmeksizin, o mahmur sessizlikte afallayıp kaldım. Bir süre o her zamanki yan bölmemizde, konuşmalarımızın çoğuna tanık olmuş o aşina tablonun karşısında oturdum. Sonra bu hüzünlü dinginliğin bir parçasını belki telepati yoluyla Sylvie'ye aktarabilirim diye, vargücümle onu düşünmeye çalıştım. Gözlerimi yumdum, bir süre soluklarımı saydım, bu arada Sylvie'nin görüntüsünü bir hedef gibi, bir ikona gibi gözümün önünde canlandırmaya çalıştım. Büyü yaparak onu somutlaştırırcasına, ani ama kesin ve kararlı hareketler yapan ince kemikli narinliğini karşıma diktim: Sylvie az çok modası geçmiş tarzda giyinir, çok az mücevher takardı. Küçük kilisenin kasvetli kurşuniliğinde onun hayalini, 'suret'ini canlandırmak hiç de zor olmadı. Sylvie'ye, bir erkeğin, egosunun ve zekâ oyunlarının ötesindeki bilen, düşünen, sevecen yanını yansıtmaya

---

1. (Fr.) Gri giyinen hep muzaffer kalır. (Yayıncı)

yansıtmaya çalıştım. Evet, Sylvie'yi gördüm ve Akkad'ın bir başka sözü aklıma geldi. Kendi kendime yineledim o sözü.

"Ölümün bile kendine özgü, şaşmaz bir dokusu vardır ve büyük düşünürler, yürekleri henüz çarparken ölümle özdeşleşmek için, o dokunun örneklediği âlemin hayaline sağlıklarında dalmışlar, orayı mesken tutmuşlardır." Akkad, unutulup gitmiş bir gnostik ozandan alıntı havasını veren bu tür sözler söylediğinde, Sylvie hayranlıkla kendinden geçerek ellerini ona uzatır ve "İnandır beni Akkad, ne olur ikna et beni." derdi.

Ağabeyinin tersine, Sylvie, benim inanç konusundaki yeteneksizliğimi, ikimizi de gnostik âlemin çapraşık ormanlarında ilerlemekten alıkoyan o eksikliği paylaşırdı; buna karşılık Piers, suya dalan ördek gibi bu görüşlere balıklama dalar, kendini coşkusuyla can sıkan fanatik bir inançlı olmaktan zar zor kurtarırdı.

Zaman ilerliyor, güneş ışığı alacakaranlıktan önceki son bir parıltıyla düzlüklere vuruyordu. Düşlerimden silkindim ve faytona döndüm. "*Montfavet-les-Roses*'a çek" dedim. Arabacı tuhaf tuhaf süzdü beni: belki acıyıp acımaması gerektiğini düşünüyor, belki de yalnızca merakından öyle bakıyordu. Gül kavramının yaptığı ilk çağrışım delilikti. Çünkü Avignon argosunda *'güller arasına düşmek'* deyimi, tımarhanelik deli anlamına gelen *'elmalar arasına düşmek'* deyiminden türetilmişti. Serin akşam alacasında Sylvie'ye doğru ilerliyorduk. Onu nasıl bulacağımı merak ediyordum.

İlk bakışta, yüksek tavanlı, erişilmez örümceklere kucak açan iki bakımsız oda derdiniz; oysa daha eski bir dönemden kalma, yapının ilk kuruluşundaki bölümlerden biri olarak oldukça görkemliydiler. Bu odalar hep Sylvie'nin

olmuş, onun için ayrılmıştı ve sanki şimdi tamamıyla ona aitmiş gibiydi. Yetkililer, Sylvie'nin şatodan kendi zarif eşyalarını, halıları, tabloları, hatta eski balo salonundan kurtarılmış büyük bir goblen işlemeli duvar panosunu getirmesine izin vermişlerdi. Bu yüzden, hastanenin itici ana binasını, üzerlerinde doktorların adı yazılı, sterilize edilmiş gibi görünen cam kapıların sıralandığı beyaz koridorlardan geçip geldikten sonra, bu dinginlik ve güzellik cennetiyle karşılaşmak her zaman şaşırtıcı ve hoş bir sürpriz olurdu. Dahası, Sylvie'nin odalarındaki yere kadar inen pencereler doğrudan bahçeye açılıyor; böylelikle Sylvie bütün yazı açık havada geçirebiliyordu. Belirli bir dönem normale dönüp de dünyadaki yerini aldığı sürelerin dışında, Sylvie'nin yaşamı ayrıcalıklı bir mahkûmun yaşamından farksızdı. Ama Sylvie oradan çıktığı zamanlar da odaları aynen korunur ve özenle temiz tutulurdu.

Sylvie, ışıltılı, ama cırtlak olmayan renklerle işlenmiş duvar panosunun altında çalışırdı – panoda dişi bir geyiği yere yıkmış avcılar vardı. Avların vurduktan sonra, onu eve taşımayı uşaklara bırakarak, yumuşak parıltılı İtalya ufkuna doğru dört nala gidiyorlardı. Poussin ya da Claude'un yapmış olabileceği panonun arka planında, çapraz bir doğrultuda sisli göller ve romantik adacıklar görünüyordu. Dişi geyik soluk soluğa, yarasından kan, gözlerinden yaş dökerek orada öylece yatıyordu. Bu görüntülerin hiçbiri değişmemişti; bu da bana güven veriyordu. Fildişi saplı çekmeceleri olan o güzelim, eski Portekiz işi yazı masası, Gongora'nın nadide büstü, büyütülüp çerçevelettirilerek piyanonun üzerine asılmış olan Gide'in imzası. Jourdain, elinde anahtarla bir kenarda durmuş, çevreme bakınmam için bana zemin veriyor ve hüzünle gülümsüyordu. Gözüm, halının üzerine saçılmış defterlere ve bir kâğıt tomarına ilişti – sanki Sylvie'nin elindeki bir paket patlamış, bunlar ortalığa yayılmıştı. Jourdain bakışımı izleyerek, "Piers'in odasında bulunan yazılar," dedi. "Sylvie bel-

ki dikkati çekecek bir şey açıklar diye, polis odadakilerin bir kısmını almasına izin verdi. Ama şu ana kadar hiçbir şey çıkmadı ortaya. Piers'i en son gören kişi Sylvie olmuş, anlıyor musun? Gel hadi, bunları sonra konuşuruz."

Gitmesine gidelim de, Sylvie uyumak için ışığı önleyen ve nötralize eden kalın ipek perdeli, dağınık yatağına yatmıştı. Sylvie'nin gözleri kapalıydı, ama uyumuyordu. Meraklı parmaklarının hareketinden anladım onun uyumadığını – parmakları do minörün bir 'movement'ını çalıyor gibiydi; ama sanki ilk kez notayı karşısına alıp çalıyormuşcasına ağır ve zaman zaman duraksayarak. Hiç gürültü yapmadık, ama deneyimlerimle anladım ki, bizim orada olduğumuzun farkındaydı, bir hayvan sezgisiyle algılıyordu bunu. Gelenin ben olmasında da gizemli bir yan yoktu, çünkü zaten beni bekliyordu. Tamamen otomatik bir hareketle, bir dizimin üzerine çöküp parmağımı onun beyaz bileğine bastırdım. Adını fısıldadım, Sylvie de gülümsedi ve bana doğru döndü; gözlerini açmadan beni uzun uzun dudaklarımdan öptü. "Bruce, sonunda gelebildin Bruce." Ama bunu, kafasından geçirdiği bir düşün parçasıymış gibi söyledi. Sonra değişik bir tonda ve alçak sesle sürdürdü sözlerini. "Ve o zaman buradaki her şey yanık lastik kokuyor. Bunu Jourdain'e anlatmalıyım." Yanımda duran Jourdain birşeyler mırıldandı. Sylvie konuşmasına hızla devam etti. "Sanırım, bana asıl itici gelen, onun yemek yiyiş tarzıydı. Toby hep öyle yerdi. Zavallı Toby." Sylvie'nin durumunu bir an unutup elini tuttum ve "Toby geldi mi?" diye sordum. Sylvie, parmağını dudaklarına götürdü, "Şşşşt," dedi. "Aman duymasınlar. Yakında gelecek. Bana söz verdi." Sonra buyurgan bir tavırla ellerini kenetleyerek dimdik oturdu, ama gözlerini hâlâ açmıyordu. "Piers'ingünlükleri ortalığa saçıldı, birtürlü sırayasokamıyorum. İyi ki sen geldin Bruce." Dudakları titriyordu. "Ama o lastik ve kükürt kokusu yok mu – hangisinin daha beter olduğunu kestiremiyorum. Böylece artık bütünüyle senin

boyunduruğundayım Bruce. Beni, senden başka incitebilecek kimse kalmadı. Beni öldürmek istiyor musun, beni intihara sürüklemek istiyor musun Bruce? Gerçeği bilmeliyim."

"Lütfen böyle konuşma."

"Gerçeği bilmeliyim."

Sylvie sonunda gözlerini açtı ve gülümseyerek bize döndü – aslında biraz ağlamaklıydı, ama yine de içimizi rahatlatacak derecede aklı başında görünüyordu. Uzun bir ayrılıktan sonra ne zaman gelsem, Sylvie'nin bir anda hastalıktan silkinivermesi beni oldum olası şaşırtır. Onun bu hali, bir dalgıcın ağır ağır su yüzüne çıkışını seyretmek gibi bir şeydi. Sylvie az sonra yeniden yatağa uzandı ve duvara döndü. Bu kez iyice sağlıklı bir tonla konuştu. "Karmaşanın bir bölümü benim içimde, ama büyük bölümü üçümüzde birden. Üç benliğin savaş alanı olmak korkunç bir şey." Onun ne demek istediğini çok iyi biliyordum; yine de sesimi çıkarmadım, yalnızca parmaklarımı nabzının değerli vuruşları üzerinde tutmaya devam ettim.

Sylvie içini çekerek yatıyordu. Bir süre sonra anlaşılmaz bir irade gücüyle onu yeniden gerçeğe döndürebilme duyumum harekete geçti. Bu, Sylvie üzerindeki kontrolümün rasyonalize etmek, gerçek bir doktor gibi kullanmak istediğim (ama her zaman sonuç vermeyen) bir özelliğiydi. Benim yanımdayken deli olduğunu unutuyor diyerek, bu gücü kendime açıklamaya çalışırdım. Ne kadar karmakarışık olursa olsun, onun ağzından çıkan her şeye mantıklı bir değer vererek, Sylvie'nin de kendi kendine aynı şeyi yapmasını sağlıyordum. Söylediği her şeyin bir anlamı varmış gibi davranıyordum; söylediklerini çözebilseydim, her sözünün bir bakıma anlamı vardı gerçekten. Bu sözler, sel suları altında kalmış bir tekne gibi, anlam içinde boğulmuşlardı.

Bir deliyi, ya da ara ara deliren birini sevmekten daha tuhaf bir şey yoktur. Yalnızca bu akıl kargaşası ve histeri

gibi durumlarda intihar ya da cinayet olasılıklarını düşünmek bile, taşınması güç bir yük, bir gerginlik ve kaygı yaratır. İnsanın gerçeği kavramak konusunda kendi kendisine de güveni sarsılır; aklına sahip olmanın, delirmemenin nasıl kıl payı bir denge olduğunu anlar. Kişi, deliliğe görgü tanığı olunca, kendisinin delirme olasılığında da şans oranının pek fazla olmadığını kavrar. Aklını kaçırmak öylesine kolay, aklını başında tutabilmek ise hiçbir güvencesi olmayan, geçici bir durum gibi gelir. Ben bu düşüncelerin ağırlığını duyarken, Sylvie konuşuyordu: "Artık her şey sonuna geldi gibi görünüyor, ama öyle mi acaba? Üç küçük zenci... sonra ikisi kaldı. Senden korkuyorum. Ne yapacağız Bruce?" Bu soruyu öyle akıllı bir tonda sordu ki, bunu fırsat bilip sordum: "Sen yanında mıydın? Nasıl oldu? Kendisi mi yaptı?" Sylvie hafifçe içini çektikten sonra yeniden gözlerini kapadı; yatıştırıcı ilacın etkisine giriyor, usandırıcı ısrarlara karşı en güzel savunma olan uykuya dalıyordu. Öyle bir zamanda o kadar önemli soruları sorduğum için, kendi aptallığıma içerliyordum. Jourdain bakışlarıyla bunu yüzüme vurmamak nezaketini gösterdi. Omuz silkti. Sylvie'nin dudaklarından belli belirsiz bir horultu duyuldu. Doktor beni o denizaltı benzeri yatak odasından çıkarıp çalışma odasına götürdü.

Bir sessizlik eriyiği içinde yüzercesine uzun bir zaman orada bekledim; Sylvie'nin ilaçla uyuyup dünyadan koparken giderek derinleşen soluklarını dinledim ve onu seyrettim. Jourdain de büyük bir sabırla bekledi; sevecen bir insandı. Bir gözündeki hafif şaşılık, ona biraz hüzünlü bir hava, gülümseyişine burukluk katan belli belirsiz bir melankoli veriyordu. Jourdain, yazın en boğucu sıcaklarında bile koyu renk takım elbise giyer, beyaz plastron yakalı gömleğinin üzerine geniş kravatlar takardı. Jourdain, yemek saatinde beni almaya geleceğini söyleyip usulca çıktı.

Bir süre daha Sylvie'nin yanında oturduktan sonra

ben de çıktım. Ön odadaki halının üzerine saçılmış olan kâğıtları, defterleri toplamaya başladım. Her şeyi böyle yarım bırakmak ve her gittiği yere yığınlarla kâğıt götürmek Piers'in vazgeçemediği bir huydu. Odanın durumunu gören, bu eski konser programlarının, şehir haritalarının, nadide kitapçıkların, defterlerin ve mektupların arasına bir saksağan dalmış ve her şeyi alantaran etmiş sanırdı. Elimden geldiğince derleyip toparlamaya çalıştım, ama hiç de kolay olmadı. Kimisi hâlâ zarfının içinde duran mektuplar arasında benden gitmiş mektuplar vardı – üçümüzü öylesine tek kişi olarak duyumsardım ki, hem içsel hem sıradan yaşamlarımızı paylaşmak zorunluluğunu duyardım.

Piers'in Sylvie'ye yazdığı mektuplar da vardı. Bunların hepsi *'Outremer'* amblemli kâğıtlara yazılmıştı. (Piers'in aynı amblemi taşıyan mühür yüzüğünü Sylvie'nin parmağında görmüştüm. Piers kendisiyle dalga geçerek, "Kudüs Şövalyelerinin sonuncusu" olduğunu söyler dururdu. Piers gerçek bir de 'Nogaret' olduğu için, bu yakıştırma, aile bağıntısı belirtir; ama bununla kalmayıp, denizaşırı ülkelerde misyon yüklenmenin kıvancını da yansıtırdı. Çünkü Ortadoğuya böylesine romantik bir yaklaşımla gitmek, yarı tarihsel nitelik taşıyan bir serüvendi. Piers, kendini büyük ihanetin kökenlerine, Hıristiyanlığa karşı görüşlerin kökenine dönüyormuş gibi görürdü. Piers, Kudüs Şövalyelerinin tanrısına tapar, tahtı gaspetmiş olan Karanlıklar Prensi'ne inanırdı.)

Yeşil koltukta oturmuş, kâğıtları elden geçirip düşler kurarken, bir yandan da bütün bu olasılıkları tartıyordum kafamda. Piers bir gün, "Bu tür bir kötülük karşısındaki tek onurlu tutum, yaratıcı umutsuzluktur," demiş ve ben onun bunu ciddi ciddi söyleyişine güldüğüm zaman, bana kızmıştı. Piers'in ölümünden hemen önceki günlerde kendisini görmeye gelenleri yazdığı defteri karıştırdım. Sylvie'nin parmağındaki *Outremer* mühür yüzüğünü kızkar-

deşinekendisi mi vermişti acaba? *A Rebours* dergisinin halının üzerinde duran bir sayısını ters çevirip silkeledim, içinden bir yığın mektup döküldü. Bunlardan biri, Sylvie'nin durumu hakkında Piers'in bana yazdığı bir nottu "Kriz geldiği zaman, Sylvie her yerde, ağaçların hışırtısında, sıcak su borularının homurtusunda, sivrisineğin vızıltısında hep benim sesimi duyuyormuş Bruce. 'Sylvie, neredesin?' diye sesleniyormuşum. Ardından 'Kızkardeşimi öldürdün,' diye haykırıyormuşum. Sylvie bu nöbete yakalanınca dehşete kapılıyor. Acaba ne yapabilirim?"

Bu krizler, dolunayla da, Sylvie'nin kendi fiziksel ritmiyle de çakışmıyordu. Ne zaman, nasıl geleceği belli olmayan nöbetlerdi. Öyle bir kriz sırasında onu görmeye gittiğimizde, yalnızca birimizi, Piers'i tanırdı. Sylvie'nin bana yazdığı, ama ağabeyinin adına gönderdiği uzun bir mektup vardı. "Sevgilim, sen gideli ne kadar çok zaman oldu. Doğumgünüm yaklaşıyor, günleri tek tek sayıyorum, her birinin ayrı ayrı kokusunu alıyorum, ama günler bir türlü geçmek bilmiyor. Daha henüz gelemeyeceğini biliyorum, ama gelecekmişsin gibi düşünüp kendimi avutuyorum. Bugün tepeden tırnağa, kusursuz bir zindeliğe bürünüp akşama kadar seni bekledim. Badem çiçeğinin patlamaya hazır zonklaması dayanılır gibi değildi, gerçeği kabullenip ağlaya ağlaya uyudum. Artık meyve olgunlaşmak üzere ve seni sevdiğimi biliyorum. Sevgili Bruce, bu, Crusoe'daki Cuma'nın kumda bıraktığı ayak izi, şimdi benim halımın üzerinde. Jourdain bile onu gördüğünü söylüyor, demek ki ben kurmuyorum. Anımsıyor musun, Piers de bir Cuma çocuğudur? Sevgilim, Hindistan'dan döndüğünü söylüyorlar, ama senden hâlâ ses seda yok. Neden? Mutlak bir nedeni vardır ve sen geldiğinde her şey açıklığa kavuşur. Sabırsızlık ediyorsam, bağışla beni.

"Hindistan hakkında anlatacaklarını sabırsızlıkla bekliyorum --Hindistan nasıldı, ne denli sakindi? İnsanlar açlıktan kırılıyor, kendilerini Tanrıya adıyor ve pislik içinde

mi yüzüyorlardı? Bütün bunları biliyormuşum gibi geliyor. Alınan her soluk, yeni doğmuş bir bebeğin ölümünü; her gülümseyiş, içsel yalnızlığın çözümsüzlüğünü yansıtıyor. Çok eskiden oraya gittiğimde, hiçliğimi bir dolunay gibi duyumsamıştım. Manolyaların kokusu, beni çok iyi anımsar. Derin bir hüzne kapılmaya değer görünmüştü o zaman. Ama aklımın lüks bekleme odasına hapsedilince, halimden yakınır oldum. Dün iyileşmişim gibi davranmama izin verdiler, ben de duvardaki insanlara merhaba demek için Montfavet'deki kilisemize gittim. Son zamanlarda, geceleri Piers'in bitişik odada yürüdüğünü duyar gibi oluyorum, ama onu görmek için ne zaman oraya koşsam, Piers'i bulamıyorum. Bu yer, daha doğrusu bu düzmece yer, ayrı bir hüzün içinde. Bunu Jourdain de duyuyor. Jourdain hâlâ burada, hâlâ emekli olmaktan söz ediyor, bâlâ miskin. O gittikten sonra bile tütününün kokusunu duyuyorum. İyot tadını da."

Sylvie'yi Montfavet kilisesinin beşinci yan bölmesinde, beceriksizce çizilmiş üç yağlıboya tanığın karşısında otururken düşünüyor, bir yandan da yazdığı her cümleyi kulağımın, beynimin derinliklerinde sınıyordum. Sylvie'nin arkasında kalan duvarda, unutulup gitmiş bir papazın ölüm tarihini gösteren bir plaka çakılıydı. Gözlerimi kapatınca, bu plakadaki yazı şimdi bile gözümün önüne geliyor.

ICIREPOSE
PLACIDE BRUNO VALAYER
Evêque de Verdun
Mort en Avignon
en 1850[1]

Düşlere, düşüncelere öylesine dalıp gittim ki, bitişik odada uyuyan Sylvie'yi unuttum ve Jourdain beni almak

1. 1860 yılında Avignon'da ölen Verdun Piskoposu Placide Bruno Valayer burada yatıyor. (Çev.)

için gelip cama vurduğunda, bir an kimin geldiğini kestiremedim. Uzun yol yorgunluğuyla yarı uykuda gibiydim. Ama hemen fırladım, doktoru izleyerek, ana binanın öteki ucundaki lojman bölümüne gittim. Duvarlar, doktorun yaşam boyu resme duyduğu tutkuyu yansıtıyordu, yağlıboya koleksiyonuna yeni parçalar kattığını da fark ettim.

Jourdain, uygarlığını vurgulamak – belki de yaşamının en güzel dönemini Edinburgh'daki öğrencilik yıllarında yaşadığını belirtmek için, eski bir İngiliz spor ceketi giymişti. Şaraplar, özenle seçilmiş ve kıvamında dinlendirilmişti. Yiyecekler fazla çeşitli değil, ama özenliydi. Eski dostlara özgü bir ayrıcalıkla, uzunca bir süre hiç konuşmadan, konyaklarımızı yudumlayıp birbirimize gülümsedik. Sonunda Jourdain biraz sinirli bir kahkahayla, "Bu olayın mantıklı bir açıklaması olup olmadığını sana sormak istiyordum," dedi. "Ama bakıyorum ki, aynı soruyu sen bana sormak üzeresin." Haklıydı, Piers'in hangi şeytana uyduğunu soracaktım ona. Jourdain, emeklilikle ilgili planlarımızı bildiği için, onunla açık seçik konuşabilirdim. Jourdain'in Sylvie'ye âşık olduğundan kuşkulanırım öteden beri. Ama Jourdain çok namuslu biridir; o kadar ki, bir ara Sylvie'ye psikoterapi uygulanması gerektiğinde, bu işi bir başka doktora vermiş, kendisi üstlenmemişti. Sanırım bunu doktorluğunda ön yargılı davranmamak için yaptı; yoksa psikoterapi sırasında öğreneceği gerçekler yüzünden kıskançlığa kapılmamak için mi yaptı bunu? Jourdain sofraya oturacağımız sırada konuşmaya başladı ve "Şimdilik bildiklerimi anlatayım," dedi. Derin bir soluk aldı. "Piers yaklaşık bir yıl önce emekli olup buraya geldi ve sen gelinceye kadar Sylvie'nin yakınında olabilmek için otele yerleşti. Planınızı uygulayabilmeniz için her şey yolundaydı, Piers iki kez coşkuyla bundan söz etti bana. Sylvie de, birkaç kez tamamen kendine gelerek sevincimize sevinç kattı – onu o haliyle görsen, hasta olabileceğini aklından geçirmezdin. Piers sevinçten uçuyordu; Sylvie her gün onunla

beraberdi. Ya şehirde geziniyorlar, ya Piers'in odasında oturup kâğıtlarını düzene koyuyorlar, kimi zaman da iskambil oynuyorlardı – Piers'in iskambile düşkünlüğünü bilirsin. Bu... olağandışı olaydan... önceki son hafta, Piers hafif bir soğukalgınlığıyla yatağa düştü, önemli bir şey değildi. Günlüğüne baktığın zaman, pek çok kişinin onu yoklamaya geldiğini göreceksin, ama anlaşılan en son gelen Sylvie idi. Hemşire akşam yedi sularında onu otelden alıp buraya getiriyordu. Hemen belirtmek isterim ki, onu sağ olarak son gören kişinin kızkardeşi olması çok olağandı. Tuhaf olan ise, hemşire otele gittiğinde, Sylvie'nin müthiş bir sarsıntı içinde oluşuydu. Bundan anladığım kadarıyla, Piers ya Sylvie oradayken intihar etmiş, ya da intihar edeceğini ona söylemişti. Ama Sylvie'nin olanları bildiği kesindi. Ondan sonra yaptıklarının hepsini kuşkuyla karşılamak gerek, çünkü yeniden krize girdi. Hemşire ilginç bir şey söyledi – Sylvie'nin korkuya kapıldığını, çünkü o akşam Piers'e uyku ilacını kendisinin verdiğini ve bir yanlışlık yaparak onu öldürdüğünü sandığını söyledi. Boş ilaç şişesi yatağın yanındaydı. O düztaban polisler de şişeyi buldular ve otopsi yapılsın diye direttiler. Piers kendi kendini mi zehirledi, yoksa bunu kaza sonucu Sylvie mi yaptı? Sorun bu."

"Bence kaza olasılığı daha akla yakın. Bundan eminim."

"Haklısın. Piers'in hiç intihar edecek gibi bir hali yoktu. Zamanında yetişip polisin onu kestirip biçtirmesini engelleyemedim. Ama savcıyla konuştum, o da aksine somut kanıt olmadıkça olayı kaza olarak yorumlayacağı konusunda güvence verdi. Bu da, gömülme sorununu çözüyor. Bu arada, Piers'in Foulques Papazı olan o tuhaf amcasını aradım; polis terslik çıkaracak olursa, o da bize manevi destek olacağına söz verdi. Piers'in Verfeuille'deki aile mezarına gömülmek için izin almış olduğunu biliyor muydun? Bütün işlemleri yarın akşama kadar tamamlamamız ge-

rek. Evet, şimdilik sana anlatabileceklerim bu kadar." Jourdain parmaklarını masaya dayadı, derin derin düşündü. "*Bunu yapan Sylvie olabilir*," dedi. "*O takdirde, onun* bu işi kötü niyetle yapmadığını açıklayabiliriz, olsa olsa bir kaza sayılır. Evet, mutlak kaza olmalı."

Başlangıçta belirsizliklerle dolu gibi görünen durumun böyle açıklanması, bana tuhaf bir rahatlık verdi. Hiç değilse, her şey açık seçik belliydi; ve polis beklenen sonucu alıp geldiğinde, işler normale dönecek, cenaze kaldırılacaktı. Ama Jourdain konuşurken, göğüs kemiğinden apış arasına kadar inen o uzun otopsi yarığı gözümün önüne geliyordu.

Jourdain birden merakla sordu: "Peki ya Toby? Hangi cehennemde o?" Bu, o anda yanıtlayamayacağım bir soruydu. "Oxford'a telgraf çektik. Ama belki henüz oraya gitmemiştir, belki de sık sık yaptığı gibi Almanya'da yürüyüş turundadır... hiç bilemiyorum." Jourdain başını salladı, sonra birden aklına bir şey geldi, yerinden fırladı. "Az daha unutuyordum. Sana göstermek için polisin çektiği fotoğrafları aldım. Polisin ve adli tabibin çağırdığı polis fotoğrafçısı geldiği zaman oda ne durumdaysa, aynen görülüyor. Tabii polisin işe el koyması, biraz da olayın Prensler Otelinde olması yüzünden – Bristol gibi bir yerde kalmak varken, orada kalmak Piers'in aklına nereden geldi? Parası mı yoktu? Orası düpedüz randevuevidir. Belki de bizim bilmediğimiz birtakım gizli alışkanlıkları vardı. Her neyse, Prensler Otelinde olan her şeye, polis otomatik olarak kuşkuyla bakar. Bize tuhaf tuhaf sorular sormaları, fotoğrafların çektirilmesi hep bu yüzden. Tabii Piers'in bir *quat* –esrar– amatörü olması da polisin ekmeğine yağ sürdü. Ama bunun dışında kayda değer bir şey bulamadılar."

Jourdain bir yandan konuşurken, bir yandan da kanepenin üzerindeki ağır, siyah bir el çantasını açıyordu; çantadan doğru dürüst kurumamış fotoğraflarla dolu resmi bir zarf çıkardı. Fotoğrafları birbirinden ayırırken, parlak

yüzeyi insanın eline yapışıyordu. Piers'in dağınık odasını gösteren bu resimler çok güzeldi. Jourdain, fotoğrafları yeşil çuhalı bir oyun masasının üzerine dizdi, masanın başına iki sandalye çekti. Yatakta, polisin bulduğu pozda yatan kişinin ve odanın ayrıntılarını görebilmek için de bir büyüteç getirdi. Fotoğraflara bakarken, soluğumun daraldığını hissettim. Jourdain, bu anlaşılmaz olayla ilgili olarak olabildiğince fazla bilgi verebilmek için, konuşmasını alçak sesle sürdürüyordu. "Komodinin üzerindeki şu boş şişede birkaç parmak izi vardı. İzlerden biri Sylvie'nindi. Bence bu ilginç. Bildiğin gibi, Piers, hem uyku ilacı, hem de bir anlamda uyuşturucu olarak büyük dozda Luminash içiyordu. Büyük olasılıkla, otopside bulacakları madde bu olacak."

Piers bir yanına dönmüş, dizlerini karnına çekmiş – hemen hemen ana karnındaki cenin pozisyonunda yatıyordu. Çarşafı, battaniyeyi üzerinden atmış, yataktan kalkmaya hazırlanıyormuş gibiydi. Yüzü kameraya, herhalde kapıya dönüktü ve odaya biri girmiş de onu görünce hem şaşırmış, hem sevinmiş gibi bir gülümseyişi vardı. Bunun bir hoş geldin gülümsemesi olduğu belliydi. Flaşın ışığı, Piers'in soylu, zarif yüz çizgilerini ve safir parıltısı taşıyan gözlerinin parlaklığını belirginleştirmişti. Sırtında monogramının işli olduğu, eski beyaz gece gömleklerinden biri vardı. Resim, dondurulmuş bir film karesine benziyordu ve Piers'in ne yapmak üzere olduğunu kestirmek zordu; belki yataktan kalkmıyor da, tam tersine yatağa giriyordu ve odadan çıkan birini uğurlamak için gülümsüyordu.

Piers'in usta eskrimciliğinden kaynaklanan bileği güçlü eli, belki lâmbayı söndürmek, belki bir kitap ya da sigara almak için komodine uzanmıştı. Büyüteci resmin üzerinde gezdirerek ayrıntıları inceledim. Karyolanın yanında bir roman duruyordu. Kol saati ve gümüş tablanın içindeki abanoz ağızlığı komodinin üstündeydi. Daha büyük bir tablada da tepeleme sigara ve puro izmariti vardı. Her

zaman içtiği puroların izmaritlerini seçebiliyordum. Odanın geri kalan her yanı dağınıktı; çay fincanları, reçel kavanozları, çiçekler, paketler dolusu buhur kamışı, resimli dergiler, dağ gibi yığılmış kitaplar ve gazeteler. "Oda hiç temizlenmemiş gibi duruyor," dedim. Jourdain omuz silkti ve söyledikleri her şeyi yeterince açıklıyormuş gibi, "Eh, orası Prensler Oteli," dedi.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Piers gibi dağınık biri için, odanın görünümü oldukça normal sayılırdı. Dolapların kapakları açıktı, giyecekleri görünüyordu. Hep iki dirhem bir çekirdek olmaya yatkın olmakla birlikte, fazla giysisi yoktu; ama hepsi özenle seçilmişti ve Londra terzilerine ısmarlanmış kıyafetler ağır basardı. Bu tür kişisel eşya için birkaç orta boy sandık yeterliydi; ama kitaplara gelince, iş değişiyordu – Piers kitapsız yaşayamazdı, hem de bir alay kitap olmalıydı. Sandıkları birbirine çatarak yapılmış derme çatma kitaplıkların nedeni buydu. Bir de Piers'in çok sevdiği, üçümüzü birlikte gösteren yağlıboya tablo vardı. Sylvie, çınarların altında, yaprakların arasından leke leke görünen güneş ışığında, kucağında çiçeklerle sarı bir hamağa oturmuş. İki yanında biz duruyoruz; Piers, Sylvie'nin hasır şapkasını elinde tutuyor, sanki çimenlerin üzerine düşmüş de, Piers eğilip alınış gibi. Ben ağaca dayanmış, sigara yakıyorum. Gökyüzü ancak karayelin getirdiği o kabuğu soyulmuş görünümünde, bulutsuz ve çini kadar katı. İçim ezilerek, gırtlağıma birşeyler düğümlenerek baktım resimlere. Evet, burada beklenmedik bir şey yoktu. Eklenebilecek tek süsleme, Piers'in son zamanlarda derlediği ve kendi yaklaşan ölümü üzerine bir inceleme yazma niyetini ortaya koyan o ünlü ölüm-haritasıydı. Ama bundan daha sonra söz edeceğim. Bu akşam elim yoruldu. Düşüncelerimi bir düzene sokmalıyım. Bütün bu olup bitenlerde, beni tedirgin eden, kafamı kurcalayan bir şey vardı. Neydi acaba?

O

O akşam yemekten sonra, Jourdain beni otelime bıraktı ve camlı terasa bakıp, içeride oturmuş beni bekleyen iki kişiyi görünce homurdandı. Adamlar, sabırla sigaralarını tüttürerek, öylesine gönülsüz bir sıkıntıyla oturuyorlardı ki, daha Jourdain söylemeden kim olduklarını kestirdim. "Şu ihtiyar, noter Bechet; öteki de polis müfettişi Tholon. Herhalde sana odayı gösterecekler ve gözüne çarpan bir şey olup olmadığını soracaklardır."

Döndüm, Jourdain'e iyi geceler diledim. Jourdain debriyaja basarken, "Beni ara," dedi; ben de arayacağımı söyledim. Sonra cam kapıyı açtım, tozu alınmamış palmiye saksılarıyla süslü terasa girdim ve kendimi iki adama tanıttım–ya da hiç değilse birine; çünkü birkaç yıl önce Piers, Bechet'yi tanıştırmıştı bana. Piers'in ölümünden duyduğumuz şaşkınlığı ve sarsıntıyı belirten sözler söyledik birbirimize; noter, aileyi çok sevdiği için bu sözlerinde gerçekten içtenlikliydi. Her zamanki sıkıntılı haliyle oflayıp pufluyor, dile getiremediği duygularını elleriyle anlatmaya çalışıyordu.

Olayda kazadan başka bir olasılık düşünülemeyeceğini birkaç kez yineledi. Sivil giysi içinde son derece sıradan görünüşlü, ufak tefek polis ise, kendi düşüncelerini bize açmadı. Yavaş sesle, "Göreceğiz," dedi. "Yarın otopsinin sonucunu alırız, sonra da ceset morga, cenaze salonuna götürülür, akrabaları isterlerse gidip ziyaret edebilirler." Bunu düşünmek bile –bir doktora yakışmayacak biçimde– içime eziklik veriyordu. Bechet, vasiyetnameden ezberlediği, cenaze töreninin ayrıntılarını anlatmaya koyuldu. Bu ayrıntılar notere fazlasıyla sade görünmüştü. Piers, karanlık çöktükten sonra, meşalelerin ışığında aile mezarlığına götürülmeyi, atalarının yanına gömülmeyi istiyordu. Ama dinsel tören istemiyordu. Bechet, "Tuhaf," dedi. "Papaz buna ne der bilemem. Piers'in ateist olduğunu sanacaktır."

Tholon içini çekti, bu iç çekişin tonundan, onun kiliseye karşı olanlara pek de boş bakmadığını anladım. Yaşlı avukat, buruşuk giysisinin ve benekli papyon kravatının üzerine külleri düşürerek, "Bu can sıkıcı bir durum," dedi. Ben, "Bir anlamda durum daha da beter," dedim. "Çünkü Piers, Mısır'da yaşayan gnostiklerin mezhebindendi – bunlar Hıristiyan değildirler, Hıristiyanlığa karşı çıkarlar. Piers, vasiyetnamesinde dinsel tören istemediğini o yüzden belirtmiş olmalı." Tholon iyiden iyiye sabırsızlanıyordu. Arkadaşımın öldüğü odayı görmek isteyip istemediğimi sordu. Polis odayı mühürlemişti, ama belki odada göreceklerim, olayı açıklamama yardımcı olabilirdi. Hiç istemiyordum, ama reddedemeyeceğimi de hissediyordum. Bechet de, belirgin isteksizliğine karşın, (o da bütün Akdenizliler gibi dost ölümleri konusunda batıl inançlara sahipti) bizimle gelmek nezaketini gösterdi, alanı geçip otele yürüdük. Bu işi bir an önce bitirmeye kararlıydım.

Artık gece olmuş, ay yükselmişti. 'Prensler Oteli' yazan yaldızlı fener, hafif esintide sallanıyordu. Burası eski bir oteldi; toz ve tıkanmış boruların kokusu, otele harap bir hava veriyordu. Birinci kata çıktık, Tholon kapılardan birindeki balmumuyla mühürlenmiş bantları söktü. Oda, hoşa gidebilecek büyüklükte, ama köhneydi. Müfettiş ışığı açmaya gerek duymadan yürüdü, ufak balkonun kapısını açtı; sonra döndü, elektriği yaktı. Kuş pisliği içindeki balkon, yaşlı ve kurumuş ağaçları meyve vermeyi çoktan bırakmış, bakımsız bir bahçenin köşesine açılıyordu. Hiç kuşkusuz, Piers buz gibi kış akşamları burada kımıldamadan oturmuş, Avignon ufkunda ışığın ağır ağır solgunlaşmasını, şehrin tıpkı bordasını rüzgâra veren bir yelkenli gibi, ağır ağır alacakaranlığa yaslanışını seyretmişti. Buradan, kahverengi kiremit çatıların üzerinden aşağı bakılınca, her şey yeşil ırmağa doğru akıyormuş gibi görünüyordu. Irmağın kendisi de, dalgalarını çalkalayarak, ıssız mezarlığı Alyscamps ile ünlü Arles'a akıyordu. Şu anda be-

nim olduğu gibi, Piers'in düşünceleri de ırmağı aşıp denize yönelmiş, oradan da daha kuzeylere gitmiş olmalıydı...

Bu çekici yörenin, üçümüz birlikte kimi zaman yürüyerek, kimi zaman at sırtında, kimi zaman kamp malzememizi yüklediğimiz eski bir at arabasıyla gezip dolaşmadığımız köşesi kalmamıştı. Yazları, Remoulins ya da Aramon dolaylarındaki bir tarlada, zeytin dallarından yaktığımız ateşin çevresinde otururken, kan portakalına benzer bir ay yükselir, ırmağın üzerinde, geri dönüşümüzü bekleyerek asılı dururdu. Ufak, havasız, tutucu Avignon, kanıma işlemişti. Ürperdim, adamların anlayışlı bir sessizlik içinde bekledikleri odaya döndüm. Odayı incelememi ve belki de işlerine yarayacak gözlemlerde bulunmamı bekliyorlardı. Ama söylenecek pek bir şey yoktu.

"Ceset kaldırıldı, ama parmak izlerini aldığımız bardakların ve ilaç şişesinin dışında hiçbir şey yerinden oynatılmadı." Arka duvarda arkadaşımın derlediği o ölüm-baritası asılıydı. Bechet'in biraz sinirli ve tedirgin bir tavırla ona baktığım gördüm ve elimden geldiğince açıklayabilmek için yanına gittim. "Buradaki bütün adlar, ölen dostların adı. Piers bu konuya özel bir önem verir ve her ölümün, kendisine ölüm konusunda yeni bir şey öğrettiğini, bu bilgiyi ölüm üzerine yazacağı felsefi bir denemede kullanacağını söylerdi. Bu, anlaşılmaz bir biçimde, Piers'in bağlı olduğu gnostik mezhebin inançlarıyla ilintiliydi." Bu açıklamam yetersiz ve saçma görünüyordu, ama hiç değilse karanlıkta kalmış bir noktayı dolduruyordu. Bechet cık-cık diyerek burundan sıkma gözlüğünü düzeltti. Huzursuz bir tavırla, "Evet, evet, evet." dedi; ölüm onun hiç dayanamadığı bir konuydu – günlük sıkıntılardan örülmüş yaşamının tümü, onu giderek ölüme yaklaştığı duygusundan koruyacak biçimde düzenlenmişti. Çok daha genç olan Tholon ise başka bir tavırdaydı. Büyük, sarı çizelgeyi dikkatle inceledi. "Bütün adları not ettim," dedi. Bu sözlerinden, epeyce yüklü bir dosyanın hazırlanacağı anlaşılı-

yordu.

Bechet suratını buruşturarak, "Demek bunların hepsi öldü?" diye sordu.

"Evet."

"Peki ama bu haritanın biçimi neden yılana benziyor?"

"Yılan zaten – bu mezhebe göre, bireyin ölümü Yılan takımyıldızının biçimini alır. Yılan, süreci, üstelik zamanın kendisini simgeler."

Bechet, bu çapraşık ve belirsiz açıklamaları homurtuyla karşıladı. Ürkmüş gibiydi, onu daha fazla tedirgin etmemek gerektiğini düşündüm. Söylediklerim ona saçma sapan gelmiş olmalıydı. Avukat uzun burnunu ovuşturarak içini çekerken, "Yani bunlar, Piers'in bana anlattıkları," diye sözü geçiştirdim.

Tholon bendeki tuhaflığı fark edip, "Belki bir süre odada yalnız kalmak isterdiniz," dedi. "İnsanın yanında başkaları olunca dikkatini yoğunlaştırması zor olur. Ama yalnız kalır, sessizlikte düşünürseniz, belki dikkatinizi çekecek bir şey bulursunuz. Ne dersiniz?" Duraksadım. İyi yürekli Tholon'un, arkadaşımın ruhuna dua okuyayım diye beni yalnız bırakmak istediğini biliyordum. Onlar için bir sakıncası yoksa, yalnız kalmak istediğimi söyledim. Doğrusunu söylemek gerekirse, onların bir an önce odadan çıkmalarını bekliyor, arkadaşımın kitaplığını ve defterlerini incelemek için can atıyordum. Polisin açgözlü merakından kurtarmam gereken bir yazı olabilirdi. Tholon hemen anahtarları uzattı ve kapıyı yeniden mühürlemem için balmumlu bantları verdi. "Siz kapıyı kilitleyip bırakın," dedi. "Ben yarın sabah otelinize uğrar, anahtarı alırım." Teşekkür ettim. Bechet de bir an önce oradan ayrılmaya istekli görünüyordu. Yine de şunu söylemeden edemedi: "Size danışmak istediğim bir konu var. Piers, vasiyetinde, diri diri gömülme olasılığından korktuğunu belirtiyor ve bu olasılığı ortadan kaldırmak için bir damarının ke-

silmesini istiyor. Bunu yapmaya hazır mısınız?" Otopsi yapıldığına göre, damar kesmeye gerek kalmadığını söyledim. Avukatın içi rahatladı, dediğimi hemen kabullendi.

İkisi de gittiler. Konuşmalarının ve ayak seslerinin, merdivenlerde giderek uzaklaştığını duydum. Sonra şehrin sessizliği, kendisine ait olmayan eşyalarla dolu bu mezara benzeyen odanın üstüne çöktü. Trafiğin uzaktan uzağa duyulan tekdüze uğultusu, zaman zaman bir kilise çanının gümbürtüsüyle bozuluyor, ama bundan başka ses duyulmuyordu. Piers'in son saatlerini geçirdiği yer, demek burasıydı! Karyolanın ayakucuna oturdum ve elimi açık duran çarşafın üstüne koydum. Ilıktı. Odada tıkalı su borularından kaynaklanan nem kokusunun yanısıra, belli belirsiz bir buhur kokusu da vardı. Yatağın örtüsünü açtım ve Piers'in renkli mısır terlikleriyle giydiği, kırmızı yatak çoraplarını bulunca hiç şaşırmadım. Piers bir düzine terlik, bir düzine de onlara uygun çorap almış ve bunların ömür boyu idare edeceğini söylemişti. "Beğendiğin rengi buldun mu, hiç duraksamadan al."

Kitapların çoğu, bildiğim kitaplardı; hepsinin üzerinde Piers'in adı yazılıydı ve şatonun kitaplığından getirilmişlerdi. Defterler boştu; çok önemli yazıları Sylvie'nin almış olabileceğini düşündüm. Ya da polis alıp götürmüştü. Komodinin çekmecelerinde birkaç iş mektubu vardı. Bir de faturalarla Quai d'Orsay'deki bakanlık haberleşme kaleminden gönderilmiş ticari reklamlar.

Banyo, çok iyi bildiğim bir karışıklık içindeydi: Bide'nin yanında yerde yatan yüz havlusunda ruj lekeleri vardı – bana, o an ne olduğunu çıkaramadığım bir şeyi anımsatan koyu kırmızı ruj lekeleri.

Odaya geçtim ve büyük tabladaki izmaritleri saydım; bundan odanın en azından bir haftadır temizlenip toplanmamış olduğunu anladım. Komodinin üzerinde bir de diş çanağı duruyordu. Üzerine parmak izi almak için pudra serpildiğine göre, iz bulamadıkları için almamış olmalıydı-

lar. Çanakta belli belirsiz bir alkol kokusu vardı – gargara ilacı, dişleri parlatmak için kullanılan bir eriyik, belki de cin ya da Luminash? Ne olduğunu kestirmek olanaksızdı. Sonra aklıma bir şey geldi, yeniden tablayı karıştırdım ve puro izmaritlerinin arasında iki üç sigara izmariti buldum; bunlar ince, ucu yaldızlı sigaralardı ve üzerlerinde aynı koyu kırmızı ruj izi vardı. Piers bu sigaradan içmezdi, kızkardeşi ise hiç sigara içmezdi. Bu gösterişli, yaldız uçlu sigaraları, boydan boya iğneyle delip içine esrar doldurduktan sonra, parmağını tükrükleyip delikleri tıkayarak içen birini anımsadığım için, belleğimi iyice zorladım. Bunları Sabine içerdi! Sabine'in Piers'i ölmeden önce ziyaret etmiş olabileceğini, hatta belki de hâlâ Avignon'da olduğunu düşününce yüreğim sevinçle hopladı. Sabine'in seçtiği ruj rengi, Sylvie'nin deyimiyle, damarlarındaki kanın kardeş çocuğuydu. İhtiyar Banquo'nun oturduğunu sandığım şatoyu aramaya karar verdim. Belki de adam çoktan ölmüştü. Ama bankerler hiç ölmez. Yine de içimden bir ses, Sabine'in her zamanki gibi kayıplara karışmış olabileceğini söylüyordu: Hiçbir yerde birkaç günden fazla kalmazdı. Sonra ya çingenelerin peşine takılıp Macaristan'a, ya da baharat yolunun aşınmış çöl patikalarını geçen kervanlara katılır, rüzgâr gibi gidiverirdi. Bu anlaşılmaz kadına yıllardır rastlamıyordum. Belki de burada, Piers'in yok olduğu yerde yeniden karşılaşırdık?

Piers'in her zaman yaptığı gibi ellerimi arkamda kenetleyip başımı bir yana eğerek, ölüm-haritasının karşısına geçtim. Piers'in neler düşünmüş olabileceğini kestirmeye çalıştım. Haritada tarih yoktu, yalnızca ölüm kaydı düşülmüş, ölerek kendini bir anlık olay konumuna getirmiş kişilerin adları yazılmıştı. Ama insan, bu olayların bir çizelge düzeninde önüne serildiğini görünce, Piers'in ölüler listesine her yeni adı eklerken neler düşündüğünü anlamaya başlıyor. Herkes, buna benzer bir kişisel ölüm takvimi düzenlemeli. Örneğin, şehit anıtları böylesi bir tutarlı-

lık ve anlam taşımaz, çünkü onlar ölümü çok genel bir çerçevede betimler. Yalnızca ölümün evrenselliği vurgulanır, hepsi o kadar. Oysa burada, her bir ölüm, Piers'in yüreğinde bir acılı zonklama olmuş; acıların bir kum saatindeki kumların altta birikmesi gibi peş peşe gelip birikişi, zamanla Piers'in yüreği ve beyni üzerinde bir ağırlık oluşturmuştu: Ve sonunda Piers, bunu yapmakla kendi ölümü konusunda eğitildiğini kavramıştı. Kişinin kendi ölümünü kavraması, olgunluk noktasına erişmesidir – Piers, Akkad'ın bu görüşünü yinelemekten bıkıp usanmazdı. Evet, Piers'in aylarca, yıllarca karşısında durup düşündüğü haritanın içsel anlamı buydu; her ad, koca bir anılar takımyıldızının bir parçası olmuştu. Piers, bunlara bakarak, yaklaşmakta olan kendi ölümünü aydınlatacak, bu konuyu derinlemesine ve gerçekliği içinde yazmasını sağlayacak felsefi özü yakalamaya çalışmıştı. Bu, canla başla üstlendiği, coşkulu bir uğraştı.

Piers, yıllardır otobiyografisinin çeşitli bölümlerini gönderiyordu bana – o da benim gibi balık burcundan olduğu için, otobiyografisinin adı 'Bir Subiyografisi' olacaktı. Piers'in işlek ve güzel el yazısıyla yazılmış bu bölümlerden birini cüzdanımda taşıyordum. Şöyle diyordu: "Piers de Nogaret'yi, aynaların yardımı olmadan betimleyecek olsam, en sevdiği sözcüğün *kararsız* olduğunu söyleyerek başlamam gerekir: Yazdığı ve düşündüğü ne varsa, tümü de onun kutupyıldızı olan bu sözcüğe yönelik ya da bu sözcükten hareket eden bir yerçekimi çizgisi üzerindeydi. Ruh ve kafa yapısı açısından duyumcu değil, ateşli bir Epiküryendi. En iyisinden en kötüsüne yaşadığı her şeyin temel nedeni kızkardeşiydi – çünkü bütün kendini engelleme çabalarına karşın kardeşine âşıktı. Bu, onun en büyük ve tek deneyimiydi; ama Mısır'a gidip, düşünür Akkad'ın müridi oluncaya kadar, bu aşkın kendi olgunlaşmasını sınırladığını hissetti. Yaşamındaki ikinci aşk ise, hem kendisini–hem de kızkardeşini seven bir erkeğe beslediği aşk ol-

du. Üçü birbirlerinden ayrılmaz, kendilerini birbirlerinden ayırt edemez oldular; bir anlamda hepsi birbirini tamamlayan sevecen duygulardan oluşmuş bir bütün oluşturdular. Bu oluşumların hiçbirisi, kendi dürüstlük, mantık, hatta uygunluk kavramlarına karşı amansız bir mücadele vermeden gerçekleşmedi. Bu mücadeleyi kazandılar, ama mücadeleleri onları dünyadan kopardı; yıllar yılı, birbirlerinin dışında gerçek dünyaya pek az yer veren, dünyadan yarı kopuk bir yaşam sürdüler. Mutlu bir sevgililer üçlüsü oldular. Ya da Piers böyle olduğunu öne sürüyor."

Odada polisin dikkatini çekecek bir şey yoktu, ama bu tanıdık eşyaların verdiği yakınlık duygusunun tadını çıkarabilmek için, biraz daha kaldım orada. Buraya bir daha gelemeyeceğimi ve kapıdaki mührün er geç sökülüp, içerideki eşyanın Verfeuille'deki bir ahıra ya da sandık odasına götürülerek anlamlarını ve kimliklerini yitireceğini biliyordum. Piers'in ölümü, bu eşyalara gerçekte sahip olmadıkları dramatik bir anlam vermişti. Swift'in bir kitabının arkasında birşeyler yazılıydı; Rob Sutcliffe'in el yazısını hemen tanıdım. "Kızkardeşinden kaçabilmek için, kendini zorlayarak Berlinli bir aktrise âşık olan N'nin kısa öyküsü. Çok romantik olan aktris, şoför kılığına soktuğu kocasının arabasıyla, bütün Avrupa'da sevgilisinin peşinden gider. Zagreb'de onu vurmak için ateş ederse de isabet ettiremez ve N onu şemsiyesiyle yere yıkar. N, buraya adını Zürih'teki bir psikiyatrdan duyduğu yaşlı bir Yahudi ile Caballa'yı incelemeye gelmiştir. Kadın, koca bir sandviç kabarıklığındaki cüzdanından çıkardığı paraları ona vermeye kalkar. N, bu jest karşısında kadına âşık olur ve oteline götürür, ama sabaha karşı usulca otelden çıkar, kadının arabasını çalıp kuzeye doğru yola koyulur."

Yazının konusu ve tonu, tam Rob'a göreydi. Şatodaki kitapların yarısında, roman ya da öykülerle ilgili böyle notlar vardı – Sutcliffe bunlardan hiçbir şekilde yararlanmadığı için, Toby onun bu huyuna çok sinirlenirdi. Rob, bu not-

ları kafiye düşürüp mani yazar gibi anlık esintilerle yazar, ama sonra konuya olan ilgisini yitirir bir yana atardı. Onun adının da ölüm haritasında olup olmadığını merak ettim. Evet, işte oradaydı, Robert Sutcliffe. Verfeuille'deki çalışma odasında ondan kalan belgeleri araştırmak için izin isteyecek bir bilimadamı ne zaman ortaya çıkacaktı? Sutcliffe'in ünü sürüyordu.

Otele döndüğümde epey geç olmuştu; ama bar açıktı, odama çıkmadan önce bir kadeh viski iyi geldi. Karanlıkta bir süre düşüncelere dalıp yattım; kafamın uyuşukluğu giderek açılıyor ve dostumu bir daha hiç göremeyeceğimi kavramaya başlıyordum.

Ertesi sabah erkenden, Bechet otele telefon etti ve gizleyemediği bir zafer duygusuyla, iyi haberi verdi. Rüzgâr lehimize dönmüş, hem cenazeyi kaldırma izni verilmiş, hem de polisin aldığı kâğıtlar geri gelmişti. Savcının sayesinde polis cinayet olasılığını düşünmekten vazgeçmişti ve başkaca somut kanıt olmadığına göre, kaza varsayımını kabullenmeye hazırdı. Vasiyetname hazırdı. Yalnızca cenaze töreniyle ilgili istekler oldukça tatsızdı, çünkü tabutun ardından kimsenin yürümemesini istiyordu. Bechet tiz sesiyle bu maddeleri sıraladı ve ben bunlara karşı çıkacağımı söyleyince, duraksadı. Bu dünyada yanında olmuş ve onu öteki dünyanın eşiğinden uğurlamaya hazır bir tek dostu bile olmadan, Piers'in toprağa verilmesine izin vermeyeceğimi, bunu yapamayacağımı söyledim. Burada görev ve istek el eleydi, bu nedenle kararımı ısrarla savundum. Bechet bir süre düşündükten sonra, dediklerime boyun eğdi. Bechet, Piers'in cenaze törenini yönetmek isteyen ve tören istenmediğini öğrenince küplere binen papazla da tartışmıştı. "Tören olsa da olmasa da, papaz gelmeye kararlı," dedi. "Gelmesini ne ben önleyebilirim, ne de siz.

Sizi oraya kendi arabamla götürürüm. Her şeyi ayarlayabilirsem, bu gece sizin için uygun mu? Bence cenazeyi ne kadar çabuk kaldırırsak, herkes için o kadar iyi olacak. Bu akşam için hazırlıkları tamamlamaya çalışacağım, sizi akşamüstü beş dolaylarında ararım. Bu işi bir an önce bitirmek istiyorum." Piers olayının, Fransız bürokrasisinin uyuşuk çerçevesinden kurtulacağına sevinerek, bu öneriyi kabul ettim. Bechet, "Bir koşul daha var," dedi. "Çiçek olmayacak. Hiç değilse, bu koşulu kabul edebiliriz, değil mi?" Bu koşulun nedenini de biliyordum: Çiçekler, bedenle birlikte ölmeyip yaşamım sürdüren ruhun ikonalarıydı – oysa gnostikler ruhun yaşadığına inanmazlardı. Bu durumda tek uygun ve kabullenilebilir çiçek, bitkiden çok fosil tanımına giren deniz-lavantası olabilirdi. Pek tabii ki, bütün bunları anlatıp Bechet'nin aklını daha fazla karıştırmadım.

Bechet, "Tabii Sylvie gelemiyor?" diye sordu.

"Gelemiyor tabii."

"Bir bakıma böylesi daha iyi."

"Bence de."

Telefonu kapattım ve işlemlerin tamamlanmasını beklemeye hazırlandım. Piers'in cesedi morga getirilmiş olmalıydı. Onu ziyaret etme cesaretini bulmam gerekirdi, ama bunu yapamadım. Bu –özellikle ameliyat konusunda çok geniş deneyimi olan bir doktor için– hoş karşılanamayacak bir korkaklıktı. Ama korktum. Korktum.

Yine de, gömülme işleminin bir an önce biteceğini düşünmek içimi rahatlatıyordu; o duygu içinde, bütün sabah kitapçı dükkânlarını dolaşıp geçmişi anımsadım. Artık oralarda beni tanıyan kimse kalmamıştı, varsa bile ben rastlamadım. Bu zamana kadar, koşullar ne olursa olsun, Oxford'dan buraya çoktan gelmesi gereken Toby'nin nerede kaldığını merak ederek, erkenden otele, yemeğe gittim. Gece işimizin uzaması olasılığına karşı, pancurları kapayıp öğle uykusuna yattım, çünkü son iki günün yorgunlu-

ğu beni perişan etmişti.

Düşlerimde yolum eski şatoya, tuhaf bir aşkın beşiği olan geçmiş günlerin Verfeuille'ine, gerçek dışı bir tadı olan o geçmiş yaşama uzandı. Verfeuille bizim sığınağımızdı, onun duvarları arasında mutluluk mutlaktı. Oysa şimdi koşullar her şeyi yerinden oynatmış, görünmeyen bir el satranç tahtasını altüst etmişti. Ama uyku merhametlidir. Düşümde henüz hiçbir şey değişmemişti. Dallar arasından eski evi görmek için yaprakları aralıyordum. Nasıl olmuştu da, orayı hiç önemsemeksizin elde bir kabul etmiştik?

Şato, Alplerin batı yamaçları üzerindedir ve en tepedeki bahçelerden bakıldığında, aşağıdaki sisli ovalarda yalnızca Avignon değil, Arles ve Tarascon da görünür. Dönemeçli yollar, zengin zeytinliklerin, rüzgârın en belirsiz okşayışından ürperen gümüşümsü yaprakların arasından, zarif bir kaçınılmazlıkla şatoya doğru çıkar. Eski evin çevresinde öyle çok kaynak vardır ve toprak öylesine bereketlidir ki, eskiler evi güneşten ve rüzgârdan koruyacak bir yeşillik oluşturmak için, çevresine meşe, çınar ve kestane ağaçları dikmişler. Bu ağaçlıklarda, bülbüller gece gündüz suyun şırıltısına uyarak öterlerken, ağustos aylarında sağır edici bir tona ulaşan ağustosböceklerinin tekdüze cırlayışı, bir yaylı çalgılar grubu gibi fona yerleşir. Kapıda nöbet tutan ikiz aslandan birinin pençesi kırıktır; ötekinin de bir zamanlar gururla taşıdığı, ucu yere bakan kılıcının yarısı yoktur. Dökme demir kapılara gelince, onlar on dört-on sekiz savaşına katkıda bulunmak üzere, götürülüp eritilmiş. Ayrıkotları, çakıl döşeli yolu çoktan yosunlu bir patikaya çevirdiler. Bu yosunlar yüzünden yağışlı havalarda otomobilin tekerlekleri hep kayar. Bu beklenmedik sessizlik halısı üzerinde, ev görününceye kadar hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir süre boyunca döne kıvrıla tırmanılır. Ev, güneşi en iyi biçimde almak üzere hafif bir yan açı üzerine oturtulmuştur. Amansız karayelin geldiği kuzey

yönünde ise, rüzgârın darbelerine karşı koyabilecek güçlü bir omuz gibi korunaklıdır.

Alabildiğine uzun ve alabildiğine dar pencerelerin taştan oyulmuş, derin kaşları vardır. On ikinci yüzyıldan kalma, dört köşeli sağlam kule, yapı kütlesinin tam ortasından yükselerek, besi hayvanları ve atların ahırları, şarap mahzenleri, zeytin presleri gibi bir yığın takıntısıyla giderek rahat bir çiftlik evine dönüşen şatoya, hafiften bir kale havası verir. Sığırların ve kümes hayvanlarının sesi, öteki sesleri bastırır. Güneş ışınlarından prizmatik toz kümeleri sarkar. Bunların hiçbiri hiçbir zaman değişmeyecektir. Pencereleri parmaklıklı bu koca kütle, kolayca savunulmayı sağlayan derin kemerli geçidin açıldığı büyük avluyu çevreler. Avludan, bütün malikânenin can damarı olan kuyu başına geçilir. Kuyunun üzerinde taş oyma bir haç ve çevresinde banklar vardır. Avlunun dört köşesinde, şatonun kuşatılması durumunda, duvarlar boyunca ateş etme olanağı yaratan dört küçük kule ve bunları birbirine bağlayan, bir kabuk gibi yapının çevresini saran duvar vardır.

Şatonun ana kapısı, paslı kanatları birbiri üzerine katlanarak açılan, demir menteşeli masif bir kapıdır – buna kanatları bir zamanlar açılan demek daha doğru, çünkü şu anda yaşayanların hiçbiri bu kapıların kapandığını görmedi. Kapı artık hep açıktı ve koca avlu, kendi halinde bir hayvancılık alanı görünümünü aldı. Buraya egemen olan tavuklar ve ördekler birbirleriyle gevezelik ederek gezinirler; herhangi bir yere bağlanmayan, saygın bir keçi, bir köşede derin düşüncelere dalıp oturur. Ahırlardan atların nal sesleri, sığırların homurtuları ve iç çekişleri, saz kafeslerdeki bıldırcınların mırıltısı duyulur. Bütün bunların arasında, rüzgârda silkelenen ıslak çamaşır sesiyle, bir güvercinler ordusu kol gezer. Onların karargâhı, duvarında Roma stili kum saati bulunan ve artık bir güvercinliğe dönüştürülmüş olan büyük çan kulesidir.

Çevredeki her şey, ortasında kuyusu olan bu iç avluya doğru, ya da iç avludan dışa doğru bir çekim alanı içindedir. Kuyunun koruyucu tanrıçası – buralarda pek sık rastlandığı gibi bir Roma su perisi değil, her sabah saat kurar gibi çıkrığa bağlanıp sonra kendi rahvan yürüyüşüne terk edilen gözü bağlı bir yaşlı attı. At, ağır ağır ve zahmetle, görevinin adımlardan oluşan çemberinde dolanır durur ve buz gibi kuyu suyu da taş oluklardan saatler boyu yavaş yavaş toprağa dağılır.

Aslında, artık elektrik motoru sayesinde hem hayvanlara hem insanlara su sağlayan, –biri büyük ahırda olmak üzere– birkaç kuyu var. Ama eski kuyudan ağır ağır yalağa biriken su, kanallarla bostana yöneltilir ve oradaki bitkileri sular. Mutfakta kullanılacak bitkilerin yetiştirildiği bu ufak bahçeden, şatonun uzun zamandır bakımsız duran asıl büyük bahçelerine geçilir. Beklenmedik hava değişikliklerine karşı korunaklı olan bu bahçeler, güney ve batı yamaçlarına uzanır. Bu bahçelerin, parlak devirlerinde nasıl olduğunu hayal etmek zordur. Ben bildim bileli, terk edilmişliğin romantik melankolisi içinde, bir türlü temizlenmeyen otların bürüdüğü bir yerdir. Rob, "Burası benim şiirim için zararlı, bütün şiirselliği ufalayıp dağıtıyor," derdi. Oysa bizler, şafak sökerken ya da ay ışığında bu bahçelerde dolaşırken, hiç de Rob gibi düşünmezdik. Hayır; bu bahçelerde parmaklıklı teraslar, stratejik noktalara tünemiş, oymalı taş banklar vardır. Orada burada, mermerden yontma orman perilerine rastlanır; gerçi bunlar pek ahım şahım yapıtlar sayılmaz, ama iyice büyüyüp her yanı sarmış sarmaşıklar ya da yabangülleri, bu heykelciklere belirli bir hoşluk katarlar. Baharın ilk çiçeklerini, ilk menekşeleri aradığımız, pek çok korunaklı köşe vardır. Bu kuytu köşeler boyunca, arı kovanları sıralanır.

Bir zamanlar burası çok güzel ve verimli bir yerdi; Piers'in annesinin babasının sağlığında, bu topraklardan alınan ürün bir servet sayılırdı. Ama onlar ölünce, iki

kardeş mülkü nasıl işleteceklerini bilemediler ve koca malikâne, doğru dürüst yönetilemediği için can çekişmeye başladı. Gerçekte, suç kardeşlerde de değildi – onlar Paris ve Londra'da öğrenim görmüşlerdi ve Verfeuille'e yalnızca yaz tatillerini geçirdikleri cennet gibi bir yer olarak bakıyorlardı. Şatonun çöküşü ağır ağır, ama kesin oldu. Hizmetkârlar ordusu, daha olanaklı işler bulup birer ikişer ayrıldılar; sonra araya savaş girdi, ardından bağlara böcek musallat oldu, daha sonra her yanı kırıp geçiren bir kuraklık yaşandı. Toprakların büyük bölümü satıldı, bir kısmı ipotek edildi, sıkışık bir dönemde ağaçlar yok pahasına gitti. İleri görüşten yoksun birtakım çılgınca atılımlar, büyük çiftliğin ekonomisini sömürdü ve verimliliğini tüketti.

Hiçbir çiftçi benim gibi düşünmese de, bütün sıkıntılara ve kısıntılara rağmen malikâne hâlâ çok büyüktü ve belki de o ihmal edilmişliği yüzünden eskisinden de güzeldi. Arazi Alplerin yamaçlarından, Rhône Vadisinin genişleyip Durance Vadisiyle birleşmeye başladığı düzlüklere kadar uzandığı için, çevredeki görünüm harikadır.

Yüksek yamaçlarda, dağınık kümeler halinde, kendiliğinden yetişmiş badem ağaçları vardır – şubattaki kısacık çiçeklenme döneminde, bulut beyazı, bulut pembesi baharlarıyla dağın yamacını bir doğu suluboyasına dönüştürürler. Aşağılarda, daha disiplinli görünüşleriyle zeytin terasları yer alır – bu güzelim ağaç, yapraklarını sürekli döküp sürekli yenilediği için, gümüşsü parıltısı yıl boyu devam eder. Tepeler düzlüğe doğru alçalmaya başlayınca, geniş bağlar, buğday tarlaları ve (bir zamanlar Paris pazarına ürün gönderen) bostanlar görülür. Ama, limon yeşili, sığ deniziyle Camargue düzlüklerinin uzaktan uzağa seçildiği bir köşedeki meyve ağaçları, hâlâ ürün veriyor. Burası, belleğimde hep Noel olarak kalacak; yaşamımın yönünü ve eğilimini değiştiren o 19- yılının Noeli. Ondan önce yaşamımda hiçbir şey olmamıştı –ya da o yıl olanlar bana

bu duyguyu veriyordu. Verfeuille sakinlerini bir iki yıl önce tanımıştım, ama beni şaşırtan ve gerçekten üzen (çünkü kimse benliğinin derinlerinde gömülü özelliklerin dışa vurmasından hoşlanmaz) klasik bir aşkın ve onunla birlikte de bu aşkın doğruları ve yanlışları üzerine bitmez tükenmez tartışmaların başlaması daha sonraya rastladı. Bu dehşet saçan saldırının, eli sopalı bir heyûla gibi üzerimize gelişini nasıl acı dolu bir ağırbaşlılıkla izlediğimizi düşününce, insanın gülesi geliyor. Çok çocuksu bir halimiz olduğu, çok gafil avlandığımız için Sutcliffe bize acıyor, ya da kitabında öyle yazıyor. Bir ortak tutkunun bizi çevreden dışlayacak olasılıklarını hiç mi aklımıza getirmemişiz (diye soruyor Sutcliffe.) Düşünüyorum. Piers'in bir gün son derece solgun ve ciddi bir yüzle: "Öyleyse, bu aşk olmalı." dediğini anımsıyorum. Piers'in bu sözü, bulgusunu açıklayan – örneğin "Öyleyse bu kanser olmalı" diyen bir doktor tavrıyla söylediğini duysa, Rob kahkahalarla gülerdi herhalde.

(Bu alelacele alınmış notlarda, fiil zamanlarının birbirine karıştığım fark ettim – düş görürken zaman ve gerçek nasıl odak noktasından kaymalar yaparsa, fiil zamanlarındaki bu karışıklık da benim anılarımı odağından saptırıyor.)

O sıralarda Piers derebeylik yükümlülüklerini oldukça ciddiye alır, dört aralıktaki St. Barbara gününde orada bulunmayı görev bilirdi – geleneksel Provence Noeli, o gün ufak çanaklara buğday ya da mercimek tohumu ekilmesiyle başlardı ve sonra bu çanaklar pencere içlerine yerleştirilip tohum büyütülürdü. Bunların boy atma ölçüsü ve ona benzer başka birtakım belirtiler, gelecek dört mevsim boyunca havanın nasıl olacağını gösteren bir ölçüt sayılırdı. Sanıyorum o tarihlerde Piers, toprakları eski verimine kavuşturma isteğindeydi; ama eğer böyle bir hevesi var idiyse bile, bu heves hizmetkârların sayısı gibi giderek azaldı. Şatoda ancak bir düzine hizmetkâr kalmıştı – bun-

ların birkaçı ağır işlerde çalışamayacak kadar yaşlıydı, çocuklar ise kasım sonlarında zeytin toplamaktan başka işlere zorlanamayacak kadar ufaktılar. Bu tükeniş, şatodakileri birbirleriyle yakınlaştırdı – yoksulluk ve tenhalaşma, ufak aile bağları yarattı.

Ama o yıl başka olaylar, tedirginlik yaratan olaylar da oldu. Çünkü Piers, ertesi yaz dışişlerinde görev almak üzere şatodan ayrılacağını henüz açıklamamıştı. Görev kararı, Paris'teki Diplomatik Kurul tarafından daha yeni onaylanmıştı ve Piers nereye atanacağını henüz kesinlikle bilmiyordu. Daha sonra görev yerinin Kahire olarak belirlenmesi, Piers için ne büyük bir olay olmuştu. Ama yine de hüzünlüydü, aile yuvasını terk etmek içini burkuyordu. Malın durağanlaşmış zenginliği, toprağın işlenmeyişi, parasal sıkıntıyı atlatmanın olanaksızlığı hep su yüzüne çıktı. Verfeuille can çekişiyor, Piers ise onu bu halinde terk ediyordu...

Ama bir yandan da, böyle bir mesleğe girmesi, giderek köhneleşse bile şatoyu ayakta tutmasını sağlayacak parayı getirecekti. Böylelikle, bir yığın borca karşın, mülk yine de kendisinin ve kardeşinin olabilecekti. Piers, kendisinden çiftçi olmayacağını, bu durumda da malikânenin çok büyük harcamalar ve kalabalık bir hizmetkârlar ekibi olmaksızın hale yola giremeyeceğini kavramıştı. Durum iyice kötülemişti. Ama böyle bir kararı ve bu karara yol açan nedenleri, bir köpek sadakati içinde, akla mantığa sığmayan bağlılık ve güven gösteren emektarlara anlatmak ve kabul ettirmek de çok zordu. Piers, yapacağı açıklamanın yaratacağı kaygının bilincindeydi. Ama böyle yapması gerekiyordu; çünkü kendisi görevle ülke dışına gittiğinde eve sahip çıksın diye, yaşlı hizmetkârlardan birini kâhyalığa getirecekti. Sylvie ile ben Avignon'da kaldık, Piers şatodakilerle konuşmak için önden gitti. Biz de onun arkasından at kiralayıp şatoya yollandık. Heybelerimiz armağanlarla, çocuklara dağıtacağımız renk renk şekerlerle, konfe-

tiler, meyve şekerlemeleri, küçük küçük şişelerde konyak ve likörlerle doluydu. Ayrıca Noel süslemesi olarak, pişmiş kilden yapılmış bir alay kutsal biblo aldık. Bizim kuzeyde süslediğimiz Noel ağacının yerini tutan Noel tablosu ve onun üzerine yerleştirilen bu heykelcikler olmadan, Provence Noeli eksik sayılır. Aslında bu heykelcikler, yalnızca Kutsal Aileyi ve efsanede doğrudan yeri olan, krallar ve benzeri gibi birkaç kişiyi kapsar. Ama Provence'daki şiirsellik, bunların sayısını giderek kabartmış, yeni yeni figürler eklenmişti; dolaştığımız dükkânlarda birbirinden farklı yaklaşık kırk heykelcik bulduk. Bunların gerçeğe uygunluğu su götürürdü; ama köy polisi, bir Camargue kovboyu, kaçak avcı gibi tiplerle çağdaş bir kadro oluşturuyorlardı. Tatlı bir yokuşla döne döne şatoya çıkan yola koyulmadan önce, bütün aldıklarımız kırılmayacak biçimde sarılıp sarmalandı, heybelere yerleştirildi. Atlar yorgun değildi, rahatlıkla ve hızla yol alıyorlardı. Ancak hafiften sis çöktüğü için, yine de ihtiyatlı davranmak zorundaydık; çünkü ikimiz de birkaç yıldır bu yolu at sırtında almamış, üstelik kış mevsiminde hiç atla gitmemiştik. Tepeye sardıkça, anayolu kesip aralara giren kestirme patikaları çoktan unutmuştuk. Ara ara sis her yanı görünmez kılıyor ve o gün haylazlığı üstünde olan Sylvie hemen atını mahmuzlayıp sisin içinde kayboluveriyordu. Bu yaptığı hiç doğru değildi ve ikinci seferinde ardından hamle edip soluğunu kesecek kadar sıkı sarılarak onu cezalandırdım. Üşümüş dudakları ve burnu yüzüme değiyordu. Birbirimizden kopmak istemeyerek bu pozda uzun süre kaldık. Sisin eski tvid paltomun yakasından aşağı damlalar halinde inmeye başladığını duyunca toparlanmak istedim, ama Sylvie "Dur" diye fısıldadı. Bu emre boyun etmek de çok işime geldi. Her yanlarından damlacıklar süzülen yüksek ağaçlı bir ormanda, varacağımız yerin epey yakınındaydık. Sylvie'nin mırıldandığı sevgi dolu sözcükler arasında, bu durumumuzdan duyduğu şaşkınlığı, dahası benim ve de Pi-

ers'in paylaştığı kuşkuyu vurgulayan birkaç cümle ayırt ettim. Ah! Sonradan Sutcliffe, kitabında bizimle insafsızca dalga geçecekti. "Öyle mutlular ki. Kendi kendilerine hayranlık duyuyorlar. Düğün pastasını birbirleriyle paylaşıyorlar. Her yastığın altında bir dilim pasta, aman ne güzel! Kutsal olmayan romantik üçlü. İçine güçlü kuvvetli ve de şaşkın Bruce'un yerleştirildiği bir aşk sandviçi." Sonunda kızkardeşim Pia, Sutcliffe'in cezasını verdiğinde çok sevindim – bu pek soylu bir duygu sayılmazdı, ama Sutcliffe'in yazdıkları da çok inciticiydi. "Seni Piers'in elinden aldım, o da beni senin elinden aldı. Bu ne anlama gelir?" Ortada bir kayıp olmadığını söyledim Sylvie'ye. "Kayıp eşya bürosu, kaybolan eşyayı değil –kaybolan biz üçümüzü bulmuştu." Bu sözleri, Rob'un esinlenerek algıladığı sırlar gibi yorumladık: Rob ilişkimizi tiksindirici buluyor ve durumumuzun, duygularımızın gerçekliğini yadsıyor olmalıydı. Neyse ki, bunları o zaman bilmiyordum; çünkü kitap yıllar sonra çıktı. Kitap yayınlandığı sırada ise, Rob çok zor bir dönem geçiriyordu ve kendinden başkasına acıyacak, sevecenlik gösterecek durumda değildi.

Rob, Piers'in bir günlük tuttuğunu da uydurup, onun her gece "iki uzun mumun ağırbaşlı ışığında" umutsuzluklarını deftere döktüğünü yazdı. Ve durumumuzun üzerine edebi bir tüy dikmek için, Piers'in ağzından şunları kaleme aldı. "Geç fark ettim, ama sonunda anladım. Kızkardeşimi ve Bruce'u birlikte göndermek zorundaydım: yoksa ikisini birden kaybedebilirdim. Çünkü iki sevgili, öylesine derin bir sevdaya daldılar ki, benim için olduğu kadar kendileri için de korku duymaya başladılar. Üçümüz, Satürn'ün halkaları gibi, kopmaz bir amaç beraberliği içindeydik. İnsan ancak gençken, çok gençken böyle çılgınca sevebilir. Gerçeğin tek bir soluğu bile, aynayı buğulandırır. Birbirlerinden, o üçlü bağdan kopamıyorlardı. İçlerinde git-gelleri olan bir hüzün dalgalanıyordu – ilk ve son bağlanışın, ilk ve son tutkunun bahar noktası; yükselen

ve alçalan sular başlarını örterek onları yutuyordu. Ve böyle sulara kapılmış giderken, şelaleye doru sürüklendiklerini gördüler." Bütün bunlar hayaliydi; ben ömrümde Venedik'e gitmedim, ama Rob bunu bildiği halde, romancı özgürlüğüyle bizi oraya yerleştirmeyi uygun görmüştü. Duygularımızın yoğunluğunu ise daha az edebi bir anlatımla aktarmıştı. "Dudaklar, gözler, gövdeler gibi fiziksel varlıkları bile, birer düşünsel donanıma dönüştü; birbirinden ayrılmaz üçlü, bir tabak spagetti gibi birbirlerine dolanıp karıştı. Ve Venedik hünerini gösterdi, Venedik'in iyi saatte olsunları kaptı onları. Böylece, üçü kol kola girip mermer grifin heykellerinin arasında sessizce yürüyebildiler, dolambaçlı kanallarda gezindiler, Florian'ın yeşil çuhalı masalarında sessizce iskambil oynadılar. Tuhaf bir üçlü oluşturuyorlar; kertenkeleyi andıran, incecik, esmer iki kardeş ve iri yarı, köylü suratlı, sarışın tutkunları. Kız kırkına geldiğinde, o uzun, güzel Akdenizli burnuyla tipik bir şirrete benzeyecek. Ağabeyi ise romantik bir şarlatanı andırıyor." İş kâğıt üzerinde tanımlamaya gelince, Rob bizleri böyle görüyordu demek. Bunları okuduğum zaman duyduğum şaşkınlığı bir türlü atamadım.

Rob, küstahlığı daha da ileri götürerek şöyle diyecekti: "Gerçek aşk sessizdir, öyle derler. Oysa üçlünün yeşil Venedik'teki sessizliği enerji dolu, geceleri fısıldanan sözleri belleğin kuytularına dikilmiş mumlar gibi yakıcıydı."

Ama Sylvie ile o andaki öpüşmemizde, o minik, üşümüş burnunun tenime değişinde bunların hiçbiri yoktu henüz. Sylvie gömleğimin önünü açtı, buz gibi olmuş parmaklarını kalbimin üzerine koydu. Atlar huysuzlanıyordu; o uzun kucaklaşmamızın ağırlığı altında sabırla beklemişlerdi, ama artık sisin ötesinde bir yerde kendilerini bekleyen sıcak ahırlara bir an önce kavuşmak istiyorlardı. Toynakları takırdıyor, soğuk hava soluklarını buzlu buğu sütunlarına dönüştürüyordu. Üç ayrı yalnızlığın buluşması, onlar için ne anlam taşırdı ki? Bu arada, hayali roman

kişisi, romancının kalemiyle günlüğüne şöyle yazıyordu: "Bütün aşkların sonunun ayrılık ya da kin ya da dehşet olduğunu bildikleri halde, sevmek cüretini gösterdiler; aşkın umutsuzlukla biteceğini biliyorlardı, hatta intih... Bu sözcüğü yazmaya bile cesaret edemiyorum." Rob, hiç değilse bu kadarcık kehanette bulunmuştu; ama bunun dışındaki hiçbir şey gerçeğin kıyısından köşesinden geçmiyordu. Rob'un tanımlamaya çalıştığı o sözümona 'cehennemi' mutluluk, bizimle bağdaşmayacak kadar yapmacıktı. Bizler ormanda yolunu yitirmiş bebekler, yuvasından kopmuş masumlardık.

Çevredeki her şeyin belirsiz birer silüet haline gelmesiyle coşan ve koşmak isteyen atlar, birbirlerinden uzaklaştılar; yeniden yola koyulduk ve tam o anda, sisin derinliklerinden kopup gelen, tiz ama ahenkli çocuk seslerini duyduk. Yöre masalları kafamızda çok yer ettiğinden, saçma da olsa, bir an için ormandaki sis perilerine yaklaştığımızı sandık. Sonra ben, ölümcül hastalığa yakalanmış hastalarımı hiç ölmeyeceklerine inandırmak için kullandığım ses tonuyla, "Saçma," dedim. "Bu olsa olsa geziye çıkmış öğrencilerdir." Biraz daha ilerlediğimizde, sesler bizden uzaklaşmaya başladı; biz de onlara yetişme umuduyla hızlandık. Atların salıntısı ve yolun dönemeçleri, seslerin yönünü değiştiriyor, bir o yandan, bir bu yandan geliyormuş gibi oluyordu. Bütün akılcı kuşkuculuğuma karşın, bu tiz seslerin kaynağı hakkında ben bile bir an duraksadım. Sonra, bir yandan yolumuzu bulmaya çalışarak, bir yandan seslere kulak vererek ilerledik.

Sonra, sis yana çekilen bir perde gibi açılıverdi ve bizim patikayı kesen yolun üzerinde, elleri kolları çiçekler, yeşilliklerle dolu, güle oynaya yürüyen çeşitli yaşlarda bir çocuk grubuyla karşılaştık. Noel tablosunu süslemek için eğreltiotları, likenler, sarmaşıklar, defne dalları, uzun saplı çobanpüskülleri ve ökseotları toplamışlardı. Provence'da hâlâ *li poumeto de Sant-Jan*, ya da 'St. John'un mi-

nik elmaları' denilen ufak meyveli çobanpüsküllerini birer kral asası gibi taşıyorlardı. Sylvie şato halkının çocuklarını tanıyınca bir sevinç çığlığı atarak atından indi, hepsini kucakladı, öptü; ağabeyinin sağlık ve esenlikle varıp varmadığını sordu. Çocuklar, Noel tablosu için eksik süslemeleri getirdiğimizi duyunca coştular. Evin ne kadar yakında olduğunu fark etmek bizim için sürpriz oldu: Sis bizi yanıltmış, yön bulmaktaki yeteneğimize çok güvendiğimiz halde şatoya bu kadar yaklaştığımızı anlayamamıştık.

Bu neşeli gruba rastlayınca, çocukları sırayla ata bindirerek, atları yularlarından tutup yolumuza yaya devam ettik. Sonunda, kaygılı gözlerini ormana dikip çocuklarının dönmesini bekleyen ana babaların dikildiği ana kapıya vardık.

Tanıdık, güleç yüzlerin hepsi oradaydı – kuzu postundan ceketine sarınmış, arkasındaki salondan vuran ışıkla saçları gümüş haleye benzeyen koca Jan orada duruyordu. Biraz arkasında, sessiz sakin, hamarat karısı Elizo dikiliyordu. Oğulları ve gözlerinin bebeği olan Marius, geniş omuzlu, siyah posbıyıklı, kırk yaşlarında bir adamdı. Daha gençten, Esprit adında biri, eşyalarımızı almak için yanımıza seyirtti. Sonra Magali, Janetoun, Mireille, Nanoun gibi adları olan bütün kız çocuklarıyla torunlar bizi kucaklamaya koştular. Bu karşılamadan sonra, kış yolcularını ısıtmak için sunulan, geleneksel baharatlı şarabı getirdiler. Herkesin bir ağızdan konuşma telâşı içinde, Piers'in yokluğunu fark edemedik. Oysa yok sayılmazdı; çünkü şöminesinde koca kütüklerin yandığı büyük salona girdiğimizde, onun birinci katın sahanlığında durmuş, gülümseyerek bizleri seyrettiğini gördük. Piers, oyma tırabzanlı geniş merdivenden koşarak, ama coşkusunu, sevgisini kontrol etmek istercesine biraz çekingen bir tavırla indi. Selâmlaşmalar, hal hatır sormalar bitince, üçümüz baş başa kaldık; merdivenlerden kol kola çıkıp, zamanın ve odun isinin kararttığı atalar tablolarıyla dolu uzun, beyaz koridor-

lardan Piers'in odasına yollandık. Tabloların bulunduğu koridorun ucunda, oranın düzenine biraz aykırı kaçan bir sehpa, üzerinde de renk renk tüylü okların saplandığı mantardan bir nişan tahtası duruyordu. PiersLondra'dan aldığı porsukağacından yapılmış bir yayla burada atış talimi yapar, okların vızıltısı bütün evi doldururdu. Kitaplar, masklar, ödağaçları ve tüfeklerle tepeleme dolu olan Piers'in özel dairesi, eski tarz kubbeli tavanlı odalardan oluşuyordu. İdare lâmbalarıyla uzun gümüş şamdanlardaki mumlar, her yana sıcak gölgeler düşürüyordu. Büyük şöminede mis gibi kokan devedikenleri, zeytin ve çayır meşesi kütükleri yanıyordu. Her şey Noel şölenine tam zamanında oturmak üzere ayarlanmıştı ve Piers, beklenmedik bir aksilik ya da gecikme olmadığı için pek keyifliydi. Dahası, iki gün sonra (bizim grubun Edi'si ile Büdü'sü) Toby ile Rob, tadına doyum olmayan saçmalıkları ve kahkahalarıyla çıkıp geleceklerdi.

Şöminenin önüne bağdaş kurup oturduk, kestane yiyip viski içerek havadan sudan konuşmaya başladık. Köhne Verfeuille bizlere hiç böylesine sevecenlikle kucak açmamıştı. Piers'in gelecekle ilgili kararı içten içe yüreğimize sızı oluyorsa da, bunu hiç dile getirmiyorduk. Bu konudaki sezgilerimizi, kuşkularımızı açmanın ne yeriydi, ne de sırası. Ama heyecanımızın altında, yaklaşan ayrılığın, yaşamlarımızda-ve bu yeni edinilmiş tutkumuzda kaçınılmaz görünen bir dönüm noktasının verdiği kaygı yatıyordu. Piers bunu sezmiş gibi, sustuğumuz bir sırada "Neşelenin biraz çocuklar," dedi. "Dün gittik, bu yılın Noel kütüğünü seçtik." Noelde kesilecek ağacı seçmek için evin en yaşlısı ile en gencinin birlikte gittikleri, sonra da herkesin elvermesiyle kütüğü eve taşıdıkları bu geleneksel töreni anlattı bana. Kütük eve getirilince, uzun yemek masasının çevresinde üç kez dolaştırıldıktan sonra, büyük ocağın önüne yatırılırdı. Şaraplı kutsama törenini, büyük bir özenle koca Janyerine getirir, eline koca bir testi sıcak şa-

rap alarak işe başlardı. Piers hafifçe dalga geçerek Jan'ın taklidini yapıyor; şarap duasını yapıp, herkes başları önde huşu içinde dururken, kütüğün üzerine okunmuş şaraptan birkaç damla serpişini, yüzündeki ciddiyeti ve gülümseyişiyle aynen canlandırıyordu. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına üç damla şarabın kütüğe serpilmesinden sonra, Jan çatlak sesinin olanca gücüyle haykırırdı:

Cacho-fio!
Bouto-fio!
Alègre! Alègre!
Dieu nous alègre!

Yan noel kütüğü
Yan güle güle
Tanrı sevinç versin bizlere

Jan, "İşte Noel geldi yine" diye şarkısını tamamlayınca, tören kütüğünün altındaki çam dalları tutuşturuldu; şöminedeki koca ateş, oradakilerin yüzlerini de alaza kesmiş gibi aydınlattı. Herkes kucaklaştı, birbirini kutladı ve koca Jan tören kadehine yeniden şarap koydu; kadeh çocukların en ufağı Tounin'den başlayarak yaş sırasıyla elden ele geçirilip sonunda yine Jan'a ulaştı. Jan kadehi başına dikti, son damlasına kadar içti. Alevin ışığı esmer boynuna vuruyordu. Bunlar olup biterken, Piers, birden hüzünlendi ve gözleri doldu: "Onları nasıl bırakıp gideceğim? Ya bize ne olacak, Ona ne olacak?" Bu tür soruların sırası olmadığını söyledim ona. İçkimi bitirdim, saatime baktım. Biraz sonra, Noel tablosunu mumlarla ve biblolarla süsleyerek, törenin ikinci bölümünü yerine getirmemiz gerekecekti. Araya böyle bir işin girmesine sevindim; çünkü Piers'in az önceki hüzünlenişi, geleceğimizle, ayrılıklarla ilgili kuşkularımı yeniden kamçılamıştı... Sylvie, Avignon köylülerinin geleneksel giysisini giymiş olarak, elleri kolları biblolarla dolu geldi. Herkes onu alkışladı. Sylvie, "Kutsal Aile biblolarını yerleştirmeden önce, gidin de giyinin."

dedi bize.

Hazırlanmam uzun sürmedi. Bana ayrılan odalar evin doğu yanındaydı. Şöminede, kafesin özenle koruduğu ateş usul usul yanıyor; düşünceli ellerin yerleştirdiği kor dolu, bakırtermofor yatağımı ısıtıyordu. Mumları yaktım; Piers'in vermiş olduğu kırmızı ipek astarlı, siyah kadife ceketimi, dar siyah pantalonumu, sivriburunlu siyah pabuçlarımı giydim, belime koyu renk şal sardım – Verfeuille'de törensel Noel yemeği kılığıydı bu. Piers de Provence ozanlarına özgü kurdeleyi ve incecik boyun bağını takardı. Çabucak giyinip aşağı indiğimde, Sylvie, fareler gibi oradan oraya koşuşturan çocukların yüzünden aksayan mum yakma törenine çeki düzen vermeye çalışıyordu. Zor belâ çocukları susturdu; paketler açılıp biblolar teker teker ortaya çıkmaya başlayınca, hepsi hayranlıkla renk renk, biçim biçim biblolan seyre koyuldular. Çok geçmeden Bethlehem'in kahverengi yamaçlarında minik ateşler yandı ve samanlıktaki Kutsal Aile ile çevresindeki birbiriyle hiç bağdaşmayan kalabalığı aydınlattı – kimler yoktu ki, krallar, çingeneler, kraliçeler, kovboylar, askerler, avcılar, postacılar, dahası koyunlar, ördekler, bıldırcınlar, sığırlar ve alacalı kuşlar. Sonra sıra Piers'e geldi; bu unutulmaz gecede kimse unutulmasın diye üzerine özenle adları yazılıp paketlenmiş armağanları tek tek dağıtmaya koyuldu. Paketler açıldıkça sevinç ve neşe artıyordu; sonunda herkes yavaş yavaş sofraya yürüdü. Orada bulunanların sayısına göre gereğinden büyük olan uzun masa, büyük salonun ortasına yerleştirilmişti. Biz üçümüz, büyük masanın ucuna haç biçiminde enlemesine konulmuş ufak masaya oturduk, sağımıza Jan'ı, solumuza karısını aldık. Her yanda mumlar yanıyor, Noel kütüğü, parıltılı kıvılcım demetlerini bacaya fırlatıyordu.

Unutulacak bir yer, unutulacak bir an değildi. O geceyi öylesine çok düşünmüş, öylesine çok anımsamıştım ki, bütün bunları düşlerimde yeniden yaşatmamda şaşılası

bir yan yoktu. O sırada farkına varmadan, olup bitenleri ayrıntılarıyla bilinçaltıma yerleştirmiş olmalıyım. Bugüne kadar gözümü kapadığım anda, böylesine ayrıntılı ve böylesine belirgin olarak başka hiçbir yeri gözümün önüne getirdiğimi anımsamıyorum.

Salon büyük, kurşuni, kesme taşlarla döşenmişti; bunların üzerine de biberiye ve kekik demetleri serpiştirilmişti; bitkiler tozu ve av köpeklerine atılan kemikleri tutuyor, salonun süpürülmesini kolaylaştırıyordu. Yüksek tavanı tutan, isten kararmış kirişlerden sucuk kangalları, sarmısak hevenkleri, domuz yağı doldurulmuş tulumlar sarkıyordu. Arka duvarın üçte birinden büyük bölümünü şömine kaplıyordu. Şöminenin genişliği yaklaşık üç metre, yüksekliği iki metreydi. Baca çıkıntılarıyla duvar köşeleri arasında da yüksek arkalıklı, salıncaklı hasır koltuklar ile tuz ve unun saklandığı tahta dolaplar dururdu. Ateşin külleri şöminenin arkasında toplanırdı. Önde ise bir çift demir ayak vardı. Bu ayaklar, tepede çiçek açar gibi dallanıp ufak sepetlerde son bulurdu. Sepetlere kor doldurulur, tencereler soğumasın diye bunların üzerine oturtulurdu. Demir ayakların üzerine, kızartma şişlerini koymak için değişik yüksekliklerde çengeller yerleştirilmişti. Başta zeytin olmak üzere, belirli birtakım kütüklerin aşırı dumanını tutsun diye, şöminenin üst rafından kısa bir kırmızı perde sarkardı. Bu geniş rafın üzerinde, yüz gramdan yarım kiloya kadar çeşitli boylarda, her biri safran, biber, kimyon, çay, tuz, un, karanfil diye etiketli, eski porselen kavanozlar gibi hem işlevsel, hem dekoratif bir yığın eşya sıralanırdı. Uzun, ışıl ışıl zeytinyağı şişeleri de otlarla, baharatların arasında dururdu. Kalaylı bakır kaplar ile kocaman bir kahvelik de şömine rafının demirbaşlarındandı. Bunlarınyanısıra, -eski Yunan ve Roma'daki gibi- zeytinyağı konulan fitilli kandiller ve zamanla bunların yerini almaya başlayan parafin lâmbaları da dizi dizi dururdu.

Şöminenin sağında, büyük taş yalaklı musluk, onun

üzerinde de pırıl pırıl bakır tencere ve tavalardan oluşan mutfak ordusunun sıralandığı raflar vardı. Solda kapaklı ekmek hamuru teknesi dururdu. Gündelik kullanılan tuz ve unun durduğu büyük kutular ile cilalı demir kilidi ve menteşeleri olan, kafes ya da beşiği andıran tahta ekmek sepeti, hamur teknesinin üzerinde asılıydı.

Yüksek, oymalı, masif ve hantal, salata yağı renginde cilalı Provence tarzı büfe, karşı duvara dayalıydı. Büfenin solunda, dediğim dedik'liğini kanıtlarcasına saat başlarını bile ikişer kez vurarak başımıza kakan baba duvar saati dururdu. Eski, hasır iskemleler oraya buraya rastgele serpiştirilmişti – çünkü burada lüks şöyle dursun, rahatlık bile akla getirilmezdi. Eşyaların düzeni atadan babadan kalma, geleneksel düzendi; geçmiş bugünün ta kendisiydi ve kimse birşeyleri değiştirmeyi düşünmez, onların yaşamdaki ve doğadaki geleneksel yerlerini kabullenmekle yetinirdi. Buradaki eşyanın yerini değiştirmeye kalkışmak, gezegenlerin yolunu değiştirmeye çalışmaktan farksızdı. Ekmek teknesinin arkasında, sabun, un ve kumla ovula ovula parlatılmış pirinç tablası, tablayı tutan pirinç zincirleri ile çelik bir terazi asılıydı. Bir dizi bahçe araç gerecinin sıralandığı duvarda, çapraz yerleştirilmiş iki bayrak arasındaki tahta çatmanın üstünde bir av tüfeği vardı. Duvarlar, yöre folklorundan görünümler betimleyen taşbasması ve yağlıboya resimlerle süslüydü. Tabii bir de, kaçınılmaz aile resimleri – unutulmayan kişilerin, olayların, hasatların, boğa güreşlerinin, fidan dikimlerinin, boğa damgalama törenlerinin, düğünlerin, vaftizlerin aralarındaki kopukluğu kaldıran solgun bir sepya kimliksizliği. Bu odanın merkez olduğu, hareket noktası olduğu, zorlu emek ve zararsız eğlence ile dolu bir koca yaşam.

Şarabın dağıtılmasıyla birlikte, yılın en önemli yemeği başlamış oldu. Eski gelenekler uyarınca, bu 'hafif' bir yemek olur ve başka bayram şölenlerine kıyasla oldukça sade sayılırdı. Yine de koca bir tabakta getirilen *raito* nefis

kokular saçıyordu: Bu, şarap ve kebere otuyla terbiye edilmiş salçada pişen bir çeşit balıkyahnisiydi. Onun yanısıra konyakta alazlanmış piliç. Uzun, kahverengi somunlar, sofradakilerin parmakları arasında, şöminedeki zeytin dalları gibi çatırdayarak bölünüyordu. Birinci yemek rekor hızıyla bitirilince, ortaya daha büyük bir tabakta Rhône usulü pişirilmiş balık, bir tabak da beyaz etli morina getirildi. Bunları, asma yaprağı yiyerek beslenen iri damarlı, beyaz etli salyangozlar izledi. Salyangozlar kabuklarının içine sokularak pişirilmişti; etleri yabani akasya ağaçlarından kesilmiş sekiz on santim uzunluğunda, uçları kıvrık, dikenli çatallarla çıkartılıyordu. Şaraplar tazelendikçe, şerefe kalkan kadehler de birbirini izledi.

Daha sonra, azman bir kerevize benzeyen yabanenginarı geldi. Yabanenginarı soyulur, hafifçe haşlanıp ağırtıldıktan sonra beyaz sosla hazırlanırdı. Oradayediğimyabanenginarının tadını başka hiçbir yerde bulamadım. Sıradan bir bitki olmasına karşılık, Fransa'nın güney kesiminde yetişen bu sebzenin tadı eşsizdir. Son yemeğimiz böyle sürüp gitti ve çeşitli çörekler, kuruyemişler, kış kavunlarıyla son buldu. Ateş yeniden harlandırıldı; şaraplar yerlerini, mis kokulu kahveye eşlik eden konyak türlerine, Armagnac'lara, Marc'lara bıraktı.

Yaşlı Jan'ın karısı, üç sevgilinin önüne toz şeker dolu gümüş bir şekerlik koydu. Şekerlik, içindeki tepeleme şekerle, gümüş bir göbeğe benziyordu. Kadının şekere diklemesine sapladığı üç kaşık, herkesten önce üçünün şekerden tatması için hazır bekliyordu. Şerefe kalkan kadehler ve kollar, patlama doruğundan sonra aşağı dökülen havai fişekleri gibi yavaş yavaş alçalmaya başladı. Piers, her yıl, o yıl içinde yapılanları anlatarak, kimi zaman övgüler, kimi zaman eleştiriler getiren bir konuşma yapardı. Ama bu kez, vereceği haber çok önemliydi ve oradakilerin tümünün yazgısını etkileyecek nitelikteydi. Bunu aklına getirdikçe Piers'in üzüldüğünü, tıpkı sevecen, ama kaygılı ba-

kışlarını zaman zaman ona çeviren kızkardeşinin duyduğu tasayı onun da paylaştığını seziyordum. Piers pek çok kez hamle yapıp duraksadıktan sonra –çünkü bazı kişilerle baş başa konuşmak için yerinden kalkıp onların yanına gidiyor, oradan bir başkasının yanına geçiyordu– ayağa kalktı, sessizliği sağlamak için parmaklarının ucuyla masaya vurdu; onun bu hareketi az sonra konuşmasıyla hüzünlendireceği insanların alkışları ve kadeh kaldırmalarıyla karşılandı.

Piers, biraz çekingen, biraz solgun, ayağa kalktı ve noel konuşmasına başlamadan önce herkesin susması için bir süre bekledi. Sonra, o akşam onlara vereceği haberden dolayı yemek boyunca hüzünlü ve dalgın olduğunu söyleyerek söze başladı. Vereceği haber çok acı bir haber değildi, hatta tam tersine; ama yine de her türlü değişiklik insana hüzün ve acı veriyordu. "Ama çıkmak zorunda olduğum geziden söz etmeden önce, ben yokken yürütülecek yeni düzenlemeleri anlatayım. Öncelikle, kadehimi, bana babamdan daha yakın olan koca Jan'ın onuruna kaldırıyorum. Ben görevim nedeniyle buradan gidince Verfeuille'in yöneticisi o olacak." Piers'in konuşması baştan sona duygu ve düşünce yüklenerek hazırlanmıştı ve bu konuşmayı da en iyi biçimde sundu. Piers, her hizmetçinin yeni rolünü tek tek açıkladı; her birinin sorumluluklarının ve buna uygun olarak da ücretlerinin bir miktar arttığını vurguladı. Bu büyük bir coşku ve hoşnutluğa neden oldu, her açıklamadan sonra alkışlar ve kutlamalar gırla gitti. Piers'in bundan sonraki diplomatlık görevi için iyi bir başlangıçtı; çünkü konuşmasının buruk yanına sıra geldiğinde, Noel zamlarının da desteğiyle herkes neşe içindeydi. Onların neşesi, Piers'in sorunun özüne açık seçik ve kestirmeden gitmesini kolaylaştırdı; malikâneyi ayakta tutabilmek için para bulmak, ya da elini kolunu bağlayıp borçların bu malı yavaş yavaş kemirmesine seyirci kalmak arasında bir seçim yapma zorunda olduğunu açıkladı. Bildiği

bir meslekte görev almaya karar verdiğini söyledi, ama bir konuda söz verdiğimizi de ekledi. Her yaz, üçümüz detatilimizi geçirmek için Verfeuille'ye gelecektik. Bu içten duyguları herkes coşkuyla karşıladı; ama ben kendi hesabıma, ayrılmak zorunda kalabileceğimizi düşünüyordum; çünkü tıp fakültesi bitirme sınavlarına önümüzdeki sonbaharda girecektim ve gelecekte neler olabileceğini bilmiyordum. Sınavlarımı verdikten üç ay sonra beni Dışişleri Bakanlığı hizmetine verecek o olağanüstü şansı, o zaman kestiremezdim kuşkusuz. O an, ömrümün en güzel günlerini geçirdiğim yere özlem duyuyordum– örneğin Aramon, yazın elinin kulağında olduğu, kiraz ağaçları arasında, yeşil çimenler üzerinde geçirilen günler; ya da Fons veya Collias; kamp yaptığımız daha bir düzine yer. Sylvie'nin dalgın yüzüne bakarken, beni de derin bir hüzün sardı.

Sözcüklerin önemini kavradıkça, sofradakiler düşünceli bir suskunluğa gömüldüler; Piers'in yokluğunu, o olmadan nasıl olacağını kafalarında tartıyor gibiydiler. Tam o sırada, kapı hafifçe ama kararlı bir biçimde vuruldu; Noel akşamı, bu saatte kimin gelmiş olabileceğini merak ederek birbirimize baktık. Kısa bir duraklamadan sonra kapı yeniden vuruldu ve koca Jan kalkıp kapıyı açmaya gitti.

Dışarısı loştu, ama ateşin titrek ışığında çingene olduğunu tahmin ettiğim bir silüet gördüm; çünkü sırtında çingenelere özgü alacalı, yamalı etek, başında parlak renkli bir eşarp ve kulaklarında ucuz, ama iri küpeler vardı. Bu tahminim pek de akla uzak sayılmazdı; çünkü Avignon'da şehir surları çevresinde kamp kuran bir çingene obası vardı. Salon uzak sayılmazdı ve bugün de, sadaka dilenmek için pek uygun bir gündü... Ama kapıdaki gölge bir adım atarak aydınlığa çıktı ve boğuk bir sesle konuştu: "Piers, döndüğünü duydum." Bu dolgun ses ve düzgün şive, giysinin uyandırdığı izlenimi yalanlıyor ve merak uyandırıyordu. Kadının ayakları çıplak ve kirliydi, bileğinin biri pis bir paçavrayla sarılmıştı. Başı iri, siyah gözleri ufak, bur-

nu uzundu – ilk bakışta çirkin bir surat denilebilirdi. Ama yüzündeki anlatımın sürekli değişkenliği ve sesinin etkileyici boğukluğu, son derece çekici ve şaşırtıcıydı. Bu kadında otoriter ve üstün bir yan vardı. Piers, onu sevgiyle kucakladı.

O sırada hakkında çok az şey bildiğim Sabine'i, ilk kez böyle gördüm. Aslında, yalnızca adını biliyordum. Piers bunu bir selâm sözcüğü olarak kullanır, Sylvie de aynı sözcükle karşılık verirdi. Sonraları onu tanıdım ve hayran oldum – ama hayranlığım, hiçbir zaman ona gerçek bir tutkuyla bağlı olan Piers'inki kadar büyük olmadı. Sabine, uluslararası ünü olan Yahudi banker Lord Banquo'nun kızıydı; şatoları da, on iki kilometre kadar uzaktaki Meurre'deydi. Kız çok parlak bir öğrenciyken üniversiteyi bırakmış, üzerlerinde etnografik bir çalışma yaptığı çingenelere katılıp yollara düşmüştü. Uzun süre ortadan kaybolur, sonra hiç beklenmedik bir anda şatoya çıkagelir, ailenin iyi yetişmiş, sözü sohbeti yerinde tek kızı olarak eski uygar yaşamını sürdürürdü. Annesi öleli çok olmuştu. Babası elbise değiştirir gibi metres değiştirir, çoğunlukla da ufak rollere çıkan ikinci sınıf artistlerle düşüp kalkardı. Kadınlardan çabucak bıkar, bir yenisini arardı. Kızının dönüşüne çok sevinirdi; bu sevinci büyük ölçüde bencilliğinden kaynaklanırdı, çünkü kızı eşsiz bir evsahibesiydi, kont da sık sık davet verirdi. Sabine, zaman zaman başı sıkıştığında Verfeuille'e gelir, Piers'den akıl danışır, yardımını isterdi. At binerken tanışmışlardı.

Sabine'in o ilk karşılaştığımız gece unutulmaz bir görüntüsü vardı; onu merakla, biraz da kıskanarak seyrediyordum, çünkü Piers'in ona tutkunluğu çok belliydi. Daha önceleri olduğu gibi, o gelişinin nedeni de yine çingenelerle ilgili bir sorundu; ne olduğunu şimdi tam anımsamıyorum, galiba izlenmekte olan biriyle ilgili bir konuydu. Piers, Sabine'in kısık sesle anlattıklarını bir an dinledikten sonra, tek söz etmeden feneri aldı ve Sabine'e kendisi-

ni ormana götürmesini işaret etti. Biz daha ne olup bittiğini anlayamadan onlar ön kapıdan çıktılar. Koca Jan'ın silah dolabına gittiğini, kısa namlulu bir karabinayı doldurup kapıya dikildiğini gördüm. Gözlerini karanlığa dikmiş, belki de bir imdat çağrısı bekleyerek duruyordu. Ama hiç böyle bir çağrı gelmedi. İki erkek sesinin atıştığını duyduk, ardından kızın sesi geldi. Sonunda Piers, elindeki feneri sallayarak göründü. Yalnızdı. "Tamam," dedi yalnızca. "Artık kıza zararı dokunmaz."

O sırada da, ihtiyar, köydeki ayine gitme zamanının geldiğini fark etti. Eski saate göz atarak, "Acele etmemiz gerek," dedi. "Bugün herkese örnek olmalıyız." Herkes şapkasını giydi, eşarbını bağladı; kendimizi solgun ayışığının yol göstermeye çalıştığı karanlığa attık. Minik Verfeuille köyüne giden patikanın sert taşlarında ayaklarımızı gıcırdatarak yürüdük. Eski kilise, her yanında yanan mumların ışığıyla tutuşmuş gibi görünüyordu. Ben iki kardeşle kol kola yürüyor; suskunluk içinde geleceği – artık geçmiş olan geleceği düşünüyordum.

Yatağın başucundaki telefon çaldı. Bechet sözünde durmuştu. Mızmız tavrıyla, "Bu akşam için her şey ayarlandı," dedi. "Saat altı dolaylarında hazır olursanız, sizi gelir alırım. Lütfen, lobide bekleyin, çünkü o dar sokakta park etmek çok zor." Yarı uykulu, olur diye cevap verdim. Rahatça banyo yapıp giyinebileceğim zamanım vardı. Eski anıların dalga dalga üzerime gelişinden kurtulup kendimi toparlamak için yeniden başımı yastığa koydum – tarih ve duygulardan oluşan bir yamalı bohça. Ya Sylvie? Jourdain'i arayıp, akşamki olayı haber verdim. Hem şaşırdı, hem de Bechet'nin işi çözümlemesine, yetkililerin de anlayış göstermeye karar vermesine sevindi. Sylvie'ye gelince, şu an onun için dinlenmesini sağlamaktan başka yapılacak

bir şey yoktu. Ertesi gün, cenazeyle ilgili her şey tamamlandıktan sonra onu görmeye gideceğime söz verdim. Bir yandan resmi işlemlerin o gün bitirilmesinden dolayı bir hafiflik duyuyordum; ama öte yandan kuşkular içindeydim... Bütün bu olanlardan sonra... Ne olacaktı? Yaşamımın bundan sonrası için hiçbir karar vermemiştim, ne yapacaktım? Anlık yaşıyordum. Beynimin yarısı geçmişe gömülüydü, öteki yarısı ise kararsızlık ve boşluk içinde geleceği düşünüyordu. Ya Sylvie?

O akşam, ıkış tıkış arabasında Bechet'nin yanında oturmuş, Rhône vadisi boyunca günbatımını seyrederken, bütün bunlar bir kez daha aklımdan geçti. Akşamüstü düşlediğim yanardöner bulutlar, alçak tarlalara doğru iniyordu. Hava, bu mevsime göre epey geç kararıyordu, ama tören (daha doğrusu olmayan tören) saati belirlenmediği için, bu konuda kaygılanmaya gerek yoktu. Yaşlı papaz, biraz daha doğuda kalan bir köyden kendi arabasıyla geliyordu. Piers'in dinsel tören istemeyişi yüzünden, Bechet, papazla karşılaşmaktan bayağı ürküyordu. Boyuna, "Papazı zorladım," deyip duruyordu, "Avukatı olarak, Piers'in son isteğinin yerine gelmesini sağlamak benim görevim. Bunu da yapacağım. Papaz hele bir duaya kalkışacak olsun..." Çenesiyle gözdağı veren bir işaret yaparak, ciddi ve kararlı bir anlatım takındı. Arabayı ağır ve sarsa sarsa sürüyor, sisten de iyice ürküyordu.

Oysa Alplerin sarplaşan yamaçlarına saran yoldaki donu düşünmek daha akıllıca olurdu; ama avukat bunu hiç hesaba katmıyor gibiydi. Görüş alanının azalması sinirlerini bozuyor olmalıydı, belki de gözleri yaşlı ve güçsüzdü. Her dönemeçte kendimizi güvenceye alma çabasıyla ağır aksak gidiyorduk; bu arada avukat havalardan, kışın arabaların yarattığı sorunlardan dem vuruyordu. Sisin yaptığı oyunlar gerçekten dramatikti –az önceki düş-anılarımda gördüğüm kadar dramatik– sisin yine böyle birden iniverdiği bir noktada önümüzde bir cenaze arabası beliri-

riverdi. Bizim gittiğimiz yönde ilerliyordu. Bechet ıslık sesine benzer bir sesle soluğunu boşalttıktan sonra, batıl inançlı birtavırla konuştu. "Bu, Piers'i şatoya götüren araba olmalı – cenaze arabası morgun, bana yedide randevu vermişlerdi." Bu ürkütücü ve dramatik görüntü yüreğimi hoplattı. Dağa tırmandıkça bir yükselip bir alçalan sis yüzünden, cenaze arabasıyla saklambaç oynar hale geldik. Yolda don yoktu, ama yerler çok ıslaktı. Çürümüş yapraklar lastiklere dolanıyordu. Çevremizde, kasvetli, karanlık orman yükseliyordu. Cenaze arabasını bir an siste yitirip bir sonraki dönemeçte yeniden görerek Piers'i böyle izlemek tüyler ürperticiydi. Bir iki kez arabayla çarpışacak kadar yaklaştık, Bechet paniğe kapılıp çığlığa benzer bir ses çıkardı. Güneyli bir Fransız olduğu için, birtakım batıl inançları olabilirdi ve cenaze arabasının peşinden böyle uzun uzadıya gitmek zorunda kalışımıza bir uğursuzluk yakıştırmış olmalıydı.

Artık karanlık bastırmıştı. Farların ölgün ışığında çevre hüzünlü ve ıssız görünüyordu. Bechet'nin huzursuzluğu, arabanın yavaş gidişiyle ters orantılı olarak artıyordu. Bir iki kez karşıdan araba geldi. Bechet ürkmüş bir tay gibi ne yapacağını bilemedi ve neredeyse arabayı durduracak kadar yavaşlattı. Yol daralmıştı. Sanıyorum Bechet, cenaze arabası iyice uzaklaşsın diye bilerek hızını azaltıyordu; bundan ben de memnundum, çünkü arabanın varlığı, bende de kötü birşeyler olacağı duygusunu uyandırıyordu ve bu duyguya kayıtsız kalamıyordum. Tepenin yarı yolunda, Bechet sigara içmek için izin istedi ve arabayı kenara çekti, sigarasını içinceye kadar durdu. Farlar sönünce üstümüze çöken karanlık da huzur bozucuydu. Koyu karanlık, eriyen buz gibi çevreye yayılıyor, ağaçlardan arabanın bez tentesine damlalar düşüyordu. Bechet konuşmuyordu; ince sigarasını tüttürürken gerçekten bitkin ve umutsuz bir görünüşü vardı. Belki de şatoda neyle karşılaşacağımızı bilmiyor ve biz gitmeden önce adamların ta-

butu bırakıp, cenaze arabasını bir an önce götürmelerini istiyordu. Bu duruşun zamanlaması pek de kötü hesaplanmış sayılmazdı; çünkü eve giden yolun sonuna vardığımızda, siyah araba yükünü boşaltmış, görevini bitirmiş, morga dönmek üzere yola çıkıyordu.

Ama Verfeuille'in önündeki görüntü alışık olmadığımız, üstelik renkli bir tuhaflıktaydı. Koca bir yığın kütük ateşe verilmişti – azizleri yaktıkları ateşe benzeyen, yüksek bir yığın. Alevler, gecenin ıslaklığına sıcaklıklarıyla meydan okuyarak göğe yükseliyordu. Gören Aziz George yortusu sanırdı -çünkü ancak o gece böyle ateş yakılırdı– oysa değildi. Kütükler kıpkırmızı olmuş, çatırdayarak yanıyor; verandanın çevresinde sessiz seyirciler gibi dizilmiş ağaçların oluşturduğu örtüye doğru kıvılcım yüklü sıcak hava kütlesi yükseliyordu. Evin ön kapıları açıktı, içeride ışıklar yanıyordu; ama soldaki sığır ve at ahırlarının kapıları da ardına kadar açıktı ve onların içinde de parlak ışıklar vardı. Bu ışıkların önünde, aramıza karanlık girdiği ve Bechet'nin arabasının farları da yetersiz olduğu için silüetleşen vecde gelmiş bir grup kımıldıyordu. Hareketleri ağır ve zahmetliydi – neredeyse papazların hareketleri kadar ölçülüydü; ve zorla kaldırdıkları nesne de çok ağır görünüyordu. Eski tarz, yan tahtaları alacalı boyanmış, iki hayvan koşulabilecek uzunlukta oku olan, bir çiftlik arabası ite kaka ahırdan çıkarılıyordu. Bu, cenazeden çok panayıra yakışacak bir arabaydı; belki de başka uygun bir şey yoktu. Orada durup ötekilere yardım etmeden seyreden bir gölge, bize doğru döndü ve papaz cüppeli, ince bir adam göründü. Işığın sıçrayan aydınlığında, arabanın yan tahtasındaki resim de gözüme çarptı – masmavi bir gök tabakasına inen melekleri gösteriyordu; o hiç güvenilmez beyaz ellerini dua edercesine kaldırmış, yakarılarını yukarıya iletirken, kıvırcık esmer saçlı kafalarını ve zeytin gibi gözlerini birbirlerine çevirerek gizli bir tertip için anlaşıyor gibiydiler. Bu tabloyu, ahırın karanlığından aydınlığa

çıkartılıp koşumlanan koca bir yük atının toynak gümbürtüleri izledi. Ateş hayvanı huysuzlaştırdı, yumuşak bakışlı gözlerini devirmeye, özenle örülmüş kuyruğunu sallamaya başladı. Bu önemli olay nedeniyle, koca bir piyano gibi pırıl pırıl tımarlanmıştı. Koşumlarını tutanların son hazırlıklarına boyun eğerken, ağırlığını bir ayağından ötekine aktarıp duruyordu.

Dört beş kişilik bir grup, arabanın çevresinde döneniyor, koşumları takıyordu. Arabanın üzerine –battaniyeye benzer– siyah, hareli bir örtü serildi, biraz daha ufağı da atın sırtına örtüldü. Papaz, elinde dua kitabıyla, vuruşunu yapmaya hazırlanan bir golf oyuncusu gibi bekliyordu. Bechet bir küfür savurarak harekete geçti. Köylüler, Piers'in vasiyetinden ve son isteğinden haberli olsalar bile papazın kutsal varlığı karşısında elleri kolları bağlı kalacaklardı. Kısa ama kesin bir tartışma oldu; sonuçta papaz tartışmayı kaybedip, başını eğdi, kitabını ortadan kaldırdı. Bechet, papaza karşı çıkmak için gösterdiği çaba nedeniyle soluk soluğa kalmış, yanaklarına al basmıştı. Her şeye karşın, adamın yürekli tavrı beni şaşırttı.

Ama Bechet, koca Jan ile adamlarının bu ev yapısı cenaze arabasını hazırlamalarını engellemek için artık geç kalmıştı ve onları zorlamak insafsızlık olurdu. Köylüler tabutu alıp arabanın arkasına yerleştiriverdiler. Biri de koştu, parlak, siyah bir tüy getirip atın tepesine sorguç gibi oturttu. Ne tuhaf cenaze töreleri olan bir dindi bu, Piers'in bu dini reddetmesine hiç şaşmamak gerekir! Asık yüzle hazırlıkları seyreden tilki suratlı papaza da hiç yakınlık duymuyordum. Papaz bir süre öyle durduktan sonra başını önüne eğdi ve derin bir duaya daldı. Bechet'nin bu istenmeyen duayı fark edip etmediğini anlamak için baktım, ama o başka yöne bakıyordu. Titreyerek yürüyen, ama yine de duruma egemen olan koca Jan'a baktım; alçak sesle emirler veriyor, her şeyi düzene sokuyordu. Alevler daha da yükseldi; terli, köylü suratlarını ve koyu renk

pazar giysilerinin kollarından, paçalarından uzanan hantal pençeleri aydınlattı.

Toz gibi bir kar başladı hafiften, ama ateşten yükselen kıvılcım sütunu karı anında eritiyordu. Araba zar zor öteki yöne çevrilip, çakıllı yola çıkarıldı. Papaz, karanlığın güçleriyle sürdürdüğü yakarı alışverişinden toparlanıp arabaya doğru yürüdü; köpek suratı gibi dar, ince uzun, sahtekârlık akan yüzünü gördüm. Dudakları geriye çekilmiş, sarımtırak dişleri ortaya çıkmıştı. Çok uzun boylu ve iskelet gibi sıskaydı. Yetmişini aşmış olmalıydı. Suratı öfkeyle gerilmişti; herhalde avukatın direnişine sinirlenmişti. Bechet, ateşin aydınlığına yürüdü, beni papaza tanıştırdı. Adam, bakışlarını kılıç saplar gibi dikti bana. Böyle baktığına göre benim kim olduğumu biliyor olmalıydı. Sonra yüzündeki papaz anlatımı bir taş gibi katılaştı ve bana arkasını döndü. Zaten hazırlıklar da tamamlanmıştı. Pazarlıklarını giymiş kadınlarla erkekler, yani orayı çekip çevirenlerin tümü ön kapıdan avluya çıktılar; çiftlik arabasının arkasında hüzünlü bir cenaze alayı oluşturduk.

Ateşin çatırtılarından nasıl uzaklaşıp, yalnızca iri toynakların müziğine ayak uydurarak karanlığa daldık. Bir iki kişide el feneri vardı, onlar öne geçti. Jan kendi fenerini iyice kaldırıp yolunu aydınlatarak, atın başını çekiyordu. Çakıllı yolu geçtik; firavun incirleri ve çınarların zor geçit verdiği ormanın kuytu bir köşesindeki aile mezarına giden geniş, yosunlu bir patikaya çıktık. Ağır ağır yokuş aşağı inerken, Jan ile oğluna orada olduğumu belli ettim; bu arada kadınlardan ikisi, elimi alıp ıslak yanaklarına bastırdılar. Hemen hemen hiç konuşmuyorduk; ama yine de seslerinde anlaşılması zor olmayan bir sitem sezdim; bu baştan savma cenaze töreninin, ölüye karşı görevlerini engellemekle kalmayıp, kendilerini yas tutma hakkından da yoksun bıraktığını düşünüyorlardı. Bu, hiç de yakışık almayan bir işti. Bu acı yolculuğun yolunu açacak olan dinsel tören yapılmadan ceset toprağa verilirse, zavallı arka-

daşımın ruhu neler çekerdi? Zaman ve mekân uygun olsaydı, bu konuyu benimle tartışacaklardı; bunun farkındaydım; o yüzden de oraya geç geldiğimize seviniyordum. Artık değişiklik yapmak için çok geçti. Sık ağaçlar arasındaki mezara yaklaşırken, ellerinde fenerleriyle komşular ve dostlar da bize katıldı. Jan buruşuk elini sallayarak onları yanımıza çağırıyordu; sonunda upuzun bir kandilböceği arabayı izlemeye başladı.

Az sonra, iki yanı büyük fundalıklarla kaplı bir yoldan inmeye başladık; fundalar tepemizde birleşiyor, bizi kardan koruyordu. Mezara uzanan ağır ve dolambaçlı bir yürüyüştü bu. Üzerimizde gök suskun ve yıldızsızdı. Sonunda bakımsızlıktan kırılıp dökülmüş taş vazoların, iğrenç servilerin arasındaki mezara geldik; servi ağaçları oldum olası yüreğimi burkardı – yani Piers'in ölümüyle bağlantısı olmadan önce de öyleydi. Bir zamanlar Horace servi ağaçlarından nasıl nefret etmişse, ben de öyle nefret ederdim. Oraya gelince duraladık, her taraf kapkaranlıktı. Ama koca Jan'da anahtar vardı, demir parmaklığı açmaya çalıştı. Demir paslanmıştı, ihtiyara yardım etmek için yanına gittim. Epey zorladıktan sonra parmaklık açıldı. Yere konulan fenerlerin ışığında, aile mezarının kapısına giden geniş basamaklardan indik. Parmaklıklı kapının tersine, bu kapı yeniydi ve kilit de yeni değiştirilmişti. Usulca itince, kapı karanlığa açıldı. Dönüp fenerleri aldık. Mezarın içi uzun zamandır süpürülmemiş gibi geldi; yerde öbek öbek kuru yaprak vardı; bir köşede ölü salyangozlar duruyordu. Ama kadınlardan biri yanında çalı süpürgesi getirdiği için, ortalık az sonra temizlendi. Biz tabutu basık merdivenlerden indirmeye çalışırken, kadın göz açıp kapayana kadar içeriyi süpürüverdi.

Şimdi içeride çevremizi seçebilecek kadar ışık vardı. Ufak bir yerdi, ama ilk bakışta sandığımdan daha büyüktü. Ailenin çeşitli kuşaklarından kalma birkaç mezar, örümcek bürümüş bir iki yan bölme vardı. Birkaç tane de

boş mezar duruyordu. Üzeri örtülü tabutla, bu boş yerlerden birine doğru ilerledik. Fenerlerin ışığında gölgeler bir uzuyor bir kısalıyor, silüetler kimi zaman devleşiyor, kimi zaman cüceleşiyordu. Normal olarak Piers'in burada bir gün bir gece yatması gerekirdi. Arkadaşları ve hizmetkârları, taş ustaları mezarı örmeden önce onu son bir kez ziyaret ederler, dingin yüzüne bakarlardı. Ama alışılmış bir cenaze töreni yapılmadığı için, ortalıkta tuhaf bir telâş ve kararsızlık vardı. Yere konulan fenerlerin ışığında, herkes yanındakine bir göz atıyor, sonra çabucak istavroz çıkartıp bir dua mırıldanıyordu. Papaz için, bu düzensiz dualar tam bir skandal olmalıydı. Kıpırdamadan duruyor, çenesini göğsüne sarkıtmış, kendinden geçmişcesine susuyordu. Bizler ise, koyun sürüsü gibi onun arkasına dizilmiş, papazın yeniden dünyanın gerçeklerine dönmesini ve gitmemize izin vermesini bekliyorduk. Halimiz alabildiğine tuhaftı. Papaz, sonsuz kadar uzun gelen bir süre, öylece kıpırdamadan durdu. Sonra ağır ağır döndü, düşünceleri çok uzaklardaymışcasına dalgın ve boş bakışlarla bizi süzdü. Bir şey söyleyecek gibi ağzını açtı, ama sonra konuşmamaya karar verip ağzını kapadı ve içini çekerek başını salladı. "Artık ondan ayrılmamız gerekiyor." diyerek topuklarının üzerinde döndü, yürüdü.

Neden bilmem, bu sıradan söz bana çok dokundu. Anlamsız bir biçimde kendi kendime öfkelendim, belki de Piers'i morgda ziyaret etmekten korktuğum için kendime kızıyordum. Bu arada, çiftlik işçilerinden birinin elinde bir tornavida ve avuç dolusu pirinç vidalarla tabuta yaklaştığını görünce iyice paniğe kapıldım. Tabut vidalanıp mezar örülmeden önce arkadaşımın yüzüne bir kez daha bakmam gerektiğini hissettim. Tabut Avrupa tarzında, gerektiği zaman üst bölümü açılıp yüzün görülebileceği biçimdeydi. Duygularımı uygulamaya koymak için öne yürüdüm – tam tabutun kapağını açmak üzereyken, kollarıma yapıştılar. Bir yanımda papaz, öte yanımda noter, anlaya-

madığım birtelâşla, tabutu açmamı önlediler. Beni geri çekerlerken, öfkeyle, "Ama neden?" diye bağırdım. Ama hiç oralı olmadılar, beni zorla oradan uzaklaştırdılar. İradem dışında onlara teslim oldum ve önce kapıya, oradan da merdivenlere sürüklendim. Akıl alacak iş değildi bu yaptıkları; ama karşı koymanın, tartışmanın ne yeriydi, ne de zamanı. Beni asıl şaşırtan, papazla noterin beni engellemekte işbirliği yapmalarıydı. Hem bu işbirliği, hem de kararlı tavırları, bana çok mantıksız geldi. Piers'i gömmeden önce onu son bir kez görmek isteyişime onlar neden karışıyorlardı? Öfkeli ve şaşkındım; ama o an için kendimi tuttum, bir süre merdivenlerde durdum, sarı ışığa bakarak düşünceye daldım. Rüzgâr ağaçlarda uğulduyordu. Sonunda tabut vidalarının yerine takılışını belirten ses duyuldu. Oradakiler birer birer ilerleyerek, ellerinde fenerleri ve lâmbalarıyla karanlıkta toplandılar. Eve dönerken, karanlık ormanda kafile yavaş yavaş dağıldı. Bechet benim yanımda yürüyordu. Papaz da onun sağındaydı. Bechet bir süre konuşmadı, ama olaya uygun bir söz etmemenin daha tedirginlik verici olduğunu kestirmiş olmalı ki, içini çekerek konuşmaya başladı: "İnsan ömrü ne kadar kısa ve ne kadar insanın iradesi dışında!" Papaz ise hiçbir şey söylemeden yürümeye devam etti. Hiçbir şey!

Evin önündeki ateş karın etkisiyle sönmeye yüz tutarken, salondaki şömine iyice harlanmıştı. Öylesine hüzünlü ve kasvetli bir gecede, bu ateş biraz olsun sıcaklık ve canlılık veriyordu. Papaz ve noter, (Fransız yaşantısının bu iki rezil figürü,) odanın dibindeki bir masaya oturdular ve Bechet'nin eski bir çantadan çıkardığı kâğıtlarla uğraşmaya başladılar: herhalde ölüm raporu, gömme izni gibi kâğıtlardı, belki de vasiyetnameydi. Her neyse, yaptıkları işe iyice daldılar. Ben odanın öteki ucuna, şöminenin yanına oturdum; koca Jan da bana bir maşrapa sıcak şarap getirip, evin gözde av köpeği Elfa ile birlikte paylaştığımız şömine köşesinde benim yanıma ilişti. Bir süre hiç konuşma-

dan oturduk. Zaman zaman Jan bir şey söyleyecekmiş gibi yan gözle bana bakıyor, sonra duygularını aktarabilecek sözcük bulamıyormuşcasına konuşmaktan vazgeçiyordu. Odanın öteki köşesinden gelen kalem cızırtıları ile kâğıt hışırtıları dışında, evin her zamanki sessizliği çevremizi sardı. Birden aklıma geldi, sordum: "Jan, tabutu açıp Piers'in yüzüne bakmama–daha doğrusu sizlerin de bakmasına neden izin vermediler? Ha?" Koca Jan'dan hemen cevap beklemediğim için, bu soru bir anlamda öylesine sorulmuştu; kendi üzüntümü dile getiriyordum, o kadar. Oysa Jan, cevabını herkesin bildiği yersiz bir soru sormuşum gibi, kulaklarına inanamayan bir anlatımla bana baktı. Ben de şaşkın şaşkın onu süzerek, soruyu yineledim: "Neden?" Jan, aynı anlatımla beni süzmeyi sürdürdü, sonunda konuştu: "Görülecek bir şey olmadığını pekâlâ biliyorsunuz. Cesedin kafası yoktu. Morgdakiler öyle söylediler. Bunu biliyordunuz herhalde – sayın bay avukat da biliyordu kuşkusuz?"

Bunu duyunca yıldırım çarpmışa döndüm. Sözcükler, kulaklarıma sağırlaştırıcı bir gümbürtüyle vuruyordu. Kafası yoktu! İhtiyar, "Onun için engellediler sizi," diye sürdürdü. "Unuttuğunuzu sandılar." Afallamış suratıma sevecenlikle bakıyordu. Kendimi toparlayıp, başsız birini gömdüğümüz düşüncesine alışmam için birkaç saniye gerekti. Ama *neden?* Peki ama, susmaya ne gerek vardı; eğer Bechet de, papaz da durumu biliyor idiyseler, neden bana söylemediler? Belki de bütün bunlar safsataydı – koca Jan, sıradan bir sözü yanlış anlamış, yanlış yorumlamış, duyduklarını ihtiyar kafasında karıştırmış olabilirdi?

Aklıma takıldı, sordum: "Sen kendi gözlerinle gördün mü?" Jan hüzünlü bakışlarını bana çevirerek başını salladı. "Yani eminsin." Jan bu kez şaşırarak yine başını salladı. Şaraptan koca bir yudum aldım, düşündüm. "Öyleyse, Piers'in cesedi olduğunu nereden biliyoruz?" diye sordum. Bu sefer afallama sırası ona geldi; bu kuşkunun daha önce

hiç aklına gelmediği belliydi. Sonra yüzü aydınlandı, sorunun cevabını bulmuştu. "Sağ kolundan," dedi. "Yara izinden anladık."

O zaman ne demek istediğini anladım. Jan, ceketinin kolunu sıyırır gibi yaparak, "Kolunu açıp herkese gösterdiler." dedi. Birkaç yıl önce Piers, Davos'ta kayak yaparken ciddi bir kaza geçirmiş ve sağ kolunda boydan boya bir iz kalmıştı – kazada lif bağları kopmuş ve sakat kalmıştı; o eliyle bir şey tutamazdı. Bu eski yara izi, Piers'in kimliği konusunda kuşkuya yer bırakmazdı. Başsız cesedi gösterirken, bu tartışılmaz kimlik nişanesini göstermek için kolunu sıvamışlardı demek. Koca Jan bu olayı anlatırken, Provence'a özgü bir deyim kullandı. Kümes hayvanı yetiştiricileri, tavşanın derisini yüzerken, tavşan olduğunu belli etmek için kulaklarını yerinde bırakırlar ve bu işlemi de belirli bir deyimle tanımlarlar; Jan, işte o deyimi kullandı. Bu söz, tüylerimi diken diken etti.

O anda, Bechet'nin üzerine yürüyüp, bir açıklama yapmasını istemeliydim. Belki de işin gerçeği son derece sıradan, son derece alelâde, kolayca açıklanabilir bir şeydi. Sormam gerekirdi, ama donup kaldım. Ona sormak yerine tuvalete gittim ve iki adam odanın öteki ucunda bitmez tükenmez konuşmalarını sürdürürken alabildiğine kustum.

Çok geçmeden Bechet ayağa kalktı ve gitmeye hazırlandığını işaret etti bana. Papazı uğurlamak için yanlarına gittim. Papazın yüzünde ciddi ve hüzünlü bir anlatım vardı, bana da tuhaf tuhaf baktı. Bechet, dağ geçidindeki kardan ve dağın eteklerindeki sisten dem vuruyordu. Cenaze konusunda onu neden o anda ve oracıkta sıkıştırmadım? Gerçekten bilmiyorum. Koca Jan'ı ve klanın öteki bireylerini kucaklayıp, yakında kalmak üzere şatoya döneceğime söz verdikten sonra, kuzu gibi avukatın peşinden gittim. Hizmetkârlar, oraya gözleri gibi bakacaklarına söz verdiler; ama şatonun hiçbir zaman borçlarını ödeyebilecek du-

ruma gelmeyeceğini biliyordum. Üstelik buraya tek başıma dönmek fikri de anlatılmaz bir acı veriyordu. Arabaya bindik; ıslak bir sis farları kuşattı; ama bu, havanın yumuşayacağını haber veren iyi bir işaretti. Arada bir, kuzeyden esen rüzgâr duyuluyordu, hepsi o kadar. Rhône vadisinde kuzey rüzgârının en ufak bir esintisi havayı soğutur, ama cam gibi berraklaştırırdı ve gök açık olurdu.

Ufarak, bitkin adamı, köhne arabasını hareket ettirirken, "Hiç yakışık almayan o koşuşturmaya karşın, işin bittiğine seviniyorum," dedi. "Piers'i çok severdim, ama onu pek anlayamazdım. Şatoya gelince, vergi memurlarından atik davranıp, birşeyler yapabileceklerini sanmıyorum. İş rakamlara gelince, Piers'in hiç aklı ermezdi, bu konularda hepten kafasızdı." Kafasızlık benzetmesi, dilimin ucuna gelen soruyu sormam için bir fırsattı; ama Bechet konuşmama fırsat vermeden sözünü sürdürdü. "Kafa dedim de aklıma geldi sevgili dostum; *size sormadan* – işleri çabuk bitirmek amacıyla bir şey yaptım. Ölünün bir maskını sipariş ettim. Yarın alacaksınız." Demek ki cesedin kafasız oluşunun nedeni buydu! "İşi aceleye getirdiğim için beni bağışlayacağınızı umarım. Böyle davranmamın pek çok nedeni vardı. Birincisi, bu işin, özellikle sizin adınıza bir an önce bitirilmesini istiyordum. İkincisi biraz daha bencil bir neden; yarın bir aylığına Sicilya'ya gideceğim için belgeleri, kâğıtları düzene koymak istiyordum. Yarım kalmış işlerden nefret ederim, benim mesleğimde de işlerin nasıl sürüncemede kaldığını bilirsiniz..." Noter, sigarasından derin bir nefes çekerek, yan gözle bana baktı. "Her şey yoluna girdiğine göre, artık bu akşam rahat bir uyku çekersiniz," diye ekledi. Birden kendimi çok yaşlanmış, kolayca incinip kırılıverecek gibi ve son derece tükenmiş hissettim.

Avignon sokakları ıslaktı ve farların ışığında görünebilen ne varsa, tül perde arkasından görünüyormuş gibi titrek ve solgundu. Büyük alandaki ağaçların altında ara-

bayı durdururken, belediye sarayındaki saatin vuruşunu duydum. Arabadan burada ineceğime ve otele kadar kısa bir yürüyüş yapacağıma seviniyordum. Notere iyi tatiller dileyip elini sıktım. Yalnız kalmak hoşuma gitti, ılık yağmuru yüzümde duymak için başımı göğe kaldırdım. Sonunda otele varıp, merdivenleri ağır ağır, bitkin ve kederli bir halde çıkmaya başladığımda, vakit epey ilerlemişti. Birinci katın sahanlığına vardığım sırada, gece kâtibi uyandı ve elinde bir mesajla peşimden koştu. İngiltere'den gelen bir bey beni sormuş; bir oda tutmuş, ama şu anda benim odamdaymış. Viski soda söyleyip, beni bekliyormuş. Bu olsa olsa Toby olabilirdi; sonunda buraya ulaşabildiğini anlayınca yüreğim hop etti.

Olayın gerçekliğini bir an önce görebilmek için ikinci katın merdivenlerini koşarak çıktım ve aynı hızla loş koridoru geçip odaya daldım ve o dev gibi adamı, yatağımın ayakucuna serilmiş, hafiften horlar buldum. Alnına ittiği gözlüğü düşmek üzereydi, yolculukta okumak için aldığı polisiye roman ise çoktan yere düşmüştü. Ah o gözlük! Dünyada hiçbir gözlük, Toby'ninkiler kadar sık düşürülmemiş, üzerine basılmamış, çarpılmamış, ayak altında ezilmemiş, çatlamamış, orada burada unutulmamıştır. Her kırık parçası yalıtım bandıyla tutturulan bu gözlük, mucize sayesinde dağılmıyordu. "Toby!"

Toby şöyle bir kıpırdandı, ama hemen sonra dudaklarını büzüştürerek daha derin bir uykuya daldı. Koca gövdesi, bekâr giyiminin bütün özelliklerini taşıyordu – kemeri çoktan kaybolmuş pejmürde yağmurluk, çamurlar içinde yapılan uzun yürüyüşlerden sonra, gaz sobası önünde alelacele kurutulmaktan kauçuk tabanları kıvrılıp kalmış salapurya pabuçlar. Perişan pantolonunun paçalarında, kısa bir süre önce kireçtaşlı bir bölgede yürüyüş yaptığını gösteren sarı kil lekeleri vardı – belki de telgrafımdan sonra Toby'den ses çıkmamasının nedeni buydu. Yürüme turuna çıkmış olmalıydı. Yanında polis romanı dışında eşya

olmadığına göre, otele gelince kendine bir oda tutup, eşyasını bıraktıktan sonra beni beklemek için odama geldiğini tahmin ettim. Uyurken Rob Sutcliffe'e inanılmaz derecede benziyordu; ikiz olmasalar bile en azından kardeş sanılabilirlerdi. Kum sarısı dağınık saçları, renksiz kirpikleri, miyop gözleri, benzersiz kahkahaları ve onarılmaz gaflarıyla bu iki iri yapılı insan, bizim grubun Edi'si ile Büdü'sü idi. Uyuyan Toby'ye bakarken, aynı anda Rob Sutcliffe'i de görür gibi oluyordum.

Toby içki kokuyordu, ama odamda kadeh yoktu; ancak banyoya gidince yarısı boşalmış bir viski şişesiyle, içinde içki kalmış bir diş fırçası kupası buldum – bunlar, Toby'nin dalgın uykusunu biraz olsun açıklıyordu. Onun gelişini kutlamak için –onun yanımda olduğunu bilmek bana biraz moral vermişti– bardakta kalan viskiyi başıma diktim ve Toby'yi uyandırıp yatağımdan kaldırmak üzere yatak odasına geçtim. Ama hâlâ derin uykudaydı ve kıpırdaması için iki kez seslenmem gerekti. "Uyan Toby!"

Toby bir piton yılanı gibi çöreklenerek kımıldıyordu sanki – o iri anatominin çeşitli parçaları yer değiştiriyor, uyuyan adamın hiç farkına varmadığı bir biçimde sarmallar çözülüp açılıyordu. Sonra Toby bacağını kaşıdı, inledi, yarım doğruldu, ama tekrar serildi ve patlamış bir balon gibi yayıldı. Sonunda gözleri açıldı, her şeyi görerek ve hiçbir şeyi görmeyerek tavandaki işlemelere baktı.

Kafasının karıştığı, nerede olduğunu kestiremediği belliydi. Bu şaşkınlıkta alkol kadar yorgunluğun da payı olduğunu düşünüyordum. "Toby, ben Bruce." Bu kez öylesine bir enerjiyle kendine geldi ki, sıçrayıp tavandan dışarı fırlayacak sandım. Zar zor ayağa kalktı, elimi iki elinin arasına alarak, hızlı, kesik, telgraf cümleleriyle konuşmaya başladı: "Herhalde çok geciktim? Telgraf okula gelmişti– Almanya'da yürüyüşteydim– çok şaşırdım– ama böyle bir şeyi bekliyordum– ne olduğunu tam bilmiyorum– ama işte buydu– şimdi her şeyi anlıyorum– intihar– tam ona gö-

re-tipik- her şeye lânet olsun."

"Kötü bir düş," dedim.

Toby başını sallayarak banyoya yürüdü, kendine gelmek için yüzüne soğuk su çarptı. Bir yandan kurulanıp, bir yandan araba beygiri gibi soluyarak odaya döndü, yatağın ucuna oturdu ve bana bakmaya başladı. Sonunda, o ana kadar üzerinde hiçyeterince kafa yormadığı bir konuymuş gibi, "İntihar ha," dedi. Kalın parmağını sallayarak sözünü sürdürdü. "Bruce, sen o safsataları ciddiye almadın, değil mi? Akkad'dan ve boyuna gırtlağımıza tıkıştırdığı o belâlı görüşlerinden söz ediyorum. Sen o görüşleri hiç dış gözle değerlendirmedin, oysa ben hep öyle yaptım ve Piers'in bu düşüncelere kendini kaptırdığını gördükçe de ürktüm."

Yalnızca sevgili Akkad'ı korumak adına da olsa, onun bu atıp tutmalarını frenlemem gerektiğini hissettim. Dedim ki: "Toby, Piers'in yaptığına kesin bir neden bulamasak bile, bundan Mısırlıların sorumlu olduğu sonucunu çıkarmaya hakkımız olduğunu sanmıyorum – özellikle de Akkad'ın. Onlar insanın kendi kendini yok etmesine son derece karşıydılar ve Akkad bunu ısrarla vurgulardı."

"Ama sen işi Piers kadar ileri götürmedin – sen hep olayın kıyısında kaldın Bruce. O yüzden, nasıl bilebilirsin?"

"Sen olayın kıyısından bile geçmedin – o yüzden nasıl olur da böyle ahkâm kesersin?" Öfkelenmiş, alınmıştım. Piers'in ölümü gibi önemli ve somut bir konuda, rastgele fikir yürütmek hiçbir şeyi çözmezdi. Toby, hüzünlü bir fil gibi, "Özür dilerim," diyerek, başparmağının ucunu dişlerine sıkıştırıp düşünmeye koyuldu. "Ben yalnızca bir neden bulmaya çalışıyordum, ama tabii ille de bir neden olması gerekmez. Depresyon ya da hastalık da buna neden olmuş olabilir."

"Kuşkusuz."

"Sonbaharda check up yaptırmıştı – kimbilir, belki de

o kasap doktorlar, kanser ya da Hodgkin's gibi ağır ilerleyen ama ölümcül bir şey bulmuşlardır? Bu kolayca... Ama senin sabrını taşırıyorum galiba."

Gerçekten öyleydi. Ben de biraz haksızlık etmiştim. Kendi şokumun ve yasımın acısını ondan çıkartmaya çalıştığımı fark ettim. Özür diledim. Toby sevecenlikle gülümseyerek beni anladığını söyledi. Böylece laf açıldı, olayı bildiğim kadarıyla ona da anlattım, Sylvie'ye gidişimi, Verfeuille'deki cenazeyi uzun uzadıya aktardım. Toby bunları, arada bir içini çekerek dinledi. Ama kafasını sallarken, yine de kuşkusunu gösteriyordu. "Rob şöyle bir şey derdi: 'İnsanlar farkında olmasalar bile, başlarına gelen bütün felâketlerin ardında bir felsefe gizlidir.' Bu olayda ben de aynı şeyi düşünüyorum. Bana öfkelenme. Ama bence bunun bir amacı vardı."

Piers'in yüzündeki gülümseme demek o yüzdendi, diye düşündüm. Bu arada Toby'nin geç gelmesine, böylelikle de bu konudaki teorileriyle polisin kafasını karıştırmaya zaman bulamamasına da müthiş sevindim. Polislerin verdiği fotoğraf dosyasını çıkardım. Toby, fotoğrafları ağır ağır yatağın üzerine yaydı ve eğilerek incelemeye koyuldu. Gerçekten üzüldüğü belliydi; ikide birde kırmızı mendiliyle burnunu silip duruyordu. Ama artık bu resimlerden çıkartılacak önemli bir sonuç yoktu. Olsa olsa kapıya dönük bakışlardaki hoş geldin diyen anlatım, çözülmesi gereken bir bilmeceydi. Bilmiyorum. Ortada gizemli bir şey yokken de, insan böyle şeyler yakıştırmaya yatkındır. Yaldız uçlu sigara izmaritlerini, Sylvie'yi ve onun olay gecesindeki huzursuzluğunu düşündüm. Belki bütün bu etmenler, Sylvie yeniden mantıklı düşünmeye başladığında -başlayabilirse eğer- aydınlığa kavuşacaktı.

Sonunda içkimi bitirdim. Sonra, şafağın kırışık nehrin üzerinden ve donuk renkli güvercinlerin çoktan kanat çırpmaya başladığı çatıların tepesinden tırmanışını seyretmek için perdeleri açtım. Acı çan sesleri saat başını vurdu.

"Biraz uyumalıyız," diyen Toby esneyerek kalktı ve gerindi. Kendimi yeni bir dünyaya, bütün konumların bir anda değiştiği, bütün oranların altüst olduğu bir dünyaya ilk adımlarımı atıyormuş gibi hissediyordum.

Saat onda lobide buluşmak üzere sözleştik, ama ben öylesine derin uyumuşum ki, kat hizmetçisinin kapıya vurduğunu bile duymamışım. Aşağı indiğimde Toby'den bir mesaj buldum; bir *croissant*[1] yiyip kahve içmek için Café Durance'e gittiğini yazıyordu. Onun peşinden gidip, sabalı güneşinde masada hafif uyuklarken bulmak hiç de zor olmadı. Bir yandan da kentin kendine ait olan bu köşesine, onun için en fazla anlam taşıyan köşesine – büyük alana derin bir sevgiyle bakıyordu. Ah! Teneke aslanlarla süslenmiş korkunç Ölüler Anıtıyla o romantik alan, tipik bir düşler alanı! İnsanların günlerini, tatillerini, yaşamlarını oracıkta geçirebileceği şirin kafe ve lokantaları gölgeleriyle koruyan güzelim ağaçların çevrelediği alan. Artık o alana ne zaman baksam, hep Piers'in bir kurt yavrusunu andıran seyirtişiyle tütüncüye gidişini, onun koluna girip bir kılıç kını gibi gövdesine sokularak yürüyen Sylvie'yi görür gibi oluyorum. Sylvie, Piers'le yürürken ona hep öyle gururla sokulurdu. Yunan adalarında, böyle masum bir cinsellik içinde dimdik yürüyen minik denizatları vardır... Arkadaşım kestiriyordu; daha doğrusu bu en sevdiği kente her gelişinde kapıldığı uyuşukluk içindeydi. Benimle mi yoksa gökyüzüyle mi konuştuğu belli olmadan, "Ah Avignon!" diye mırıldandı. Sanki "Ah, çocukluk!" der gibiydi. Bugün, belleğin yaşanmış günlerden dokuduğu o uzun duvar halısına eklenen bir başka gündü yalnızca. Toby, kentin her saatini, her mevsimini, yazını, kışını, belki de hepimizden iyi bilirdi. Çünkü bizler uzaktayken de, Toby her yıl birkaç ayını şatodaki belgeler üzerinde çalışarak burada geçirirdi. Piers, Kudüs Şövalyelerinin tarihine ışık tu-

1. Ayçöreği. (Yayıncı)

tacak bir alay özgün belgeyle dolu kitaplığı Toby'ye açmıştı; Kudüs Şövalyeleri, Toby'nin başyapıtının konusuydu – "Profesör Babcock'un yıldızım söndürecek ve Garbo Kolejindeki ortaçağ incelemeleri bölümünde taht kurmamı sağlayacak bir yapıt." Anlaşılan, Profesör Babcock, Kudüs Şövalyeleri ve onların gizemli tarihi konusunda Toby ile taban tabana zıt görüşlere sahipti. Ama artık yaşlı adamın yazgısı mühürlenmişti; çünkü Toby'nin üç ciltlik büyük yapıtı bitmek üzereydi ve bu yapıt, Verfeuille'deki çalışma odasında bulduğu yayınlanmamış pek çok belgeden yararlanarak yazılmıştı. Kanına tarih virüsünün işlediği Toby, kenti de tarihsel gözle görür; kentin mimarisine sinmiş tarih tabakalarını ayrı ayrı izlerdi. Ona tatlı düşler, coşkulu izlenimler taşımayan bir tek köşe bile yoktu.

Sonunda alçak sesle, "Sylvie'yi görecek miyim?" diye sordu. "Yoksa şu sırada görmememi mi yeğlersin?" Tam tersine, dedim. Sylvie'nin onun geleceğini bildiğini ve bu ziyaretin Sylvie'nin yararına olabileceğini söyledim. "İstersen bu akşam gidebiliriz. Jourdain'e telefon edip haber vermem yeter." Ama bunu düşündüğüm anda, Sylvie'nin ve kendimin içler acısı durumumuzdan kaynaklanan o tarih-öncesi depresyonun ağırlığını yeniden duydum. Zaman uçup gidiyordu ve biz hâlâ aklın ve tenin ürkütücü talihsizliklerinin kurbanı olmaya devam ediyorduk. Üstelik, burada ben bir çeşit öksüz durumundaydım – yani dış dünyayla bütün ilişkilerimi koparmış, buraya yerleşmeye gelmiştim. Birkaç parça eşyam yoldaydı. Kitap sandıkları ve tablolar yakında gelecekti. Gelecek konusunda bir karar vermem gerekecekti – burada kalıp Sylvie'nin hastalığıyla elim kolum bağlı mı kalacaktım, yoksa bir sağlık gerekçesi uydurup uzaklara mı gidecektim? Bu korkaklıktı, biliyorum, ama insan umutsuzken umutsuz çözümlerle oyalanır. Toby'nin kafasında böyle sorunlara, kuşkulara yer yoktu. "Tabii ki Verfeuille'e dönmek zorundasın," dedi. "Uzun bir deniz yolculuğuna çıkarmadan veya ona benzer

bir şey yapmadan, Sylvie'yi böyle bırakamazsın."

Ama ona gece gündüz bakmak zorunda kalacağım, karşımda her an bana boş gözlerle bakan bir suratı görmek veya tam bir şizofreni krizine tanık olmak tehlikesini yaşayacağım uzun bir yolculuğu göze alacak gücüm yoktu. Öyleyse, buraya yerleşmek zorunda mı kalacaktım? (Yağmurlu karanlık sokaklarda, Sylvie sorunuyla uğraştığım dünyanın kıyılarını saran o gümbürtülü kuzey yağmuru altında, düşüncelerin bir türlü yerli yerine oturamadığı gecelerde tek başıma yürüyecektim. Aylar süren tek başına yürüyüşler.)

Şarap söyledim. Güneşte pırıl pırıl yanarak önümde duruyordu. Sabahın o saatinde Tavel içmek olacak iş değildi; ama rengine de tadına da hiçbir zaman dayanamazdım. Toby ise, her zamanki alışkanlığıyla, bir *anisette*[1] yudumluyordu. Onun o koca hacimli varlığı bana huzur veriyordu. Eğer o da bir iki ay kalıp çalışacak olursa, belki ben de şatoya dönmeyi düşünürdüm. Onun can yoldaşlığı, benim de duruma alışmama yardımcı olabilirdi belki?

Öylece oturduk ve kent yaşamından birtakım sahnelerin önümüzde canlandırılışını izledik – bu sevinç verici bir olaydı, çünkü kentin ve orada yaşayanların değişmez özelliklerini bir kez daha kanıtlıyordu. Birkaç işçi, eski Jaquemart'ın bozuk mekanizmasını onarmak için boşuna uğraşıyordu. Sonunda, boyları bele kadar gelen minik figürler bir iki defa sarsılıp ilerlediler ve öğle saatini tam iki kez üst üste çaldılar – bu, ağızları alabildiğine bozuk olan ve mekanizmanın nasıl işlediğini de hiç bilmeyen işçilere inat gibiydi. Yazık olmuştu. Jaquemart işlediği zaman, alanın en şirin özelliklerinden biriydi – o minik adamın saat başı arzı endam edip, ufak çekiciyle saati çalışı çok güzeldi. Ama zaman zaman mekanizma bozulurdu; en azından üçüncü kez onarılışına tanık oluyorduk; üstelik bu kez, iş

1. Anasonlu bir içki. (Yayıncı)

bu işçilerin altından kalkabileceği gibi değildi. Onlar da birsüre daha söve saya uğraştıktan sonra kuleden inmeye başladılar. Onlar tam kulenin yarısına geldiklerinde, minik figürler yine inat yaparcasına dizildiler ve öğleyi (ya da geceyarısını) vurdular. İşçiler yakası açılmamış sözler söyleyerek, onlara uzaktanyumruklarını salladılar.

Bu yaptıkları, o sevimli çaresizlik içinde insanı rahatlatan bir hareketti. Bu işin üstesinden gelemeyecekleri, sorunu çözmek için bir uzman çağırılmasının gerektiği açıkça belliydi. Bu küçük olayın, serin ama parlak günışığının ve lezzetli şarabın verdiği rahatlıkla otele döndük. Montfavet'ye telefon edip Jourdain'le görüştüm. Tahmin ettiğim gibi, Toby'nin geldiğini duyunca çok sevindi. "Sylvie onu dilinden düşürmüyor, odasında Toby'nin tütünün kokusu olduğundan yakınıyordu. Toby kendini belli etmek için bu akşam pipo içsin. Hayır, şimdilik belirgin bir değişiklik yok. Sana bir şey daha söyleyecektim, ama neydi? Ha evet, morgdakiler, adli tabibin veya onun görevlendirdiği birinin aldığı, Piers'in alçı maskını gönderdiler. Geldiğinde sana veririm."

İşler düzene girmeye başlıyordu – yoksa Toby geldiği ve Piers'in sorun haline gelen cenaze işlemleri bittiği için bana mı öyle geliyordu? Her neyse, öğlene kadar Toby ile şehirde dolaşıp, kitapçıları, antikacıları gezerken iyiden iyiye sakindim. Toby her zaman sevgili kentini bir kez daha kanıtlamak, onun hâlâ yerinde durduğunu, kendisini artık dışlamış olan dünyada hâlâ şiirsel bir rolü olduğunu bir kez daha görmek isterdi. Saatlerce yürüyüp konuştuk. Sonra, akşama dinlenmiş olmak için odalarımıza çekildik. Karanlık çökerken, bir *fiacre*'a binip Montfavet'ye çıktık. Toby, Jourdain'in sözünü dinleyip, kötü kokulu piposunu tüttürüyor ve gelecekte bizi nelerin beklediğini düşünüyordu.

O

Sylvie oldukça gelişigüzel giyinmişti – modası geçmiş, uzun, dar etek, farklı kumaşlardan renk renk eşarplar. İsterseniz eksantrik deyin buna. Ama yine de, Sylvie, belirgin tutarsızlığına cennet kuşu gibi tropikal bir parıltı katmayı becermişti.

Bu görüntü moral bozan, acı veren bir şeydi, çünkü sağlıklı bir ruh yapısının parodisi gibiydi. Diyelim ki, bir çocuğun yetişme sürecindeki kaprislerine benziyordu. Oysa değildi. Sylvie'nin bizi–en azından beni– bekler gibi bir hali vardı; belki Jourdain birşeyler söylemişti. Başına, kırmızı kadifeden bir karnaval kukuletası geçirmiş, kukuletanın deliklerinden gözlerini kırpmadan, ya da gözlerinde muzip parıltılarla bizi süzüyordu. Kimbilir? Sylvie, "Sonundageldiniz!" diye haykırdı, sonra da hafifçe karikatürize edilmiş soylu bir reveransla "Benim kim olduğum konusunda kuşkuya gerek yok," dedi. Güç bir oyunun üstesinden gelmeye çalışan amatör oyuncuya benziyordu. Doğruldu vesözünü sürdürdü: "Hem bu benim kişiliğim, nasıl istersem öyle yaparım, değil mi?" Toby, bir ayı hantallığıyla ona doğru yürüdü, "Tabii öyle," diyerek bu kadife hayvancığı kollarının arasına aldı. Sylvie, "Seni tütün kokundan tanıdım," dedi. "Seni de tanıdım Bruce." Bunlar iyiye alametti, ama yine de duyduğumuz gerginliği ortadan kaldırmadı; çünkü ikimiz de onun iyileşebileceğine pek ihtimal vermiyorduk. Sylvie, ağabeyinin bir sözünü yineleyerek bizi hem şaşırttı, hem de yeniden umutlandırdı. "Salapurya pabuçları ve bir sahra şapkası kadar sıcak tokalaşmasıyla Toby geliyor işte." Bu sözler, Sylvie'nin Toby'yi gerçekten tanıdığını gösteriyordu. Gülüştük. İkimiz de sevinçliydik. Toby, alışkanlıklardan yola çıkarak ona birşeyler anımsatma çabası içinde piyanonun başına geçti, tek parmakla çalmaya başladı. Bu, şaşılası bir dinginlik yarattı: Sylvie güldü, ellerini çırptı, sonra oyun masasına oturup fal açmaya koyuldu. Böylece, Verfeuille'deki kış günleri, hiç eksiksiz canlanmış oldu. Toby, yağmurda yaptığı yürüyüşten sırıl-

sıklam dönüyor. Her yanından buharlar fışkırarak şöminenin yanına oturuyor. Şöminenin öteki yanında Rob Sutcliffe var. İkisi de pipolarını tüttürüyorlar. Piers kanepeye uzanmış uyuyor – gece geç yatmış, öğle yemeğinde de şarabı fazla kaçırmış. Yağmur, bardaktan boşanırcasına bahçedeki ağaçların üzerine iniyor, pencereleri yaylım ateşine tutuyor, yağmur oluklarında homurduyordu. Piers uyuyor, öteki iki dev ise Kudüs şövalyeleri konusunda ateşli bir tartışmayı sürdürüyorlar. Ben çakıyla bir değnek yontuyorum. Av köpekleri horluyorlar ve uykularında sıçrıyorlar. Havanın yüzünden eve hapsolmanın sevince dönüştüğü, o uzun akşamüstlerinden biri. Sylvie fal açıyor. Önünde açık duran Rob'un defterinden bölümler okuyor arada bir, ama okunanlarla kimse ilgilenmiyor. "Kişilik, büründüğümüz tutarlılık kisvesinin, kolayca zedelenebilen bir anlatımıdır. Hem hayaldir, hem de gerçek ve eğer mutluluk gerekliyse, mutluluk için kişilik gereklidir." Toby, sümkürür gibi bir tavırla, "Kötü bir Nietzsche kopyası!" diyor omzunun üzerinden Sylvie'ye bakarak. Piers'in ve Rob'unyokluğu dışında, yeniden oynamaya çalıştığımız sahne işte buydu. Pek tutunulacak kadar güvenilir bir ip değildi, ama işe yaradı. Sylvie, Toby'nin Pleyel marka piyanoda tek parmakla çaldığı kopuk mezürleri dinleyerek, başı öne eğilmiş, tüm dikkatini fala vermiş bir havayla sürdürdü oyunu. "Akkad'ı anımsıyor musunuz? Bize şöyle derdi: 'Acele edin. Acele edin. Dakikalar saatlerden akıp gidiyor, biz ise daha ancak Büyük Gize şöyle bir göz atabildik.' Evet sevgili Bruce, ben onun dediği gibi acele etmeye çalıştım, ama bir yerlerde ayağım sürçtü. Hoş, Piers'in 'dallı budaklı nevrasteni' dediği şey zaten peşimi bırakmıyordu; şimdi de Jourdain durumu biraz anladığım sanıyor, ama anlamıyor. Onunki düpedüz doktor küstahlığı." Bunu fazlasıyla biliyordum. Sylvie bir süre sonra ayağa kalktı ve bir oyunun provasına hazırlanıyormuş gibi dolaşmaya başladı. Başındaki kukuletayı çıkarmıştı ve gözle-

rinden muziplik fışkırıyordu. Hayali bir bardağa hayali bir içki koydu, üzerine soda ilave etti, Toby'ye götürdü; o da içkiden hayali bir yudum aldıktan sonra kadehi piyanonun üzerine koydu. Sonra Sylvie gerçek bir sigara yaktı, ama hemen şömineye attı. Şömine yanıyordu, Sylvie sigarayı attığında, şöminede Piers'in el yazısıyla birtakım kâğıtlar gördüm. "Piers'in kâğıtlarını mı yakıyorsun?" diye sormamla, Sylvie'nin elini kalbinin üzerine bastırarak olduğu yerde taş kesilmesi bir oldu. Sanki tamamıyla aklı başına gelmiş gibi, şöminenin önüne diz çöktü ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak kâğıtları oradan alıp kucağında düzeltmeye koyuldu. "Bunu neden yaptım?" diyordu. "Gizlenecek hiçbir şey yokken neden yaptım?"

Evet, gizlenecek hiçbir şey yoktu. Buruşmuş kâğıtları elinden aldım, kırışıklarını düzeltmeye başladım. Sylvie de ciddi ciddi falının başına döndü. Yazıların tümü sandığım gibi Piers'in değildi, birkaç kişinin yazısı vardı. Sutcliffe'in iri, kadınsı el yazısı ve kullandığı alacalı mürekkep hemen ayırt ediliyordu. Onun sayfaları kopuk defterleri her zaman patlayıp dağılır ve içindekiler, umutsuz bir karışıklıkla ortaya saçılırdı.

Digenis gibi, ölümle ve sevgiyle güreşe tutuşmak için harman yerinde buluşmak

Bir kör hattaki, bu kıpırtısız güllerden oluşmuş tepeleme yığıntı gibi şeyleri, demiryolu grevi yarattı

Sezginin belleği yoktur, makarasından boşanır, düşünceden, bellekten ve nedensellikten kaçar gider

kasvetli alegorik figürlerle, uykuyla, geceleri kanallardaki mavi suyun içinde ıslak pabuçlarıyla oturan katedrallerle dolu yorucu bir düş daha

uykumda, Braille alfabesiyle Pia'ya yazılmış bir mektup

Pia, bu büyük karmaşanın içinden yeni ve belki de

son kitabımı yaratmaya çalışıyorum. Çalışma odamın döşemesi, bu büyük bulmacanın dört yana saçılmış parçalarıyla kaplı

çağ, denize sürüklenip dalgalara kapıldığında, geriye kalan yalnızca bir kazanın sonucu olacak; elimizde ancak eski Yunan tiyatrosunun beşte biri, Elizabeth tiyatrosunun onda biri kalacaksa üzülmek neye yarar?

Çocuklar yalındır ve her türlü yapmacıktan uzaktır Kendilerinden başka kimseye teşekkür borçlu değildirler.

Dil güzel bir şeydir ve onsuz da yapamayız ama aynı zamandasessizliği yozlaştıran, düşünceyapısınınyapraklarını yolan, insanoğlunun en beter icadıdır. Yaşadıkça utancım artıyor.

Kütlenin yapısında nasıl yerçekimi varsa, aşkın yapısında da acı vardır.

Nedensellik mekanizması müthiştir ve zihinsel olgular konusunda bile matematiksel olarak açıklanamaz.

Çevreye saçılmış parçaları çalışma odasını dolduran, Rob'un bu bitmemiş romanının büyük bulmaca parçaları arasında oturuyor ve Toby'nin bir ağaçkakan inadı içinde tek parmakla sürdürdüğü seslere kulak veriyordum.

"Sylvie." Sylvie esmer başını kaldırdı, boş bakışlarını bana çevirdi; gözlerinde hâlâ falın ve iskambillerdeki büyünün izleri vardı. "Piers hiç sana?.." Bu konuyu o anda açmak aptallıktı; Toby de bundan hoşlanmadığını belirten bir biçimde yüzünü buruşturdu. Ama Sylvie hiç duymamış gibi davrandı. Bir an sonra ise, "Kurallara bağlı kalacağına karar vermeden önce, bütün olasılıkları inceden inceye düşünmüştü. Bu işe yürek koymuştu," dedi.

"Hangi işe Sylvie?"

Hüzünle gülümsedi; onun y. ne zamanın rayından çıkıp, çocukluğun tekbenliliğine löndüğünü seziyordum.

Kâğıtları masanın üstüne bıraktım. Sylvie bunlardan birindeki cümleyi alçak sesle okudu: "Bu dünyada etini yediğim kişi öbür dünyada beni yutacak." Piers'in bu sözü nereden bulup kendi basmakalıp kitabına yerleştirdiğini merak ettim. Bir de adı çoktan unutulmuş bir Elizabeth dönemi şairinden dörtlük vardı:

Ve öyle uzadı öyle uzadı
Ve öyle gelişti öyle gelişti ki
Sonunda
Oğlumuzu asan bir darağacı yarattı.

Bu, Sylvie'nin çocuğunu anımsattığı için Piers'in aklına takılmış olmalı. Sylvie gözüne düşen saçlarını geriye atarak, "Kudüs Şövalyelerinin söylediği şarkıyı anımsıyor musun?" dedi. Hayır anlamında başımı salladım, ne demek istediğini gerçekten anlayamamıştım. Sylvie hafiften mırıldandı: "Portakallar ve limonlar, diye çalar Saint Clements'de çanlar." Kudüs Şövalyelerinin söylediğini bilmiyordum gerçi, ama herkesin bildiği bir çocuk şarkısıydı bu. Sylvie artık rol yapmıyordu, çok içtendi ve düşlere bürünmüş bir ciddiyet içinde şarkının sözlerini söylerken, çocukluğumuzda hepimizin oynadığı bir oyunu oynamaya başladı. "Sana yatağın yolunu göstermek için bir fener geliyor, kafanı uçurmak için bir baltacı geliyor, vur ha vur ha vur..." Sylvie parmaklarını birleştirerek, giyotinle keser gibi, bir dizi çocuğun kafasını uçurdu. Sonra donup kaldı; boşluğa ya da gizli düşüncelerinin beyaz duvardaki yansısına bakıyordu. Sonra, "Olup bitenlerin tümü Macabru'da başladı, biliyorsun. Piers de biliyordu. Macabru her şeyi değiştirdi," dedi.

Bu yetersiz buluşmadan birşeyler daha çıkar umuduyla kaygı içinde bekledim, ama bir şey çıkmadı; az sonra da hemşire ilaçlar ve hastanın yemeklerini koyduğu tepsi ile çıkageldi. Jourdain de gelip, o akşam kendisinin konuğu olduğumuzu anımsattı. Toby'yi gördüğüne sevinmiş-

ti. Ancak, Sylvie içine kapanmış, susmuş, kendi kafasının öksesine takılmıştı. "Sarsılmaz bir otizmin saydam kübüne hapsedilmişti." Saçlarını okşayıp veda ettim, ama Sylvie başını kaldırıp bakmadı bile.

Jourdain'ın çalışma odasındaki masanın üzerinde, içinde ölüm maskı olan siyah kadife kutu duruyordu. Mask Piers'e hem benziyor, hem benzemiyordu – tıpkı zamanın belleği yanıltarak kafadaki görüntüleri değiştirmesi gibi. Aynı düşünce doktorun aklından da geçmiş olmalı ki, "Ölümden sonra yüzde, beni hep şaşırtan bir çökme olur," dedi. "İnsan küçülüp büzülür. Hatta bunun doğru olup olmadığını anlamak için, ölüleri tartmayı bile denedim. Acaba kişiliğin gerçekten bir ağırlığı var mı? Çünkü *kişilik yok olunca, yapıda büyük bir çözülme başlıyor*, bunun ilk belirtisi de bir tür ufalma oluyor. Ama bu yalnızca yanılsama, yoksa ağırlık değişmiyor." Doktor haklıydı; Piers'in yüzü büzülmüş, çökmüş, ufalmış gibiydi. Jourdain, kutuyu çat diye kapattı ve "İşte," dedi. "Bu senin." Düşünceli davranışı için ona teşekkür ettim. Hiç kuşkusuz, günün birinde, ölümün o kemirici ilk acıları dindikten sonra, bu maskın odanın en sevdiğim köşesinde, çalışma masasının üzerinde ve güneş ışığında durması çok hoşuma gidecekti. Uzunca bir an, sevginin o ikilemli, belirsiz niteliğini düşündüm ve Rob'un bir romanındaki sözler aklıma geldi –Piers onları bir yere not etmişti. "Çağımızın aşırı özgürlüğü, insanların bağlılıklarına biçimini ve özünü –yani gerçekliğini veren o incecik örümcek ağını parçaladı. Sağlık, bir diş ağrısı gibi zonkluyor içimizde, ama yazıda olduğu gibi, yaşamdaki ince üslup da hoyratlığa yenik düştü."

Gelelim Macabru'ya, görelim neler oldu.

İKİ

MACABRU

Canopic Kapı'dan öğleyin yola çıkan, biri kadın, dört atlı, yerlerinde duramayan, uzun bacaklı atları kadar gençtiler. Gruba, huysuz, beyaz devesinin üstündeki, tek gözlü, mecalsiz ihtiyar rehberlik ediyordu. İskenderiye'nin doğusunda, Macabru adında bir vahaya gidiyorlardı. Evet, dördümüz de yörenin oldukça yabancısıydık, ama yine de gökyüzünün ve çok renkli çöl görüntülerinin büyüsüne kapılmıştık: Çöl, kimi yerde yeni taranmış saç bukleleri gibi düzgün kıvrımlarla uzanıyor; kimi yerde yağmış kara benziyor; hayvanların ayak izleri, kuşların pençe izleri olduğu gibi görünüyordu. Sylvie, *Fransız temsilciliğindeki* ağabeyinin yanında kalmak üzere daha yeni gelmişti. Ben de, İncil üzerinde yaptığı araştırmalarda düş kırıklığına uğrayarak, Filistin'den Oxford'a dönmekte olan Toby'yi ağırlıyordum. "Mesihimizle ilgili bilgim arttıkça, onu daha az sever oldum. Artık o Kutsal Emirleri yutmam." Bu, Toby'nin yeni görüşüydü; oysa içkiye düşkünlüğü, rahip adaylığına zaten gölge düşürmüştü. Çakırkeyif olduğunda, herkesle her şeyi konuşmaya yatkındı; peki ya o konuştuğu kişi, onu sınayacak olanlardan biri çıkarsa? Her neyse, o dört atlıdan birisi –bence en amatörü– oydu; at üzerinde oturmayı bile bilmiyor, poposunu yayıyor, ayaklarının burnunu da iki yana açıyordu. Çok iriyarı bir delikanlıydı. Güneş yanığı yüzü pancar rengiydi, yelken kulakları öylesine açıktı ki, görenlerde bir mil ötede konuşulanlara kulak kabartıyormuş izlenimini bırakırdı. Kalın camlı gözlüğü, yüz çizgilerini, yansıtıcı düzlemlere bölerdi. Kum rengi saçları uzadığı zaman ya dimdik kabarır, ya da gözlerine düşerdi. Lifebuoy

sabunu kokar ve giderek çevresine de yayılan bir iyiniyet parıltısı saçardı. Ama bu kez, amacı olmayan uzun ve yorucu bir yolculuğa sürüklendiği için biraz yakınıyordu. Neden yakındığım anlamak zordu; çünkü Mesihimize duyduğu düş kırıklığı, onu Hıristiyan dogmasının katı kurallarından kopan çeşitli mezheplerin görüşlerine sempati duymaya yöneltmişti – bu yüzden de Akkad'ın çalışmaları konusunda bir bakıma bizden daha bilgiliydi.

Güzel kardeşinin yanısıra biraz önden giden Piers'in durumu ise farklıydı – o, bu garip adamın büyüsüne kapılmıştı. Akkad'ın görüşleri –Piers göreve başladığı ilk birkaç ay içinde kentteki partilerde onunla sık sık karşılaşıp görüşmüştü– Piers'e vahiy gibi geliyordu. "Onun söylediği her şeyi anlıyorum ve ilk kez kesinlikle doğru olan şeyleri dinlediğime inanıyorum – bu yüzden onun anlattıkları benim için özgün ve hiç bozulmamış, yozlaşmamış şeyler. Bruce, ömrümde ilk kez birşeylere *inanabiliyorum*, benimle ve dünyayla ilgili dişe dokunur görüşlerle karşılaşıyorum. Bu beni doyuruyor, âşık olmak gibi bir şey." İşte sözün tam burasında Toby homurdanmaya başladı, Sylvie ise dönüp usulca öptü beni. Piers, "Canınız cehenneme," diyerek atını mahmuzladı.

O günlerde, dış mahalleler daha kurulmamıştı – çöl neredeyse İskenderiye kapılarında başlıyor ve tabii çölle birlikte, insanı sırılsıklam eden, teri giysilerden eyerin içine kadar işleten, o sinir bozucu, nemli, yapışkan sıcak da başlıyordu. Sıcaktan soluğumuz tıkanıyordu. Hayalmiş gibi gelen (öyle çok serap vardı ki) ufak köyler vardı; yansıları göğe yükseliyor ya da yere yayılıyordu. Kendilerini çevreleyerek lacivert birer adaya dönüştüren minareleriyle tamamen hayal gibi görünen göller. Sonunda insan gözüyle gördüklerine inanamaz duruma geliyor ve gerçeğin ortaya çıkmasını bekliyordu – gerçek ise acıydı, çünkü köyler harap durumdaydı, sinek akınına uğramışlardı ve öğle güneşinde ortalıkta kimseler görünmüyordu.

Köylerden birinde, Arap rehber, bize hoş bir eğlence sözü vermişçesine bıyık altından gülümseyerek, kendisini izlememizi işaret etti. Toprağa saplanmış bir kütüğe, çırılçıplak bir ihtiyarı zincirlemişlerdi. Ölü gibiydi, ama Arap, garip bir böceği çevirir gibi, ayağıyla sırtüstü çevirdi adamı. Adam yaşıyordu, ama deliydi. Yüzünü buruşturdu, sonra gülümsedi, selâm verdi, birşeyler mırıldandı. Bir böcek kadar sıskaydı; ama delilere özgü neşeyle – fazladan çekilen bütün acıların getirdiği o neşeli kendini bilmezlik içinde yaşıyordu. Öyküsünü dinledik. İşlediği bir suç yüzünden, bölgeyi yöneten paşa onu buraya zincirletmişti. Ama zamanla işlediği suçun ne olduğunu tüm köy halkı unutmuş, onu cezalandıran paşa çoktan ölüp gitmiş ve suçlu, sıcaktan ve susuzluktan yavaş yavaş delirmişti. Ancak, deliliği büyük ve coşkulu bir mutluluk biçimini almıştı. Her şeye seve seve boyun eğiyordu. Ne olursa olsun, onun mutluluğu bozulmuyordu. Belki de bu mutluluk ve coşku, onun sağ kalmasına neden olmuştu; çünkü köylüler, başlangıçta ona acıdıkları, sonradan da gerçekten evliya yerine koydukları için ona yiyecek ve su getirir olmuşlardı. Sonunda gerçeğe erişmişlerdi.

Artık adam, beslenip bakılıyor ve sanki bir kâhinmiş, bir ermiş imiş gibi, insanlar onu ziyarete geliyordu. Gerçekten de ermiş konumuna gelmişti ve öldüğünde, köyde her yıl onun adına bir dinsel gün düzenlenecekti. Ancak, köy halkının adamı zincirlerinden kurtarma yetkisi yoktu; böyle bir şeyi sağlamak için bir sürü belge ve işlem gerekliydi, oysa köyde işin hukuksal durumunu inceleyebilecek ya da gerekli bürokratik işlemleri yapabilecek kimse yoktu. Adamın da keyfi yerindeydi. Piers'in ayağını öptü ve deli saçması sözlerini sürdürdü. İçinde yattığı kum birikintisi karınca doluydu. Zavallıcığı güneşten koruyacak bir gölge de yoktu. Çevresi ise yiyecek paketleriyle kuşatılmıştı. Arap rehber, hemşehrisinin haline kahkahayı bastıktan sonra birden dindar bir tavır takınarak adamın önünde

saygıyla eğildi; sonra da ona bir sürahi su getirmeye gitti. İnsan bu durumda çaresiz kalıyor ve öfkeleniyordu. Böyle bir görüntüyle (örneğin her yanı yaralarla kaplı bir dilenciyle) karşılaşınca, normal olarak duyulan dehşet ve utanç açığa vurulur; ama bu olayda para ne işe yarardı, sıcaktan kavrulmuş köye acımak neye yarardı? Bizi eğlendirmek için bu adamı gösteren rehbere duyduğumuz öfkeyi gizlemek de zordu. Mısır, bir anda çekiç gibi tepemize inmişti.

Köyden çıkıp yeniden çöle dalmak bile bize rahat soluk aldırdı. Modern şehrin dışında mahalleler olmadığını söylemiştim, bu gerçekti –şehir dışına çıkınca, çölün kumları içine yarı yarıya gömülmüş eski yapı kalıntıları, yıkık kemerler, çökmüş yollar, kendi haline bırakılmış kapı alınlıkları ve yarısı kırılmış gibi görünen heykeller çevreyi sarıyordu. Pliny'ye göre on beş mil çapında bir alana yayılan ve üç yüz bin kişiyi barındıran, genç İskender'in düşler kentini, böylelikle gerçekten görmüş oluyorduk. Bu kentte sayısız saray, hamam, kitaplık, tapınak ve gymnasium vardı. Ama biz iş işten geçtikten sonra gelen, tüm tarihsel potansiyelini çoktan yitirmiş bir yerde tarihin çöplüklerini karıştırıp birşeyler bulmaya çalışan kişilerdik. Rehber kitapçıkları okumayı pek seven Piers, Murray'deki şehirle ilgili bölümü biraz hüzünle okudu. "İskenderiye 31°13'5" kuzey enlemi ve 27°35'30" boylamı üzerinde, Mareotis Gölü yakınlarında, anakarayı iki limanı oluşturan yarımada ile bağlayan berzah üzerinde yer alır."

Tarih boyunca, sayısız deprem anıtları yerle bir etti, toprakları yuttu; Fransız işgali sırasında nüfus 8000'e kadar düştü. Ama kente katılan taze kan ve uzun süren dünya savaşı, yitirdiği önemin büyük bölümünü yeniden kazandırdı; şimdi kentin merkezi, Fransız Rivierası üslubundaki villalar ve bahçelerle, gölgeli alanlarla, müzeler, bankalar ve galerilerle doluydu. İyiden iyiye kalabalıklaşıp taşan Arap mahallesi, neredeyse Kahire'deki Arap mahallesi kadar renkli ve ilginçti. Genelevler mahallesi ise, şimdi-

lerde yabancı savaş gemilerinin sık sık uğrağı olan, tipik liman kentlerine yaraşır büyüklükteydi. Ama geçmiş artık çok gerilerde kalmış ve onunla birlikte pek çok şey de yitip gitmişti. Hafifçe sola dönüp akşam güneşinin alacasında parlayan köpüklü kıyıya bakınca, yalnızca rehberlerin sövgüleri ve develerin kumda çıkardığı hışırtıyla bozulan sessizlikte, İskender askerlerinin yürüyüşü insanın gözünde canlanabiliyordu. Bu duyarlılıktan söz eden Piers, "İskender'in dünyasını çevreleyen şeyler hâlâ yerinde duruyor," dedi, "İşte palmiyeler, su değirmenleri, dervişler, çöl atları. Hep aynı!"

Toby, "Seraplar ve de vahalar," diye mırıldandı.

"Kimileri, İskender'in tanrı ilan edildiği yerin Siva olmayıp, Macabru olduğunu söyler, zaten Akkad'ın çağrısını da bu yüzden hemen kabul ettim."

Sylvie, "Çok romantik," dedi.

Piers, kardeşinin bileğini tutarak, "Hiç de değil," dedi. "Tarihin ne görkemli olduğunu görmüyor musun? Davranışları ve düşünceleri hâlâ havada asılı gibi görünen insanların varlığını duymuyor musun? Nil deltasına bakarken, Su Yolları Bakanlığında kâtiplik yapan Euclid'i hiç aklından geçirmiyor musun yoksa? Yaşamı ne sıkıcı olmalı zavallının. Hepsi ikizkenar görünümlü dokuz çocuk babası, evli, yoksul bir memura aşk dahil her şey bir hipotenüs gibi görünmüştür mutlak..."

"Yeter artık, Piers!"

Biz yol aldıkça, öğle sonu güneşi de ürkütücü kızgınlığını yitiriyor, renkler akşam solgunluğuna akıyor; bu canı çekilen gökyüzü önünde, nesneler nöbet değiştiren silüetler gibi yer değiştiriyordu. Bu değişim en çok Nil üzerinde belirginleşir, güneye yol alan bir 'feluka'nın[1] karanlıkta kaybolan yelkeninde somutlaşırdı. Ama biz akşamın indiğini, mavi-kahverengi deniz üzerindeki gökyüzüne baka-

1. *Feluka:* Nil üzerinde yolcu ve yük taşıyan tek yelkenli büyük kayık. (Çev.)

rak kestirebilecek bir noktadaydık. Toby "Alüvyonlu çamurunu kusan bir ağız daha," dedi. Piers ciddi bir tavırla, "Bir zamanlar yedi ağız vardı ve her birinin üzerine kurulmuş yedi şehir. Oysa şimdi yıkıntıların külleri bile..." Kalıntılar, ya çamurların altında kalmış, ya da sulara kapılıp denize sürüklenmişti. Vahşi deniz, mesut bir trampet ya da hüzünlü bir kamış sesiyle ıssız kumsalı dövüyordu. Kum, kırık deniz kabukları ve yengeç ölüleriyle doluydu, kirli un rengindeydi; atlarımız kuma saplanıyor, onları dörtnala kaldırabilmek için kıyı boyunca sağlam zemin arıyorduk. Ancak böylelikle atlarımıza hız verebiliyorduk, ama bu da yarım saat kadar sürüyordu. Her hareketi engelleyen sert rüzgâr, yüz çizgilerimizi gererek zoraki gülümsemeler yaratıyordu. Akıntının kalın parmakları koyları geriye doğru tararken, dip dalgaları da kıyının yer yer çakıllı alanlarında çağıldıyordu. İyi yüzme bilmeyen birinin, bu sularda çekeceği vardı! Katır üstünde, kuru kavruk bir adamın yanından geçtik. Yorgunluktan kendinden geçmiş gibiydi, ama yine de rehbere iyi günler diye selâm verdi. Bu selâmlaşma, bizim Arap'ın dilini çözdü. Yanımıza yanaştı, "Adam çok yaşlı," dedi. "İskenderiye'de pek yaşlı insan göremezsiniz. Mısırlılar genç ölür." Bu doğru bir gözlemdi, ama rehber daha fazla açıklama getirmedi, oysa bunu iklime mi, beslenme tarzına mı, yoksa kötülük cinlerine mi yorduğunu merak ediyordum. Ben kötü cinlere yorduğuna hükmettim, çünkü insanların böyle düşündüğü kulağıma çalınmıştı.

Kıyıda kayalıklar ve sert zemin başladı. Ufak bir mezarlığı andıran kalıntılara rastladık. Ancak, burası Piers'in haritasında yer almadığı için, ne olduğunu kesinlikle anlamak olanaksızdı. Bu alan, bir tiyatro gibi eğim yaparak denize doğru uzanıyor, ağzı gerçek bir taşocağını andırır biçimde açılıyordu. Toby, burasının bir hipogeum olduğunu söyledi, ama bu söz kulağına hoş geldiği için söylemiş olmalıydı, yoksa anlamını bildiğini sanmıyorum; ben

de bilmiyordum zaten. Kalıntıların ağzı kuzeye baktığına göre, fırtınada dalgaların istilasına uğruyor olmalıydı. Bir zamanlar orta avlu olması gereken noktadan çevreye uzanan, şimdi üzeri yıkıldığı için açığa çıkmış koridorların oluşturduğu bir yapıydı bu. Kalıntıların derinliğini kestirebilmek için attığımız taşların yankısı, yarasaları harekete geçirdi. Ama rehberimiz, Macabru'ya kadar daha çok yolumuz olduğunu söyleyip sızlandığı için, orada oyalanıp zaman yitirecek durumda değildik. Bu huysuz atlar ve beyaz deve ile bir de sala binmek zorundaydık – üstelik develerin hırçın olduğunu ve çok zorlandıklarında insanı ısırabileceklerini de öğrenmiştim.

Ufak, ama suları hızla çağıldayan bir nehire vardığımızda, birden yön değiştirerek, suyun yatağı boyunca içerilere doğru ilerlemeye başladık. Bu yolla, çöle açılmak için suyun geçit verdiği noktaya ve oradan da gideceğimiz ufak vahaya ulaşabilecektik.

Attığımız her adımda doğa görüntüsü değişiyordu; bir zamanlar Menelaus'un anıt mezarı yakınlarında kurulmuş olan ıssız Canopus kenti çok arkamızda kalırken, oradan oraya uçuşan serçe kümeleri dışında hiçbir kımıltının olmadığı, soluk kesici çöl önümüzde uzanıyordu. Kumların kimi yerde tepeleme yığıldığı, kimi yerde geniş kum yatakları halinde çevreyi örttüğü alanlarda, hayvanlarımızın ayakları yarıya kadar batarak; kimi yerde de nehir suyu altında kapkara çamura dönüşen yolda ilerleyerek, yavaş yavaş görünümü değişen gökyüzünün altında ilerledik. Günün son ışıkları çekilirken, yoğun bulutlarla kurşuniye dönen gök, kış tonlarına büründü. Alacakaranlıkla birlikte sertleşen inatçı rüzgâr, kulak zarlarımıza basınç yapıyor; akşamın solgun ışığında önümüzde çöl hiç de davetkâr görünmüyordu. Anlatılamayacak bir ürkütücülüğü ve hüzünlü bir ıssızlığı vardı.

Yolumuza devam ettik ve gece bastırmak üzereyken, çırpıntılı suda kendini zor tutan boynu bükük bir iskeleyle

son bulan kayalık buruna vardık. Nehir burada çok genişliyordu. Bir an, karşıya geçmeyi başarıp başaramayacağımız konusunda kaygılandık. Rüzgârın uğultusu arasında zaman zaman mahmuzlarımızın şıkırtısını, bir martının donuk çığlıklarını ya da bir balıkçının iç çekişini duyabiliyorduk. Gece bastırmaya başlamıştı. Ama karşı kıyıda salcı görünmüyordu. Nehir kıyısındaki deliklerden bizi karşılamaya çıkan iri yengeçlerin ürküttüğü huysuz atlarımızla durup bekledik. Rehber umutsuzluktan perişan durumdaydı. Hepimiz haykırdık, seslendik, ama rüzgâr sesimizi aldı götürdü ve karşıya geçebileceğimiz umudunu taşıyan hiçbir cevap alamadık. Vahaya gidebilme umudumuzun yavaş yavaş yok olduğunu gördükçe, öfkeden deliye dönüyorduk. Bu cehennemi koşullarda, tabancamı çekip havaya ateş etmek aklıma geldi ve bu, işe yaradı; çünkü yoğun alacakaranlıkta bir kıpırtı oldu ve az sonra birinin seslendiğini duyduk. Ve birden, sal, ufak bir kum tepesinin ardından bize doğru çıkageldi. Sala binmemiz oldukça heyecanlı manevralar gerektirdi, neyse ki atlar da deve de büyük bir sağduyu örneği sergileyerek işimizi kolaylaştırdılar.

Oradan son köye uğrayıp, çöle ve karanlığa daldık; her yanımızda uzanan kumullar dışında görülecek bir şey yoktu – üstelik zifiri karanlık görüş alanımızı iyice kısıtlıyordu. Ama bulutlar açılmıştı. Arap'a, yolu bir yıldıza mı bakarak bulduğunu sorduk, ama ne dediğimizi pek anlamadı; yine de gittiği yönden emin görünüyordu ve mekanik bir biçimde ilerlemeye devam etti. Ancak, daireler çizip çizmediğimizi ya da gerisin geriye nehire doğru gidip gitmediğimizi kontrol etmek için pusulama bir göz attım. Evet, rehberimiz doğru yoldaydı, bu içime su serpti.

Engebeli yüzeyde bir saat kadar daha yol aldıktan sonra, doğu ufkunda aldatıcı bir güneş doğacakmışcasına gökyüzü ağardı. Nesneler, yumuşak, fosforlu bir parıltıyla iyice belirginleşti. Az sonra, bu aydınlığın, henüz doğmamış

ayın saçakbulutlardaki yansıması olduğunu anlayacaktık. Her şey belirginleşiyor, hava açılıyordu, ama ayaz da artmıştı. Rüzgârdan kurtulmuştuk; gökyüzünün siyah seccadesinde parıldamaya başlayan yıldızlarla bakışıyorduk. Bütün ışıklarını yakmış küçük bir uçak, olabilecek en alçak motor gürültüsüyle–otobüs gürültüsünden bile az ses yaparak– üzerimizden geçti. Doğuya doğru hafif bir dönüş yaptıktan sonra alçalmaya başladı. Rehber, rahat soluk alarak bir zafer narası attı. Uçak, Akkad'ındı ve onun konuklarını getiriyordu. Vahanın yakınlarında, çölde doğal bir uçak pisti vardı. Aslında bize de bu yolla gelmemiz önerilmişti; ama gençliğimiz ve romantikliğimiz yüzünden bu çağrıyı kabul etmeyip atla gelmeyi yeğlemiştik. Pişman da değildik. Yine de, doğru yolda ilerlediğimizi anlamak bize sevinç verdi.

Farkında olmadan hızımızı arttırdık, hatta atlar bile acelemizi algılayıp, bizi daha çabuk yetiştirme çabasına girdiler. Oldukça büyük bir kumulun tepesine zorlukla tırmandık ve sonunda bir ışık görebildik– ileride, çölün ortasında, kımıltısız, yumuşak bir ışık vardı. Issızlığın ortasında bir güven noktası gibi, açık denizde beliriveren kara parçası gibi, çölün çukurlu tümsekli tabanı üzerinde, sıcak, pembe bir nur gibi asılı duruyordu. Kumlarda hızla ilerlerken, karanlıkta birbirimize gülümsedik (seslerimizde, şakalarımızda seziliyordu bu gülümseyiş).

Macabru, ancak şafakta nesnelere ve düzlemlere ayrışacak bir gölgeydi şimdilik; şu anda söylenebilecek tek şey, Macabru'nun çölün bir parçası olmadığıydı. Yumuşak ışığın kıyısında yüzüyor, tüm güzelliklerini doğmak üzere olan ayışığına saklıyordu. Yaklaştıkça, ışığın ufak noktacıklara bölündüğünü, çöl kampına – büyük bir ordugâha benzer bir yere yaklaşmakta olduğumuzu gördük. Uzaklıklar, hacimler, açılar, nesneler, her şey karanlıkta birbirine karışıyordu. Yaklaştıkça, karanlıkta tüm ışıklarını yakmış büyükçe bir Arap kentini andırıyordu burası.

Ancak oraya vardığımızda, zarif minareyi ve –bir göl ya da az önce geçtiğimiz nehrin kolu olabilecek– suyun ayna gibi parıldadığını seçebildik. En yakındaki ışığın –tarlada yanan bir saman ateşiydi bu– yanında atlarımızı durdurduk; iri, siyah bir kısrağa binmiş bir atlı bizi karşılamaya geldi. Piers, "Bir derebeyi kethüdası bu," derken, yalnızca söylediği sözcükten değil, bu karşılamanın ortaçağa özgü törenselliğinden de coşku duyuyordu. Haçlıları anımsadığını – onların kimbilir kaç kez, böyle bir Müslüman töreniyle karşılandıklarını düşündüğünü biliyordum. İnce uzun, gaga burunlu, sakallı adam, kim olduğumuzu Arapça sordu; ama kendimizi tanıtır tanıtmaz düzgün bir Fransızcayla konuşmaya başladı ve yol boyunca bizi sıcaktan bunaltan, gece ayazında ise istemeye istemeye çıkarttığımız Arap işi kukuletalı cüppelerimizi aldı. Sonra hemen atının başını çevirip, bizi ışıklar içindeki kasabaya götürdü. Orada neler göreceğimizi, Akkad bize önceden bütün ayrıntılarıyla anlatmıştı.

Kutsal kişilerin veya ölümünden sonra ermiş ilan edilip de yaşadığı yere her yıl bir anma bayramı kazandırmış insanların türbelerine, yalnızca kentlerde ve büyük köylerde rastlanmaz. Yanlarına birer çeşme ya da hurma ağacı dikilmiş bu türbeler, ülkenin her yanında, ıssız çöllere yayılmıştı. Kimi zaman gezgin bir derviş burada durup dua eder, namazını kılar, sonra tefekküre dalardı; kimi zaman da oradan geçen sıradan bir yolcu mola verir, susuzluğunu giderir, serin gölgede dinlenirdi. Macabru'nun temeli de bir türbe ve bir çeşme ile atılmıştı – ancak, burası gece ya da gündüz bulutların gölgelediği, billur duruluğunda gölü ile gerçek bir vahaydı. Kutsal gölü, uzun sazlar çevreliyordu.

Ermişin türbesini, çok zarif kubbeli, kare biçiminde bir mescidin içine almışlardı. Mescidin dışında, o yöredeki paşanın bağışladığı, oymalı mermerden bir çeşme vardı. Paşa, orada yaşayan üç dervişin, dinsel vecibeleri yerine

getirebilmeleri için bu mescidi yaptırmıştı. Buraların o tuhaf, tozlu kokusunu, yıkanıp ovulmuş taşlardaki buruk su kokusunu, yapının merkezinde mihrabı olmadığı, kirişlerden sarkan ve üzerinde İslam tanrısının kelamları yazılı bayraklar dışında dikkati tek odakta buluşturacak bir şey bulunmadığı için insanı şaşırtan bu tapınakların havasını nasıl dayakından tanıyıp öğrenecektik. Hiçbirinde, yerdeki hasırdan, su testisinden, gelip geçen yolcuların bağış bırakacağı renkli sandıktan başka eşya olmadığını görecektik. Vaha, ermişin onuruna, onu anmak için yılda bir kez canlanıyordu. Develerin bağlandığı palmiyelerin çevresinde pazar kuruluyor, sokaklar oluşuyor, kumla suyla karılarak derme çatma, ama yine de işe yarar bir lağım sistemi kazılıyordu. Zaman içinde yarı dinsel, yarı güncel nitelik alan panayırın, akla gelebilecek her şeyi satan alacalı tezgâhlarla kaplı sokaklarında, renkli ampullerin yandığı bir elektrik sistemi bile vardı. Macabru'ya ilk girişimizde, kuşkusuz, bütün bunların pek azını görebildik – yalnızca gürültülü ve hareketli bir alışverişin canlandırdığı pazarı, kasabanın ortasındaki, oldukça görkemli mescide doğru üçgen biçiminde uzanan ışıkları seçebildik. İnsan seslerinin ve gölün yanındaki karanlık ağaçlıktan gelen katır ve at kişnemelerinin arasında, uzaktan uzağa bayram davuluyla zurnasını duyabiliyorduk. Boyalı tezgâhlardan bir kısmı tahtadan ya da sazlardan yapılmıştı; ama çoğu kirli paçavralardan yapılma çadırlardı. Bu geçici köyün (çünkü burası yılda üç gün gerçekten köy haline geliyordu) en dibine kurulmuş, kapısına iki direk dikilmiş, çizgili bir otağın önüne gelince atlarımızdan indik. Akkad'ın henüz gelmediğini öğrenince sevindik ve ömrümüzde gördüğümüz en ilginç yerlerden biri olan pazara daldık.

Pazar, kapsamıyla gerçekten olağanüstü, gerçekten hayran olunacak gibiydi; çünkü tezgâhlarda yalnız şekerleme, bakır eşya, deve donanımları, takvimler satılmıyor; yiyecek içecek bölümünde de İskenderiye'deki büyük dük-

kânlar kadar zengin çeşit bulunuyordu. Bu malların çoğu, karadan ya da nehir yoluyla İskenderiye'den geliyor olmalıydı. O devirde soğutma sistemi yoktu – olsa olsa taşınması zor, ağır buz kutuları vardı. Mallar, buz kalıplarıyla sarılmış çuvallarda getirilirdi. Bu çok zahmetli bir işti. Gidilecek yere varıldığı zaman, şişeler sepetlerle kuyulara veya göle sarkıtılarak soğutulurdu. Oysa burada çeşit çeşit et, meyve, kuru yemiş, sebze, ot, kümes hayvanları, av hayvanları, balık, iyi kalite ekmek, süt ve taze yumurta vardı. Çevredeki topraklarda ya çok az ürün yetişiyor, ya da hiç yetişmiyordu; bütün bu seçme şeyler Rosetta'dan, İskenderiye'den, belki Aşağı Mısır'ın başka köylerinden getirilmiş olmalıydı. Renklerin, kokuların, seslerin uyandırdığı hayranlıkla nutkumuz tutulmuş olarak dolaşıyorduk. Bir sürü uydurma aşçı dükkânı işletiliyor; ucuz takılar için sıkı pazarlıklar sürüyordu. Köylülerin eskrim yaptıkları bir kum alan vardı; ama bunu hayali bir rakiple çatışırcasına oyun haline getirmişler; kahkahalar arasında, o koca demir sopaları birbirlerine beceriksizce sallayıp, oynayan ayılar gibi ortalıkta dönüyorlardı. Kalabalığın coşkusuna bakılırsa, bu tür yapmacık çarpışmalar çok revaçta olmalıydı. Bu arada, ermiş bayramını kendilerince kutlamaya gelmiş hafifmeşrep kadınların peşindekiler de müziği eksik etmiyorlardı. Kadınlar yüzlerini cadı gibi boyamışlar, tüyler, soğan ve sarmısaktan yapılma kolyeler takmışlardı. Atların üstünde, karşılaşmayı izliyorlardı. Bu grubun teşrifatçısı, katırına ters binmiş, suratını beyaza boyamış bir soytarıydı. Omzundaki çizgili başlık giymiş maymunuyla, ortaçağdaki saray soytarılarını andırıyordu. Esprileri hem nalına hem mıhına vuruyor, çevresindekileri kahkahadan kırıyordu.

Bu harika görüntülere kendimizi öylesine kaptırmıştık ki, Akkad'ın gelip aramıza katıldığım bile fark edemedik. Evet, şehir giysilerini çıkartmış, eski, yamalı bir cübbe ile kalıpsız bir fes giymişti. Dört ayrı başkentte, dört ay-

rı dilde hiç yabancılık çekmeyen, adı dillerde dolaşan tüccar-banker işte buydu. Onu görünce, Piers gibi büyülenmedim; ama kendini düşüncelerinin karanlık köşelerine çekip götürüyormuş gibi görünen anlık davranış ve konuşma değişimleriyle Akkad, şaşırtıcı ve çekici bir kişi oldu benim için – Akkad, sanki konuşmaya başlamak için, içsel meditasyonundan silkinip uyanmak zorundaymış gibiydi. Söylediklerinin çoğu da, birbirinden kopuk, dağınık sözlerdi, ve çoğunu hiç mi hiç anlamıyordum – gerçekten anlamıyor muydum acaba? Dış görünüşü de şaşırtıcıydı; kimi zaman şişman, hantal, kimi zaman da ince ve sırım gibiydi. Onu, koyu renk gözlükleri, çenesinde uzamış tıraşı ve öteki yandan ayrılmış saçıyla şehirde dolaşırken gördüm – bende bir Türk gibi servet içinde yüzen, hareket etmeye üşenen, tombul bir paşa izlenimi uyandırdı. Müzenin gölgeli, dingin bahçesine bakan bir iç avlu çevresinde yapılmış, heykelleri ve fıskıyeleriyle eşsiz güzellikteki evinde ise, bambaşka bir Akkad'la karşılaştım – buna Akkad'ın kokteyllik yüzü de diyebiliriz. Kolundaki iliği ve o iliğe iliştirilmiş birden çiçek açıverecekmiş gibi duran ipek mendiliyle Londra'nın en şık kostümlerini giyerdi. Tabii gözlükleri yine gözünde olurdu, ama yüzü daha ince görünür, bir keçi suratını andırır, saçı daha seyrek, daha yumuşak dururdu. Akkad arada bir bu alışkanlığını bozar, konuşacağı zaman gözlüğünü çıkarırdı – ve işte o zaman birden gözlerini görüverirdiniz. Gözleri öylesine derin, öyle bir deniz yeşiliydi ki, içinizi bir huzursuzluk kaplardı; belli belirsiz şehlalığı ise bu huzursuzluğu daha da arttırırdı, çünkü size mi bakıyor, içinize mi bakıyor, yoksa çevrenize mi bakıyor, bir türlü kestiremezdiniz. Somaki bir Akkad! Piers bir seferinde, uzunca bir suskunluktan sonra, "Neler hissettiğini biliyorum," demişti. "Akkad'ı aşırı özenli, her şeyi inceden inceye tasarlanmış biri olarak görüyorsun ve sana pek inandırıcı gelmiyor, bu yüzden de ona karşı hep tetiktesin. Ama o gözler var ya Bruce, o gözler!"

"Biliyorum."

"Ve o beyin, o akıl!"

"Toy bir öğrenci gibi konuşuyorsun."

Buna cevap vermeye gerek yoktu; çünkü Akkad'ın o tuhaf 'yorumlarının' büyük bölümüne içtenlikle katılmadığımı açıkça söylemiştim. Daha sonraları, onların metinlerini okuduğum zaman da, bu görüşleri yarı yarıya kabullendim, yarı yarıya doğru buldum... Akkad'ın 'vaaz'ları, toplantılara katılamayanlar da yararlansın diye teybe alınır ve fotokopileri çoğaltılırdı. Piers'in Avignon'daki otel odasında bu kitapçıklardan tonla vardı. Hatta eski günlerde Piers'in bunları ona buna dağıttığım da anımsıyorum. Piers'e gelince, Sabine bir seferinde onun için şöyle demişti: "Acınacak bir durum. Piers, inanmaya aç. Bu yüzden de karşısına ne çıkarsa çıksın, bu açlığını, susuzluğunu giderebilir." Piers benim sözüme olduğu kadar, bu sözlere de alınmış, çok incinmişti.

Bu vaha pazarından hoşlanmamız Akkad'ı öylesine keyiflendirdi ki, bizi bırakıp konuklarının yanına dönmek istemedi. "Onlar yokluğumu hoş görürler. Gelin, pazarı ben gezdireceğim size," dedi. Ve dediğini de yaptı; memleketinin çarpıcı özelliklerine duyduğu sevgiyle yüklü, dingin sesiyle her şeyi tek tek açıklayıp anlattı. Pazarı gezmek aslında fazla zaman almayacaktı; ama Akkad orada burada durup çevredekilerle selâmlaşıyor, tanıdıklarıyla ayaküstü sohbet ediyor, ya da birinin şikâyetine kulak verip, sorunu çözeceğine söz veriyordu. Böylece, pazardaki son tezgâha, kendine özgü törensel bir havayla su dağıtan sebilciye ulaşmamız neredeyse bir saat aldı. Bu adam, iyiliğiyle nam salmış ve hacca gitmiş bir zenginin adına bedava su dağıtıyordu. Her yanından su sızan tulumu omzuna atmış olan sebilci, bize yaldızlı bir kupa içinde su uzattı, hepimiz aynı kupadan suyu içtik, sonra adam bize ölümlü olduğumuzu ve er geç öleceğimizi anımsatmak için yüzlerimize ayna tuttu. Yaşlıca bir şeyh de bu töreni bizlerle pay-

laştı, sonra da cömertçe bir tavırla sebilciye bir sikke verip yüzüne ve sakalına gülsuyu püskürttü. Sonunda geze toza, ağır ağır salınan serviler ve hışırdayan hurmalar arasındaki ışıklı otağa vardık. İçeridekiler pek kalabalık değilse de, çadır neredeyse bir alayın ordugâh çadırı büyüklüğündeydi.

Hepsi hepsi yirmi otuz kişi kadardık ve hemen hepimiz farklı ırklardan, farklı renklerdendik. Çok hoş iki Çinli hanım, birkaç yaşlı Türk, kıdemsiz üniversite hocası ya da postane memuru kılıklı birtakım başka kişiler vardı. Her hareketi özenle çalışılmış pozları andıran, köselikten gelme kadife suratlı, tragedya oyuncusu Casimir Ava gibi, daha önceden tanıdıklarımız da vardı içlerinde. İntihar konusunu işleyen oyunlar onun için her şey demekti, neyi okusa, hangi rolü oynasa hepsinde intiharı çağrıştıran bir özellik bulurdu; bu tutku onun ruh yapısına da, hareketlerine de sinmişti. Derinlere kaçmış, kor gibi gözlerine baktığınız zaman, sonunun intihar olacağını hemen anlardınız. O, Werther'di. Kendini yok ederek bu sıfatı kazanacaktı. O zaman, bunların hiçbirini bilmiyordum; Piers de Akkad'la saatler süren baş başa sohbetlerinden pek az söz etmişti.

Büyükelçinin kızı Anne Dunbar, ünlü operatör Angelo Tomasso, kuyumcu Spiro Harari, polis Jean Makaro, subay Luther Fox, banker Ahmed Osmanlı ve tanımadığım birkaç kişi daha vardı. Sonradan hepsini çok yakından tanıyacaktık. Çadırdaki genel hava, beyaz eldivenli, ifadesiz yüzlü Nübyelilerin hizmet ettiği, dingin ve hoş bir çöl kokteylini andırıyordu.

Bütün konukların belirli bir dinsel ya da siyasal inanca bağlı kişiler olduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu; sıradan bir toplantı havasındaydık. Havadan sudan konuşuluyordu. Birtakım kişiler birtakım başka kişilerle tanıştırılıyor, insanlar birbirleriyle ilk kez karşılaşıyorlardı – ya da öyle görünüyordu. Beyaz örtülü orta masasının üzerine

asılmış, uçları aşağı bakan kollu avizenin yarattığı gölgelerin arasında, hal hatır sormalar, gülüşmeler salınarak koca çadırı dolanıyordu. Gece, yasemin ve kızgın balmumu kokuyordu. Tabandaki çöl kumu, bizi akşamın hafif neminden koruyan kat kat kilimlerle kaplıydı; Mısır mutfağının sıcağıyla, soğuğuyla en leziz yemekleri büfeye sıralanmıştı. Böylesine sapa bir yerdeki şölenin kusursuzluğu ve düzeni karşısında, insan şaşkına dönüyordu. Akşam, büyük bir uyum içinde geceye dönüştü ve kayda değer bir şey olmaksızın şaraplardan kahve ve purolara uzadı. Piers'in coşkusu beni de etkilediği için, grubun çalışmalarından yalnızca bu kadarını göreceğiz diye hayıflanıyordum. Neden hayıflandığımı da bilmiyorum; çünkü gnostikler gibi başına buyruk mezheplerin ortaya koyacağı gerçeğe fazla inancım yoktu, zorlama romantizme kapılmamak için de hep tetikteydim. İnsan Mısır'da, kendini kolayca oranın folkloruna kaptırmak tehlikesiyle karşı karşıyadır – arkadaşım da işte öylece kendini kaptırmıştı. Onun solgun ve sabırsız yüzüne bakarak, "Ah Piers," dedim, "korkarım yine düş kırıklığına uğrayacaksın." Piers, başını iki yana sallayarak bileğimi kavradı; heyecanlı bir beklenti içinde gözleriyle Akkad'ı izliyordu. Onun en çok bu halini severdim – duygularının taşkınlığıyla neredeyse intikam parıltıları saçan canlı gözlerinde Sylvie'nin nöbetlerini görür gibi oluyordum. Yalvarırcasına, "Sabırlı ol," dedikten sonra, "İşte, Sabine geliyor yine," diye ekledi. Akkad, üniformalı, uzun boylu biriyle konuşuyordu.

Sabine yanındakilerden ayrıldı, o yalın küstahlığıyla ağır ağır bize doğru yürüdü; bu küstah tavrı belki de kılığından kaynaklanıyordu – çünkü yine çingeneler gibi giyinmiş ve Tunus'tan Kahire'ye de bir kervanla gelmişti. Saçına, avuçlarına kına yakmıştı. Güzelavratotu ve beceriksizce sürülmüş rastık yüzünden, gözleri baygın ve anlamsız bakıyordu. Ayakları çıplak ve kirli, tırnakları kırıktı. Sabine'in, insanları tiksindirmekten hoşlandığını fark

ettim – böyle bir toplantıya o kılıkla gelmenin anlamı yoktu. Kilo alınış, yağ bağlamış gibi geldi; ama belki de üzerindeki o kat kat iç etekler onu böyle gösteriyordu. Her neyse, bu haliyle doğu masallarındaki düzenbaz çingenelere çok benziyordu ve elindeki şampanya kadehi, bu görünümüyle hiç bağdaşmıyordu. Karşımıza dikildi, ikimize de gülümsedikten sonra, "Toby de sizinle mi? Geleceğini söylemişti." dedi. Elimle, Toby'nin gittiği yönü gösterdim; Sabine de taş yontuya benzeyen esmer başım sabırsızlık ve kararlılıkla sallayarak onun peşinden gitti. Sabine'den hiç hoşlanmazdım, Piers de bilirdi bunu. Sabine'in arkasından bakışımı, alaylı bir keyifle seyrediyordu. Sonunda, "Söyle," dedi. "Neden söylemiyorsun?" Duygularımı ele verdiğime hayıflanarak içimi çektim.

"Pekâlâ, söyleyeyim. Onu tanıdıkça, yapmacıklığı iyice sinirime dokunur oldu – arsızlığını yutturuyor bize..." Piers kullandığım sözcüklere güldü. Yumuşak, ama alaylı bakışıyla "Çöl rahibi," dedi bana. "Hadi benim sevgili dostum." Sabine'e sinirlenişimi haklı gösterecek bir gerekçe istediğini sezdim. "Yalnızca benim sinirime dokunmuyor ki," dedim. "*İstersen*, kervanda yolculuk ettiği Yahudi tacirlere de sor." Piers, önemsemeyen bir tavırla başını salladı. "Dahası da var," diye sürdürdüm, "Bana muayeneye geldi ve bir deve sürücüsünün şifalı bitkilerle ona frengi tedavisi uyguladığını öğrendim."

"Neden olmasın?"

"Boşa konuşuyoruz, neden olmayacağını sen de biliyorsun pekâlâ."

Sabine'in kendi durumunu hiç umursamayışı öfkelendiriyordu beni; yoksa Toby yüzünden mi kızıyordum ona? 606 konusunda bildiklerimi Sabine'e anlatmış ve Akkad'dan onu bir uzmana göndermesini rica etmiştim. O günlerde bilimsel bilgime alabildiğine önem verirdim – bilim konusundaki dogmatik inancın da bir tür folklor olduğunu ve en kusursuz ilacın bile kimi zaman başarılı olamaya-

cağını henüz kavramamıştım. İnsan gençken, her şeyde mutlakı görme eğilimindedir. Sabine" mesmer başını oraya buraya çevirecek kalabalıkta arkadaşımı arayışını izlerken, yakınmalarımı sürdürdüm. "Hastalığı geçmediği halde, Toby'yi alıp bir hafta Fayum'a götürdü." dedim.

Piers, "Onun hakkında yanlış düşünüyorsun," dedi. "Bu da onun bütün özelliklerini tanımayışından geliyor. Ona Rob Sutcliffe hakkında ne düşündüğünü, onunla neden evlenmediğini sordum. 'Ben sevdiğim zaman kıskanırım ve sevgilimin yalnız bana ait olmasını isterim. Bunun dışında bir aşk düşünemem; bu yüzden de o riski göze alamam.' dedi. O zaman ben de, bizim durumumuza kuşkuyla bakıp bakmadığını sordum. Evet dedi. 'Siz gerçek değilsiniz, kendinizin birer kırıntısısınız, dört ayak üstü aşk, *amour à quatre pattes.*[1] Alışılagelmiş *ménage à trois*'nın[2] tam tersi.' Bu sözlerin beni incittiğini itiraf ederim. Sabine şöyle tamamladı sözünü: 'Ama aşkın şifre gibi çözülmesi gerekmez.'"

"Yanılmış," dedim. "Gerekir. Yanıtın hep belirsiz, anlaşılmaz olacağı bir şifre gibi, bir bilmece gibi çözülmesi gerekir. Hem, sen benim kıskanmadığımı mı sanıyorsun?"

Toby, Rob Sutcliffe'in yeni romanında bizleri anlatacağını söylemişti, ben de –Viyana'da kaldığı sırada olup bitenlerden sonra– bizim hakkımızda ne hüküm vereceğini merak ediyordum. Kızkardeşime Viyana'da uzunca bir süre başarısız bir psikanaliz yapılmış ve bu süre, Rob'un psikanaliz konusunda herkesin yaşamını zehir eden, Freud'a inananlara karşı küstahlık sayılacak bir bilgiçlikle ağzından dökülen yarım yırtık bilgi kırıntıları edinmesine yetmişti. Bilginin azı her zaman tehlikelidir ve cinsel yaşamın derinlikleriyle ilgili bölük pörçük bilgi, bizim yazara doğuştan gelme huysuzluğunu haklı gösterecek bir baha-

---

1. (Fr.) Dört ayaklı aşk. (Yayıncı)
2. (Fr.) Üçlü evlilik; karı, koca ve âşık (sevgili). (Yayıncı)

ne olmuştu. Sonraları, aşk onu yüzüstü bırakıverdiği ve Rob da çekilmez bir yaralı durumuna düştüğü zaman, gerçek yapısı olan içine kapanıklığın tam tersi bir alaycılığa ve gürültülü kahkahaların ardına sığındı. Aşkın bir ruhu, bir özü olmadığını ve kişinin kendi duygularını sevdiğine yansıtmasının, uzun vadede bir tür kendini değiştirme, kendini yok etme demek olduğunu sonunda keşfetmişti.

Sönmek üzere olan mumun titrek ışığında, o hafif alaylı, hafif küçümser bakışı gördüm ve bu bakış belirli bir gizemin olgunluğu gibi geldi bana. Sabine hepimizden büyüktü –yaşça değil kuşkusuz: Ama uslamlaması, yargıları ve sezgileriyle bizden olgundu. Biz daha duygusal olgunluğun eşiğindeyken, yaptığı geziler, yaşadığı serüvenler onun aklını biçimlendirmiş, geliştirmişti. Aradığım sözcük herhalde 'Sfenksvari' olmalıydı – Mikenli kadınların o uğursuz tarih öncesi gülümsemelerini düşündüm. Sabine, bir kapıp koyvermişlik, bir boş vermişlik edası içinde şalına sarındı ve omzunu silkti. Sonra eğildi, alçakgönüllü bir tavırla Sylvie'nin yanağından öptü, gözlerine bakarak gülümsedi. Bir anda, o alacalı giysi içindeki bu güçlü kadında gönül çelen birşeyler olduğunu sezdim – bu, parıltılı ve içten bir zekânın sıcaklığıydı. Sutcliffe'in gördüğünü ben de görmüştüm.

Çok daha sonra, onu, iç yaşamında toplumsal varlığına siper olacak gelenekler ve mantık gibi aracıları bir kenara itip, dolaysız algılamayı, dolaysız görüşü yeğleyen biri olarak 'tanıyacaktım'. Ondaki cesaretin – onu çoğu kez *outré*,[1] sıradışı, ölçüye vurulmaz biri gibi gösteren özelliklerin gizi, işte buydu. Dar kafalılar onu düpedüz kaba ve küstah bulurdu; oysa Sabine, bu dar görüşlülerin geleneksel davranış kavramına ne sınırlar koyduğunun farkında değildi, hepsi bu. Renk körlüğü ya da müzik kulağı olmamak gibi bir şeydi onunki. Bu özelliğini anladıktan sonra,

---

1. (Fr.) Aşırı. (Yayıncı)

Sabine'in davranışlarına hoşgörülü bakılabilir ve hakkında değişik yargıya varılabilirdi. Ama kolay değildi bu. Örneğin, şu andaki kılığı... Bir ara da çadırdan çıktı, burnunu tutup avucuna sümkürdü ve bütün hizmetkârları dehşete düşürdü. Ama Akkad onu sever, olduğu gibi kabul ederdi. Bir kez onları parmaklarını böcek antenleri gibi uzatıp birbirlerine değdirerek ve bir yandan iç çekip öte yandan gülümseyerek selâmlaşırken gördüm. İki sevgilinin karşılaşmasında normal görülecek bir coşkuydu bu – oysa iki sevgili değildiler. Akkad onu severdi; çünkü Sabine'e hiçbir zaman hiçbir şeyi anlatmak, açıklamak gerekmezdi. En azından, Akkad böyle düşündüğü izlenimini veriyordu. Sabine, Akkad'ın yanındayken daha genç, daha çekingen oluyor, dediğim dedikliği kalmıyor, alçakgönüllü davranıyordu. Bu tavrıyla, "O her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor; ama en güzeli bunların önemi olmadığını da biliyor. Ne yalvarmaya gerek var, ne de inandırıcı olmaya," dergibiydi.

Ben bunları düşünürken, Piers benim bakışlarımı izliyor ve kafamdan geçenleri sezinliyordu. Şakacı bir gülümseyişle konuştu: "Bence sen onu gerçekten kıskanıyorsun; çünkü o sevişmeye mutlak bir değer yüklemeden *à tous les quatre vents*[1] sevişiyor, oysa biz üçümüz süregiden bir sevdanın tutsağıyız. İnsanın tıpkı koku alma duyumunu yitirmesi gibi, başkalarını sevme yetisini yitirmesi ne tuhaf. İngilizcede bunu karşılayacak bir sözcük neden yok acaba? Sağır sözcüğü var, kör sözcüğü var, ama koku alma... ya da öteki yetiyi yitirmeyle ilgili sözcük yok."

Akkad ağır ağır bize doğru geliyordu; bir şey söylemeye niyetleniyor gibiydi; nitekim yanılmamışım, geldi, Piers'in koluna girdi, öteki elini de benim koluma koyarak, "Az sonra," dedi, "Ebu Menouf'un türbesine davet edeceğiz sizleri, dinsel tören gibi bir şey olacak, ya da tefsirler

---

1. (Fr.) Her yerde, yedi iklim dört bucakta. (Yayıncı)

okuyacağız. Yorumu ve sunuşu ben yapacağım. Sıkılırsanız, çekinmeden kalkıp buraya dönebilirsiniz. Kimse alınmaz. Henüz kararınızı vermemiş olmakla birlikte, sizleri yine de grubun potansiyel üyeleri olarak görüyoruz. Sizin konumunuzda olan başkaları da var, o yüzden kendinizi yalnız sanmayın. Burada duyacaklarınız, daha önce Kahire'de dinlediğiniz, içi geçmiş bir şeyhin Kuran tefsirlerinden daha can sıkıcı olmayacaktır; ama bizim irdeleyeceğimiz konu, her yönüyle yerleşik inançlara aykırı olacak." Akkad sessizce güldü ve çaresizliğini belirten bir tavırla ellerini açtı. "Ne yapmamızı beklerdiniz – büyük yalanın altında oturup Karanlıklar Prensi dediğimiz yaratığın kurallarını kabullenmemizi mi?" Bunları söylerken, Akkad'ın sesi bir yobazın yağcılığından çok, bir borsa simsarının yorumlayışına yakındı.

Akkad, sesini alçaltarak konuşmasını sürdürdü: "Bu, mutluluk adına ufak bir ödün vermek değil – çok daha derinlere inen bir şey. Gerçeği, bizim gördüğümüz biçimde gördüğünüz zaman, bunu reddedemeyeceksiniz. Şimdiye kadar yaşadığınız o yitik, o batmış dünyadan kopacak, tamamıyla uzaklaşacaksınız..." Akkad'ın sesinde belli belirsiz bir gizem ve alay vardı, ama gözleri cıvıl cıvıldı. Belirleyici bir tavrın olmayışı, kehanetlerden ve peygamberliklerden özenle kaçınılması, içimi kuşkularla doldurdu. Gençtim, toydum ve – tıpkı dostum gibi – ayaklarımın yerden kesilmesine, kendimi kaptırıvermeye hazırdım. Ama bu konuda salt ussal tartışmalar, teolojik aldatmacalar değildi benim aradığım. Eğer biz Akkad'ın sözünü ettiği biçimde ikna edileceksek, bunun yolu neden ussal tartışmadan geçmeyecekti? Romantik miydik? Evet. Romantik olmaya da hakkımız vardı. Varlığın gerçeğine, tartışılabilir kanıtların dışındaki kusursuz bir kanıtla inanmayı düşlüyorduk. Akkad, sırtında –renk renk suluboya tablolarını yaparken giydiği– yama içindeki cübbesiyle karşımızda duruyor, gururlu ve gizemli gülümseyişiyle bize bakıyordu. Hayır,

beklediğimiz gibi olmayacaktı – en azından bana öyle geliyordu. Eğer insanlığın tüm bilgisi tartışılacaksa, bunu ancak bir gazap peygamberi, bir gazap şairi yapabilirdi; ve ancak öyle biri, dalgalardan, çağlayanlardan aşınıp, dostumuzun dediği gibi, bizi bağrına basmayı bekleyen yeni ülkeye götürebilirdi. Kafamızdan geçenler –kuşkular, duraksamalar– yüzümüzden belli olmuş ki, Akkad ciddi tavrını takınmadan önce bir an durakladı. Saatine baktı; baş hizmetkâra, bizi vahanın girişinde karşılayan aristokrat görünümlü Arap'a belli belirsiz işaret etti. Hizmetkârlar, ince, ipek dua seccadeleri ve yeşil rengin ağırlıkta olduğu yastıklar getirmeye başladılar. Türbeye gitmek için çadırdan çıkarken, bunları kolumuza aldık. Sandığım kadar kalabalık değildik – oradakilerin üçte biri bizim gruptan değilmiş gibi duruyordu; o yüzden de Ebu Menouf'un türbesindeki özel toplantımıza katılmayacaklardı. Öyleyse, az önceki toplantı, Akkad'ın kendi mezhep üyelerini de çağırdığı, sıradan bir kokteyl partiydi demek. Bir anlamda, gürültülerini çadırımızın aydınlık duvarları ötesinden hâlâ duyduğumuz Müslüman bayramı kutlamalarının bir bölümüydü o toplantı. Partinin havasını bozmadan, yavaş yavaş Akkad'ın peşinden kapıya yürüdük. Akkad kapıda bir süre durup bekledikten sonra, önümüze geçip yol gösterdi.

Parlak ay, erimiş ışıklarını, açıya göre kimi yerde mürekkep karası, kimi yerde cıva parıltılı uzun sazların bir kez kendi yansımalarında, ikinci kez de çukurun kil tabanında yükseldikleri göle akıtıyordu. Çölün kumları kara benziyordu. Şurada burada bir böceğin çırpınmalarıyla gölün parıltılı yüzeyinin kırıştığı birkaç nokta dışında, tüm çevre bir cam durgunluğundaydı. Gökte bulut yoktu – ay, ağılını arayan bir kuzucuk gibi gökte yuvarlanıyordu. Biz burma ağaçlarının arasından tapınağa doğru ilerlerken, çöl ayazı hafiften başlıyordu. Pencereleri renkli elişi kâğıdıyla kaplı tapınaktan, ölgün bir ışık sızıyordu. Karanlıkta

giderken yer yer ayışığının aydınlattığı noktalarda, birbirimizin alışılmadık yüzlerini seçebiliyorduk. Yine böyle bir anda Akkad'ın asık suratlı bir mumyaya dönüştüğünü gördüm; Sabine ise bembeyaz maymun dişlerini göstererek gülümsüyordu; bir ışık aldatmacasıyla kelleşen Casimir Ava, dua eden yaşlı bir kadına benziyordu. Giderek kalabalıklaşmışız gibi geldi bana; bu kalabalık kokteyl partiden bize katılanlardan değil, çadırın dışında, karanlıkta bizi beklemekte olan ve peşimize takılan tanımadık kişilerden oluşuyordu.

Üstü başı dökülen iki derviş, birer bekçi köpeği dikkatiyle kapıyı açtılar. Kimin oraya ait olduğunu, kimin olmadığını çok iyi bilir gibi bir halleri vardı; oysa bizi tanımıyorlardı örneğin, yine de ötekilerle birlikte içeri geçmemiz için işaret ettiler. Karanlık, dar bir merdivenden camiinin içine girdik – burası minik yağ kandillerinin solgun aydınlığında, büyük bir odaydı. Odanın loşluğu yüzünden, kubbe dışarıdaki gökyüzü kadar yüksek görünüyor, bizler ise cüceleşiyor ve sanki az önce içinden geldiğimiz karanlığa yeniden karışıp kayboluyorduk.

Tören kolayca kavranabilecek bir görünümdeydi – tıpkı Akkad'ın dediği gibi, Kahire'deki şeyhlerin camide vaaz verişine benziyordu. Akkad salonun ortasına, yerdeki seccade ile minderin üzerine oturdu. Önünde kakma işlemeli bir rahle duruyordu. Sağında ve solunda yardımcıları için birer rahle ve minder konulmuştu – bunlardan birisi, beyaz entarili, kör bir ihtiyar, ikincisi de, buruşuk takım elbiseli, mintanlı, sakallı, orta yaşlı birisiydi. Emekli bir posta müdürünü andırıyordu. Elindeki, arada bir baktığı bir kitap ile bir tomar kâğıt, ona suflör havası veriyordu. Kör ihtiyar ise, her gerektiğinde Kuran okumak üzere çağırılabilecek gezgin hafızlara benziyordu. Onlar yerlerini aldıktan sonra, biz dinleyiciler de üçünün çevresinde halka oluşturarak yere oturduk. Kimse bize belirli bir düzende yer göstermediği halde, yine de böyle bir düzen kendiliğin-

den oluştu: İç halka grubun az çok gerçek üyelerinden oluşuyor ve öteki halkalar o sıralama içinde genişliyordu. Akkad'ın deyimiyle 'niyetli seyirciler' konumunda olan bizler, en dış halkadaydık.

Akkad, şeyh minderine kuruldu, gözlüğünü çıkardı, ellerini önünde kavuşturarak, hülyalı bakışlarını caminin karanlığına dikti. Bizler, hiç ses çıkarmadan diz çöküyor veya yerde oturuyorduk. Kör ihtiyar, çenesini göğsüne dayamış, usul usul soluk alıyor, Kuran okumaya başlamak için bir işaret bekleyerek kulak kabartıyordu. Kalın enseli öteki adam, elindeki kâğıt tomarına baktı, hafifçe öksürerek gırtlağını temizledi, sonra donuk bir sesle Pistis Sophia'dan bir bölüm okunacağını söyledi – ama bu sözleri, sanki hava raporu okuyormuşcasına tekdüze ve kayıtsız bir tonla açıkladı. Bunu bir sessizlik izledi. Akkad dua ediyor gibiydi, çünkü uzun parmaklı ellerini birleştirerek yukarı kaldırmıştı. Sonra öne uzandı, tırnağıyla kakmalı rahleye vurdu. Kör ihtiyar, sevinçle derin bir soluk çekti ve gülümseyerek –yüzünde kutsal bir anlatımla yukarı bakıyordu– ağır, melodik bir üslupla okumaya başladı. Müzisyenler çok iyi bildikleri ve çok sevdikleri bir parçayı birlikte yorumlayacakları zaman nasıl gülümserlerse, ihtiyarın ilk sözcükleriyle üçü de gülümsemeye başladılar. Beni şaşırtan, sözcüklerin Yunanca oluşuydu; ihtiyar sözleri söylerken, öteki ikisi o bildik ibareleri okşarmışcasına dudaklarını kımıldatıyorlardı. Yunancanın beni şaşırtmasının nedeni (o zamanlar bu konularda hiçbir şey bilmediğimizden) Akkad'ın bize açıklama yaparak, Pistis Sophia'nın bir Kıptî metni olduğunu ve o dilde yazıldığını söylemiş olmasıydı. Gerçekten de öyleydi; ancak, Akkad'ın konuştuğu Kıptî dili Yunancadan çevrilmiş bir dildi ve dinlediğimiz metin Kıptî çevirmenlerin üzerinde çalıştıkları özgün metindi. Gerçekten çok bilgili olan Piers sonradan, okunanları hemen hemen tümüyle anlayabildiğini söyledi. Ben anlamadım. Ama Akkad tefsirlerini

Fransızca veya İngilizce yapıyor ve dua edermiş izlenimi vermeyecek kadar teklifsiz, ama güzel bir şiire ya da müziğe duyulan saygılı tavırla yaptığı açıklamalar metnin çevirisi yerine geçiyordu. "Ve İsa dirildiğinde, on bir yılı havarilerine ders vererek geçirdi ve onlara yalnızca Birinci Emire kadar olan bölümleri, Birinci Emirin içindeki yirmi dördüncü Gizeme–ki o yirmi dördüncü Gizem tüm Gizemlerin üstünde olan Birinci Gizemin ikinci bölümündedir– Tanrının güvercin suretinde oluşunu anlatan o yirmi dördüncü Gizeme kadar olan kısmı öğretti." (Sonraları, Mead'in ve başkalarının Bruce Yazmalarından ve benzeri kaynaklardan yaptıkları çevirileri okudum ve İsa'nın yeniden dirilişiyle ilgili o tuhaf tarihçe hakkında biraz bilgi edindim.)

İşin tuhafı, bizim gibi terminolojiyi bilmeyenler için, sözler çok çabuk ve anlaşılmaz biçimde söylendiği halde, yine de anlaşılmaz, akıl sır erdirilmez bir şey gibi değil, mantıklı, kavranabilir oluşuydu. Ötekilerin bir tekdüze okuyuşu ne ölçüde yorumlayabildiklerini kestiremiyordum. Başları hep öne eğik oturuyorlar; ancak Akkad her zamanki ölçülü tavrına aykırı, tutkulu, coşkulu bir sesle yorumlara başlayınca ötekiler de başlarını kaldırıp ona bakıyorlardı. Akkad, "İnsanı tanıdığınız oranda, insanlığın Prensin buyruğundaki konumuna göz yummaz olursunuz," gibi sözler söylüyordu. Korkunç bir hileyle ussal düzen, ya da evren tersyüz olmuştu – sonradan Akkad'ın bunu kastettiğini kavradım. Zamanın gerçek hükümdarının yerine geçen sahtekâr, kozmik yasaların düzenini bozmuştu. O Kara Prens geldiğinden beri her şeyin yeniden düzenlenmesi, yeniden kavranması, yeniden biçimlendirilmesi, yani gerçeğin tümünün değiştirilmesi gerekmişti. "Yunanlılar derler ki: 'Bunların tümü gerçek dışıdır, ama güzeldir.' Ama güzellik, bir gerekçe olamaz. Güzellik bir tuzaktır. Biz ise diyoruz ki: 'Bunların tümü yalandır, ama gerçektir.'"

Akkad'ın ne demek istediğini çok sonraları anlayabildim – bu inanışta olmak demek, gerçeğin temel umutsuzluğuna bağlılık demekti; hükümdarlığı gaspetmiş olan Tanrının alaşağı edilmesine kadar hiçbir umut olmadığını, onu alaşağı etmenin de olası görünmediğini kesinlikle kabullenmek demekti. Gnostiklerle ilk beraberliğimde, bunları daha derinden anlayabilseydim, ben de onlar kadar umutsuzluğa kapılabilirdim. Sürecin acımasızlığı beni tedirgin edebilirdi, tıpkı sonradan ettiği gibi. Beni huzursuzluğa sürükleyen, Akkad'ın 'Tanrının ölümü' dediği şeydi; çünkü onun yerini alan prens, hükümranlığı doğanın düzensizliğine değil, uyumuna ve bütünlüğüne örnek olan gerçek tanrıyı ortadan kaldırmıştı. Onun devrinde, doğum ve ölüm olanca kapsamıyla yaşanmış, ruh ve ten, hayvan, haşarat ve insan, nur ve adaletin egemen olduğu yaratıcı bir ortak yaşamı paylaşmışlardı – bunlar, Karanlıklar Prensinin tahtı ele geçirmesinden bu yana, bizim aklımızdan bile geçirmeyi göze alamadığımız şeylerdi.

Bunların aklımı karıştırmadığını söyleyemem; karıştırdı çünkü. Ama yine de zaman zaman anlatılanların çok mantıklı geldiğini de hissediyordum. Sanki birisi, çok iyi bilmediğim bir dilde birşeyler okuyor gibiydi; anlamsız sesler arasına sıkışmış anlam parçacıklarını kapıyordum. Akkad'ın okumayı kesip yaptığı konuşmalar çok yerinde ve gerçekten güzeldi. "Öyleyse kimdir bu insanlar? Bunlar, çoğunluğun tersine, bir kez, bir kez daha, bir kez daha doğanlardır. Bunlar, karşılaştıklarında tek söz etmeden birbirlerini tanırlar. Her türlü ayrılığın kökünden gelen bu insanlar, hiçliğin girdabına aittirler. Ruhları yokluğun ayına doğru yükselir, Tanrıları artık var olmayan tanrıdır. Bunlar, anlaşılmayı nasıl bekleyebilirler? Mantık güçsüz kalır – çünkü bu tür anlayış, ancak sessiz, sözsüz, soluksuz olabilir. Bu anlayışın anlamı, gerçeğin kendisi kadar belirsizdir." Bu sözleri bunca yıl sonra okumak ve onların söylenildiği ortamı olanca ayrıntısıyla anımsayabilmek ne

tuhaf. Gözlerimi bile kapamaya gerek kalmaksızın, Akkad'ı, sırtında eski cübbesiyle, aktaracağı mesajın dokunaklılığı içinde neredeyse gözleri dolu dolu olarak oturmuş görüyordum. Kimi bir meyve kadar suskun, kimi gece giysileriyle, kimi renkli şallara bürünmüş, dingin kafalı bütün o güzel kadınlar onu dinliyordu.

Akkad'ın sözlerinin bir bölümü mukabele okumak, bir bölümü ise törenin parçasıydı; çünkü suflörü andıran adam bir ya da iki kez, törenin belirli bölümlerini vurgularcasına kandilleri söndürdü, sonra yeniden yaktı. O adam aynı zamanda, okunacak metinleri de öneriyor, ilk dizeyi alçak sesle mırıldanıyor, kör ihtiyar metnin hangisi olduğunu anlayıncaya kadar bekliyor, sonra başını köpek gibi havaya dikip, yüksek sesle ihtiyara katılıyordu. Piers gergin, dikkatli ve düş kırıklığı içindeydi; bunu seziyordum. Kızkardeşi ise gözlerini kapamış, müzik dinliyormuşcasına başını öne eğmişti. "Sonra küçük bir kalabalık geldi; ortalarında iyilik timsali olan o vardı. Ve o, düşünce, akıl ve basiret dolu bir kupa getirdi, kupayı ruha uzattı. Ve, ruhu bir bedene döktüler. O bedene giren ruh, basiret kupasını aldığı için, bir daha ne uyuyabildi, ne unutabildi. Ama bundan böyle, Nur Bakiresinin kararlarına bakarak Nurun gizemlerini sorgulayacak ve sonunda nuru özümseyecek."

O gece gnostik anlamda 'görebilmekten' – hepimizi gerçeğin birer ad taşıyan maskeleri ve karikatürlerine, salt birer etikete dönüştüren; her birimizin bir 'kalıbı' ya da imzası olsa da, ancak sezginin gözüne görünebilir birer eğilim, birer konum durumuna getiren o görüşten çok uzaktaydım. Her birimizin içinde erkek, kadın ve çocuk çatışıyordu. Tutkularımız, suskunluklarımızın serin kiline sarmalanmış, fırına verilmeye, gizemli düğün şölenine hazır, bekliyordu... Bu anlamda, ancak bu anlamda, Piers ve kızkardeşiyle olan çifte ilişkime tümüyle doyurucu bir gerekçe buldum. Akkad'la ve onun mezhebiyle tanıştıktan

sonra, belki de iç benliğim olan o gerçekte, tutunabilecek sağlam bir yer yakalayabildim. Tuhaf görünebilir, ama sevgimin özünü – aynı zamanda bir bütün olarak insan sevgisinin özünü, yeni anlıyordum. İnsanın cinsellikteki doğal, aralıklı düzenden saptığını, bunun cezası olarak da hayvanlar âlemindeki yerini yitirdiğini tartışma götürmez bir açıklıkla görüyordum. Bu, insanın temel travmasıydı ve bu konudaki gücünün-yaklaşan sonunu belirtiyordu...

Törenin, neredeyse gevşeklik sayılabilecek resmiyetten uzak görüntüsüne karşın, alttan alta bir yöntemin kurgusu seziliyordu.

Doğal uslamlama yetimi sarsmamak için ussal bir açıklama getirmeksizin, birşeylersaltsezgi olarak bana aktarılıyor gibiydi. Bir kokunun, ya da bir sesin kendini açıklamasını beklemezsiniz ya, işte tıpkı öyle. Ben de aynı şekilde, bu bilgileri, üzerinde düşünmek, onları bir dinsel formüle çevirmek çabasını göstermeksizin, yalnızca içime çekiyordum.

Hokus pokusa hiç inanmamama karşın, o gece tüm bunlar ve daha pek çok şey geçti aklımdan... Yılan ve mumya ve şarap gösterisi, yandaş kazanmak veya kuşkucuları ikna etmek için yapılmış aldatıcı bir folklorik olay gibi değil, tümüyle doğal göründü. Dervişlerden biri, alçak, yassı bir sepet getirip Akkad'ın ayağının dibine bıraktı. Akkad sepetin kapağını açtı, çok kocaman bir yılan – o güne kadar hiç görmediğim türde bir kobra göründü. Mısır kobrasından çok büyüktü, belki de Hint kobrasıydı. Rengi olağanüstüydü – gövdesinin alt yanında mora dönüşen sedefli bir pembe. Evcil bir hayvan kadar terbiyeli görünüyordu. Çatallı dilini, acımasız beyaz ağzına sokup çıkararak çevreye bakınıyordu; tepesi kabarmamıştı. Önüne, içinde sinek ölüleri yüzen bir tabak süt koydular; yılan uzandı, bir ev hayvanı uysallığıyla sütü yudumlamaya başladı; hatta kolay yiyebilmek için sepetinden dışarı kaydı ve boyunun uzunluğuyla hepimizi şaşırttı. Akkad, alışık bir

tavırla yılanın başını okşuyor; o da başını yassıltıp Akkad'ın elinin altına uzatarak, bir kedi gibi okşanmayı kabulleniyordu. Bütün gözler yılanın üzerindeydi, ama bir süre sonra okuma yeniden başladı. Yılan yemeğini bitirince, Akkad onu usulca kucağına aldı, boynuna dolanmış, çöreklenmiş, iki yana sallanan yılanla birlikte bize doğru yürüdü. Her birimizin yılanın kafasını okşamamız gerektiğini söyledi; korkmamıza ve iğrenmemize karşın, dediğini yapmaya çalıştık.

Piers ve kardeşi sınavı kolayca atlattılar; oysa sıra Toby ile bana gelince, yılan düşünüyormuş gibi duraksadı ve okşamak için elimizi uzattığımızda, hafiften bir ıslık koyverdi. Akkad, "Usul usul okşamaya devam edin, korkmayın." dedi. Bunu söylemesi kolaydı; biz de elimizden geleni yaptık, ama yılanın kafasına şöyle bir dokunuşumun okşama yerine geçmediğini de hissettim. Sıra Sabine'e gelince, Akkad hayvanı onun kollarına bırakıverdi ve yılanla kadın sarmaş dolaş oldular. Sabine, ancak bir kedi yavrusuna söylenebilecek sevgi dolu sözcükler mırıldanarak yılanın başını okşuyor ve gövdesine doluyordu. Herkesin sırayla yılana dokunması gerektiği için, bu tören oldukça uzun sürdü; bittiği zaman Akkad yılanı sepetine koyup yerleştirdi – yılan başını dikip, tetikte gözlerle bakınıyordu. Bu arada dervişler günlük çubuklarını yakmışlardı. Kokulu dumanlar caminin karanlık köşelerinde dolanıyor, çizgileri yok ediyor, yüzleri ve biçimleri başkalaştırıyordu. *Melodik*, ama *genizden* okunan Yunanca *sözler*, karanlığa yayılan koku dalgalarıyla alevlenmişcesine yükselmeye başladı.

Akkad, şelale altındaki biri gibi başını öne eğip oturmuş, dinliyordu; ama metnin belirli bir bölümünü ya da bölüm arasını bekler gibiydi, çünkü birden başını kaldırdı, ötekiler hemen okumayı kestiler. Akkad buyurgan bir tonla, "Hadi şimdi de kutsal mumyayı paylaşalım," deyince, dervişler ellerinde gümüş sinilerle bize doğru geldiler.

Tepsilerdeki ufak kâselerin içinde mumyanın parçaları vardı – en azından bana öyle geldi. Kurumuş mumya eti, yüzyıllardır tıpta kullanılırdı, ben de çiçeği burnunda bir doktor olarak bunu tatmayı istiyordum. Oysa esmer Sylvie ürpererek irkildi. İnce kıyılmış et, iyice kurumuştu. Bombay ördeği denilen balığın kıvamındaydı. Rengi de koyu kırmızıydı. Tadı hafif sasıydı. Bir şeye benzetmeye çalıştım, sanki biraz kereviz kokusu var gibiydi. Fransa'da yapılan kurbağa bacaklarım ya da Kahire dışındaki çölde bir kez yediğim kurutulmuş çekirge etini anımsatıyordu. Bu okunmuş yiyecekten bir iki parçayı, pek de aşırı istek duymadan, ağzıma attım; ve halkanın çevresindeki herkesin kendi payına düşeni almasıyla tepsideki yığının tükenişini seyre koyuldum. Akkad ciddi bir tavırla izliyordu; ama törenin bu yanının pek dinsel niteliği yoktu. Herkes mumyadan payını alınca, tabaklar götürüldü ve Akkad, iki adamın okumasını yeniden kesip "Şimdi de şarabı paylaşalım." dedi.

Bu kez minik, toprak testiler getirildi, her testide bir çay fincanı dolusu kadar, ılık ve hafif tuzlu şarap vardı. İçkiler herkese dağıtılıncaya kadar bekledik, sonra Akkad'ın işaretiyle şerefe kadeh kaldırır gibi testileri kaldırıp başımıza diktik. İşte o zaman, birtakım kuruntularımın boşa olmadığını anladım – çünkü şarap afyonluydu ve içer içmez insanın duyuları gevşeyip güçsüzleşiyordu. Her şey birbirine karışmaya ve bulanmaya başladı – onca günlük dumanı ve okunanların tekdüze tonu arasında başka ne beklenebilirdi; görüntüler bulanıklaşmaya başladığı anda her şeyin değişik göründüğünü açıkça algılayabiliyorduk. Ama bu bizi paniğe sürüklemedi, keyfimiz yerindeydi. Belki de, afyonun etkisinden sıyrılmaya çalıştığımızı gören Akkad'ın "Merak etmeyin, etkisi uzun sürmez" demesi içimizi rahatlatmıştı.

Akkad, bakışlarını yüzlerimizde gezdirerek, "Gözlerinizi yılan Ophis'ten ayırmayın," diye ekledi. Kendi hesabı-

ma, sisli bir bölgede geçit arayan pilotun yabanıl dikkatiyle bakıyordum yılana; bu yoğun çaba, biraz çevrenin loşluğundan, biraz da uyuşturucunun etkisinden kaynaklanıyordu. Her şey bir yükseliyor bir alçalıyor, kıvrışıp buruşuyor, birbiriyle kaynaşıyor, eriyip gidiyordu. Kocamış yılan, kendini bizlere daha iyi göstermek, törene daha bir egemen olmak istercesine, boyunun iki katına çıkmış gibi dikiliyordu sepetinin içinde. Ancak, o akşamın bu bölümüyle ilgili söylediklerimi ihtiyatla yorumlamak gerekir – çünkü düpedüz afyonun uyuşukluğu ve bulanıklığı içindeydik. Toby'nin bir tür coşkuyla, "Tanrı biliyor ya, Mumbo Jumbo bu," diyen sesi kulaklarımda. Ama bunları, tüm kuşkuculuğuna karşın gördüğü şeylere kendini kaptırmış birinin isteksizliği, hatta uyuşukluğu içinde söyledi. Birden Akkad, "Gözler," diye haykırdı, "gözlere bakın."

Opbis'in, parıltılı, ufak gözlerine baktım; o da çatal dilini kıvırarak, kötü bir parıltıyla dikti bakışını bana. Öylece bakarken, ona doğru kayıyormuşum gibi geldi, hayvanın kafası kocaman oldu, ağzı aralandı, bembeyaz, tertemiz, kılıca benzer uzun dişleri göründü. Birden içim çekildi, boğulacak gibi oldum; soluk alabilmek için sırtımdaki giysinin yakasını açmaya çabaladım. Sonra, başına darbe yiyen birinin gözlerinin kararmasını geçirmek için başını silkelemesi gibi, ben de silkelenip bu görüntüden kurtuldum.

İradelerimiz savaşıyor gibiydi. Yılan, tavşan avlarcasına beni kuşatmaya çalışıyordu, ben ise kendimi kurtarmaya kararlıydım. Bu çekişme, bir tür kaynama noktasına varıncaya kadar sürdü, sürdü, sonra balon gibi patlayıverdi ve birden yılanın yerinde, sonradan önderimiz olarak tanıyacağım Karanlıklar Prensinin, kana susamış bir sırıtışla oturup beni süzdüğünü gördüm. Böyle bir görüntüyü anlatmak ne kadar güç; evet buna benzer şeyleri düşlerimizde kurabiliriz. Ama bu, başkaydı; nasıl bir başkalık olduğunu anlatmam olanaksız. Gördüğüm şey bir yılan değil,

köpek kafalı kocaman bir bokböceğiydi; gövdesi timsahlarınki gibi, Japon savaşçılarının zırhına benzer, parlak, siyah pullarla kaplıydı. Yılan sepetinin dışına uzatıp caminin halısına bastığı ayağı, tıpkı keçi ayağıydı. Bu görüntü, günlük dumanları arasında bir görünüyor, bir kayboluyordu. Ancak buna bir görüntü, bir hayal de denemezdi – benim için özel anlamı olan bir nesneydi bu. Uyuşturucu ya da alkol nedeniyle bulanıklaşan kafamın yarattığı bir hayal diye omuz silkip geçemezdim. Beni son derece etkiliyor ve karamsarlığa sürüklüyordu. Artık hiçbir şeyin bir daha eskisi gibi olamayacağını seziyordum içten içe. Saçmaydı bunlar, hiç kuşkusuz saçmaydı.

Makineye benzeyen bu tuhaf hayvan-kuş-böcek karışımına gözümü dikmiş bakarken, sanki benimle konuşuyormuş gibi geldi; sözcüklerle anlatılamayacak, sıradanlığın çok ötesinde simgesel bir anlam algılıyordum. Simyacılar, çalışmalarında bu tür simgelerle uğraşırlar; ama ben simyacı değildim, dahası kabaca bilim tanımına girmeyen öğretiler hakkında da hemen hiçbir şey bilmiyordum. Üstelik, Toby'nin ısrarlı kuşkuculuğunu da paylaşıyordum. Ama o zamanlar daha farkında olmadığım çok şey vardı – örneğin şu anda nara ile çığlık arası bir ses çıkartarak, yerimden fırlayıp yılana doğru seyirtmeye çabaladığımın farkında değildim. Toby uzaktan sesimi duymuş, bana sonradan anlattı. Ama kıpırdamam olanaksızdı – felç olmuştum. Birden müthiş bir bitkinlik duydum, gövdem hıçkırıklarla sarsılıyordu. O akım, sihirli bir hızla kesiliverdi ve sanki beni dik tutan o akınımış gibi, ellerimin üstüne doğru yığılıverdim. Tepeden tırnağa titreyerek, yavaş yavaş kendime gelirken, yanağımın soğuk döşeme taşlarına değdiğini duydum. Sonunda gözlerimi kaldırıp çevreme bakındığımda, hemen herkesin aynı durumda olduklarını gördüm. Seccadelerin üzerine bitkin bir halde serilmişler, zar zor soluk alıyorlardı. O görsel olay çok kısa sürmüştü. Aklımızı başımızdan almış, sonra da hepimizi, suların çe-

kildiği kumsaldaki nesneler gibi ortalıkta bırakıvermişti. Kendimi öylesine yorgun ve bitkin hissettiğim çok nadirdir.

Ancak, geneldeki bitkinlik konumunun bir ayrıcalığı vardı – o da, bizimkinden tamamıyla farklı bir durumda olan zavallı Piers'in tavrıydı. Piers, gırtlağına yapışmış, görünmeyen bir yılanı iki eliyle uzaklaştırmaya çabalarken düpedüz boğuluyordu; gücü tükenmiş, soluk soluğa, kıvranarak dizlerinin üstünde doğruldu. Sonra, yılanla boğuşmayı sürdürerek yana devrildi – bir boa iriliğindeki yılanla çekişmesi öylesine canlıydı ki, bir an için neredeyse o koskoca sürüngenin Piers'i sarmaladığını, soluğunu kestiğini görür gibi oluyordunuz. Dediğim gibi, olanlar öylesine canlı, Piers'in çırpınışı öylesine gerçekti ki, güç belâ doğrulup onun imdadına koşmaya çabaladım, ama Akkad gülümseyerek durdurdu beni; bu boğuşma gösterisinden ve arkadaşımın umarsızlığından çok keyiflenmiş gibi görünüyordu. Sonradan bunun Piers'in verdiği aşama sınavı olduğunu ve yeni bir denemeye gerek kalmadan mezhebe kabulünü sağladığını söyledi bana. Piers'e 'yılan akdi'nin alâmeti bahşedilmişti. Akkad bunları anlatınca, kendi hesabıma Roma tıp tanrılarının yılanını ve doktorların, beyaz Epidaurus sütunları arasında geçirdikleri ilk geceyi, hastanın yılanlı düşlerine göre yorumlamalarını anımsadım. Evet, Mısır'da kendisiyle birlikte geçirdiğim kısa süre içinde, Akkad'ın bulmama yardımcı olduğu pek çok bağlantı, ilinti, yankılanma ortaya çıktı.

Piers öylesine solgun ve kıpırtısızdı ki, ölüye benziyordu. Ama doğruyu söylemek gerekirse, farklı ölçülerde de olsa herkeste müthiş bir bitkinlik vardı. Akkad'ın bir işaretiyle, hizmetkârlar yumuşak örtüler getirip, yere serilmiş yatanların üzerine örttüler. Koca yılan yok oldu. Bir yerlerden bir kapı açıldı, serin çöl rüzgârı içeri girip günlük dumanlarını dağıttı, camiye solunabilecek bir hava getirdi. Ama hepimiz uykusuzluktan ölü gibiydik; ben meme

çocuğu gibi yarı uyur bir haldeydim. Görünmez bir elin üzerime yumuşak bir örtü serdiğini, başımın altına da yastık yerleştirdiğini duydum ve bütün olup bitenlerin verdiği yorgunlukla kendimi hiçliğe koyuverdim. İrkilerek uyandığımda şafak yeni söküyordu ve usulca yanıma sokulup başını omzuma dayamış uyuyan Piers'den başka herkes gitmişti. Sylvie? Toby? Gitmişlerdi. Dahası, caminin dışındaki ağaçlardan gelen böcek uğultularından başka çıt yoktu. Güneş ufuk çizgisine yeni yeni değiyordu ve her yan safran sarısıyla aslan kızılına çalıyordu. Soğuk, insanın beynine işliyordu. Piers'in nabzını saydım. Tamamen normal görünüyordu – ben de gecenin o gizemli bitkinliğini atmıştım. Üstelik, alışık olmadığım kadar enerji doluydum ve hak etmediği halde çetin bir sınavı atlatanların duyduğuna benzer bir coşku içindeydim. "Piers," diye fısıldadım, "ben yüzmeye gidiyorum." Piers ne gözlerini açtı, ne de bir şey söyledi; ama dudaklarının ucunda belli belirsiz bir gülümseme uçuşunca, beni duyduğunu anladım.

Merdivenlerden inip, donuk şafak aydınlığına attım kendimi; bütün köy uykudaydı. Terk edilmiş bir savaş alanına benziyordu. Arada bir kıpırdayan atların dışında hiç hareket yoktu. Tuhaf bir biçimde değiştiğimi, fiziksel görünümümde bir değişme olduğunu beklermiş gibi, kendimi görmek için gölün aynasına doğru yürüdüm. Neden? Bilmiyorum – yalnızca bu soyut coşku ve huzur duygusu peşimi bırakmıyordu ve bunun nedenini çıkaramıyordum. Gölün kıyısında bir koşu tutturdum, yan gözle de sazların sivri uçları arasından göle vuran yansımama bakıyordum. Güneş, bronz bir madalya gibi yükseldi; görkemli ısısı nemli kumlara yayıldı ve geceden kalma ağır çiy damlalarını hızla yok ediverdi. Suda asalak kurtçukların varlığını belirten kötü haberci, siyah deniz kabukları var mı diye dikkatle sığlığa göz gezdirdim, hiç yoktu; bir anda kendimi yarı belime kadar göl suyunun buzlu parıltısı içinde buldum ve o tanımlanamaz coşkuyu yeniden duydum. Su bo-

yumu geçinceye kadar yüzdüm, sonra güneş prizmadan kırılmış ışığıyla, ıslak kirpiklerimde milyonlarca gümüşsü damla tutuştursun diye sırtüstü döndüm. Çok geçmeden bir ikinci kişi katıldı bana, sonra da bir üçüncü – o haliyle yüreğim sıkışmadan hiç bakamadığım o esmer kız. "Seni seviyorum" sözü ne benim ağzımdan çıkmıştı, ne de onun. Islak parmaklarımız birbirine dokundu ve bir çiçeğin taç yaprakları gibi daire oluşturup, kadim güneş gövdelerimizi ısıtırken, çöl şafağının sessizliğine sırtüstü koyverdik kendimizi. Gizli bir ayinde yıkanıp arınmayı andıran bu yüzme, uzun sürdü. Konuşamayacak, ses çıkaramayacak kadar heyecanlıydık; yalnızca zafer parıltıları taşıyan gözlerimiz zaman zaman buluşuyor, zafer sarhoşluğu içinde bakışıyorduk. Gerçi bir kez Sylvie'ye, "Gördün mü?" diye sordum. Ama o soluğunu tutup başını sallayarak, aynı görüntüyü paylaşmakla kalmayıp, bunun açıkça dile getirilmemesi gerektiğini de vurgulamak istercesine sözümü kesti.

Piers kendi kendine gülümsedi. Duygularının dökümünü yapıyormuş, bir şeyi – geçmişteki tüm deneyimlerini ortaya çıkaran ve bunları bu yeni ögenin ışığında yeniden değerlendirmeye zorlayan bir deneyimi tartıyormuş gibi dalgındı. *Hangi* yeni öge? *Neyi* görmüştü Piers? Tam o anda (elinde havlular ve giysilerimizle bizi kıyıda bekleyen) Toby'nin kalın, gür sesiyle "Mumbo Jumbo" dediğini anımsıyorum – ama bu sözleri savunan, kollayan bir havada söylüyor gibi geldi. Onu bu kadar iyi tanıyan bizler, coşkusundaki yapaylığı sezebiliyorduk. Sylvie gülümsedi. Toby parmak uçlarını suya değdirip, bize katılmasına olanak vermeyecek kadar soğuk olduğunu kanıtlarken, getirirken, "Akkad bekliyor," diye ekledi. "Sizi onun yanına götürmeliyim. Bu bir buyruktur."

Düşüncelerimizle ilgili tek söz etmeden, ama o düşündüklerimiz her neyse, üçümüzün ortak varlığı haline geldiğini ta derinden bilerek, halimizden hoşnut bir tavır için-

de ağır ağır giyindik. Paylaştığımız bu varlık, sevgimizin bir uzantısı gibiydi – yepyeni tropikal bitkiler ve hayvanlarla dolu, güzelliklerinin ve çeşitliliklerinin lüksünü yaşayarak içinde dolaştığımız özel bir ülkeydi sanki. Bizi bekleyen atlar yoktu, o yüzden yolu bilen ve Akkad'dan bizi kahvaltıya getirme buyruğunu almış olan, kırmızı suratlı Toby'nin peşine düşüp çölde yürümeye koyulduk. Yolumuz pek uzun değildi; gümüş rengi kum tepelerinin çevresinden dolanıp çıplak taş bir platoya geldik. Esen kum, yüzyıllar boyunca taşın yüzeyini düzlemiş, kayanın renkli tabakaları bile zımparalanmış gibi cilalanmıştı. Evsahibimizin küçük uçağı tamamıyla aklımdan çıkmıştı. Güneşin altında, bir böcek gibi narin ve ilkel görünüyordu. Akkad ise, uçağın altındaki, kolçakları yapay inci ve bakır kakma süslemeli, tahta benzer bir berber koltuğunda, göğsüne beyaz bir örtü serilmiş, oturuyordu. Berberi Fehim, (biz ona Sarayın Figaro'su diyorduk) saygıyla eğilerek Akkad'ın yanaklarını perdahlarken, yine beyazlar içindeki ufak bir oğlan, tüy yelpazeyle sinekleri yelliyordu. Zenginlerin yanlarında berber gezdirmeleri, İskenderiye'nin keyifli, minik lükslerinden biriydi; Mısır'daki işadamlarının evde tıraş olmaları âdetten değildi. Berberleri tüm takım taklavatlarını alır, ofisin bekleme odasında hazır olurlardı. Böylece işadamları masalarına kurulup, sekreterlerinin yardımıyla sabah postasından çıkanlara göz atarken tantanayla tıraş olurlardı. Akkad, bu feodal geleneğin sınırlarını genişletmişti; uçağıyla gittiği her yere, berberini de yanında taşıyordu. Akkad miyop gözlerini kısarak, ama belirgin bir keyifle – neredeyse kutlarcasına bize bakıyordu. Hatta buram buram tüten havlunun derinliklerinden, "Yakına gelin, yüzlerini görmek istiyorum," dedi. Yaklaştığımız zaman, bizi dikkatle süzdükten sonra derinden göğüs geçirdi. "Evet," dedi, "onu gördüğünüzü sezebiliyorum, öyle mutlu görünüyorsunuz ki. Hele sen Piers, hemen kabul edildin. Ophis'le boğuşman çok önemli bir işaretti. Senin

yüreğini okuyabiliyorum, senin de Sylvie; senin için bir daha geri dönüş, bir daha ardına bakış yok artık." Sonra bana döndü: "Öğreniminin gelenekleri sana biraz köstek oldu, ama yine de onların gördüğünü sen de gördün ve uzun vadede naif kuşkuculuğun, yerini kabullenmeye bırakacak. Yalnızca biraz daha yavaş olacak, o kadar. Anıa onlara yetişeceksin." Gizemli sözler! Akkad, suratını gülünç bir biçimde buruşturarak, berberin masajına ve kafasına püskürtülen kolonyaya teslimiyetle boyun eğdi. Toby şişine şişine şaşırtıcı bir söz etti: "Ben bir yığın dumandan başka hiçbir şey görmedim. Ötekilerin ne gördüğünü bilmem, ama ben bir şey görmedim."

Akkad ona hayretle, sanki gerçekten şaşırmış gibi baktı; oysa ben Toby'nin numara yaptığını ses tonundan anlamıştım. Ama Akkad gözlerini kapatıp belleğinde birşeyleri tartıyormuşcasına uzun uzun düşündü. Sonra "Evet, sen de bir şey gördün," dedi. "Ne gördüğünü söyleyeceğim sana. Bir İngiliz katedralindeki pirinç parmaklıklara, Canterbury gibi bir yerlerdeki Kara Prensin mezarına benzer bir şey gördün. Zırhın yüz siperliği açıktı ve sen o zırhlı başlığın içindeki karanlık deliğe bakınca korktun, çünkü suratın olması gereken yerde yılan gözlerinin parıltısını gördüğünü sandın." Şaşkınlıktan Toby'nin ağzı açık kaldı ve benzi attı. Akkad'ın söylediklerinin doğruluğunu yadsımayı unutup, "Nasıl bildin bunları?" deyiverdi. Akkad omuz silkti, karşısındaki adamı daha iyi incelemek için gözlüklerini düzeltti. Yumuşak bir sesle, "İlk anda şaşırdım," dedi. "Ama neden her şeyi yadsıdığını şimdi anlıyorum. Sen İncil'deki İsa ile, gnostik bağlamda yeniden can bulmuş İsa'yı birbirine karıştırdın. O, bizim gözümüzde bir hiçtir. Bizim Kurtarıcımız dediğin kişiyle hiç ilgisi yoktur (sizler haklı olarak, onun adını ağzınıza alınca kanınızın akmaya başladığını düşünürsünüz). Bizim İsamız ise çok daha sonraları ortaya çıktı; hatta dün gece hepinizin gördüğü, Şeytan, İblis gibi bin adı olan kişiyi de tahtın-

dan indirmekten aciz kaldı. Herkes gördüğüne kendinden birşeyler kattığı için, sen de kafandaki tarih bilgilerinin tuzağına yakalandın, o nedenle Monsieur, Hamlet'in babasının hayaleti gibi yüz siperliğini açarak kendini sana göstermek lütfunda bulundu!" Akkad dizlerini döverek bir kahkaha patlattı.

Toby, toy bir öğrenci gibi afallamış ve utanmıştı; ama Akkad sevecenlikle onun kolunu tuttu ve hâlâ gülerek sözünü sürdürdü: "Bitişik odaya geçelim, daha doğrusu bitişik kumula. Hepinize İngiliz usulü akıl almaz bir kahvaltı hazırlattım. Sonra sizi deniz kıyısına götürüp teolojiyle yoğuracağım – ama henüz seni değil Toby. Sen hâlâ inadını sürdürüyorsun. Sana daha sonra sıra gelecek." Güneş daha şimdiden pişiriyordu; Toby'nin getirdiği hasır şapkalarımıza şükrediyordum. Bulutsuz mavi gökte akbabalar dönеniyordu. Kum tepeciğini tırmanıp arkasındaki çukura indik ve kendimizi tutamayıp kahkahalara boğulduk, karşımızdaki görüntü öylesine gerçek dışıydı. Kumun ortasında, çevresindeki her şeye alabildiğine aykırı upuzun bir masa duruyordu. Beyaz örtünün üzerine, Akkad'ın cömertliğine yakışır ve ancak eski malikânelerde görülebilecek zenginlikte bir İngiliz kahvaltı sofrası kurulmuştu. Altı ızgaralı gümüş tabaklarda usul usul pişen sosislerle domateslerin yanısıra, çirozuyla mezgitiyle birkaç çeşit balık bile vardı. İşin komiği, at terkisinde sıcağı sıcağına yetiştirilmiş bir tabak yumurtalı çöreğin de eksik olmayışıydı. Sofrayı iki çeşit marmelat tamamlıyordu. Servisi (güzelim tabaklarda) sırma kuşaklı, beyaz eldivenli iki uşak yaptı.

Akkad gülüşmemizden keyiflendi ve şeytanca gülümseyerek, "Ötekiler bunlardan yemeyecek." dedi. "Bir tür mezhebe kabul şöleni yerinde olur diye düşündüm. Piers, ikide bir bu mahalle okulu ağzıyla konuşmamı hoş gör, ama yetişmemde, hiç unutamadığım, bana bir yığın güzel anı ve dostlar kazandırmış olan Mornfiel'deki İngiliz atmosferinin büyük rolü var." Çöldeki bu olağanüstü sahne-

ye hâlâ gülerek sofrada yerlerimizi aldık ve büyük bir istekle yemeye koyulduk. Akkad, "Sonra atlarla yola çıkacağız." dedi. "Ama yalnızca siz üçünüz, bir de ben. Biz dönene kadar Sabine'e göz kulak olsun diye Toby'yi burada bırakacağız. Artık göreceğinizi gördüğünüze göre, geri kalanını daha elle tutulur şeylerle, burada bulunuşunuza yol açan birtakım görüşler ve kitaplarla tamamlayabilirim. Bunların hiçbiri rastlantısal değildi – yani şu günlerde Mısır'a ve bana gelmeniz bir rastlantı değildi. Bunun olacağını, birkaç yıl önce yine aynı tarihlerde, aynı tapınakta gördüm. Adlarınızı biliyordum kuşkusuz, ama dış görünüşünüzü ve konumlarınızı, hemen hemen eksiksiz biliyordum. Grubun çalışmalarına katkınız mı olur, yoksa köstek mi olursunuz, bunu tartabiliyordum. Mezhebin inançlarından, başlangıçta ürkütücü görünen gnostizmin öğretilerinden ne ölçüde yararlanabileceğinizi de kestirebiliyordum." Akkad uzun bir süre sustu; ince purosu ile kahvesini içti. "Hayır, rastlantı değildi." dedi sonunda. "Hem sizin konumunuz ötekilerin çoğundan farklı – cinselliğeyaklaşımınız, aşkı anlayış biçiminiz... Bu, bizim inandığımız, ama en azından sizin gerçekleştirdiğiniz saflıkta, ancak çok azımızın yaşayabildiği bir şeydir. Bugün bundan söz edeceğiz."

Başka bir şey konuşulmadı; Piers başım önüne eğdi, cinselliğe değinilmiş olmasından utanmış gibiydi. Çünkü kişisel ve mahrem ilişkiler konusunda aşırı duyarlıydı; çok önem verdiği, yüreğinde yaşattığı konularda kaba sezindirmeleri hiç kaldıramaz, hemen irkilirdi. Sanırım onun bu aşırı duyarlılığı, olayı hep bir toy, çocuksu tutku olarak görüp boyuna iğneleyen Sabine'i sinirlendiriyordu. Ama Sabine onunla hiç sevişmemişti – yoksa çok şaşırırdı. Akkad ise, tam tersine, Piers'in bu duyarlılığını takdir ediyor ve saygı gösteriyordu. Sabine'in, "Ah, sen ve kızkardeşin, gereğinden fazla terbiyeli, gereğinden incesiniz. Yaşamınıza az biraz kabalık katmanız gerek," diye (açıkça ve

dürüstlükle) dile getirdiği kınaınalarınaAkkad'ın katılacağını hiç sanmam. Sabine haklı olabilirdi, belki de onların yaşamındaki bu eksikliği benim giderdiğimi düşünüyordu, kimbilir?

Akkad'ın bu barok kahvaltısı bittiği zaman, hepimize at ve piknik kumanyası getirmek üzere bir ulak seferber edildi. Çocuksu bir gizemliliğe bürünmekten hoşlanan Akkad, "Sizleri deniz kıyısına götüreceğim, ama şimdiye kadar hiç gitmediğiniz bir yere," dedi. Bıyık altından gülümseyerek, "Gizli bir yere," diye ekledi. Atlarımıza binip üzengi ve dizginlerimizi ayarlarken de bizi uyardı: "Bir soran olursa, Ebu Menouf'da bir konferansa gittiğinizi söylersiniz, ama sakın ha gnostik sözcüğünü ağzınıza almayın. O tapınak, büyük bir velinin, bir ermişin, kutsal birinin – ama Müslüman birinin adına yaptırılmış. Biz Mısır'da dinsel duyarlılıklara saygısızlık etmekten kaçınırız. Dervişler, bizim burada, o ermişin anısına din kuralları çerçevesinde bir tören yaptığımızı sanıyorlar. Zaten öyle yapıyoruz. Öyle yapıyoruz. Ama Ebu Menouf'in kendisi bir gnostikti. Bu vahanın gözden uzak bir yerde oluşu da, toplantılarımız için uygun geldi. Ülkenin toplumsal ya da siyasal durumuyla hiçbir ilgisi olmayan inançlarımızla yetkilileri rahatsız etmek istemedik. Yılda iki üç kez, sırf bu amaçla burada toplanırız. Bizim koruyucu ermişimiz, işte o gördüğünüz yılandır; oysa dervişler, Ebu Menouf öldüğü zaman (Müslüman) ruhunun o yılanın içine girdiğine inanırlar. Yılanın Müslüman mı yoksa gnostik mi olduğunu araştırıp saptamak, güzel bir teoloji konusu olabilir. Bir gün kendisine sorarız bunu."

"Ama şimdilik, olağanüstü birisi olan, dünyayı karış karış gezip dolaşmış, düşler ve görüntülerin o büyük tefsircisi Ebu Menouf olarak kabulleniyoruz. Belki de yılan, gerçekten onun bizleri ziyaret eden ruhudur – ikisi de süt severmiş, bu dervişlerin gözünde yeterli kanıt sayılıyor. Bizim gözümüzde ise, tıp asasına dolanan yılanı, belkemiği-

ni, Hint fakirlerinin yılanını simgeliyor – bu görüşün kaynağını çeşitli kıtalara ve dinlere kadar uzatabilirsiniz. Yılan, Yunan'ın, Mısır'ın, Hint'in kutsal fallusu olduğu kadar, atalarımızın kehanette bulunmak için bakıp inceledikleri barsaklar sarmalını da simgeler. Bütün bunlar dışa dönük anlatımdır, açıklamadır: ama Ophis'in yalın deneyimi, sizin de kabul edeceğiniz gibi, sözcüklerle anlatılamaz. Yaşınız ilerlediğinde, hiçbir zaman çözümleyip nedenini bulamadığınız halde, bu deneyimi aklınıza getirdikçe ruhunuzun zenginleştiğini, içinizde birşeylerin büyüyüp çoğaldığını göreceksiniz. Yine de *keşfedebileceğiniz* çok şey var, aklın *kavrayabileceği* çok anlam var. Hadi artık, Byron'un dediği gibi: 'Antika safsatanın bu kadarı yeter. Gelin yüzelim.' Ama size bir kumsal sunabilmem için, iki saat kadar at üstünde gitmemiz gerekiyor."

Akkad önümüze düştü, güneşin yakıcı sıcağından uzaklaşmak için atını hızla doğu yönünde sürdü; ve Toby, başparmaklarını birbirine dolayarak oracıkta öyle kalakaldı. Akkad, her ne kadar onu orada bırakmamızın, törenle ilgili açık yürekli sözleri yüzünden bir cezalandırma olmadığını söylediyse de, Toby dışlanmış olmanın kırgınlığı içindeydi. Yumuşak kum üzerinde bir saat kadar yol aldıktan sonra, kan-kızılı bir tepeler dizisine ve taşla, şistle, kristalle dolu büyük, taşlık bir vadiye geldik. Vadinin ağzı oldukça genişti; yer yer dar ve derin, kayalık koyaklarla kesiliyordu. Akkad, ceylanların geceleri çiy içmek için bu koyaklara indiğini anlattı. Burası, deniz kıyısına kadar uzanan loş, taşlaşmış bir orman alanının girişiydi. Her yan değişik boy ve türlerde taşlaşmış ağaçlarla kaplıydı; dalları kırılmış, devrilmiş ve taşlaşmış, tonlarca ağırlığında kocaman ağaçlar. Bu cansız kayaların, taşlaşmış bitki örtüsünün arasında yolculuk etmek bir tuhaftı; neredeyse simgesel bir niteliği vardı, çünkü Akkad, boylu boyunca uzanmış ağaç-formlarının çevresinden dolanıp ilerlerken hiç konuşmuyordu. Ağaç gövdelerinin kimi bir metre çapın-

da, on beş yirmi metre boyundaydı! Çoğunluğu, Mısır'da artık yetişmeyen bir ağaç türündendi, ama yer yer rüzgârın ve havanın etkisiyle dağılıp taşlaşmış palmiyeler de vardı. Sıcak müthiş yoğundu ve bu yaban, ıssız yer, bir ölçüde melankolik görünüyordu.

Sonunda denize yaklaştığımız gerçeğini bize taşıyarak merakla tepemizde dolanan martıyı, nasıl bir rahatlamanın coşkusuyla selâmladık; ve sonunda, kızgın öğle güneşinin uyuşukluğunda inci-mavisi bilinmezliğe doğru uzanmış, bizi bekleyen kıyıyı döven dalgaların gümbürtüsünü nasıl yabanıl bir hazla duyduk. Hayaletler gibi çırılçıplak soyunup, patlayan dalgalara atıldık. Dalgaların bizi ezebileceği kırılma çizgisinden hızla uzaklaşarak açıldık. Dip akıntısı hışırtılı soluğunu çekerken bileklerimize dolanıp asılıyordu; ama hepimiz kıyıdan makûl bir uzaklıkta kalmaya becerecek kadar deneyimliydik, böylece suyun sağır edici gümbürtüsü içinde oynaşıp yüzdük. O anda bizi kavrayan yabanıl coşkuyu tanımlamak olanaksız – bu belki gençliğimizden, neşemizden kaynaklanıyordu, belki daha başka birşeyler de vardı. Belki de Akkad'ın o zaman ve sonradan da hep iddia ettiği gibi, bir tür olgunluk sınavından geçip yeni bir algılama alanına girmiştik. Ama henüz açıklanmamış, açıklığa kavuşmamış pek çok şey vardı ve Akkad'ın konuyu bize nasıl açıp aktaracağını kafasında prova etmekte olduğunu seziyordum. Ürkütücü bir azameti vardı.

Sonunda, denizle boğuşmaktan halsiz ve soluksuz, tuza batıp bulanmış ve tütün kadar kahverengileşmiş olarak kendimizi kıyıya attık. Burada da bir başka sorun çıktı – kum yalınayak basılamayacak kadar kızgındı ve deniz kıyısında gölgelik bir yer yoktu. Dahası, meyvelerin ve şarabın kokusunu alan altın rengi, iri eşekarılarıyla da yemek boyu mücadele edeceğimiz belliydi. Ne var ki, taşlaşmış orman neredeyse kıyıya kadar iniyor ve ayakta kalmış birkaç taş ağaç, zaman yitirmeden sığınacağımız minik bir

gölgelik vaadediyordu. Kumullardan hafif bir esinti indiği için, burası tadına doyum olmaz bir serinlikteydi. Yiyeceklerimizi açtık ve ne kadar acıktığımızı birden fark ettik; sögüş kaz ve hindili sandviçlere aç kurtlar gibi saldırdık. Şarap ve termostaki buzlu suyla susuzluğumuzu giderdik. Sonunda karnımız doymuş, keyfimiz yerine gelmiş bir halde oturup Akkad'ın anlatacaklarını dinlemeye hazırlandık. Bu kara fosiller ormanı, bu taşlaşmış ağaçlar korusu tuhaf bir yerdi. Arada bir hafif bir çıtırtı oluyor, sıcaktan taş dalların minik bir parçası kopup yere düşüyordu. Sırtımızı ölü taşlara dayadık; uçlarından tuttuğu peştemalıyla kocaman bir peygamber devesini andıran ve kendini kaptırarak konuşmaya başlayan Akkad'ın, gnostik öğretiye ilk ayrıntılı girişimiz sayılabilecek vaazını dinlemeye koyulduk.

Bize anlattıklarını nasıl özetleyeceğimi bilemiyorum; kendi hesabıma, o uzun konuşma değişik renkli ipeklerden oluşmuş bir ebemkuşağı gibi geçti bilincimin içinden. Aynı anda hem şiirsel hem gerçek olan, inandırıcı bir tutarlılıkla örülmüş, gerek biçimsel gerek ussal açıdan açığı olmayan bir yorumlamaydı bu. Sanırım, ömrümde hiçbir şeyi, Akkad'ın o taşlaşmış ormandaki ilk vaazını dinlediğim kadar yoğun bir dikkatle dinlememişimdir. Galiba bunun nedeni, Akkad'ın, o güne kadar bana açıklanamaz gibi görünen şeyleri açıklayacağını bilmemdi. En önemlisi de, hepimizin paylaştığımız o uyuşturucu kökenli yanılsamayı açıklayacaktı. Onun için, gözlerimi yumdum ve gnostik öğretinin genel çizgilerini aktaran o yumuşak, inandırıcı sese kulak verdim.

Ne diyordu? Aradan şunca zaman geçtiği halde, bugün bile aklımda. Akkad, gerçek dünya denilen ortamdan içsel bir uzaklaşma ve yabancılaşma duygusundan söz ederek başladı konuşmasına. Bu yabancılaşma, dünyadaki uykusundan uyandığında, dinsel nitelik taşıyan bir duyguydu. Kimi zaman kendiliğinden, bir anda uyanır; kimi za-

man bir görüntünün ya da belirli yoğunlukta yaşanan bir olayın sonucunda, kimi zaman da tamamen rastlantısal olarak bu uyanış ortaya çıkardı. Bu duygu uyandığında, içine yerleşeceği, bir bitki gibi kök salıp gelişeceği ve meyve vereceği, metafizik bir çerçeve arardı. Çiçek açacağı, verimli bir kara toprak arardı. Denizde kum kadar çok olan dünya dinlerinin hiçbirinde, bu gnostik sistemler kümesine benzer bir şey yoktu. Ama bu sistemlerden bugüne ancak çeşitli dillerde bölük pörçük kırıntılar ulaşabilmişti – çünkü sözümona kusursuz İyi'ye dayalı örgütlü dinler, bu sistemlerin kökünü kurutma işini çok iyi becermişlerdi. Bu dinlere inananlar, gnostiklerin acı gerçeğiyle karşı karşıya gelmeyi göze alamamışlar; İyi Tanrı'nın dünyasının ölü bir dünya olduğu, o Tanrının alaşağı edilip tahtının bir Kötülük Tanrısı tarafından gasp edildiği gerçeğinden korkmuşlardı. Akkad, bunların bize abartma gibi gelebileceğini, ama inançlarının özünün bu olduğunu söyledi. İnananların umutsuzluğu ve yabancılaşması, sabırla sırasını kollamış ve artık her şeye egemen olmuş bu Karanlıklar İblisini ancak bir mucizenin tahttan indirebileceği kanısından kaynaklanıyordu. Gnostiklerin baskı görmeleri, sansüre uğramaları ve yok edilmeleri, bu gerçeği derinden kavrayıp açığa vurmaları yüzündendi. İnsanlık, nesnelerin gerçeğiyle yüz yüze gelemeyecek kadar güçsüzdür – ama duru bir akılla doğanın ve sürecin gerçeğinin karşısına dikilen herkes, aynı kaçınılmaz yanıtla karşılaşır: Günümüze Kötülük egemendir.

Gnostik, bir Kurtarıcısı ve temelinde bir İyilik çeşmesi varmış gibi görünen, bu tüketici yokoluş ve ölüm dünyasının düzenini kuran ne tür bir Tanrıdır? diye sorar kendi kendine. Bu kötücül yok etme, kendi kendini kurban etme mekanizmasını kuran ne tür bir Tanrıdır? Bunu yapsa yapsa, doğadaki o olumsuz ölüm eğilimi – o hiçlik ve kendi kendini yok etme ruhu yapabilir. Hepimizin birbirimize yem, birbirimize av olduğumuz bir dünya.

Akkad, her biri ayrıntılarda yaratıcısının kişilik izlerini taşıyan, ama metafizik *statüko* konusundaki temel umutsuzlukta birleşen bu umutsuzluk sistemlerinden ikisini üçünü bir çırpıda anlattı. Akkad, büyüyü giderek bozup parçalayan çeşnideki usul sesiyle ve şaşırtıcı belleğini kanıtlayan uzun alıntılarla, bugünkü dünyanın dehşet verici freskini çiziyordu. "Kendisiyle çiftleşirken bile erkeğini yiyip yutan peygamber devesi, sineği avlayan örümcek, iğnesini saplayıp örümceği öldüren *pompile*,[1] üçlü iğne darbesiyle *bupreste*'nin[2] sinir sistemindeki üç merkezi bilimsel olarak yok eden, hem de kurtçukları, hayvanı canlı canlı yiyebilsinler, ölümcül organları müthiş bir fen ile son lokmaya kadar diri tutarak, lokmalarını ustalıkla seçebilsinler diye hemen sırtlanıp götüren *ceceris*. Sonra *leucospis*, kurtçukları *chalicodome*'un böğrüne yapışıp derisinden emerek kurutan, taze larvalardan oluşmuş bu canlı etsuyunu boşaltarak, son lokmaya kadar taze ve diri kalsın diye kurutan *anthrax*... *Philante*, kurbanını kapıp gitmeden önce balını kussun diye ezen, sonra da can çekişen arının uzattığı dilini emen arıkuşu..." Akkad, İngilizce karşılığını anında bulamadığı bilimsel sözcüklere takıldığı için, konuşmasını Fransızca sürdürdü. "Quel tableau que la Création! Un massacre général! Les lois les plus féroces, les plus barbares, les plus horriblement inhumaines: luttent pour la Vie, l'élimination des faibles, l'être mangeant l'être et mangé par l'être... Si dieu existe il ne peut être qu'une intelligence sans coeur..."[3] Akkad bir an durduktan sonra, fısıltıyla ekledi: "Ne acımasız bir mantık." Sessizlik. Uzun bir sessizlik. Çok uzun bir sessizlik.

Piers, "Öyleyse, anlamsız olmayan bir başka tür duy-

---

1. Bir zarkanatlı böcek. (Yayıncı)
2. Bir kınkanatlı böcek. (Yayıncı)
3. (Fr.) Evrenin müthiş bir görünümü var! Genel bir katliam! En acımasız, en barbar, alabildiğine kıyıcı güçler yaşam için savaşıyorlar, zayıfların elenmesi, canlıyı yiyen canlı bir başka canlıya yem oluyor... Tanrı varsa, kalpsiz bir ruh olabilir ancak. (Yayıncı)

gu var mı?" diye sordu; ama sorusu Akkad'dan çok kendi kendisine yöneltilmiş gibiydi; zaten Akkad da alaycılığın eşiğindeki muzip bir bakıştan başka yanıt vermedi. "Sorunun yanıtını biliyorsun – öyleyse neden soruyorsun?" der gibi bakıyordu. İşte o zaman, gnostiklerin her şeyi olduğu gibi kabullenmeyi reddetmelerinin, yenilgisi-zaferi olmayan bir tür cesaret, leke düşmemiş bir umutsuzluk olduğunu fark ettim. Sylvie başını koluma dayamış yanımda yatıyor, uyuyormuş gibi düzenli ve yavaş soluyordu; ama yüz çizgilerinden uyumadığını ve konuşmayı izlediğini sezebiliyordum. Birden alçak sesle sordu: "Ama insan buna inanırsa, o zaman sevgi ne olur?" Bu soruyu ancak bir kadın sorabilirdi.

Soru, kendi iç organlarından örülmüş uzun bir ipliğin ucunda sallanan örümcek gibi havada asılı kaldı. Sonra Akkad konuştu: "Dün gece hiçbir şey görmemiş ya da yalnızca ufak bir yılan görmüş olsaydın, senin hakkındaki duygularımda yanılmış olurdum. Ama şu anda yorumlayamasan da – bir şey görmüş olman, bunun tersini kanıtlıyor. Bir başka deyişle, yamaçtasın, aşağı kayıyorsun. Koşullar koymaya, yamacın iki yanındaki dallara tutunmaya, sorular sormaya, bu katışıksız deneyimi sırf denemiş olmak için kabullenmiş gibi davranmaya gerek yok. Bu gerçeğin ta kendisi! Size aykırı gelen, ama bizim için, eski kitaplardaki gnostik oluşumun ahlâk kurallarının cisimden sıyrılmış bir göstergesi sayılan aşkınız dahil, her şey bu uyanışın etkisinde. Koca Hippolytus, dinin aykırı saydıklarını çürüten yazısında sizden söz ediyordu. Efsaneye göre, evrenin ikisi erkek, biri dişi olmak üzere üç temel ilkesi vardı. Erkek ilkelerden birinin adı İyilik'ti, o geleceği önceden düşünüp görürdü. Ötekinin adı Döllenmişlerin Babası'ydı, o olacakları önceden bilemez ve gözle görünmezdi. Dişi ise, olacakları önceden sezemeyen, öfkeli, çifte düşünceli, çifte gövdeliydi, belden yukarısı bakire saflığında, belden aşağısı ise engerek yılanıydı. Adı Cennet'ti, İsra-

il'di. İşte evrenin ilkeleri, her şeyin temelindeki kök ve kaynak, bunlardı. Başka hiçbir şey yoktu."

Sylvie hafiften titremeye başladı; minik elini, avuntu ya da dostluk ararcasına bacağımın üzerine koydu. Sonra, tek tek hepimizin aklından geçen bir şeyi dile getirdi: "Öyleyse, intihardan söz ediyorsun?" Bu soruyu ancak bir kadın sorabilirdi.

Akkad bir an durduktan sonra, kuru bir sesle, "Seçkinler için, bu hep böyleydi," dedi. "Ozanlar bize yol gösterdi. Çünkü her çağda, insanlığın derin utanç verici durumunu, değiştirmek şöyle dursun, biraz düzeltmek umudunu besleyenler... büyük reddedişi bir zorunluluk olarak duyarlar. Bu aşağılık iblisin yasalarına uymayı reddetmek, kişiyi acımasızca ölüme yöneltir. Ama ölüm... Nedir ölüm? Hiçtir. Yetersizdir! Hepimiz öleceğiz. Yine de, saf gnostik ruh için, bu belirgin red biçimi bir zorunluluktur, tek şiirsel eylemdir. Sofi ozanın dediği gibi: 'Dudaklarını kapat ki, dil ağzın tadını alabilsin.' Kendi kendini yok etmeyi doğuran, her şeyi duyarlılığın son sınırına kadar zorlayan o açlığın simgeleri bizimdir; bunların Musevi-Hıristiyan dinlerinin herhangi bir koluna ait yoksunluklardan ve yasaklamalardan kesinlikle ayrı tutulması gerekir. Onların yasaları farklıdır ve ağır baskılar temeline oturur; bizimkiler ise mutlak, ama kişiseldir. Reddetme, çürütme, yadsıma – bütün dinler, birer kontr-teoloji içerirler. Ama yalnızca bizimki, kötü ruhun evreni gasp etmesi gerçeğine dayanır. Ancak, sıradan intihar, alelade bir kendini yok ediş, bize yasaklanmıştır."

"Bu hep böyle değil miydi?"

"Hayır. Eski çağlardan kalma kitaplarda ve eski ozanların şiirlerinde, Adem öncesi insanın ve cennetin betimlemelerini görmüşsünüzdür. Yazılı tarihin geçmişi, bu konuda kesin yargıya varmamızı engelleyecek kadar uzundur, olayların üzerine sis iner ve izler belirsizleşmeye başlar. Ama kendi çağımızdan, bizim olar ve gnostik görüşle sü-

reklialay eden, ona saldıran, ister Provence'daki Katharosçular, ister Mısır'daki gnostikler olsun, hepsini gizli yaşamak zorunda bırakan fiziksel baskılar uygulayan uygarlığımızdan pekâlâ söz edebiliriz. Onlar ya gizli yaşamak ya da Bogomilcilerin ve Bosnalıların yaptıkları gibi dağılıp başka ülkelere sığınmak zorunda kaldılar. Bu görüşü bütün ayrıntılarıyla izlemek ve sonunda Tarot'un kehanetlerine varmak yorucu olabilir; ama ben size bugün için doğru diye kabul ettiğimiz görüşü kaba çizgileriyle özetleyebilirim. Dünyaya egemen olan iblis, maddenin ruhudur ve bütün Avrupa dinlerinin kökeni olan klasik Museviliğin beyninden tepeden tırnağa zırha donanmış olarak doğar. Karanlıklar Prensi, tefeciliktir, kâr ruhudur, altın, sikke ya da para kesesinin şiirinde biçimlenen sermaye değerinin anlaşılmaz gücüdür. İsa, zararsız birer zavallı olan sarrafları dövdürürken, akılsızlığından ya da sinirliliğinden yapmıyordu bunu. Hayır, Prensin ellerini ovuşturup sırıtarak sarrafların arasında oturduğunu görmüştü. İsa, dostunun gözündeki kara parıltıyı bir anda sezmişti; çünkü İsa'nın yazgısının ne olduğunu, kendisi kadar Prens de biliyordu. Bizim bu ilk-gnostik, tuzağa düşürülmesine bile bile göz yummuştu. Onu bizlerden biri yapan, işte bu kendini kurtarmayı reddedişidir. Ama öfkesi de, onun insanlığını gösterir. Şeytanı hiç değilse bir kez olsun dövmek, etini kamçılamak için duyduğu öfke. İncil, o dayağın can yakıp yakmadığından söz etmiyor. İnsan, şeytanın canı yanmış olsun istiyor– kuşkusuz bu çocukça bir istek; çünkü sonucu kestirilebilen, aslında kesinlikle bilinen kör yazgımızda hiçbir değişiklik yapmıyor bu. İngilizce deyimler ne hoştur, insan düşündüğü zaman bunların nasıl yeni anlamlara açık olduğunu görüyor. Yazgıdan daha kör ne olabilir ki?

"Böylece İsa, insanlığı kendisiyle birlikte sürükleyip, arkasında kendisini Tapınağa bağlı bir Yahudi olarak değil de, dininden dönmüş bir Yahudi, bir gnostik olarak tanımlayacak tutarlı bir inanç sistemi bırakmadan o saçma,

kişisel yazgısına koştu. Yahudilerin çoğu gibi, İsa'da bizim inancımızdadır. Bunu davranışlarından ve yazgısından çıkarabiliyoruz. Onun sonu teolojik değil şiirseldir; onun ruhunu yaratan kozmogoni, çağımızı derinliğine etkileyen dörtM'lerden biri değildir. Monoteizm, Mesihçilik, Monogami ve Materyalizmden söz ediyorum. Ama ister Marx'ın kültürümüzü irdeleyen büyük incelemesini, ister mutlak değerin çocuklukta dışkıya gösterilen tepki temeline dayandığını söyleyen Freud'un çözümlemesini ele alın – bu basit savı her düzeyde örnekleyebilirsiniz. Altın ve dışkı, gerçekten şiirsel! Öyleyse kültürün temel taşı da bir başka M – yani *merde.*[1] Altın külçesi, insan bokunun tanrılaştırılmış biçimi. Görüyorsunuz ya, biz gnostisizmin şairleri, Musevi düşünürlerden ne kadar farklıyız. Her çağın kendi metafiziği vardır, ve her hesap bir ilk terim, bir temel ilke üzerine kurulur. Marx'a göre mülkiyet ve Freud'a göre mülkiyet, felsefemizin dayandığı hesabın temel teriminin dışkı olduğunu belirler.

'Ama biz bir başka terim getirdik, dışkının yerine spermi koyduk; çünkü bizim dünyamız bir baskı ve ilk günah dünyası değil, yaratma ve gevşeme dünyası, kuşku değil sevgi dünyası. Bugün her şeye ölüm adına egemen olanlardan bizi ayıran daişte bu. Günümüzün öteki büyük Musevi yaratılarından söz etmeye gerek görmüyorum. Onlar yüreklere ve akıllara hükmediyor ve herhalde çağımız şu ya da bu biçimde son buluncaya kadar da egemenlikleri sürecek. Ama insan elini kolunu bağlayıp bekleyemez, güçlerini seferber etmesi, bir şeye inanması gerekir. Kişinin kendini tanıması zorunludur. Ama ne dereceye kadar içtenlikli davranmayı göze alabiliriz? Ne dereceye kadar içtenlikli olmamıza izin verilir? Bunun yanıtını bulmak zor değil; bizlere hâlâ statükonun düşmanları gözüyle bakılıyor, bu Prensin bizi susturmak konusundaki kazanılmış hakkı. Elimizde bir tek şey, bir tek silah var. Prens, yıp-

1. Bok.

ranma yoluyla gerçekleştirilen gnostik intihar fikrinden, dünyayı oldnğu gibi kabullenmeyi sürekli reddetme fikrinden korkuyor. Ancak bir şair onu yalancılıkla suçladığı zaman, Prens ürküyor. O zaman bir an için alevler arasında çırpındığını duyuyor. Ruhu korkuyla doluyor; ama sonra fazla kalabalık olmadığımızı, geri kalan insanların da bize karanlığın egemenliğini kabullenmeyi reddeden, yönetilmeyi reddeden bir avuç sapık kafalı fanatik gözüyle baktığını anımsıyor. Bizi çarmıha germek zor değil; ve ölüm kendine özgü hüznü içinde zarif. İnsanlar ve çoğunluk, bir ikramiye ve maaş zammı karşılığında ona hak vermeden önce, Prens bu işten kolayca kendini temize çıkarabilir. Ölüme gelince, insan ölümün biçimini seçmek için kişisel karar verebilme yetisine gelmeli. Örneğin, üzüntü, korku, hastalık gibi bütün sorunların arınıp, geride yalnızca, kireç tortusu gibi gnostik ölümün tortusu kalmalı. İnsan bir kez böyle düşünmeye başladı mı, bir iki saniye boyunca tüm doğayı geri kazanır, dünün mutluluğu olan – dünün eski yaşam biçimi olan o neşe döngüsünün devridaimini yeniden işletebilir.

"Aslında, doğa derken ritmden söz ediyoruz ve en temel ritm de cinsel dürtünün ritmi, döl kesesindeki yumurtanın vuruşlarıdır. Cinselliği düzenli aralarla yaşamanın o harika esrikliğini unutmuş olarak, zamana bağlı, zamanla sınırlı bir kronoloji yaşıyoruz. Ve ölümün döllenme anında başladığını da hiç unutmuyoruz. Bu her şeyi, sevişmek gibi temel bir ögeyi bile değiştiriyor. Orgazmı giderek bilinçli hale getiriyoruz. Ama yetkinlikle ve metodik sevişmek, düşüncenin incinebilirliğini ve eylemin geçiciliğini göz ardı etmeden sevişmek – ölüm konusunda söylediğim gerçeği herkese öğretebilir. Ancak, sözcükleriniz bilinen anlamların ötesinde anlamlar taşımaya başlayıncaya susacaksınız, ya da şair olacaksınız. İstediğinizi seçin!

"Bizler, düşünmeden, önemsemeden yapılmış her hareketin de tüm evrende titreşimlerle ilerlediğine inanırız.

Düşünceler, her an birer sel halinde içimizden geçerler ve onlara bilincin çubuklarıyla dokunmaya, manyetize etmeye, yani geri kazanmaya zaman yoktur. Balık sürüleri bile bu kadar kalabalık dolaşmaz. Yine de işin ideali, her düşüncenin ayrı olarak fark edilebilmesidir. Bu nasıl olabilir? Evet, bunun da yolu var, bundan hiç kuşkumuz yok. Buna olanak sağlayan bir fark etme türü var. Ah! Ama yeni evren kansere yakalandı, bu kanserin adı kötülük, yani ahlâki değil de biyolojik olarak iliklere kadar işlemiş bir sıradanlık. Zavallı evren, şanssız, talihsiz, kara yazgılı, çarpuk çurpuk. Hiçbir üstünlüğü olmayan iblisler, evreni de kendilerine benzettiler. Gömüldüğümüz bu mezardan çıkabilme umudu çok zayıf, ama yine de var. Dünyayı gnostiklerin algıladığı biçimde koca bir soğan gibi, yani ışığın bembeyaz yüreği olan, bir iki saniyeliğine de olsa cenneti yeniden görmemezi sağlayacak o ilk görünüm kaynağı olan Plerom'dan başlayıp iç içe sarmal dairelerle büyüyen dünyayı kavramanın bir yolu var . Sevgiyi doğru biçimde yaşayarak, gereken değişiklikleri gerçekleştirebiliriz.

"Neyse ki, doğanın mekanizması büyük, karmaşık ve her şeyi kapsayacak yapıda. Hiçbir norm, hiçbir mutlak yok. Her türlü sapkınlığa yer var. Ancak, dünyayı bu görünüme getirebilmek için, sınırsız özgürlüğü göze almamız gerek. Bu, her zaman böyle değildi, bazan düşümüzde bundan böyle de aynı biçimde sürmeyeceğini görürüz. Bu sezgimiz, '*omne animal post coitum triste*' ve '*inter faesceset urinam nascimur*' gibi temel kavramların çoğunu çürütür. Bu görüşler, modern iblislerin güdükleştirilmiş dünyasına özgüdür."

"Peki ama, nasıl fark edeceğiz?" Bu kez, yalnızca denizin hışırtısıyla bölünen sessizliği Piers'in sesi bozdu. Akkad, gülümsemesini sürdürürken bir yandan da derinden içini çekti. Sonra konuşmaya başladı: "'Bilmek' ve 'fark etmek sözcükleriyle dile getirdiğimiz iki kavramı kuşatan oldukça acımasız bir paradoks vardır. Bir şeyi bilebilirsin,

ama onu yaşamamış olduğun için yine de fark etmeyebilirsin, çünkü tanımlayamasak da ikisi arasındaki ayrımı sezebiliriz. Fark etme, bir deneyimin üzerine vurulan gerçek mühür gibidir – tıpkı sistemin hazmetmeden geçirip attığı bir besin gibi. Ve bilincin ürünü olan ön bilgi, fark etme eyleminden önce geldiği için onun önünü tıkar, gücünü azaltır; öyle ki, fark etsen ve yaşasan bile, bu yaşadığının kinetik değeri kaybolur ve ruhsal yapıyı biçimlendirecek bir itici güç olma özelliği azalır. Güçlü imgelemler tehlikelidir; çünkü fikirleri öylesine güçlü yaşarlar ki, iş bunu 'fark etmeye', gerçek bir kadınla, örneğin bir Müz ile denemeye gelince, ya iktidarsız kalırlar, ya da deneyimden hiç tat almazlar. İlk insanın zavallı, umutsuz torunları, korkularını sınıflandırarak, korkularının dökümünü yaparak onları bastırmaya çalışırlar. Korkularını böylece sınırlamak isterler, oysa bu korkular onları dört yandan kuşatarak sonsuza dek yayılırlar. İnsanoğlu da, kıstırıldığı kapanın içinde dönerek ömür doldurur. Sonunda hiçbir çıkış yolu olmadığına karar verir. Oysa gerçekte, bu korkuları aşmanın, onları kullanmanın gizli bir yolu vardır. Sonuçta gerçekleştirebilmek için, başlangıçta taklitle işe girişmek gerekir. Ne pahasına olursa olsun, korkusuzca hareket ederek korkmuyormuş gibi görünün. Alışkanlıklar çok güçlüdür. Günün birinde, taklit ettiğiniz davranış gerçekten kişiliğinizin bir parçası olur. İyi gibi görünme, sizi gerçekten iyi biri yapabilir."

"Peki, ya intihar ne olacak?" Bunu soran, yine Piers'in alçakgönüllülükle karşısındakine güvenen sesiydi ve yine kendi kendisiyle konuşuyormuş gibiydi.

"Bilinçli olarak kendini yok etmen caiz değildir. Etkin anlamda, yani ağzına bir kurşun sıkarak intihardan söz etmiyoruz. Bütün iş, kabullenme eylemidir; dünyayı doyasıya tatmış olan ve fiziksel zaaflarından sıyrılmak isteyen olgun kişilerin tinsel birliğine katılmaktır. Bu kişiler iç halkaya katılırlar ve bir kabullenme eylemi gösterirler – gnos-

tik intihar bu demektir. Öldürülmeyi kabullenmiş olurlar, ama kendilerine karşı kalkan el kendi elleri değildir. İnfazın ne zamanı olacağı kendilerine haber verilir, ama nasıl olacağını bilmezler. İnfaz sıraları yaklaştığında, iki uyarı alırlar; bu onlara işlerini düzene sokma fırsatını verir. Bu uyarılardan bir süre sonra, infaz her an beklenebilir. İnfazın zamanı gibi, yöntemi ve uygulayıcısı da seçilir, ama bunu ölecek olan kişi belirlemez. İnfazı gerçekleştirilen kişi kurayla seçilir; bu kişi, inananların iç halkasına girmiş ve dünyevi yaşantıyı reddetmiş birisidir. İşlem kusursuz bir düzende yürür. Sonuçta bizim yaptığımız da doğal süreci taklit etmektir ve her ne kadar tersine görünse de bu süreçte düzensiz bir yan yoktur. Doğadaki düzen *kavramı da insan işidir, ölümlü beyinlerimizin bir ürünü*dür. Bilimlerin kraliçesi sayılan süreç teolojisinde çakışma ve olasılıklar egemendir, ama bunlar hiçbir zaman rastlantısal değildir. Bunun saçma göründüğünü biliyorum, ama değil."

Sylvie birden haykırdı: "Akkad, Piers'in bunları ciddiye almasına fırsat verme. Ciddiye almamalı. Piers fazlasıyla Don Kişot, fazlasıyla romantik, fazlasıyla aşırıdır. Bunlar, onun yapısında biri için çok tehlikeli olabilir." Akkad ciddi bir tavırla Sylvie'yi süzdü, ama bir şey söylemedi; ama Piers kardeşine öfkelendi, gözleri çakmak çakmak oldu. "Tanrı aşkına Sylvie, bunları hafife almamı mı istiyorsun? Akkad benim içimden geçenleri, benim kişiliğimi, benim öz yapımı anlatıyor, sen de tutmuş bunları yalnızca bir tür entelektüel yenilik olarak almamı istiyorsun. Bunun uğruna yakılmayı bile göze alabilirim." Sylvie özür dilercesine sarıldı ona, ama bir yandan da bana dönüp, "Görüyor musun? İşte bundan korkuyordum." dedi. Bu olay, bir anlamda Akkad'a ve onun mezhebine karşı tavrımızda bir ayrışma noktası oldu. Piers bu konudaki bilgisini daha derinleştirmeye, gnostiklerle daha çok özdeşleşmeye kararlıydı; oysa ben, onların sisteminin içine girmektense ka-

pısındakalmaya niyetliydim. İki kardeşin, bu ufak ama derin anlaşmazlığın anısını unutmak için kucaklaşmalarını izlerken, kendimi onlardan uzaklaşmış buldum ve hüzünlendim. Yaşamın o güne kadar sürdürdüğümüz bölümü ne kadar da uzak görünüyordu. Kendimi birden ıssız adada tek başına kalan Robinson Crusoe gibi hissettim; aşağıda gümbürdeyen deniz, çevremizde taşlaşmış ağaçlar ve hüzünlü kumullar vardı. Konforlu apartmanları, gölgeli villalarıyla belleğimizdeki İskenderiye, çok uzaklarda bir yerlerde bizi bekliyordu. Bizler ise bu çöl şeridinde tekinsizce dolaşan ve Tanrı hakkında önemli varsayımlar yürüten birer hayalete dönüşmüştük. Küstahlıktı bu. Bir sigara yaktım, Akkad'ın anlattıklarını düşünerek içmeye başladım. Akkad, bilginin çeşitli derecelerine özgü başka sınamalar ve kabul törenleri de olduğunu söylemişti. Ama ben kendi hesabıma, duyarlılığımın, bundan böyle yaşama bakışımı tamamen etkileyecek bu ilk adımdan öteye geçemeyecek kadar sınırlı olduğunu seziyordum. Piers'in ise, hiç yılmadan adım adım en derin bilgiye doğru ilerleyeceğini anlıyordum; davranışı ve eğilimleri bunu gösteriyordu. Sylvie'ye gelince, onun ne yapacağını kestiremiyordum.

Toplanıp Macabru'ya dönmek üzere yeniden çöl yollarına koyulmamız neredeyse alacakaranlığı buldu. Dönüşte yol boyunca hiç konuşmadık. Akkad, dilin tüm anlatım olanaklarını tüketmişti sanki. İçimiz çekilip kurumuş, kafamızda tutarlı düşünce kalmamıştı. Akkad dalgın, hüzünlü ve içine kapanıktı ve kuşkusuz, at üstündeki bu uzun yolculukların yorgunluğu hepimize çökmüştü. Sonunda vahaya ulaştığımızda gece olmuştu; yorgun atları seyislere teslim ederken rahat bir soluk aldık. Konukların çoğu gitmişti; panayır da sökülüp dağılmaya hazırlanıyordu. Ertesi sabah Macabru, eski sessizliğine gömülecek, her şey sihirli bir değnek değmişcesine kayboluverecekti. Gece oturduk, ertesi gün, evsahibimizin küçük uçağıyla kente dönme planları yaptık. Ağır ağır yemeğimizi yedik, sonra eri-

yen köyle vedalaşırcasına yürüyüşe çıktık. Orada duyarlılığımıza kanca atan unutulmaz bir şey olmuştu. Bu kadarını biliyorduk.

Sonunda kente döndüğümüzde, yapılacak işler, görüşülecek kişiler vardı; o yüzden bir hafta kadar akşamları birkaç dakikadan fazla göremedik birbirimizi. Sonra, Piers'in Bizans kupaları ve elyazmalarıyla tıka basa dolu, yerleri ahşap döşemeli, merdiven sahanlıkları yana kaymış Patrikhane Kitaplığına kapanıp kendini okumaya ve araştırmaya verdiği uzun bir sonbahar başladı. Piers'in o büyük kitaplıktan yararlanabilmesi için, Akkad bizzat Patrikten izin almıştı. Patriğin başsekreteri birkaç dil biliyordu ve arkadaşıma, gnostiklere histerik suçlamalarda bulunan çöl dedelerinin sığlıklarında ve bataklıklarında yol gösterebilecek; onu bu unutulmuş inancın Carpocrates ve Valentinus gibi anlaşılması zor kişilerce çizilen çerçevesinden geriye kalmış kırıntılar arasında dolaştırabilecek yetkinlikte bir bilgindi. Sylvie ile ben, bütün bunları elimizden geldiğince izliyorduk; ama dalgınlığıyla Kançılaryada şaka konusu olacak kadar kendini bu araştırmalara kaptıran Piers'in coşkusu bizde yoktu.

Piers, ekonomi konusundaki bir basın toplantısının ortasında bana telefon edip, "Duanın gücünü yeniden keşfettiğimi sanıyorum; bütün sorun *neye dua edeceğine* bağlı. Bana hatırlat da, bu akşam bunu konuşalım," diyecek kadar saçmalıklar da yapabiliyordu. Bu gerçekten sorundu – herhalde sürecin Tanrısına dua etmekten söz ediyordu. Mısır'ın doğal görüntüleri ve eğlenceleri öylesine güzelken, günü dolduracak baştan çıkarıcı onca şey varken, üstüne üstlük sizi seven biri varken, dünyayı kan emici kurtçuklarla dolu bir yer olarak düşünmek, buna akıl yormak zordu. Telefonu kapattım ve uyuyan çıplaklığıyamm-da uzanan, esnek bedeniyle benim bedenimin kıvrımlarını yankılayan Sylvie'ye doğru döndüm. Sylvie uyuyordu; daha doğrusu, ılık meltemin ve arada bir huysuzlanan bir

eşeğin anırtısıyla bölünen uzun sessizliklerin egemen olduğu Mısır'a özgü öğlesonlarının uyuşuk rehavetiydi bu. Gözlerimi yumunca çevremizi karanlık bürüdü ve Sylvie'nin benim dilimi arkaya doğru bastıran, sonra göğsümden ve karnımdan aşağı doğru kayarak, sonunda cinsel organımın üzerine bir sinekkuşu gibi ürpertisiyle konan dilinin yumuşak ucunu bir kez daha yeniden yaşadım, o deneyimi bir kez daha yineledim. O güzel kafayı bedeninden ayrılmış bir şey gibi avuçlarımın içine aldım; dümdüz aşağı inen sonra bir topuzla toplanan siyah saçlarını, yeni doğmuş kuzularınki gibi buruşuk kulaklarını, beyaz dişlerini ve az sonra mutlu öpücüklere boğacağım dudaklarını yeniden beynime kazıdım. Döşemenin çatlaklarından pirelerin sıçradığı, elyazmalarının hışırdadığı, o koca parşömen yığınları üzerine eğilip çalışan dostumun Carpocrates'in gerçek olmayan dünyasında kaybolduğu köhne kitaplığa düşüncelerimde bile dönmek çok zordu – o gerçek dışı dünya, çok iyi tanıdığımızı sandığımız, oysa şimdi bir aldatmaca gibi görünen dünyanın tam tersiydi. Gerçek dünya ise, alabildiğine baştan çıkarıcı olduğu için, eskisinden de tehlikeliydi. "Öp beni. Bir daha. Bir daha." Bunlar, bir kadın buyurduğu zaman mutlak uyulması gereken emirlerdi. Bu yozlaşmamış hareketlerde eskiden aktarılmış hiçbir şey yoktu – her şey yeni bir buluş, yeni bir oluşumdu.

Kış bastırmadan önce, Piers uzun zamandır tasarladığı bir planı uygulamaya girişti; Yukarı Mısır'a bir iş gezisi yapacağı gerekçesiyle Fransız Büyükelçiliğinin teknesini aldı. Piers'in önemsiz bir görevde olması ve Büyükelçinin yumuşak huyu, ona genç diplomatlara pek nasip olmayacak ölçüde özgürlük ile keyfi birleştirme fırsatı veriyordu. Bu geziye beni de çağırmak için nasıl bir gerekçe gösterdi bilmiyorum – ama sonunda, üçümüz, iki hafta ya da uzun süre bu güzel teknede yolculuk yapmak üzere Kahire'nin hemen dışındaki serin Bulaq rıhtımında bulduk kendimizi. *Nasr* adındaki on beş metrelik teknenin iki direği, iki

kamarası, yedi kişilik mürettebatı vardı. Fransızların uzun süredir ihmal ettiği tekne, nehirde yiyecek ve odun taşımak için kullanılmış, sonunda da her yanını tahta kurtları sarmıştı. Ama Nil teknelerini, bir süre sığ suya batırdıktan sonra kum ve kireçtaşıyla ovup temizlemekten kolay şey yoktu. Tekne sudan çıkarıldıktan bir iki gün sonra kurudu ve yüklenmeye hazır duruma geldi. Piers, doğuştan romantiklere özgü coşkuyla, gezinin hazırlıklarına girişti– makarna, pirinç, yağ, konserve yiyecekler, meyve, kurutulmuş sebze, şarap siparişlerinin miktarını görseniz Polinezya gezisine çıktığımızı sanırdınız. Sonradan Arap mürettebatın ne kadar azla yetindiğini görünce, çok utandık– ama onlar bu yiyecek içecek bolluğundan dolayı bize kinlenmiş gibi görünmüyorlardı ve belki de her gün, bizden arsızca tırtıkladıklarıyla durumu eşitliyorlardı. Ama işlerinin ehli ve efendi insanlar oldukları için, yiyecek yürütmelerine göz yumuyor, yalnızca cephane, tütün ve fotoğraf makinesi ile ilaç gibi pahalı şeyleri kilit altında tutuyorduk. Her şey bir yana, böyle bir nehir yolculuğuna çıkmak çok heyecan vericiydi; ve Piers'in coşkusuyla hafiften dalga geçmeme karşın, içten içe ona gıpta ediyor ve coşkusunu paylaşıyordum. Bana ilaç dolabının ve cephaneliğin sorumluluğu verildi – her akşam nehir kıyısında avlanmayı, bir anlamda akşam yemeğini böyle çıkarmayı tasarlıyorduk.

Kamaralardan birine bir divan ve üzerinde çalışılabilecek ağır bir orta masası yerleştirilmişti; malzeme sandıklarımızı da koyacak kadar genişti. Öteki kamarada duvar boyunca sıralanan ranzaların yanısıra, kilitli dolabın sığacağı kadar da yer vardı. Yatmak için bu kamarayı kullanmaya karar verdik. Kaptan köşkü gibi olan camlı bölmeyi de, uzun Nil gecelerinde sivrisineklere karşı korunabilecek biçimde önlem alarak düzenledik. Tekne geniş ve güzeldi; mürettebat da –tırtıklanacak bunca yiyeceği olan– yabancı yolcularla geziye çıkacakları için çok hoşnuttu.

Kaptanla yardımcısının birer gözleri yoktu ve alabildiğine dalaşıyorlar, bu kavgalarda tek gözleri ile birbirlerine öldürücü bakışlar fırlatıyorlardı.

Bu kamaralar tanrının bir lütfuydu; çünkü zaman zaman kitaplarımız, belgelerimiz, haritalarımız üzerinde çalışmak olanağını buluyor; öte yandan da sıkıntıdan patlıyor gibi görünen Arap mürettebatın gevezeliğinden kendimizi koruyabiliyorduk. Bir akşamüstü, Kahire'nin limanı olan Bulaq'a veda ederek yola koyulduk. En ufak bir esinti olmadığı için, Araplar küreklere geçip bizi bir an önce öteki gemilerden uzaklaştırıp nehrin ortasına ulaştırmak zorunda kaldılar. Bunu da büyük bir neşe içinde (yolculukların başında hep böyle olur) enerjilerine şarkılarıyla eşlik ederek yaptılar. Bir uçan balık şıklığıyla nehrin üstünde kayıyorduk ve suyun köpükleri küreklerin altında uçuşuyordu. Rotamız kara ile küçük Rhoda adası arasındaki boğaz üzerindeydi. İki yanımızdaki kıyılar zengin bir bitki örtüsüyle kaplıydı; zaman zaman ağaçların arasındaki dar boşluklardan çok bakımlı bahçeler ve bahçeleri kıyıya kadar uzanan konaklar gözümüze çarpıyordu. Bu konakların birinden ve belli ki harem dairesinden müzik ve şarkı sesleri geliyordu. Gemiciler bunu duyunca sustular. Kendilerinden geçerek dinlemeye başladılar. Buranın Halim Bey adındaki paşanın sarayı olduğunu söylediler; Piers bu büyük adamı tanıdığını, hatta sofrasına konuk olduğunu anlatınca adamlar bundan çok etkilendiler. Piers'in söylediği tam tamına gerçek değilse de, yararlı oldu.

Az sonra *Nilometre* noktasını[1] geçtik – ve o geniş, büyüleyici güzellikteki nehir, kollarını açıp bizi kucaklarcasına tüm görkemini önümüze serdi; akşam güneşinin altın sarısına dönüştürdüğü koyu renkli bir ayna zeminde kayıyor gibiydik. Bu aynanın üzerinde, o malûm gevşeklikleriyle bulutlar süzülüyordu. Kararmaya yüz yutan ufka

---

1. Nil'in taştığı zamanlar suyun nereye kadar yükseldiğini gösteren aygıt.

doğru yol alırken, mürettebat yeniden şarkılara geçti; biz de öndeki camlı bölümün üzerine oturup bu çok yaşlı nehrin serin göğsünde, aydınlıkla karanlığın soluk kesen oynaşmasını seyre daldık. Bu güzel ülkedeki birinci yılımızın sonunu getirecek olan yolculuğumuzun, bir başka unutulmaz olay olacağından hiç kuşkumuz yoktu. Renklere ve doğal güzelliklere duyarlı olan hiç kimse, bu yolculuktan etkilenmezlik edemezdi – hele buna Akkad'ın varlığı ve çevrenin heyecan verici zihinsel gizemleri de eklenince... Mısır, alışageldiğimiz eski yaşam ile henüz doğmamış, belirlenmemiş, yalnızca fısıldaşan bir önseziler geçidi olan yeni yaşamı birbirinden ayıran bir deneyimdi. Piers, o akşam dalgın, düşünceli bir tavır içinde silahım temizledi; namluyu ışığa tuta tuta bir güzel parlattı. Sanki kafamdan geçenleri okuyormuşçasına, umutsuz bir sesle, "Bu ülkeden nasıl ayrılacağız?" diye sordu. "Sanırım, günün birinde ayrılmak zorunda kalacağız." Bunları söylerken, gerçekte eski yaşama hiçbir zaman "geri dönemeyeceğiz" demek istiyordu – onun yerine yeni bir şey sunulacaktı bize. Macabru'dan sonra, Provence'daki eski yaşantı öylesine ömrünü tüketmiş, öylesine bitmiş görünüyordu. Yeni doğacak çocuğun doğum sancılarını çekiyorduk şimdi.

Kendimizin ve teknenin gereksinimlerini karşılamak üzere ilk gece molasını verene kadar olabildiğince uzun yol açmak için, olanca hızımızla ufuktaki günbatımı sonrası kızıllığına doğru ilerliyorduk. Ertesi gün hafif bir esinti olacak gibiydi; böylece üçgen yelkenimizi flok yelken gibi kullanma olanağı bulacaktık. Bu kadarlık bir rüzgâr bizi hem su üstünde tutmaya, hem de Nil'in kıyı boyunca aşındırıp açtığı minik göllerde yol almamıza yeterdi. Yolun geri kalanında ise, Rhône'da olduğu gibi, Nil'de de ters akıntıya karşı ezelden beri uygulanan yöntemle, yani kıyı boyunca yürüyecek kişilerin çektiği iplerle ilerleyecektik. Ama şansımız yaver gidiyordu ve hiç beklenmedik rüzgârlar ve ters akıntılar sayesinde, karanlık bastırmadan hayli

yol alabildik. Gemiciler uygun bir yer bulma zamanı geldiğine karar verdiler ve seçilecek yer konusunda birbirleriyle epey çekiştiler. Tek gözlü iki adam birbirlerine verip veriştiriyorlar, el kol hareketleriyle tamamlanan bir kavgayı sürdürüyorlardı. Ama sonunda, batı yakasında konaklamaya uygun bir yer buldular.

Tekne, yumuşak toprağa saplanan kısa bir direkle karaya bağlanır bağlanmaz, tayfalar güvertedeki portatif ocağı yaktılar ve yemek pişirmeye koyuldular. Bize hizmet edecek olan kişi de, içimizde Arapçayı en iyi bilen Piers'in talimatlarına uyarak yemek hazırlamaya girişti. Arap tayfaların değişmez yemeği mercimek çorbasıyla ekmek, arada bir de soğandı – et, pahalı olduğu için, düşlenemeyecek bir lükstü. İçecek olarak da Nil'in suyunu içiyorlardı. Yine de keyifleri yerinde görünüyordu. Ama ilk gece, ertesi günkü yolculuğa hazırlanmak için olsa gerek, sonradan alışacağımız gibi şarkı söylemeden oyun oynamadan, erkenden yattılar. Nehirden yoğun bir nem yükseldi ve koyu bir buğu her şeyi kapladı. Yemeğimizi kamarada yedik ve ellerimizi ısıtabileceğimiz bir mangal bulduğumuza da çok sevindik. Bu, sonbahar soğuğunun ilk soluğuydu; bu mevsimde havanın ne yapacağı belli olmaz, bir gün bir güne uymazdı – sanki günler mevsimi unutuyor ve çoktan arkada bıraktığımız yaza dönüyormuş gibiydi. Örneğin kimi geceler nemli ve soğuk, kimi geceler ılık ve sivrisinek vızıltılarıyla doluydu. Üst üste iki akşamın aynı olduğu yoktu.

Ama o ilk gece, Nil'de her zaman yaşanan o uçsuz bucaksızlık duygusunu ilk kez tattık; çünkü Nil'in su düzeyi hiçbir zaman aynı değildir, bir alçalır bir yükselir; kıyılar ve sınırlar boyuna değişir, bir görünür bir kaybolur. Birden adalar çıkıverir ya da yükselen su tarafından yutulup gidiverirler; yahut -çömlekçi tornasından daha yeni çıkmış gibi- pütürlü yüzeylerinde koca koca ağaçlarla karşımıza dikiliverirler. Bütün bunlarla sonradan karşılaşacaktık. Ama o ilk akşam, sakin sakin yemeğimizi yedik, kahve-

lerimizle birer konyak içtik ve sonra kitaplarımızla haritalarımızı yerleştirdik. Sonunda ben yattım, Sylvie de yattı; Piers'i yaptıklarımızı yazmaya kararlı olduğu günlüğüyle baş başa bıraktık. Yatmadan önce güvertede şöyle bir gezindim. Araplar, neme karşı sıkı sıkı örtünüp büzülerek, devrilmiş kukalar gibi yerlere serilmişlerdi. Kimisi paçavralara öylesine sarınmıştı ki, insandan çok kirpiyi andırıyorlardı. Hüzünlü bir nehir rüzgârı, yelken iplerinde içini çekiyordu. Derken, sonbahar dolunayı uzun uzun duraksadıktan sonra, bronzdan beyaza dönüşerek yükseldi. Ay, öylesine göz kamaştırıcı bir parlaklıktaydı ve öylesine delici bir ışıkla kamaramızın köşesine bucağına işliyordu ki, gaz lâmbasının solgun sarı ışığı, kitaplara ve haritalara, tencerelere ve tavalara, her yana vuran bu yabancı ve tuhaf renkle başedemez olunca Piers de anı defterinden kafasını kaldırdı. Acı sesi uzaktaki köpek havlamalarına karışan bir çakal uludu bir yerlerde. Daha yakınlardan, parıltılı nehrin üzerinde uçan bir gece kuşunun çığırışı duyuldu. Yatağımı hazırladım, "Piers geç saate kadar oturma, yarın yorucu bir gün olacak." dedim. Piers, başını sallayarak, "Oturmam." dedi. Az sonra tam uykuya dalacağım sırada, onun günlüğünü kapattığını, lâmbayı üfleyip söndürdüğünü ve yatağına gittiğini duydum. Başucuna tabancasıyla el fenerini koydu, pasaportlarımızın, paralarımızın ve belgelerimizin durduğu cüzdanını da yastığın altına yerleştirdi. Uzun bir süre uyanıklıkla düşlerin o tatlı anlamsızlığı arasında gidip geldim; tayfalardan birinin uykusunda sayıkladığını, yeniden başlayan esintinin pruvamıza çarptığı dalgaların şıpırtısını duydum. Sonra kendimden geçtim ve belleğimin çocukluk ve sevgi âlemine doğru uzandığını hissettim. Öyle ki kendime geldiğimde ve karanlıkta bir el uzanıp bileğime dokunduğunda, kim olduğunu kestiremedim.

O noktadan başlayarak, günler günlerle, geceler gecelerle birleşti ve giderek zaman hiç bölünmeksizin akmaya,

uzaklıklar kaybolmaya başladı. Yaşantımızı gerçeğe çok aykırı biçimde aktarmaya çalışan Piers'in günlüğünü yalanlarcasına bir düşten ötekine geçiyor, bir gerçekten bir başka gerçeğe kayıyorduk. İnsan gün boyu zorlanır ve her gece yorgun olursa bir başka türlü yaşar; dünün ya da yarının ağırlığını omuzlarında duymaz. Ben de, anlardan oluşan bir takımyıldız geliştirdim kafamın içinde; bu koca nehrin hüzünlerini ve suskunluklarını, kaprislerini ve ataklarını içeren bir dizi renkli gravür gibi minik, ama parıltılı olaylardan bir havai fişek gösterisi oluşturdum. Nehir bir an bile kıpırtısız değildi ve insanın düş gücünü zorluyor, gençliğin coşkusuna kendini kapıp koyvermiş bir küheylan gibi bu çok yaşlı topraklar üzerindeki doludizgin koşusuna sizi de katıyordu. Ama kötücül ve acımasızdı aynı zamanda. İnanmazsanız, nehrin yukarı kesimindeki iri timsahlara sorun! Coşup koşturan sular, şurada burada kıyının yumuşak toprağını oymuş, bir kobra yuvasını dağıtıp yılanları kaptığı gibi sürüklemiş; ya da sağlığında defalarca çiğnediği kıyı boyuna gömülmüş bir kayıkçının fazla derin olmayan mezarını basıvermişti. Firavun mumyası kadar uzun geçmişlere ait bir ceset, kefenini peşine takmış, akıntıda çalkalanarak gidiyordu. Yahut dingin bir akşam vakti, esnek hurma ağaçlarının arasından bir köye gidiyor; yaşlı bir kadının teneke maşrapada sattığı sütü alıyor; silahlarımızdan sakınmak için umutsuzluk içinde dikine yükselmeye çabalayan, ama nehrin rüzgârının geçit vermediği üveyiklerin akşam uçuşlarını kolluyorduk. Bu küçük kuşlar, akşam Araplar tarafından yolunup temizleniyor, sonra da Piers pişiriyordu. Pek çok şey anımsıyorum, ama günler öylesine birbirinin içinde erimişti ki, anılarıma bir türlü çeki düzen veremiyorum. Endişesiz, aldırışsız bu yabanıl yaşamın etkisi altına girmemiz fazla uzun sürmedi.

Sakallarımızı koyverdik. Bizim umursamazlığımıza şaşıran hizmetkârların iyi niyetli yıkama önerilerine kar-

şın, üstümüzü başımızı değiştirmez olduk. Nehir suyunun *Nasr*'ı taşıdığı gibi bizleri sırtında taşıyarak akıp giden bu olağanüstü günlerden başka hiçbir şey ilgilendirmiyordu bizi. Bir gün, nehrin yukarı kesiminde, suyun üstünde –sığlıkta mı, kumlukta mı desem– yatan ve en ufak bir telâşa kapılmayan koca bir pelikan sürüsüne rastladık. Ancak iyice yanlarına yaklaştığımızda ayaklandılar ya da yerlerinden hafifçe doğrularak, tiz çığlıklar ata ata, koca kanatlarıyla suyu dövmeye başladılar. Arap kaptan, Piers'i biçe saymayan ve tepesini attıran bir davranışla, ondan izin almaksızın kenarda duran dolu tüfeğini aldı ve sürünün üzerine doğrultup içlerinden birini vuruverdi. Bu bizi çok sarstı – sanki bir albatros vurulmuşcasına altüst olduk; oysa tayfalar öfkemizi ve incindiğimizi kavrayamadılar, su sığ, hava rüzgârsız olduğu için nehre atlayıp vurulan kuşu almaya seyirttiler. Kuşu tekneye almak epey zor oldu, ama bu iş bitince öfkemi bastırdım, madem artık olan oldu, bari merakımı gidereyim diye kuşu incelefedim. Yirmi beş kilo kadar vardı. Göğsündeki incecik, yumuşacık sık tüylerin dibi süt beyazıydı; ama ancak üflediğiniz zaman, uçları hafiften pembeye çalıyor,, belli belirsiz bir gül rengine dönüyordu. Bu, kuş rüzgârda havalanıp göğsünü ağır ağır güneşe çevirdiği zaman en güzel biçimde görülür. Kuşun, onun ölümünden duyduğumuz pişmanlığı daha da arttıran dokunaklı ve hantal bir güzelliği vardı.

Araplar tüylerini yolmadan önce –çünkü adamlar bu işi bir an önce bitirip yemeğe yetiştirmeye hazırlanıyorlardı– Sylvie, onu akşam güneşinin vurduğu camlı bölmenin üzerine yatırıp resmini çizdi. Hava kararmaya başlayınca, hayvan aşçılara teslim edildi ve iş buraya gelince, Piers yemeğin gerektiği gibi hazırlanması konusunda olanca Fransızlığını gösterdi. Et, sinir bozacak kadar sert ve kart sığır eti gibi lifliydi; ama en beteri, yağlı, balık kokulu tadı yüzünden ağıza alınamıyordu. Bu yüzden onu yemekten umudu kestik. Oysa o yağ ve balık kokusuna

karşın, mürettebat kuşu keyifle mideye indirdi. İçine kızgın kömür doldurarak balık kokusunu gidermeye çalıştılar, ama gördüğüm kadarıyla, bunu başaramadılar. Yine de, son lokmasına kadar yediler. Piers'in anlattığına göre, Araplar buna Gamal El Bahr –Nehir Devesi– derlermiş; bu belki de devenin su biriktirdiği hörgücü ile pelikanın koca gagası arasındaki bir çağrışımdan kaynaklanıyordu, kimbilir?

Nil'in görkemi ve büyüklüğü günden güne artıyor gibiydi; örneğin bir iç denize ya da deltaya benzeyen, suyun titreşimleriyle kimi batıp kimi çıkan adacıklarla dolu bir yerde günlerce yol aldık. Bu adacıklar, insanın ancak yarı yarıya inanabildiği düşler gibi uçup gidiverecekmiş görünümdeydiler. Dünyanın öteki büyük nehirlerinde, Yangtse'de, Ganj'da ya da koca Amazon'da insanın neler duyabileceğini şimdi anlıyordum. Bir renkler kaleydoskopu içinde, ama her an değişken, her an yenilenen koca bir dünya yanıbaşımızdan geçip gidiyordu. Bu renk şöleni bütün gün sürüyor; gece de gökyüzü, çiçeğe durmuş badem dalları gibi parıltılı yıldızlarla doluyordu. Gece güvertede durup, uzaktan uzağa duyulan sırtlan seslerini dinler ya da bir köyde yanıp sönen ışığı seyrederken, insanın içine uçsuz bucaksız bir huzur ve dinginlik doluyordu; yaşlı nehir teknenin pruvasını yalayarak, kendi halindeki Arapların düşlerinin altından kayarak, cam bir zemin gibi uzanıyordu altımızda.

Derken, nehir kıyısında birkaç tepenin yükseldiği bölgeye geldik. Rüzgâr ve kum, bu tepeleri öylesine aşındırıp oymuştu ki, bu delik deşik tepeler milyonlarca kuşun barınağı durumuna gelmişti. Karabataklar ve siyah Damietta ördekleri, anlatılamayacak kadar çoktu; her sabah tan yeri ağırırken, hızla kanat çırparak çölden nehire doğru sürüler halinde akın ediyorlardı. Yaklaşan bir fırtına gümbürtüsüyle geliyorlar, sonra çıplak tepelerin yamaçlarına kurulup, arada bir balık yakalamak için aşağı iniyorlardı.

Güvercinler, atmacalar ve kırlangıçlar da pek çoktu. Yine burada oldukça aşağıdan uçan kazlarla da karşılaştık. Bunların derileri öylesine kalındı ki, bunları delmek, vurup düşürmek olanaksızdı. Tüylerine çarpan saçmaların trampet çalar gibi takırdadığını duyuyordunuz, ama kazlar uçuş düzenini bile bozmadan yollarına devam ediyorlardı. Mermiyle avlamayı denedim; ama hem mermiler o yüksekliğe ulaşamadığından, hem de ördek çiftem olmadığından başaramadım.

Ve gece, uyuyan kuşlarla meskûn bu alışılmamış yamaçların altında demir atıp, oyukların, mağaraların, uçurumların mürekkep karalığındaki gölgeleriyle beneklenen bu sarp kayalıklara beyaz ayışığının düşmesini izledik. Uykuya dalmış teknedeki ışığımız ne kadar da ölgün, ne kadar da güçsüz kalıyordu.

Gezinin ayrıntılarını anlatmayı Piers'e bırakmalıyım; çünkü tapınakların ve kasabaların, anıtların ve türbelerin uzun uzadıya sıralandığı o günlüğü, kesinlikle eşyalarının arasında bir yerde duruyordur. Bana gelince, geçtiğimiz yerlerin adını ya da tarihçesini sormak için bile zaman yitirmeksizin, her gördüğümü aç kurtlar gibi yutuyordum. Gerekirse, bütün bunların ne olduğunu ilerde açıp öğrenebileceğimizi biliyordum. Gördüklerim, bu ham haliyle bile benim için yeterli bir deneyimdi. Elimde yeterli belge olmadığına sonradan çok pişman oldum kuşkusuz; çünkü belleğim hiç güçlü değildi ve yerleri, tarihleri boyuna karıştırıyordum. Oysa Piers hiç üşenmiyor, her gece Sylvie ayışığı gelmesin diye kolunu yüzüne kapayıp uyurken ve ben silahları temizlemekle ya da bir başka işle oyalanırken, Piers her şeyi defterine işliyordu.

Sonunda dönüş yolculuğuna koyulduğumuzda, arada bir yumuşak esintilerle bölünen, durgun bir havada güzel birkaç gün geçirdik. Bu uygun koşullar sayesinde, tayfalar *Nasr*'ı akıntının gidişine bıraktılar ve gün boyu tütün tüttürüp öyküler anlatarak yan gelip yattılar. İçlerinde en

yaşlı olanı tam bir soytarıydı; salkım saçak püsküllü ve kuyruklu, çakal derisinden külahı bile eksik değildi. Bu adam, ağzına deri gerilmiş bir çömleği tef gibi tutarak çalmaya başladı. Parmaklarını ustalıkla vurarak tekdüze, yinelemelerle dolu ve tuhaf ritmi olan bir şarkıya geçti. Arada bir, tayfalardan bir başkası, nehir kuşları gibi acı ve tiz ses çıkaran, iki uzun kamıştan yapılmış çifte flütüyle ona eşlik ediyordu. Bu çalgıyla, şarkıya uzun bir ara nağmeyle katılırken, dinleyenler de büyük bir keyif içinde el çırparak tempo tutuyorlardı. Bir gece, konaklayacağımız yerin yakınındaki köyden, nehir müziğimizin sesini duyan köylüler geldiler, kadınlar kıyıya gelip oynadılar – ayışığında unutulmaz, büyüleyici bir görüntüydü bu.

Bir zamansızlık boyutunda Eski Mısır'a yaptığımız bu yolculuk sonunda sona erdi; ve bir öğleden sonra havanın dinginliği kadar kayıtsız bir uyuşukluk içinde kendimizi akıntıya bırakıp Bulaq'a vardık ve azametli paşalar gibi cafcaflı üniformalar giyen elçilik kavaslarının bizi beklediklerı iskeleye doğru, öteki teknelerin arasından ilerledik. İyi dost olduğumuz ve birbirimizden kopmak istemediğimiz Arap mürettebatla gözyaşları içinde vedalaştık. Bu arada doldurulup imzalanması gereken belgeler, parafe edilecek bildirimler ve armağan vermek, bahşiş dağıtmak gibi ufak tefek işler vardı. Tekneyi Fransız Büyükelçiliğine geri vermeden önce, bütün bunların tamamlanması gerekiyordu. Tüm formaliteler akşamüstü bitti ve biz üçümüz, suskun ve biraz da hüzün içinde, Piers'in makam arabasına binip, şoföre bizi İskenderiye'ye götürmesini söyledik.

Gece soğuk, yıldızlar parlaktı. Kış geliyordu; benim düşüncelerim de yılın sonuna yöneldi, çünkü uzun bir Noel tatilimiz vardı ve bunu hep birlikte Verfeuille'de geçirmeyi umuyorduk. Denize doğru hızla ilerlerken, çölün yanımızdan kayıp geçişini seyrediyordum; Sylvie koluma yaslanmış uyukluyor, Piers de çarpışmalar arasında biraz

kestiren bir Napoleon edasıyla başı göğsüne düşmüş, önde, şoförün yanında oturuyordu. Farlarımız, yer yer çöl rüzgârının attığı kumlarla kaplı, taş kırıkları ile yol yapılmış üzerinde uzun sarı bir ışık yolu çiziyordu. Nebirdeki o zengin serüvenle dolu doluyduk. Bu gezi, mutlu bir bitkinlik içinde konuşamaz hale getirmişti bizi.

Sonbaharın ilk serinliğiyle birlikte yazlık tenteler ve sokak kahveleri kaldırılmış olduğu halde, şehre girdiğimizde bu yazlık başkentin gece yaşantısı her zamanki canlılığı içindeydi. Piers beni, ufak bir dairemin bulunduğu elçiliğin önünde bıraktı, şoför de eşyalarımı içeri taşıdı. Oldukça geç olmakla beraber, akşam yemeği için onlarla buluşmaya söz verdim. Kafamı Kançılaryanın kapısından uzattım; Londra'ya gidecek bir çuvalı bağlamakta olan posta görevlisi Rycroft'tan başka herkes evine gitmişti. Revirde çocuğu kızamığa yakalanan bir hastamın bıraktığı notu ve sekreterin yazdığı bir akşam yemeği haberini buldum. Büyükelçi, Londra'dan gelen önemli birinin onuruna davet veriyordu ve masanın ayaklarından birini tutmak da benim sosyal görevlerim arasındaydı. Bu tür angaryaların çoğu bekârlara ve üçüncü kâtiplere düşer. Ama, davete daha birkaç gün vardı; kızamığın da o an için acelesi yoktu. Banyo yaptım, giyindim ve kendi arabamı bulmak için asansörle garaja indim. Şehri boydan boya geçerek Piers'in apartmanına gittim – burası sık sık büyük davetler vermek zorunda olan bir diplomata yakışır bir yerdi. Bir sürü hizmetçi olmasına karşın, evin çoğu zaman dağınık olduğunu söylemeye gerek yok; kitaplar, tablolar her yana serilmişti; son zamanlarda Piers'in, sekreterin izniyle Patrikhane Kitaplığından getirdiği eski dua kitaplarıyla Bizans parşömenleri de bunlara eklenmişti. Arkadaşım duş yapıp üstünü değiştirdikten sonra, bu kitaplara dalmıştı. Yemek biraz gecikecekti, o yüzden önce duraksadımsa da sonradan bir kadeh viskiyle, içine iğne deliğinden esrar yerleştirilmiş bir sigara tüttürmeyi kabul ettim. Bu kadarcık esrar,

yorgunluğumu gevşetmekten ve gece yattığımda dingin bir uykuya dalmamı sağlamaktan öte zarar vermezdi.

"Piers, Akkad'ın öğretisinin neresine geldin? Ben öğreneceğim kadarını öğrendim sanıyorum."

Piers alçak sesle, "Çözülmesi zor." dedi. "Ama bu, gnostiklerin dinsel törenlerinde ahlâksızca şeyler yaptığı izlenimini uyandırmaktan çıkar sağlayan Kilise Ulularının kötü propagandaları ve sövgüleri sonucunda, izlerin örtbas edilmesinden gelen bir çözümsüzlük. Oysa bu inanç, Kilisenin bizi uymaya zorladığı o büyük yalandan kaynaklanan aykırılıkları, hamasî yutturmacaları su yüzüne çıkarıyor. Modern Rus deyimiyle, bu itirafnameyi imzalamayı reddedenlere öyle çok yerde rastlarsın ki, sen de şaşarsın – hem de kimi zaman, gnostik inancın merkezi sayılmayan yerlerde bile görürsün. Hiç kuşkusuz, bizim Provence'daki Katharosçular, kendi seçimleriyle kendilerini yetiştirmiş gnostiklerdi. Peki ya Aşk Saraylarına ve onların giderek ortadan kaldırılmasına ne demeli? Trubadurların göklere çıkardığı aşk, Ortodoksluğu kara kara düşündürdü – özellikle de kadınlara yeni bir özgürlük getirdiği, daha kaba olan erkek ruhuna incelik katacak bir Müz rolü yüklediği için. Engizisyonun demir çemberi içinde kendilerini daha mutlu hissedenler, elbet buna alkış tutmayacaklardı... Gözlerimin nasıl açıldığını ve Akkad'a nasıl şükran beslediğimi anlatamam sana. Bu sistem, ayağımı yere bastırdı ve bunun sonuna kadar gideceğimi hissediyorum."

Sylvie onu susturup, kendisine sıkıcı ve ürkütücü gelen bu konuyu değiştirmek için "Yarın tütsü pazarına gideceğim." dedi. Kardeşinin her türlü aşırılığa kaçabilecek yapıda olduğunu çok iyi biliyordu.

Konu öylece kapandı. Mevsim ilerliyor, bizlerde hoş beklentiler uyandıran kış ve oradan ayrılma zamanı yakla-

şıyordu. Balolar ve yemekli toplantılarla dolu diplomatik kış mevsimi, yakında bütün bunlardan birkaç haftalığına kurtulacağımızı ve yeniden Fransa'da olacağımızı bildiğimiz için, bayağı hoşumuza gidiyordu. Toby, yeni bir sömestr için *Oxford*'a dönmüş, Sabine ise, her zamanki gibi ortadan kayboluvermişti. O sırada Piers, gnostik deneyimimizle ilgili beklenmedik bir darbe yedi. Olay şöyle oldu. Haftada iki kez, kentin Yunan mahallesine, Akkad'ın berberinin görkemli dükkânına –burada hem kadınların, hem erkeklerin saç bakımı yapılır, herkese kokular sürülürdü– giderdik. Bizi özenle ağırlarlar, kahveler, çubuklar ikram ederler, deniz yoluyla Avrupa'dan gelen gazeteleri verirlerdi. Bir yandan tıraş olurken, bir yandan da afiyetle pastanızı yiyebilirdiniz. Piers oraya sık sık giderdi. Bir gün dükkândaki eski dergilerden birini aldı ve tıraş olurken dergiyi karıştırmaya başladı. Mısır'daki yaygın sahtekârlıklardan, düzenbazlıklardan, hileli oyunlardan söz eden bir yazı ilişti gözüne. *Üç kâğıtçılar*, dolandırıcılar, beyaz esir ticareti yapanlar arasında, saf turistleri yolmak için düzenlenen sözüm ona dinsel törenlerin ayrıntılarıyla anlatılması Piers'i hem şaşırttı, hem kanını dondurdu. Mısır'dayüzlercesine rastlanan (ve gazeteciye göre hepsi düzmece olan) gizli örgütlerden birine katılmakla başlayan bu törenlerin her aşaması uzun uzadıya anlatılıyordu; sonra mezhebe kabul törenine sıra geliyordu: sonunda da... ama Piers yazının gerisini okumadı. Yüreği öylesine çarpıyordu ki, neredeyse soluğu kesilecekti. Afallayan berber, tıraşı yarıda bırakmak zorunda kaldı.

Piers hemen Akkad'ın ofisini aradı, ama Akkad birkaç günlük bir geziye çıkmıştı ve hafta sonundan önce dönmeyecekti. Yazının Piers'in kafasını ne denli karıştırdığını ve umutsuzluğa sürüklediğini anlatamam. Yazılanlar yetmiyormuş gibi, resimlerin arasında Ebu Manouf camisinde düzenlenmiş (bizim katıldığımıza benzer) bir törenin resmi vardı. Törene yüzünden düzenbazlık akan –ama Pi-

ers'e göre yine de vakur– bir anlatımla Akkad başkanlık ediyordu. Piers ne yapacağını, nereye yöneleceğini bilmiyordu. Dünyası altüst olmuştu. Derginin adını, adresini aldı ve dönerken gazete bayine uğrayıp bir tane ısmarladı. Beyni dönüyordu, neredeyse düşüp yığılıverecekti – Akkad'ın anlattıklarına öylesine kendini kaptırmış, söylenilenlere körü körüne inanmıştı. Bütün bunlar düzmece olabilir miydi?

Yemekten sonra eve gittiğimde, Piers'i kollarıyla yüzünü örtmüş, benzi atmış, suskun bir halde kanepeye serilmiş yatar buldum. Ateşli bir hastaya benziyordu, nabzını saymak istediğim zaman sinirlendi. Derinden yaralanmış, şaşkına dönmüştü. Verdiğim viskiyi, elleri titreyerek ve boş boş bakarak içti – aklı fikri, kendisini Akkad'ın davranışlarının dürüstlüğü ve mezhebin içtenliği konusunda kuşkulara sürükleyen ve ona korkunç görünen yazıdaydı. Benim çok telâşlandığımı görünce, sonunda kendini toparlayıp kalktı, yazılanları anlattı ve her şeyi ortaya döken resimleri göstermek için dergiyi uzattı. Acı dolu bir sesle, "Bu dergiden ısmarladım." dedi. "Akkad'ın karşısına o dergiyle çıkacağım. Bunu Fehim'e iade edeceğim."

Piers inleyerek kanepeye çöktü, ellerini çenesine dayadı. Yazıyı kaygıyla okudum. Yazıda, bu tür sahtekârlığın başlangıçta Amerikan turizm endüstrisi düşünülerek kotarıldığı söyleniyor; ama sonra daha da ileri gidilerek, yalnızca Amerikalıların bu tür inançlara saplanmadığı, Mısır dahil bütün Orta Doğudan "mezhebe kabul edilmek" üzere akın akın gelenler olduğu öne sürülüyordu... Bunları okurken duyduğum karmaşık duyguları tanımlamak olanaksız; bir yandan eğleniyor, bir yandan rahat soluk alıyor, bir yandan "ben sana demedim mi" demek için bayağı bir istek duyuyordum. Ama tabii, hiçbir şey söylemedim, törenlerle ilgili bir kuşku belirtmedim. Aslında, o tören beni de başkaları kadar etkilemiş ve sarsmıştı. Oysa şimdi her şey kuşkuluydu... "Ne diyorsun?" diye sorarken,

Piers'in gözleri dolu doluydu. Omuz silkip oturdum. "Kandırıldık, hepsi bu. Hiç değilse, Akkad bunun için bizden para almadı."

Piers öfkeyle dizini yumruklayarak, "Herhalde çok eğlenmiştir," dedi. "Onu düelloya davet etmeye kararlıyım – tanıklarımı gönderip haber vereceğim."

"Tanığın yok, üstelik düellonun modası çoktan geçti. Hem dışişleri ne der buna? Ya bir de onu öldürecek olsan, o zaman ne olur?"

Piers, teatral bir öfke içinde, kafese kapatılmış kaplan gibi odayı arşınlıyordu. Duvardaki tablolarla konuşurcasına, "İnsanın dostları!" dedi. Acı acı, "İnsanın dostları!" diye yineledi. Sesindeki anlatılmaz öfkeyi sezdim. "Piers, otur da düşün. Bu haber, inancımızı ne hale getirdi? Düpedüz torpilledi. Ama ne kadar iyi oldu! Düzmece olan bir şeye inanmayı sürdürmek istemem, sen ister miydin?"

Piers, bir çocuk çaresizliğiyle, "Ama inanmaya öylesine muhtaçtımki." dedi. "Duygularıma, düşüncelerime karşılık bulmuş gibiydim. Hayır, bu yalan olamaz, gerçekten olamaz. Akkad böyle bir şey yapamaz."

Neredeyse ağlayacak gibiydi.

Bir dostun ölümü ya da umut bağladığımız bir projenin başarısızlığı karşısında yaptığımız gibi, bu olaya da onurla katlanmaktan başka yapılacak bir şey yoktu. Öğleden sonra kliniğe giderken Fehim'in dergisini bıraktım. Bu işin zamanla unutulup gitmesini, Piers'in tutkulu inançlarını yönelteceği bir başka inceleme alanı, bir başka felsefe bulacağını umuyordum. Ama bunun olacağına da pek olasılık vermediğimi itiraf etmeliyim. Huzursuzluk içinde Akkad'ın dönüşünü bekliyordum; onca dostluktan sonra aramızın bozulmasını istemiyordum; çünkü bizim gözümüzde, Akkad, tıpkı ülkenin görkemli görüntüleri gibi Mısır'ın ta kendisiydi – bu görüntülerin şiirselliği onun zarif ve şiir dolu düşüncelerinde özümsenmiş gibiydi. Anasının ölümüne yas tutarmış gibi dolanan Piers, yoğun bir

acı içinde iki gün geçirdi; doğru dürüst uyuyamadığı için, uyku ilacı vermek zorunda kaldım. Gazete bayii dergiyi getirince, Piers onu Akkad'ın gelişini beklemek üzere pencerenin içine sakladı. Akkad'ın gelişi beklenmedik bir anda oldu. Her zamanki gibi önceden telefon etmek yerine ve ziyaret için oldukça uygunsuz bir zaman olan öğle yemeğinden önceki bir saatte çıkageldi. Dairenin kapısında, elinde yeşil skoçşapkasıyla, alçakgönüllü ve sevecen tavrıyla durmuş, içeri buyur edilmeyi bekliyordu. Piers yerinden fırladı, sevgiyle karışık bir öfke içinde onun karşısına dikildi.

"Akkad, bize bunu neden yaptın?" diye bağırdı. Akkad gözlerini kırpıştırarak, şaşkınlıkla bize baktı. Piers, "Macabru," diye sözünü sürdürdü. "Her şey düzmeceymiş – neden yaptın bunu?" Yarı saldırgan, yarı yalvaran bir tavırla kollarını açtı. Akkad elini uzatarak, "Nereden biliyorsun? Ne zaman öğrendin?" diye sordu. Piers yanıt olarak, dergiyi neredeyse suratına çarparcasına ona uzattı. "Bu," dedi. "İşte bu yazı Akkad!" Dostumuz şaşkınlığından hâlâ sıyrılamamıştı; onun için ben işe el koyup yazıyı bulmaya çalıştım. Hiç inanır mısınız? Yazı yoktu! Dergiyi sayfa sayfa karıştırdım, ama yazıya rastlayamadım. Piers umutsuzluk içinde durakladı. Akkad da bu arada şöminenin yanına oturdu, bu işin içinde keyifli bir iş varmış gibi sevecen bir neşeyle bizlere bakmaya başladı. Piers'in durumuna canım sıkıldı; çocuksu coşkusu ve öfkesi içinde gülünç düşüyordu. İkide bir, sabırsızlıkla "Buldun mu yazıyı?" diye soruyor, Akkad ise sımsıkı kapalı ağzı ve ciddi suratıyla bizi süzmeye devam ediyordu. Derginin sayfalarını deliler gibi karıştırıyor, ama yazıyı bulamıyordum; sonra büyük bir dikkatle 'içindekiler'bölümüne de baktım. Orada da yoktu. Piers öfkeyle haykırarak dergiyi elimden kaptı, karıştırmaya başladı. Ne yapsa boşunaydı. Yazı sırra kadem basmıştı. Piers suratını asıp oturdu, ellerini çenesine dayayarak, dostumuza kötü kötü baktı. Akkad ise bir tür masum tevekkülle ona bakıyor, ama bu tuhaf olayla ilgili her-

hangi bir açıklama da yapmıyordu. Sonunda Piers boğuk sesle, "Yazı oradaydı ve sen de pekâlâ biliyorsun bunu," dedi. Akkad, ona daha fazla acı çektirmek istemiyormuş gibi bir tavırla başını salladı: "Evet, sevgili Piers. Yazı oradaydı. Orada olduğunu biliyorum. Onu oraya ben koydum, özellikle koydum. Bir süre önce, böyle bir durumda kullanmak üzere Sutcliffe'e yazdırtmıştım onu. Dergiyi de, benden emir alınca müşterilerine gösteren Fehim'e ben verdim. İşte bu kadar! Şimdi rahatladın mı?"

Piers bunları ağzı bir karış açık dinledi. Heyecan ve coşkudan yanakları kızarmıştı. Akkad sözünü bitirince, Piers ayağa fırlayıp sevinçle haykırdı: "Biliyordum. Ta başından beri biliyordum zaten." Piers'in sesinde hiç böylesine inandırıcı bir zafer çınlaması duymamıştım. Tüm inançlarının çöküvermesi, hiç kuşkusuz çok acı vermişti ona. Ama ne çılgınca bir işti bu; arkadaşımın inançlarıyla böyle oynadığı için Akkad'a kızıyordum. "Tanrı aşkına, neden yaptın bunu?" diye sordum. Akkad gülümseyerek bana baktı ve büyük bir keyif içinde yanıt verdi: "Bu ufak numaranın söktüğüne pek sevindim. Bak Piers, bu çok önemliydi, çok önemli bir sınamaydı. Sevgili dostum, gerçek olmadığını *bildiğin* bir şeye inancını sürdürdüğünün farkında mısın? Bu, senin inancını sarsmadı mı?"

Piers, "Hayır," dedi.

"Bu bir inanç sorunu değil, bir kesinlik, bir bakıma bilimsel bir kesinlik. Senin bizlerden biri olduğuna hiç kuşkum yoktu, yine de emin olmak istedim. O yüzden de içine kuşku düşürmek için her fırsattan yararlandım. Şimdi, işi biraz daha ileri götürüp yazının yalan değil, *gerçek* olduğunu söyleseydim..." Piers, bu kez gülmeye başladı ve yalandan küsmüş gibi yaparak arkasını döndü: "Beni aptal yerine koydun, gülünç düşürdün, ama belki de bunu hak ettim." dedi. "Ama bundan sonra bana inanacağını ve bu tür oyunlar oynamayacağım umarım."

Akkad, "Oynamam," dedi. "Ama ancak, olaylara ba-

karken gerçek ile yanılsama arasında çok incecik bir yolda yürüdüğümüzü kabul edeceğine söz verirsen, bir daha böyle yapmam. Bu, yalnızca başka düşünce kalıplarına koşullanmış olanlar için şaşırtıcıdır."

Piers, kendi kendine konuşur gibi, "Hayır, şaşırtıcı değil." dedi. Yanda kalmış bir mektubu masanın üzerinden aldı, lâmbayı yakarak birkaç satır okudu: "Akkad'a göre, insan kapana kısılmış ve iyilik ona hiçbir şey bahşetmiyor. Şu ya da bu biçimde yakınlık duyulacak kimse yok artık. İyi ve kötü, kötümserlik ve iyimserlik – tanrı vergisi değil, yalnızca bir kan grubu sorunu. Bizi koruyan ve yol gösteren, bizim ve dünyanın geleceğini düşünen her kim idiyse, onun yerini, bizlerin maddeye ve kendi doğamızın en aşağılık özelliğine köle oluşumuzdan sevinç duyan bir başkası aldı." Piers okumayı kesti, soran gözlerle Akkad'a baktı. Akkad başını salladı, sarı bir sigara yaktı. Piers, "Devam edeyim mi?" diye sordu ve yanıt beklemeden okumasını sürdürdü: "İnsanlara gelince – sert, pul pul bir kabuk, bir tür perde, gerçek ruhu örten bir örtü, bizleri, kendi doğamızı ve dolayısıyla gerçek dünyayı tam anlamıyla kavramaktan koruyor. Bu kauçuk sertliğinde bir kabuk, delinmesi olanaksız değilse bile çok zor. Bu kabuk, bu ten, bizi gerçeklerden yalıtıyor. Böylece, özel bir çaba göstermediğimiz sürece, gerçeği belirsiz olarak, buğulu cam ardından güneşi gördüğümüz gibi görebiliyoruz."

Bu, Sylvie'ye yazılmış mektuptan bir bölümdü; iki kardeş sık sık böyle mektuplaşırlardı. Piers mektubu zarfa koyup, pencerenin içinde yeşil maroken kaplı bir cildin – kızkardeşinin günlüğünün arasına yerleştirdi. "Bu kadarı yeter Akkad." dedi.

Akkad mutluydu, neşe saçıyordu. "Bu her zaman rastlanacak bir söz, her zaman rastlanacak bir tanımlama değil. Bu öylesine duyarlı bir konu ki, kolayına yakalanamaz; o yüzden bunu saptama adına yapılan her girişimin bize yararı var. Dünyanın bizi kabullenmeye zorladığı ve

karşı koymamız gereken kabalaşmış değerlerden kaçınabilmek için, saf, kaçıksız tanımlamalara muhtacız. Bence, sen konuyu çoğu kişiden daha iyi kavramışsın – belki de Fransız eğitiminin yararı olmuştur? Gnostik yaklaşımda, evrenin temelinin elle tutulabilir olmadığını, konunun modellere ya da kalıplara uymasının sanıldığı gibi nedenselliğe değil, rastlantıya bağlı olduğunu anlıyorsun. İşte bir kez bunu kavrayınca, o zaman ölüm kavramı ortaya çıkıyor ve öylesine güçlenmeye başlıyor ki, önceden tasarlanmış bir plana veya kalıba göre yaşanmıyor, yaşamı o anda *kurgulayıveriyorsun*. Bu, farklı bir yaşama biçimi, hem rastlantısal, hem baş döndürücü, hem çekimser – ama hiçbir zaman aklından geçiremeyeceğin ölçüde de doğru ve gerçek..." Piers ve Akkad, aynı düşünceleri, aynı görüşleri paylaşmanın coşkusuyla kendilerinden geçerek birbirlerine sarıldılar. Piers'in neşesi yerine gelmişti ve bunda, içinin rahatlamasının payı olduğunu da gözlemeye çalışmıyordu. Kendine içki koyup, bize de almamız için işaret ederken, "Nasıl rahatladım," diye yineledi. "Peki ama Akkad, ya gerçeği, yani yazının yalan olduğunu öğrenme fırsatını bulamasaydım..." Akkad bakışlarından mutluluk akarak yanıt verdi: "Aslında öyle yapmalıydım, ama sana acıdım. Bunun ideali, seni sorunla baş başa bırakmak, içindeki kuşkuyu büyütmek ve inancını zehirlemekti. Ama ben yufka yürekli biriyim, dostlarımın acı çekmesine dayanamam, o yüzden sana işin gerçeğini anlatmaya karar verdim. Ama istersen, işi biraz daha ileri götürüp, yazının doğru olan bazı noktalarından söz edebilirim. Yani, grubumuzla ilgili bir sürü şey sorabilirsin ve bunlara doyurucu yanıtlar veremeyiz. Örneğin bazıları, mumya ile – hemen söyleyeyim ki, mumya gerçekti – yaptığımız o folklorik gösteriyi sorguladılar. Bu neye yarıyor? Bu tören, öyle eskilerden geliyor ki, nedenini hiçbirimiz açıklayamayız – körü körüne yerine getiririz. Kökenine gelince, Milattan çok öncesine uzanıyor olmalı. Ve bizler bu töreni, Yukarı

Mısır'daki mumyacılara öğretilmiş çok önceki yıllara özgü biçimine tamamıyla bağlı kalarak yerine getiririz. İşin tuhafı, Shakespeare Otbello'da 'bakirelerin yüreklerinden yapılmış mumya'dan söz ederken, hemen hemen gerçeği söylemiştir. Ama sen bunu zararsız bir folklorik öge ya da hoş bir sihirbazlık gibi görecek olursan, sana karşı koyacak söz bulamam."

Akkad yeniden oturdu, hem de bu kez yerini sağlama almaya niyetli görünüyordu; gerçekten de öyle oldu ve öğlenden gecenin onuna kadar süren bir tür entelektüel işret maratonu başladı. Sanki iki dost, yüzyıllık bir ayrılıktan sonra ilk kez karşılaşmış gibiydiler. Uşaklar öğle yemeğinin hazır olduğunu ikide bir anımsatıyor, sonra sitemli bakışlarla odadan çıkıyorlardı. Zavallı Ahmet'in suflesi iyice sönünceye kadar yemek kimsenin aklına gelmedi. Sonunda, tartışmalar, anlaşmazlıklar, anlaşmalar ve çılgın kahkahalar arasında yemek yenildi. Sylvie öğleden sonra at binmeye gittiği için, üçümüz yalnızdık. Bu kez Akkad'ın anlattıklarını daha kolay anlayabildiğimi; mezhep ve inançlarıyla ilgili sözleri oldukça tekdüze olmasına karşın onun arkadaşlığını hoş ve çekici bulduğumu da söylemem gerek. Konuştuklarımızın belirli bir bölümünden –benim en çok ilgimi çeken bölümünden– ötesini anımsamak olanaksız. Akkad, "Piers, toplumdan söz edersin," dedi, "ama toplumla ilgili görüşün temelde, o toplumu oluşturan ve topluma yansıyan insanın ruhuyla, aklıyla ilgili görüşlerine dayanır. Bize göre, madde-yozlaşma-talan-sermaye değeri-sömürü-yabancılaşma denklemi, bugünkü durumu özetliyor. Bu, doğaya, yönünün Sinek denilen aşağılık bir iblis tarafından saptırıldığına inandığımız ideal doğaya aykırı. Tabii, eğer Marksist isen, konuyu ekonomik değerler, emek maliyeti gibi şeyler çerçevesinde göreceksin. Bir Freudian isen, o zaman da, dışkı-yönlenmeli, çoğunlukla anal evreyi aşamamış bir dürtü-baskı mekanizması çerçevesinden bakacaksın."

Piers, "Ya biz?" diye sordu. "Biz nasıl görüyoruz. Gruptan söz ediyorum."

"Arthur'un, Yuvarlak Masa Şövalyelerinin düşündüğü gibi bir toplum düşünüyoruz, bir Loncalar toplumu. Sanırım sen bunun kokusunu alıyorsun ve seni bu çekiyor bizim yanımıza. Çünkü, senin Arthur soyundan olduğun kesin, doğuştan öylesin."

Piers kahkahalarla gülmeye başladı ve "Vah!" dedi. Başını sallayarak bize bakıyordu. "Eyvah!"

Akkad, "Neden?" diyesordu.

"Çünkü, atalarımdan olan o ilk ve ünlü de Nogaret, bir haindi. Kudüs Şövalyelerinin yanına muhbirlik yapmak üzere gönderilmişti. Kralın gizli ajanıydı. Kendini başka türlü göstererek Şövalyelerle yakınlık kurdu, onlara ihanet edecekti, nitekim etti de. O olayda Yahuda rolünü oynadı. Derler ki, onun ataları (Katharosçuymuş) ve yargılanıp kazığa bağlanarak yakılmışlar, o da bu şekilde onların intikamını almış. Keşke, sığınabileceğim böyle bir gerekçe olsaydı. Oysa aslında Güzel Philip onu armağanlara boğmuş, araziler, malikâneler, nehirler bağışlamış. Onun için, işin intikam yüzünden değil, üç kuruşa tamah yüzünden olduğunu sanıyorum. O da böyle düşünüp kurmuş olmalı ki, sonunda çıldırmış. Sonra benim ailem, yani onun soyundan gelenler şiirsel bir adaletle, onun ihanet sonucunda kazandıklarının tümünü yitirmişler, kala kala giderek ekonomik bir yük haline gelen eski Verfeuille şatosu kaldı." Piers sustu, ailesinin geçmişindeki bu olaylar kafasının içinde yeniden canlanıyormuş gibi, gözleri sofra örtüsüne takılı, öylece daldı. Bu olayların onu derinden yaraladığını biliyordum, ne zaman bu konu açılacak olsa altüst olurdu. Toby'nin Kudüs Şövalyeleriyle ilgili araştırmalarına yardım ederken de, bu gerçekleri açıklamak ona çok ağır gelmişti. Ama yüreklilik göstermişti; çünkü istese Verfeuille kitaplığındaki bütün belgeleri yok edebilir ve gerçekler, o zamana kadar olduğu gibi gizli ka-

lırdı. Piers Akkad'a dönerek "Ben Yahuda'nın soyundanım," diye mırıldandı. "Ve bunun bu gruba nasıl uyabileceğini kestiremiyorum..."

Akkad, Piers'in üzüntüsünü gülümseyerek karşıladı. "Yuvarlak Masanın da Yahudaları vardı," dedi. "Hadi, topar'lan. Arthur'un oğlu ve varisi olsaydın, işin daha zordu. Biz deriz ki, ilahlar adlarının harflerini karıştırmış birer haildir aslında."

Sylvie, elinde paketlerle ve gizleyemediği bir huzursuzluk içinde eve döndüğünde hava kararmak üzereydi. Onun bu hali Piers'in hemen dikkatini çekti, kardeşinin elinden paketleri aldı. Sylvie, Akkad'a dönerek "Gazeteyi gördün mü?" diye sordu. "Bir tane aldım, birinci sayfaya bak."

Aktör Casimir Ava'nın yüzü yanılgıya yer bırakmayacak kadar açık seçikti bir oyunda çekilmiş resmi onu elinde kamasıyla, Hamlet kılığında gösteriyordu. Ama başlıkta, Kahire yolundaki bir araba kazasında öldüğü yazılıydı. Pek duyulmadık bir biçimde, otomobilin benzin deposu sıcaktan patlamış ve Casimir bir anda arabayı saran alevlerden kaçıp kurtulamamıştı. Piers haberi yüksek sesle okudu. Alnı acıyla kırışmıştı, çünkü kızkardeşinin Ava'yı görmeye dayanamamasına karşın Piers adamı severdi. Akkad'ın düşüncelerini belli etmeyen yüzüne baktım ve ya olacakları önceden bilmekten ya da haberi daha önce öğrenmiş olmaktan kaynaklanabilecek bir tevekkül sezdim. Biliyor muydu acaba? Hiç kuşkusuz, böyle bir haber kenti ayağa kaldırırdı ve telefonla her yere ulaştırılabilirdi; evet, Akkad haberi almış olabilirdi. Ama yine de...

Kazanın bir tanığı vardı, hem de kentin polis müdürü Jean Makaro. Makaro, Ava'nın yeşil Lagonda'nın peşindengidiyordu ve her şeyi görmüştü. İkisinin de Ebu Menouf grubundan olması bana biraz tuhaf geldi, tam bundan söz edeceğim sırada Akkad, içtenlikli ve dingin bakışlarını Piers'e dikerek tuhaf bir şey söyledi: "Şaka etmediğimizi

şimdi anlıyor musun?" Ve kalktı, sigarasını söndürdü, şapkasını aldı.

Bunların üstünden ne kadar uzun zaman geçti – yine de her şey kafamda ne kadar canlı, tıpkı Mısır'la ilgili her şeyi seraplarıyla birlikte yıllardır belleklerimizde her yere taşıdığımız gibi.

Bu gizlenmiş dürtüler labirentinde insana yol göstermek, gerçekten iyilik olurdu ve hiç kuşkusuz, Sutcliffe'in bitirilmemiş kitabı bu niyetle başlamıştı; ama ya konu ona çok yorucu ve aykırı geldiğinden ya da Pia'nın bırakıp gidişi yaratıcı gücünü tükettiğinden, Sutcliffe kitabı bir türlü bitirememişti. Sanatçının, duygusal güçsüzlüğü, sevgiye çocuk gibi bağımlılığı, sanatının büyüklüğü oranında artar. Tabii ben şimdi, Sutcliffe'in defalarca yazdığı şeyi kendi sözcüklerimle aktarıyorum. Ve artık Sutcliffe yok, geride Venedik defterlerini ve koca bir çamaşır sepeti dolusu mektup bırakarak gitti. Bunlar, yazdığı ve aldığı mektuplardı; hep el yazısıyla yazdığı için, kendi mektuplarının kopyasını çıkarırdı. Pia ile ilişkileri konusunda bildiğim bunca şeyi, o mektuplardan öğrendim. Sutcliffe, Pia'nın utangaç, çekimser ve arada bir kaba mektuplarını, parlak yeşil kadife kaplı bir dosyada saklamıştı.

"Bizim çağımızda, en iyisi belgelerle çalışmaktır." derdi hep.

Birçok şeyi yazıya dökmek bana iyi geldi; ama bakıyorum da, olayları yazarken, insan yanlış olabilecek bir düzenleme yapıyor, sanki gerçek suçlu olayların nedeniymiş gibi bir tutuma giriyor. Oysa, başımıza gelenlerde rastlantılar öyle büyük rol oynadı k , ilk nedenleri araştırmak

olanaksızlaştı – belki Rob'un da son kitabıyla baş edememesi bu yüzdendir. Rob, rastlantıların yaşamını ve davranışlarını ne ölçüde etkilediğini fark edince yıkıldığını söylüyor. Eğer Toby'yi hiç tanımamış olsaydı, hiçbirimizi tanımayacaktı. Venedik'te Akkad'la tanışmasına yol açan rastlantı ise daha da tuhaf.

Bu arada Sutcliffe, (onun sözlerini aktarıyorum) bir sopranonun yüksek tonlara yükselme yetisini bir anda yitirivermesi gibi, yazıdaki 'ses tonunu' yitirmişti. Sesi gitmişti. Bu, Pia'nın psikanalizinin başarısızlıkla sonuçlanmasından ve Pia'nın zenci kızla kaçmasından sonra olmuş olmalıydı. Sonunda büyük Sutcliffe, kendini Lombard Ovasında, Venedik treninde buldu, sanatından başka yoldaşı yoktu – o günden güne çürüyen mor kentin gergin hüznü olanca ağırlığıyla üstüne çökmüştü. Hiçbir şeyin tadı tuzu kalmamıştı; ama yüreğinde Roma'nın tüm çeşmeleri gibi fışkıran gözyaşı çeşmesini durdurabilmek için, çarpıcı bir küstahlığa, tepeden bakan bir kayıtsızlığa büründü. Bu, edebiyata, seçkin çevrelerde hâlâ bir tuhaf karşılanan bir roman kazandırdı; kendine kıyan korkunç bir kahkahaydı bu kitap. Sutcliffe, paradoksal bir yaklaşımla, Pia *ölmüş* olaydı her şeyin daha iyi olacağını düşünüyordu, çünkü o zaman her şey açık seçik olacaktı. Ama sevgili Trash için, o zenci kız için onu terk etmiş olması yok mu... İhanete uğramak gülünç düşürülmektir, hele insan kendini ünlü ve üstün görüyorsa, öfkeden başka bir şey duyamaz. Kuşkusuz, bunlar erkekten çok, kadına yaraşan duygular ve insan biraz irdeleyecek olsa, bu duyguların merkezindeki ilk birikimlere, ilk komplekslere ulaşabilir. Ve Trash, o boğuk, çam sakızı tınılı sesiyle, misk kavunu kokan teniyle, ta güneyin derinliklerinden gelen şivesiyle ne tatlıydı; bir heceyi aşan sözcük duyduğunda hemen uyuyuverdiği için psikanaliz ya da Romantik Aşk gibi görüşlere karşı iyice zırhlanmış, sevişme eyleminin tembel ve şehvetli bir toreadoruydu o. Bir yanına dönüp derin uykuya dalarken,

"Aman, beni öldürdün tatlım" diye mırıldanırdı. Sutcliffe, nasıl olmuştu da, bu ilişkinin öteden beri, daha kendisi Pia'yı tanımadığı dönemlerde var olduğunu kestirememişti. İşte bu insanı öfkeden çıldırtıyordu. "Galiba Robin ölesiye üzgün tatlım."

Evet, Robin ölesiye üzgündü, birinci sınıf kompartımanda dimdik oturmuş, beyaz tenli kıza ağlamaklı, uzun bir mektup daha yazıyordu – kızın da hakkını yemeyelim, o da Sutcliffe kadar acı çekiyordu. Şımarttığı Rus kanı kurt köpeğini tasmasından tutmuş işetirken, Colombe Sokağındaki umumi tuvaletin duvarlarına rujuyla *Pia Rob'u seviyor* diye yazmıştı. Trash, Hıristiyan âleminin en uzun dilli Fransız orospusundan İngilizce dersi alıyordu. Sutcliffe olanca saflığıyla, küçük ağızlı, incecik gövdeli bu kızı ne çok sevmiş, onunla nasıl gururlanmıştı. Trash, adını anımsayamadığım bir üniversiteden gelen, Amerikalı bir arkadaştı. Romatizma ağrılarına, boyun tutulmasına birebir gelen *masaj ustasıydı. Olanları öğrendikten sonra,* Sutcliffe'in belkemiğine bir ağrı yerleşti, ama gece geç vakit piyano çalan o uzun, kahverengi parmaklarıyla imdadına koşacak bir Trash yoktu artık.

Sutcliffe kendisi hakkında böyle yazmıştı; Venedik defterlerinin bir türlü açıklığa kavuşturulamayan karmaşası içinde bir tür otoportre belirmiyor değildi, ama Sutcliffe değişik ses tonları denemiş, kendi havasına ve temasına uygun olanını bir türlü bulamamıştı. Kendisini yazmak, *kitabın baş kişisi* kendisi olmak istiyordu; ancak, kendi yarattığı Sutcliffe, kendisini yaratanın dünyasında oturtacak bir yer bulamıyordu. Sonuçta ortaya çıkan taslak tam bir bulmacaydı; çünkü o daha kitabın başlangıcını tamamlamadan, 'karakterler', yani Piers, Toby, Sylvie ve ben, bir anda omuz başında *bitiveriyor* ve kendi adımıza konuş-

ınaya başlıyorduk. Sutcliffe, bir yandan empresyonist bir biçem bulduğuna seviniyor, öte yandan ise karakterlerinin içinde bulunduğu tutarsız konumdan umutsuzluğa düşüyordu. Hiçbir konuda açık seçik konuşmuyorlar – hele Sutcliffe'in aklını en çok kurcalayan aşk konusunda tek söz etmiyorlardı. Üçlü beraberliğimizi, biraz öngörüşlü olsak kolayca sıyrılabileceğimiz bir kaza olarak yorumluyordu. Ama bunu düşünürken, yıllardır kendisinin de (farkında olmadan) aynı bahtsızlıkta bir başka sacayağının parçası olduğunu, Pia ve Trash ile birlikte bir başka üçlü oluşturduklarını anımsıyordu. Bu durumda, kitabı nasıl yazabilirdi? Gerçekleri ne oranda değiştirebilirdi? Belki de şöyle?.. Uzun uzun düşünüp duraksadıktan, kararsız kaldıktan sonra...

"Sutcliffe –yüceliğinin sınırı olmayan Sutcliffe– karısının öldüğü yılda büyük ün kazandı ve peş peşe yapıtlar üretmeye başladı; ardından, hastalıklar ve üzüntülerle kararmış yaşamına yeniden çekidüzen vermeye girişti. Bundan sonra her bahar bir Venedik gezisi yapacağım, diye düşünüyordu. En iyi arkadaşı, Oxford'da hocalık yapan, serazad Toby Goddard, Avignon yakınlarındaki bir şatoda Haçlılar konusundaki incelemesini sürdürüyordu. Sutcliffe de, Venedik dönüşü, orada arkadaşıyla buluşup yazı geçirecekti. Planı buydu. Üstelik yalnızca bu yıl için değil, ömrünün geri kalan tüm bölümünün temel planıydı bu. Neden Venedik? Pek tatsız bir seçimdi – çamurun keskin kokusu insanın burnunu düşürüyor, suda fareler cirit atıyordu. Sutcliffe'in, âdiliklerden hoşlanan bir romantik olduğu sanılabilirdi. Oysa kitapları, onun büyüklüğüne kuşku düşürmeyecek bir kanıt olarak ortadaydı. Yaşasın! Robin ve Toby, arkadaşlarının Yecüc ile Mecüc adını taktıkları iriyarı, hantal, şekilsiz iki arkadaştılar. (Sutcliffe bir dâhi olabilirdi, ama yakışıklı olmadığı kesindi.) İkisi de benzer bir tarz içinde özensiz tvit takımlar giyerlerdi; ikisinin de saçları kıtık gibi, kirpikleri sarıydı. İkisi de aşırı miyoptu,

cansız nesnelere çarparlar, görünmez iskemlelere otururlar, el kol hareketleriyle konuşurken birbirlerine çarparlardı. İkisi de ellerinin üzerinde yürüyebilirdi ve bir seferinde St. Peter alanının çevresinde böyle yarışmışlar, az farkla Toby kazanmıştı. Venedik ve deha... insan daha başka ne isteyebilirdi? Sutcliffe, bir yazarın çalışması için duvarları mantar kaplı bir odadan daha fazlasına gereksinim duyduğunu söyleyerek, bu pahalı gezilerine haklı gerekçe arıyordu. Ferahlığa, zarifliğe ve ideal bir geçmişin taş ve metalde somutlaşmış nostaljisini yaşamaya gereksiniyordu. Ruskin'in canı cehennemeydi. Böylece, o ihtiyarı adam, ıslak bir hayvan gibi kokan tvit paltosunu sırtına geçirip o efsanevi kanallarda gecikmiş bir baharı karşılamak üzere 19- yılında yollara düştü. Yecüc ile Mecüc, karşılıklı sevgi ve saygılarını, birlikte olamayacakları için duydukları üzüntüyü dile getirip Paris'te vedalaştılar; ama bu benzersiz çift yakında güneyde buluşacaklardı. Avignon'da.

"Suluboyalar, kalemler, çini mürekkebi şişeleri, Japon sepyalarıyla dolu siyah deri çantasını yanından eksik etmezdi. Böylelikle, yalnızlık yüklü mektuplarının sayfaları mor, kırmızı, yeşil, sarı resimlerle süslenirdi... Kanala bakan bir balkonda oturup, sonradan kreyon veya guvaşla resimlenen bu mektupları yazmak, onun mesleki nevrastenisini yatıştırma yöntemiydi.

"Mektuplar kime yazılırdı diye sorabiliriz. Kime olacak, şu dünya yüzündeki birkaç dostuna; örneğin karısının, *kendi* halinde bir *doktor ve sinir bozacak ölçüde dü*rüst olan erkek kardeşine. Doktor, ince ve zarif elleri dışında kızkardeşine hiç benzemezdi – zaten bu Sutcliffe'i ne diye ilgilendirecekti? Karısına da hâlâ yazıyordu – neler duyduğunu, neler yaptığını hiç kaçırmasın diye yazılmış, sohbet havasında, uzun mektuplar. Bunlar, ya tuvaletin deliğinden aşağı postalanarak yok oluyor – ya da çok güzel yazı örnekleriyse veya acı ve pişmanlık veren olaylarla ilgiliyse, sıkı sıkıya saklanmak üzere Toby'ye veya Pia'nın er-

kek kardeşine gönderiliyordu. Sutcliffe, günün birinde bütün bu malzemeyi toplayıp zeytin ağaçlarının arasında bir ateş yakmayı, umutları zengin, düş kırıklıkları bereketli yazın yaşamına böylece bir son *Ave*[1] okumayı tasarlıyordu. Evet, günün birinde moruklaşacak, dişleri dökülmüş, sinirleri tükenmiş, yeteneksiz bir ihtiyar olup çıkacaktı – bir nehir yatağı gibi kuruyacaktı. Peki, ya sonra? Sonra, belki de Uzak Doğuya, Thai dağlarında, dazlak kubbeli, sessiz bir manastıra çekilirdi. Ya da Marsilya'ya gider, gün boyu huysuz bir ahir zaman Huymans'ı edasıyla Trappe'de otururdu. Sutcliffe, geleceğinin bu bölümünü henüz açık seçik göremiyordu; genellikle öyle olur zaten. Bütün narsistler gibi, o da ihtiyarlığın ve ölümün, yalnızca başkalarının başına gelen şeyler olduğuna inanır ve aynalar ona sürekli uyarıda bulundukları halde, bu konularda yeterli önlem almazdı. Dişleri giderek azalıyordu ve eğer tıka basa yemeye devam edecekse, dökülen dişlere takviye gerekecekti. Cinsel gereksinimleri de eskisinden çok daha güçlü, ama bir o kadar da kısa süreliydi, *O ejaculato!* Genelevlere hiç tahammülü olmadığı için, karşısına pek seyrek çıkan gel geç ilişkilerden medet ummak zorundaydı. Kendisini daha çok bir *accoucheur des dames, accoucher d'âmes*[2] olarak görüyordu. Sutcliffe ideal orospuyu yalnızca düşlüyor, onu Tanrıya karşı görevlerini yerine getiren bir rahibe adayı gibi yorumluyordu ister kadın ister erkek olsun, insan sureti ancak zina yaparak kafayı bulur. Bu cümlenin ne anlama geldiğini sormanın bir yararı yok. Kimi zaman, karısı onun hantal sevecenliği altında ezilir ve kendini bir kura neferi gibi hissederdi. Kadının nasıl öldüğünü merak ediyorsanız, bundan sonrasını okuyun. Yabancı bir ülkede, çelik grisi zeytin ağaçlarının arasında. Hayali karısı daha yeni ölmüş bir yazar için, ölüm bir bakıma bo-

---

1. Meryem Ana duası. (Yayıncı)
2. Kadındoğumcusu (doğum hakimi), ruhdoğumcusu. (Yayıncı)

yanmış bir köpek kadar gerçeklik taşır. Sutcliffe kendi kendine şöyle derdi hep: İnsan dünyaya bir kez gelir oğlum. Ölüm konusunda düşündüklerimizin, yazdıklarımızın tümü uydurmadır. Teoloji, bayat bir dondurma, tatsız tuzsuz bir sosistir. En iyisi *pour L'amour à quatre pattes*[1] – dört ayak üzerinde sevişmekten umudu kesmemektir.

Duyarlılık, kocamış bir köpeğin dişleri gibi körelir. Isırıp kopardığın gerçek parçasını çiğneyemeyip tükürmek zorunda kalırsın. Bu düşünceler Venedik'te, uygarlık fikrine can-ı yürekten inanmış bir yerde düşünülecek şeyler değildi. İnsan istese de istemese de, bu fikri bir kez daha irdelemek zorunda kalıyordu. Sutcliffe bunu çaresiz bir Penelope gibi görmeyi yeğliyordu; hani malûm kişinin dönüşünü sabırla beklerken, tezgâhında dünyadaki ilk çiftin tasvirini dokumaya çalışan Penelope. Oysa bu çağda, kahraman hiçbir zaman gelmez ve onun hiç gelmeyeceğini biliriz. *L'amour vache*[2] ve L'amour artichaut,[3] seviyor, sevmiyor ile yetinmek durumundayız... Tanrının yokluğunda, buna şükretmek gerek. Belki de bütün bunlar hayırlıdır. Bir zamanlar Tanrı varken, çevresine öyle bir ışık saçıyordu ki, eski insanlar gözleri kamaşıp kör olurlar ya da akıllarını kaçırırlar korkusundan ona ancak arkadan bakmaya cesaret edebiliyorlardı. Freud'a göre, bu duygu zamanla sosislerden korkmaya, birinin arkadan gelip ezmesinden ürkmeye ya da babanın tecavüzüne uğramak dehşetine dönüştü. Yazacak başka ne kaldı? Evet, Sutcliffe günün birinde yamyamların arasına düştü ve ustalıkla doğranıp ufaklandı; daha sonraları Athos'da, keşişlerin hücrelerinden rastgele yükselen osuruk seslerinden epey huylandı – bunları yaşlı Bizans'ın aşk çağrıları diye yorumluyordu..."

---

1. Dörtlü aşk için. (Yayıncı)
2. Enfes aşk. (Yayıncı)
3. Uçarı aşk. (Yayıncı)

Ne akıl sır ermez bir iş.
Günün birinde zemberekli bir oyuncak gibi kurulup
Şunca yıldır tıkır tıkır yürüdüğüm
Tozlu yolun üzerine bırakılmışım.
Önüne aynı yem atılmış
Ve tıpkı benim gibi kurulmuş
Başka oyuncaklara rastlarım zaman zaman.
Aynı varoluş düşüncesini paylaşarak
Tik tak diye salâmlaşırız birbirimizle.
Onlar bana benim kadar gerçek görünmezler;
Ve günün birinde yaşamdan uzak, paslı bir kenar köşede
Paslanıp çürüyen bir otomobil yığınının üstünde
Her şeyin biteceğine hiçbirimiz inanmayız.
Yılların açtığı gediklerle tıpkı bir kalbur gibi
Ve yarının demir bitki örtüsünün bir parçası olarak.

ÜÇ

SUTCLIFFE, VENEDİK BELGELERİ

İri kıyım adam otele gelince bavullarını bıraktı, mavi camlı gözlüklerini takıp biraz yürümek ve havayı koklamak için dışarı çıktı. Yürürken bir yandan da çekiniyordu, çünkü bu meşum kentin bir yerlerinde Bloshford, hani kitapları peynir ekmek gibi sattığı, paraya para demediği için nefret ettiği yazar Bloshford oturuyordu. Gerçi Sutcliffe'in iyi romanları da çok satmıştı, ama Bloshford önüne geleni silip süpürmüş, iki Rolss Royce alınıştı. Onun dayılın büyük bölümünü Venedik'te geçiriyor olması çok can sıkıcıydı – iğrenç romanlarının çoğu Venedik'te geçerdi. Sutcliffe'in ne zaman siniri bozuk olsa, aklına ilk gelen Bloshford olur ve sövgüler dilinin ucuna gelirdi. Seni gidi dazlak armudi best-seller düzenbazı, İngiliz sanatının sözde ilahı, canlı çaydanlık külahı! "Hele dur sen Bloshford!" diye yüksek sesle söylenirdi. Göz altlarındaki torbacıkların desteğiyle ayakta duruyormuş gibi görünen bir adam – ne zaman bir banka bildirimi gelse derinden iç geçirir ve o torbacıklar şişerdi. İçmeyen ve düşünemeyen bir adam. Tirbüşonu mantara hiçbir zaman doğru sokamayan adam. İngiliz yazınının koca kılıçlı yazar-ı azamı... Adam, o kırıkçı çıkıkçı sırıtışıyla üzerinize doğru gelirken, sıkı durmanız gerekirdi.

Sutcliffe, hörgüçlü köprülerin ve yuvarlak çizgili heykellerin arasında akşam yürüyüşü yaparken, ıssız suların güzelliğiyle biraz olsun yatıştı. Acaba Bloshford şu anda ne yapıyordu? Belki de bit pazarında, zembereği kurulunca 'Auld LangSyne'i çalan bir oturak alıyordu. Hiç kuşkusuz yeni bir romana başlamış olmalıydı... Valery'nin, bel-

ki de Bloshford'u düşünerek, söylediği gibi... *La merde, la merde tojours recommencée.*[1] Bu kadar yeterdi artık.

Sutcliffe bir sokak satıcısından meyve alıp yiye yiye yoluna devam etti. Aklının öteki yarısı ise Anghor Wat'daydı.

O büyük kış çöküntüsü, karabasanlar, yatıştırıcı ilaçlar. On yıla yakın bir evlilikten sonra, insan birşeylerin tükenmesini, birtakım sigortaların atmasını bekler. Sutcliffe, kendisini Pia'nın incecik yapısı yanında, eski bir gravürdeki – Protestanlığın ateşli hüznünü ve şalgam rejimini soluyan bir Rembrandt tablosundaki biri gibi görüyordu. Pia'nın durumundan ve nasıl birdenbire o duruma geldiğinden başka bir şey düşünemiyordu. Bunun uzun süre bastırılmış, olgunlaşmış, sonra birden patlayıvermiş bir şey olduğunu biliyordu kuşkusuz. Ama neydi? O çağda, nevroloji, kimyası dışında, tamamen ortaçağ düzeyindeydi. Böylece, Viyana'da bir psikiyatri şölenine gönderildik ve sevgili Freud, büyütecini onların yaşamlarına, düşlerine, umutlarımıza tuttu. Bu, koca konumundaki Sutcliffe için çok önemli bir andı, ama yazar Sutcliffe için daha da önemliydi; çünkü şu alçakgönüllü ihtiyar, bir bebek bilim dünyaya getirmişti. Dünyaya onun gözlerinden bakmak, başka hiçbir deneyime benzemezdi. Yazar çok keyifliydi; çünkü yaşlı doktor bütün insan davranışlarını bir hastalık belirtisi olarak görüyordu – bu görüşün ataklığı, Sutcliffe'in tüm yaşamını değiştirdi. Neyse ki Pia'nın intihar girişimi sonuçlanmadı da, cepleri düşlerle dolu bu sevimli Yahudi ihtiyarcığın sayesinde Pia'daki ruhsal yıkıntının gerçek nedeni ortaya çıkarılabildi. Doktor vicdan azabının

1. "Bok, bok, hep yenibaştan." Yazar, Paul Valery'nin ünlü *Deniz Mezarlığı* (Le Cimetière marin) adlı şiirinin dördüncü dizesine ("La mer, la mer, toujours recommencée!" – Deniz, deniz, hep yenibaştan") gönderme yapıyor. (Yayıncı)

rubsal çöküntüye yol açabileceğini hiç aklına getirmemişti. Oysa Pia'nın durumu buydu ve doktor, Trash ile olan ilişkisinin içyüzünü anlatması için dayattı. Bunalım, Trash'in Pia'yı terk edeceğini ve başka bir kızla oturacağını söylemesi üzerine patlak vermişti. Ama hepsi bu kadar da değildi. Pia oteldeki odamızda, sapsarı bir yüzle karşımda dikilip, beyaz ellerini çamaşır sıkar gibi ovuşturarak şöyle dedi: "Bu sapkınlığın gerçek nedenini öğrenmek korkunç bir şey oldu, çünkü buraya seni sevmeye gelmiştim Rob. Bütün yüreğimle ve elimden geldiğince bütün cinselliğimle. Gerçekten sevmek için."

Büyük yazar bu sözleri piposuna doldurup tüttürmek zorundaydı – bu konuda yapılabilecek başka bir şey yoktu.

Kar karanlığındaki sokaklarda yağmur altında yürüyüşlerle, tüylü balı kokan aşırı sıcak otel odalarıyla, tuvalet deliğine, musluğa... Hiçbir sonuç sağlamayan uyuşturuculara kucak kucak akıtılan paralarla dolu bir kış. Bu kez sinirlerinin bozulması, uykularının kaçması sırası Sutcliffe'e gelmişti. Ama üzüntüden eriyeceğine tam tersine kilo aldıkça aldı; çeşit çeşit pastalar sunan Viyana kahvelerinin çekiciliğinden kendini kurtaramıyordu. *Pickwick*'deki şişko oğlanın ağlamaklı haline benzemeye başladı, kendini tutmasa ağlayacaktı. Ama kendine düşen rolü oynamak için bir papaz gibi davranıp, gerçekten bütün yüreğiyle sevdiği tek kadının itiraflarını dinlemek zorundaydı; ve kadının gözyaşları içinde, büyük bir cesaretle yaptığı açıklamalardan, kendisinin de gerçekten sevilmiş olduğunu anladı. Onların arasını bozan, yalnızca bu uğursuz durumdu. "Robin bir kedi yavrusu kadar şefkate muhtaç, tatlım." Evet, Robin bir kedi yavrusu kadar şefkate muhtaçtı!

Ben, Pia hakkında konuşmak için, o aydede kılıklı ihtiyarı birkaç kez gördüm. O kadarı yeterliydi. Belirgin bir Musevi şivesiyle espriler yapan bir adamdı – aşkı 'libidonun bir yatırımı' olarak nitelemek bir Yahudiden başka ki-

min aklına gelirdi ki? Harika bir tanımdı bu. Suda kendini seyreden Narcissus'un kıçına indirilmiş bir tekmeydi âdeta. Yazar Sutcliffe'in de en elektrikli entelektüel deneyimi bu oldu. Bu olağanüstü görüşle ilgili yazıları okudukça, kendisinin Pia'ya neden yatırım yaptığını da anlamaya başladı – bu da bir başka sapkınlığın gölgesiydi. Sutcliffe'in Pia'da hayran olduğu özellik, kadının erkek çocuk görünümünde oluşuydu. Gözüne düşen saçları arkaya atan kısa, kesik hareketleri vardı. Bir çiçek kadar narin olmasına karşın, yine de oğlan çocuğu gibiydi. Sutcliffe, Pia'nın asker kılığına girdiği bir maskeli balo dönüşünde, sırtındaki üniformayı çıkarmadan yatağa geldiğini ve sonucun her zamankinden daha başka, daha doyumlu olduğunu anımsadı. Hiç öylesine heyecan duymamıştı. Ama bu tür bir eğilim, önüne gelen ilk geneleve gidip Baron Corvo'nun bir arkadaşını gönderin yanıma demekle yoluna sokulamazdı. Bu eğilim, yeterince belirginleşmemişti, yeterince güçlü değildi; Pia'ya duyduğu eğilim kadar güçlü değildi. Pia'ya olan büyük bağlılığı ise, olayın gerçeği olarak...- Sutcliffe elini ağzına kapatarak öhö diye öksürdü... Aşk olarak açığa çıkmıştı.

Bu sahneleri kimbilir kaçıncı kez kafasında canlandırmak için, Venedik baharında bol bol zaman vardı. Bilinmeyen bir senfoninin notalarını okuyor gibi dudakları kıpırdıyordu bunları düşünürken ve gerçekten de bilinmeyen bir senfoniydi bu. Ara ara biraz keyiflenmek için ele avuca sığmaz dostu –kazara hoca– Toby'ye bir iki satır yazıyordu. Vapurların pat-patına kulak ver; buğulu üzüm suyu bardağına ya da batan güneşin lagünün ufkundaki ışıklarını yansıtan şekerli Strega kadehine bir dokun. Sutcliffe, kendini topla be adam. Ömrünün bundan sonrasında ne yapacaksın? Kuşkusuz, dünyanın bir yerlerinde, vaatlerden ve örümcek ağlarından daha yumuşak bir kız bulunurdu.

Sutcliffe, buz gibi olan ayak parmaklarını, eski moda bağcıklı botlarının içinde kıpırdatırken, yapayalnız olduğu-

nu ve Venedik'e karşı daha ilk geceden bir nefret, bir bıkkınlık duyduğunu kendi kendine itiraf etti. Hemen trene atlayıp, İtalya kadar çarpıcı ve etkileyici olmamakla birlikte yine de Akdeniz'e özgü bir kıvraklığı, bir zarifliği olan ve Toby'nin "biraz Sicilya, biraz Toskanya karışımı" diye tanımladığı Provence'a gitmeyi de düşündü. Ama varlığı ya da eksikliği ile Sutcliffe'i tedirgin eden, çevrenin görünümü değildi. Onun huzurunu kaçıran arkadaştan, sevgiden yoksun kalmaktı. O iriyarı adam, tek başına masaya çökmüş, ağzında sönmüş sigarası, yambaşında kapatılmış kitabıyla suya bakıp duruyordu. Alacakaranlık. Sonra gece.

Ama onun asıl sorunu, unutabilmek. Bunun en iyi yolu da, bir tutkunun bir başka tutkuyu yok etmesini sağlamak. Buradan da Sutcliffe'nin pek içten olmadığını, oldukça ikiyüzlü sayılabileceğini görüyoruz. Sutcliffe, Venedik'e yalnızca yazılarını *kuvarset* ve *ametistin* gibi ağdalı sözcüklerden kurtarmaya değil, aynı zamanda ruhunu da kişisel dertlerden kurtarmaya gelmişti. Son çözümlemede, buraya huzur bulmak için gelmişti. Hâlâ uykusunda inlemesine neden olan ya da uyanıkken elindeki çatalı bıçağı bırakıp, gırtlağına paçavra tıkılmış gibi soluğunu kesen anılar sürüyordu. Bu zorlu düşünceler, tüvitlere bürünmüş adamı yerinden fırlatıyor, sövgüler mırıldanarak balkonu arşınlamaya başlamasına yol açıyordu.

Daha da kesin konuşacak olursak, Pia, Sutcliffe'e her şeyi anlatmak için Venedik'i seçmişti; kent bu yüzden de özel bir çekicilik taşıyordu. Pia ile yaşadığı sahneler, Sutcliffe'in beynine, kızgın demirle dağlanmışcasına işlemişti. Örneğin, onları kendi çevresine tanıtan yaşlı, Amerikalı düşes. Bu olay yalnızca görüntü olarak bile olağanüstüydü. Via Caravi'deki eve koca koca *sığır sağrıları taşınmıştı*, ortasından ikiye bölünmüş sığırlar. Kan lekeli önlükler

takmış uşaklar çevrelerinde sırıta sırıta dönerken, onlar bu kanlı beşiklere uzanıp sevişiyorlardı. Sutcliffe, ak tenli Pia'yı kıpkırmızı etten bir potanın içinde ve Trash'in kara, parlak gövdesinin altında yatarken, Boticelli'nin çağdaş bir yorumu olan Venüs Anadyomene gibi görüyordu... Bir seferinde, banyonun ıslak taşlarında Pia'nın kanlı ayak izine rastlamıştı, ama o sırada âdet görüyordu ya da öyle demek işine gelmişti.

Bu yüzden, Sutcliffe'i geçmiştekileri biraz olsun unutmak amacıyla bir serüven yaşamayı düşlediği için, salt klinik bir olay olarak görüp suçlamamamak gerekir. Kafasında kurduğu tip, etine dolgunluk açısından Raphael'in çizgilerini taşıyan ve bir saçakbuluttan daha yumuşak olan biriydi. Sutcliffe, bulut gibi birini düşlüyor, ama iş renge gelince, daha yerel, daha Venedikli görünümünde olsun istiyordu. Fırçaya direnen, biraz dağınık, insanda okşama dürtüsü uyandıracak bir sincap kuyruğu gibi ensede toplanmış parlak, gür, kızıl saçlar düşlüyordu. Sonra insanın ağzını sulandıracak nitelikte, eski bir ustanın elinden çıkmış saf, entelektüel bir güzellik arıyordu. O Venedik ilkbaharında, Sutcliffe'in yaşamdan bekledikleri, işte bunlardı – ne var ki, hepsi de geçici ve hiç gerçekleşmeyen isteklerdi. Sonunda insan ya bulduğuna razı oluyordu ya da elleri boş kalıyordu. Sutcliffe öyle kolayına pes etmiyordu; ama yine de gerçeği kabullenmeye, sürprizleri görünürdeki değerleriyle benimsemeye hazırdı. Yalnızca düşüncelerinin zehirinden kurtulmak için bile olsa, buna hazırdı. Bir yıl, Stresa'da, içindeki hınzırlığı kedi-gözlerinde yansıyan Périgordlu sarışın bir kızla yaşadığı tuhaf serüven sık sık aklına düşüyordu. Vay! Vega, hazırlıksız yüreğin mavi yıldızı, bir yaz boyunca parıldayıp durmuştu. Sutcliffe, Venedik'deki o ilk akşamında tıraş aynasında kendisine gülümserken, hiç değilse yedeğinde birkaç karşı-anı vardı. Gülümserken, Pia'nın "Dişlerin çok güzel ve çok zekice gülümsüyorsun," dediğini anımsadı. Hüznünü biraz olsun gideren

bu sözleri haklı çıkarmak için kendi kendine 'zekice' gülümsedi. Kendini doğru dürüst görebilmesi için gözlük takmak zorunda oluşu kötüydü. Ama oldu işte! Mevsimlerden bahardı, yakında havalar ısınacak, tensel istekler uyanacaktı. Ah Pia!

Sonra, umursamaz bir hava içinde Lido'nun üzerindeki çeşmelerin ve mermer aslanların arasında dolaşırken görüyoruz onu. Tamsenin ve nemli Venedik'e ne kadar dayanabileceğini düşünürken, giderek hızlanan adımlarla yanından birkaç kez geçen genç bir kız kimliğinde bahar kimyası imdadına yetişti. Kız, şık, siyah pamuklu kadife takımı, parlak yeşil, ipek bluzu, artı boynuna bağladığı göz alıcı turkuvaz eşarbıyla, yeterince olgun görünüyordu. Güzel olmaktan çok, çekiciydi. İyiden iyiye güneş yanığı yüzünde, gözlerinin limon yeşiline çalması da hiç şaşılası değildi. Boynunu dimdik tutarak taşıdığı çenesi oldukça sivri ve kemikliydi – burnun ve geniş kemerli gözlerin ağır bastığı bir *İnka yüzü*. *Etli budu ve kıvrımları yerindeydi*. İşlenmemiş bir doğa görüntüsü kadar yumuşak ve susuzluktan çatlamış bir dünyaya usul usul yağmur vaat eden bir havadaydı. Unutmayın ki, bütün bu özellikler, elli yaşında yola gelmez bir et yığınına dönüşür; ne var ki kız olsa olsa yarı yaştaydı. Güvenli ve güzel bir yürüyüşü vardı – insan gençken, ne yaptığını bilir ya da bildiğini sanır.

Kızın en umut kırıcı yanı, elinde bir kitap olmasıydı – hayır, Sutcliffe'in kitaplarından biri değildi bu, yine de eğer kızla ilgili bir roman yazacak olursa, koltuğunun altındaki kitabın kendi kitabı olduğunu yazmaya karar verdi. Kız ikinci kez yanından geçerken, Sutcliffe'in kanı bir an donacak gibi oldu, çünkü kapaktaki yazarın adı B ile başlıyordu – yoksa o pespaye Bloshford'u mu okuyordu? Ama neyse... tanrıya şükürler olsun, Bergson'du. Sutcliffe yolun sonuna vardığında, kızı güneşli bir köşedeki mermer bankın üzerine oturmuş, koca Bergson sayfalarının *yan boşluklarına rakam çiziktirirken* buldu. Alışveriş he-

sabı mı yapıyordu acaba? Sutcliffe meraklandı. İlgisiz görünmeye çalışarak döndü, bir kez daha göz attı. Yoksa, evdeki pazarı çarşıya uyduramayışının hesabını yapan bir turist miydi bu kız? Sutcliffe, fazla mütecessis biri değildi. Sonunda avını kollayan bir akbaba (kendini öyle hissediyordu) gibi kızın çevresinde turlayıp yanına oturdu. Kız, sakin, vakur, ciddi bir gülümsemeyle, ona yer açmak için biraz öteye kaydı. Kendine güvenen bir kadın. Sonradan bütün bu matematiğin ışık hızı ve kütle ile, durağanlık ve yapı ile bağlantılı olduğunu ve matematik bilmediği için Bergson'a alabildiğine karşı olan Minkowski'nin bir öğrencisiyle uğraşmak zorunda kalacağını dehşet içinde fark edecekti. O sırada Sutcliffe, Minkowski'nin Einstein'ın öncüsü olduğunu bilmiyordu, ama kızı şaşırtmak ve savunma hattını kırmak için biliyormuş gibi yaptı. Oysa gerçekte, bu kültürel martavallarla uğraşmak istemiyordu, hiç istemiyordu. Öte yandan da okuryazar kadınlardan hoşlanıyordu, öyleyse ne diye yakınacaktı?

Sutcliffe, epey yüksekten atarak, Aristoteles ile söze girdi. Bunun üzerine kız, Bergson konusunda eteğindekileri döktü ve şöyle bir şey söyledi: "Bir şeyi anlayabilmek için, ille de somut örnek olması gerekiyormuş gibi düşünüyor; oysa konu bir cebir denklemi ile pekâlâ açıklanabilir. Bergson, kendisini Aristoteles kadar çağdışı duruma düşüren sözcükler kullanıyor." Sutcliffe'in içinden, dizginlerinden boşanıp kaçan bir atı durdurmak istercesine haykırmak geldi, ama kendini dizginledi. Birinci sınıf laflardı bunlar; kızın yatakta da böyle konuşup konuşmadığını merak etti. Eğer öyleyse, hemen Avignon'a gidecekti. Birden, bunu kıza sormak geldi aklına; kız çekici bir kahkahayla öyle olmadığını söyledi ve "Üstelik, kabahat sende, sen başladın," dedi, "Üstelik, bu konuları konuşabilen birine rastladığım için seviniyorum." Sutcliffe, kıza Venedik'te yalnız olup olmadığını sordu; kız da babasıyla birlikte olduğunu, zira babasının pek mutsuz göründüğünü söyledi; ama

şunu da eklemeyi ihmal etmedi: "Ben tamamen özgür bir kızım."

İş edebiyat paralamaya gelince Sutcliffe'in ağzı iyi laf yapmasına karşılık, matematikten hiç çakmadığı ve matematik konusu açılınca kız pür dikkat kesildiği için, özgürlüğünden söz etmesi bayağı cesaret verici bir durumdu. Aman Sutcliffe, dikkat!

İlkbahar bile bu serüvende bir rolü olsun istedi; son bir akşam patlayışıyla güneş yüzünü gösterdi. Arkamızdaki Floriani bahçesinden uydurma bir caz müziği ve ping pong toplarının tıpırtısı duyuluyordu. Hava melodilerle doluydu. Kız, klasik ölçülerde güzel olmasa da, neşeli, zeki Yahudi yüzü, alaylı gülümseyen ağzı ve öteki özellikleriyle son derece çarpıcıydı. Sutcliffe onu, sarı ışık beneklerinin esmer tenine altın zerreleri gibi düştüğü ışıltılı bir kahveye götürdü – güneş, altın renkli bir perdeden süzülüp onu hedefliyordu. Soluğunda oynaşan zerrecikler güneş ışınları yüklüydü. Kız, tüm entelektüel silahlarını ona doğrulttu ve Sutcliffe kendi kendine şöyle mırıldandı: evet, çok doğru, ne kadar zekice, tamamen doğru – ama hele dur, seni bir yatağa atayım güzelim, sen o zaman görürsün. Kadehin kıyısından göz kırpan dost Cinzano'yu içerken kıza gülümsüyor; bir yandan da büyük bir iyimserlik içinde, bu kızla yatmanın bir elektrik akımıyla, bir ohm ya da bir kilovatla yatmak gibi olacağını düşünüyordu. Alan Teorisinin tümünü kollarına alacak ve onunla birlikte tüm evrenin uykusunu paylaşacaktı. Bergson'un canı cehennemeydi. Sutcliffe bunları düşünürken, o romantik Venedik duygusu yeniden canlandı; bu serüven, kalabalık alanlarda adam sallandırma heyecanının yerini futbola bıraktığı o zavallı, dejenere İngiltere'de olabilecek her şeyden farklı olacaktı.

Kız bir süre adını söylemedi; içkinin ve güneşin başına vurduğunu, bu yüzden de kendini toy ve utangaç hissettiği için adının bilinmesini istemediğini söyledi. Kız tuva-

lete gideceğim diye masadan kalkınca, Sutcliffe'in aklına en kötü olasılık geldi. Hemen köşeyi kıvrıldı ve kızı kahvenin arka kapısından sıvışırken yakaladı. Sutcliffe, sertçe kolundan tutup sarsınca, kız karşı koymadı. Sutcliffe neden kaçtığını sorunca da şöyle yanıtladı: "Çünkü gereğinden fazla konuşuyorum ve kendime kızıyorum." O sırada garson elinde hesap pusulasıyla arkalarından koşup geldi. Sutcliffe de, fazla ısrar etmek zorunda kalmadan, kızı yeniden içkilerinin başına dönmeye razı etti – kızı seyretmeye ve düşünmeye devam edebilmek için, elektromanyetizm ve ışık hızı konusunda anlatılacak her şeyi dinlemeye hazırdı. Bu durum, o malûm Stendhal kristalizasyonuydu; Sutcliffe aşağılık libidosunu araştırmak ve narsizmini irdelemek için Viyana'da öğrendiği ne varsa, hepsini anımsamaya çalışıyordu. Ve o olağandışı dille tanımlanan saçma klinik vakalar – hani 'gece ıslatmaları' türünden laflar. Baskıdan doğal yolla kurtulmak olduğuna göre, neden 'gece bereketi' ya da 'gece rahmeti' olmasın? Kız "Neden sırıtıyorsun?" diye sorunca, Sutcliffe hemen bir başka neden buldu.

Parlak fikirlerden bir çile örerek konuşmayı sürdürdüler; ancak, Sutcliffe kızı fethetmesinin giderek olanaksızlaştığını algılıyordu. Üstelik bu kez tuvalete gitme sırası kendisine gelmişti ve arkasını döner dönmez kızın, adını bile söylemeksizin, sırra kadem basacağını biliyordu. Oysa savaş boyaları içinde ne de güzel görünüyordu. Sutcliffe, bir kahraman gibi, bir filozof gibi davranarak kızı reddetmeye karar verdi. Ayağa kalktı, hesabı öderken gitmesi gerektiğini söyleyerek özür diledi; sonra biraz geri çekildi, bir yandan kızı süzüyor, öte yandan dâhilere yaraşır gizemli bir azamete bürünmeye çalışıyordu. Kız sıcacık, sevecen bir gülümsemeyle ona bakıyordu. Sutcliffe, o esmer eli bir an için avucunda tutarken koca 'Yitik Cennet'i baştan sona okudu içinden. Sonra çekti gitti – tabii kız da.

Sutcliffe sonradan geri geldi, ama boş sandalyeden

öte bir şey bulamadı. Artık kendisi ile o lânet olası romanı arasında hiçbir engel yoktu; çünkü gerçek yaşam ona bir şey sunmadığı zaman, Sutcliffe günün birinde roman yumurtlaması beklenen durağan bir kuluçka dönemine girerdi. Bu yaban, huzur kaçkını kentin akıl çelen özellikleri bir an bayatlamış gibi geldi. Kızın sayısız görüntüleri arasında ışıldayıp eriyen yaşlı Venedik, güneşle bulutun oynaştığı akşam semasına fırlatılmış binlerce tavuskuşu kanadı. Gözü bağlı bir değirmen beygiri gibi kafasının içinde dönen ha dönen lânet roman. Kahramanını adı Oakshot gibi bir şey olacak ve kahramanlıkla uzak yakın ilişkisi olmayacaktı. Pia'nın ölümünü, intiharını, ortadan kayboluşunu ya da her ne idiyse onu haber veren telgraf üzerine, Sutcliffe'i bütün bir gece boyunca hızla güneye ilerleyen Paris-Avignon treninde ayakta dikilirken görüyoruz. Telgraf, konuya ışık tutabilecek özel bilgilere sahip olan ağabeyden gelmişti. Ne tür bilgiler? Neyse, şimdi bunun sırası değil. Onu daha sonra düşünecekti. O güzelim terrakota renkleriyle, abartılı el kol hareketleriyle Trash'in portresi. Sevindiği zaman, kollarını iki yana açıp "Şükürler olsun tanrım!" deyişi. Acaba Pia uyurken, Trash sırtına bir kurşun mu sıkmıştı? Hayır – Nebraska, Horrid Üniversitesi mezunu, İnsan Sıcaklığı üzerine doktora yapmış, el manipülasyonu ve masaj diploması almış Trash, ancak acımasızca alaycı olabilirdi. Lânet olsun her şeye. Işıkları yakılmış trende ayakta dikilip duran adam...

"Paris'ten kalkan güney treni, Sutcliffe'in öteden beri bindiği trendi – alacakaranlık görüntüleri üzerine mavimsi ışıklarını koca bir ateşböceği gibi saçan hep o aynı uzun, ağır katar. Tren Provence'a şafak sökerken ve çoğunlukla da çevreyi kaplan postu gibi çizgilerle aydınlatan ayışığı eşliğinde varırdı."

Bu Oakshot ne tür bir adamdı? Sutcliffe esnedi. Ne diye adını Rodney Persimmon yapıp, homoseksüel bir yayıncı kişiliğine bürümemeli?

Sutcliffe, huzursuzluğunu atmakta ağırdan alıyordu; dürüst olmak gerekirse, çektiği acıdan tat alıyordu. Bir kerhaneye gidip, iki kulağının arkasına kâğıttan iki gelincik takmış, hasır örtüye uzanmış on sekizinde turp gibi bir kız kiralamayı düşündü. Ama yalnızca düşündü; isteği çok sürmedi. Venedik kolundan çekiştirip duruyordu – hafif rüzgârda tezgâhların üzerinde salınan çiçeklerin ateşli gerilimi, güneş ışığının zerrecikleri, bu karlı mimarinin oluşturduğu koca müze, coşkulu bahar, akik rengi kadınlar... Sutcliffe iyileştiğine inandırdı kendini, yüreği tüy gibi hafifti. Akşamı yalnız geçirmeye hazırdı. Yaşasın, evet yapayalnız. Suların ağır ağır aktığı, gondolların tırmaladığı kanallara bakan çizgili bir tentenin altında oyalanıp, uzun bir akşam yemeği yemek. Oakshot ne yemeyi isterdi acaba? Ringa türünden lop etli birşeyler. Her an gözüpek bir oğlan arayan Persimmon'in seçeceği yiyeceklerden değil. Sutcliffe'e sorarsanız, o deniz ürünlerini yeğlerdi. Yemek listesinin arkasına, roman kişileriyle ilgili notlar aldıktan sonra, garsona yemek için nereyi önerdiğini sordu. "Madde bir. Okuru esnetmeyeceksin. Oakshot, Bruce'a benzeyecek olursa sıkıcı olur. O zaman, ciddi bir Toby belki? O da zor lokma." Sutcliffe ağır ağır sigarasını tüttürdü ve genç kızı pisi pisine kaçırdığına karar verdi, evet kaçırmıştı; oysa kızın bilimsel determinizm hakkında ve nedensellik konusunda kendi niyetleriyle taban tabana zıt yeni yaklaşımlar hakkında anlatacağı ne çok şey vardı... Dikkatli ol, bu kavramlar çok ağır, ve bir roman hiçbir zaman ders havasında olmamalı. Ya Oakshot? Siktir et Oakshot'ı. Gözlerini kapayınca, sarsılan bir trende sallanan ve sandviç yiyen, tüvit giysili birini görüyordu. Ne biçim bir adamdı bu? Kız onu içtenlikten uzak bulmuş, düş kırıklığına uğramış olmalıydı. Ama gerçekten içtenlikten uzak olsa, gerçekten numara yapsa, kız onu ömrünün sonuna kadar severdi. Bilimde denge kavramı... Boş ver şimdi. Gözü, eliyle yemek yiyen bir İngiliz kıza takıldı. Kız söyleni-

yordu; "Şu İtalyanlar ne ahlâksız – ne bulaşık adamlar." Vapurda kıçını çimdiklemişlerdi. Güzel. Güzel.

Sutcliffe, bu bayağı konuşmayı bastırmak için, kitabından bir iki bölüm daha tasarlamaya koyuldu. Kitabın adı *Tu Quoque* olacaktı –yayımcının feryatlarını şimdiden duyar gibiydi. Neden şu kitaba 'Tazı Avını Kolluyor' gibilerden aklı başında, ayağı yerde bir ad takmazsın ki? Bloshford olsa *Oakshot Yeniden Yollara Düştü* diye kestirir atardı. Bu yargısında acımasızdı, ama kentin tantanası içinde kendini tüy gibi hafif ve sorumsuz hissediyordu. Son moda düşünceleri katacaktı kitaba ve eğer Persimmon bundan hoşlanmazsa, kitabı ele alıp en uygun yerine sokabilirdi. Luther'in kana bulanmış kazıklarının yanında, *molima excretoria*'nın yanında, dimdik direnecekti Sutcliffe!

Excretoria deyince aklına geldi – beklenmedik kazalara ya da kâğıtsız kahve tuvaletlerine karşı önlem olarak ceplerine tuvalet kâğıdı almayı her zamanki gibi unutmuştu. Aldırma, nasılsa otel uzakta değildi.

Çarpıcı renkte püsküllü başlık giymiş bir maymunun tünediği ve "Solo Per Te"ye tempo tuttuğu bir laterna vardı. Sutcliffe de şarkıyı bir süre nostalji içinde, boğuk sesiyle mırıldandı; bir yandan çatalıyla tempo tutuyor, öte yandan tanınmamış matematikçiyi düşünüyordu. Tezgâhlarda uzayıp giden balıklar kaleidoskopu, çılgın, diri parıltılarla ona göz kırpıyordu: Taraklar, midyeler, istiridyeler, denizsalyangozları, köpekbalığı yavruları – hepsi de kokulu kanalların çamurlu yansımaları arasında biraz daha soluyabilmek için can havliyle çırpınıyorlardı. Tezgâhlardan birine rastgele yaslanmış, bir Michelangelo deseni gibi suçlu görünümlü bir ihtiyar duruyordu az ilerde. Ama gözünüzü kapayacak olursanız, adamı, köle ruhlu bir Japonun elinden çıkma, sarı tenli bir mandarin estampına dönüştürebilirdiniz pekâlâ. Bir tropikal balık sürüsü gibi kızın esmer boynunu saran eski Venedik altınları. Lanet olası,

koz onu neden ekmişti?

Sutcliffe, balıkları atıştırırken bir yandan da söyleniyordu: Şimdi gelelim *Tu Quoque* kitabına ve de Oakshot'a. Dünyayı gezmiş dolaşmış, dünyadan usanmış, koca bir ömrü bir felsefe ve felsefesine uygun bir kadın aramakla heba etmiş birini düşünelim... Hımın. Kadın ölmüştü. Ama Ortadoğuyu karış karış gezmiş olan adam, bir Dürzi aşiretini tanımış olmanın izlerini taşıyordu. Dürziler ona ne olduğunu bilmediği birşeyler yedirmişler ve aşiretin inançlarını aşılamışlardı – bu, aşırı karamsarlıkla yoğurulmuş bir inançtı. Aslında bu sözcük yanlış; çünkü konunun kaynağına ulaştığınızda gerçek karamsar ya da iyimser olamaz. Adam bunları, Paris'te savruk bir Fransızca konuşan ve aşırı gnostik inançları olan İskenderiyeli bir gençle tanıştıktan sonra düşündü. Bu genç, dünyanın en hüzünlü mesleğini yürütüyordu – bir banker ve serüvenci. Tedavi ettirmek için Paris'e geldiği ülser krizleri arasındaki zamanını İskenderiye'de geçiriyordu. Oakshot da oraya davet edilmişti. Adamın adı Akkad'dı. "Ben banker sayılmam – aslında, kozmik kötülükleri inceleyen bir öğrenciyim." diyordu. Yumuşak ceylan bakışlı, iri gözlü, ağır kanlı bu adamın anlattıkları çok çekici gelmişti Oakshot'a. Sutcliffe'e. "Sonra ne oluyor? Bilmiyorum."

Sutcliffe, geceyi hızla yaran trende sandviç yiyen adama takmıştı aklını. İstasyonda karısının kardeşi, doktor, kadının ölümüyle ilgili birtakım özel bilgilerle onu bekliyor olacaktı. Ya da belki spor bir arabada Trash karşılamaya gelirdi. "Robin, tatlım, ona bunu yapmak zorundaydım." Sutcliffe, oldukça tatsız biri olduğu ve gerçekten dramatik bir rol üstlenmeyi beceremeyeceği için Bruce'dan pek haz etmezdi. İyiydi hoştu, ama yavandı. Ama Pia onu severdi ve Pia'nın çiçek tozlarından birazı da ona sıçramıştı, o yüzden Sutcliffe de Bruce'a yakınlık duyardı. Yine de çok sıradan biriydi ve bir roman için esin kaynağı olamazdı hiç.

Akkad, acılarla dolu evreninin kozmik bir hata sonucu olduğunda ısrar ediyordu – çapı ufak, ama etkisi çok büyük bir hata. Bir dil sürçmesi kadar ufacık, ya da –Tanrının– *bir* anlık dikkatsizliği sonucundaki bir yanlış, evrenin örümcek ağını titreşimlere boğmuştu. Belleğin bir anlık boşluğu, anımsamaların bisiklet zincirine benzer mekanizması, bütün dişlileri gerçeğin çarkından koparmış, zaman ve mekân kavramlarını altüst etmişti. Ve artık insanlığın gerçeği, hayaletlerle dolu bir boşluktu; dünyanın dümenine aşağılık iblisler geçmiş, yalanlarla, kötülüklerle kıyamet yoluna sürüklemeye başlamışlardı. Kozmik adalet böyle işler – bir ufak yanlış ve o koskoca kuyu açıverir ağzını. İnsan bir *être-appareil,*[1] bir *être-gnome*[2] oluverir. Bu gerçeği kabullenmeyi de göze alamaz. Oysa gnostikler, bu gerçekle yüz yüze gelirseniz, bir karşı-yaşam sürmeye başlarsınız derler. (Oakshot sıkıntıyla homurdandı ve böyle konuşanlar, ellerinin bilekten kesilmesini hak ederler diye düşündü.) Bir yandan da, Oakshot bu kısa diskurdan çok etkilendi ve kendi yaşamıyla, içinde ölü bir cenin gibi taşıdığı mutsuz evliliğiyle doğrudan bağlantılı birşeyler buldu. Bir başka tür yaşam, onu çağırıyordu; bu inançlar mutluluk vaat etmiyordu, insanı çeken bir sıcaklığı yoktu. Ama gerçeği vaat ediyordu. Oakshot içini çekti ve piposunu yaktı.

Sutcliffe, Oakshot'ı sert tütünüyle baş başa bırakıp, deyim yerindeyse, tekneden indi, yürüyüşe çıktı. Bu fikirler, kafasının içinde, tıpkı teneke kutudaki kurabiyeler gibi oradan oraya yuvarlanıyordu ve Sutcliffe bunları düzene sokmak için hiçbir çaba göstermiyordu. Tam tersine, birkaç gün galerileri gezmeye, aklını renklerle yıkamaya, ruhunu ebemkuşaklarıyla arıtmaya karar verdi. Belleği, onu mimari bir çetrefilliğin transı içinde kanallar boyunca

---

1. Aygıt-varlık. (Yayıncı)
2. Cin-varlık. (Yayıncı)

dolaştırdı ve sonunda o zarif parşömenleri ve marokenleri arasında yaşlı bir güve gibi mekik dokuyan Gabrielli'nin ufak dükkânına getirdi. Gabrielli, yıllardır uğraştığı Tasso'yu tamamlamak üzereydi – bu, Pia'ya evlilik yıldönümü armağanı olarak düşünülmüştü. Gabrielli işi bitirmişti, Sutcliffe'e gönderecekti; Sutcliffe Pia konusunu hiç açmadı, yalnızca bu armağana çok sevineceğini söylemekle yetindi. Birden, bu yaşlı ustanın elini tutup saygıyla öpmek geldi içinden. İhtiyarın çakır gözlerine bakarak, bizler çoktan ölüp gitmiş bir uygarlığın artıklarıyız diye düşündü. O çöl delikanlıları haklıydı – kötülük dümene geçmişti ve hızı da giderek arttırıyordu. Sürüklendiğimiz çağlayanın gümbürtüsü – kıyametin gürültüsü uzaktan uzağa duyulabiliyordu. Öte yanda ise, bir yaprak kadar narin ve gereğinden çok şey görüp geçirecek kadar uzun yaşamış olan şu ufak tefek ihtiyar, hâlâ altın varakların ve boya kutularının arasında sessizce çalışıyordu. Ufak kitap, adamın elinde tutuşmuş bir opal gibi parıldıyordu. Cildin sırtında, Pia'nın adı altın yaldızla yazılmıştı. Gabrielli, yaptığı işin ustası olduğu için dingindi. Mutluluğun anahtarı işte buydu. Sutcliffe, kitap yazma konusunda o dinginliğe neden erişemiyordu bir türlü? Oakshot, her şeyin özenle tanımlandığı ve tüm konuşmaların sözcük sektirmeden aktarıldığı kitaplardan nefret ediyordu. Doğrusu istenirse, Sutcliffe de nefret ediyordu onlardan.

Sutcliffe yeniden kanallara gelince, Tanrının var olup olmadığına artık aldırış etmediğini fark etti – günbatımı öylesine görkemliydi ki, Sutcliffe'in kafasında ne varsa silip süpürmüştü. Böylesine bir görüntüyle insan her şeyi kanıtlayabilirdi – yani Tanrı konusunda. Ne akıl almaz biçimde ve ne müthiş bir özenle oluşturulup gerçekleştiriliyordu bu günbatımı. Bunu, ömür boyu her akşam yaşayan Venediklileri düşünün bir... Gerçekten bu kadarı fazlaydı. Ancak renk körlüğü, onları çıldırmaktan ya da en azından kendilerini kaybetmekten alıkoyabilirdi. Sutclif-

fe, kararmaya başlayan kanallarda suya vururcasına kürek çekerek kendisini oteline götürmekte olan gondolcuya, "Bak!" diye seslendi. "*Che Bello!*" Çılgın bir Ruskin gibi, güneşin batmaya yüz tuttuğu batıyı işaret ediyordu... (buraya ses ve öfke dolu tanımlamalar için on satırlık yer bırakılacak) "*Che Bello,* seni gidi köstebek herif." Adam, Sutcliffe'in bastonuyla çizdiği parabole boş bakışlarla baktı, omuz silkti, homurdandı, sonunda "*E bello signore*" dedi. İriyarı adam, gondolcunun bu ruhsuzluğuna dayanamadı. "Biliyordum zaten," dedi, "Renk körlüğü var sende."

Sutcliffe, dişlerini fırçalamak için Torquato Tasso'daki odasına çıktı. Telif hakları temsilcisinden bir mektup gelmişti. Son kitabım kibirli bir anlatım içinde belli belirsiz yere vuran bir eleştirinin kupürü de mektuba ekliydi. Sutcliffeyeniden banyoya geçti ve göz altlarındaki torbaları kremle bastıra bastıra ovdu. Giderek Bloshford'a benzemekten korkuyordu. Oakshot'ın çelik mavisi gözleri vardı ve çok seyrek göz kırpardı. Bakışları, karşısındakilerde belirsiz bir küçümseme izlenimi uyandırdığı için insanları tedirgin ederdi. Çok sık göz kırpanlar kesinlikle ahmaktır; Oakshot ise hiç de ahmak değildi. Olsa olsa, cinsel deneyim kıtlığından duyguları fazla gelişmemiş sayılabilirdi. Tufton ile birlikte Everest'e tırmandığından bu yana... Geceleri uyku tulumuna sığınır ve hiçbir şey yapamazlardı. Soğuktan çok çekmişlerdi. Oakshot'ın işaret parmağı donmuş, bu yüzden aslan safarilerine veda etmek zorunda kalmıştı. Canı cehenneme.

Hâlâ sürüyordu, gün yani; oda üst katta olduğu için günışığının son serpintileri görülebiliyordu. Sutcliffe pancurları açıp balkona çıktı. Aynı anda da, daracık sokağa açılan tam karşıdaki odanın müşterisi de aynı şeyi yaptı. Yüz yüze, burun buruna geldiler, öylesine yakındılar ki neredeyse uzanıp el sıkışabilirlerdi. Dar sokak, boydan boya sallanan her çeşit ve her renkteki çamaşırlarla cıvıl cıvıldı. Sutcliffe kıza baktı, kız da ona. Güldüler ve çaresizlik için-

de ellerini iki yana açtılar. Sutcliffe'in tavrı, "Elden ne gelir? Kader, ikimizden de güçlü. Seninle buluşmamız, belki de hiç ayrılmamak üzere bir araya gelişimiz alnımıza yazılmış" der gibiydi.

Genç kız, "Öyle görünüyor," dedi. Sutcliffe, kaderin bu umutlu çıkışından yüreklenerek alınmış gibi yaptı ve kendisini neden öylece bırakıp gittiğini, erkenden ve yapayalnız yemek zorunda bıraktığını sordu kıza.

Kız yanıtlamakta zorluk çekiyormuş gibiydi; bir süre sustuktan sonra "Karını tanırdım," dedi ve yeniden sustu. Sutcliffe şaşkınlığını belirten bir ses çıkarınca, kız sözünü sürdürdü: "Çok yakından değil, ama yine de tanırdım. Senin kim olduğunu anladım ve er geç bu konunun açılacağını, o zaman da bundan hoşlanmayacağını düşündüm. O yüzden kaçtım."

Sutcliffe, kendi kendine mırıldanırcasına, "Demek karımı tanıyordun," dedi. Bu durum, zekâların oynaştığı flörte tuhaf bir gölge düşürmüştü. "Seninle hiç karşılaşmadım, ama karını bir yaz Avignon'da, erkek kardeşiyle gördüm. Verfeuille'e yakın otururum."

Sutcliffe bir sandalyeye çöküp sigara yaktı. Kız, "Senin resmini de gazetede görmüştüm," dedi. Sanki durup dururken yeniden zonklamaya karar veren bir bere depreşti Sutcliffe'in içinde. Kız yana döndü, yıkadığı çamaşırları bitişik pencerenin içine asmaya koyuldu. Sutcliffe somurtarak "Korkmana gerek yoktu," dedi. "Onu tanıyan biriyle, ondan söz etmek hoşuma giderdi."

Bu balkon buluşması Oakshot'a çok iyi gelecekti; kuşkusuz kız başka biri olacaktı, Oaksbot'ın sokaklarda bulduğu kimsesiz bir kız. Bütün geceyi, bir gondolda denize doğru ilerleyerek geçirdiler. Bir pelerine sarılıp, bir Goldoni gondolcusunun yürek parçalayan serenatlarını dinlediler.

Tabii Akkad'ın adını değiştirmesi gerekecekti, belki Barnabas ya da Porphyrius adını takardı ona, kimbilir?

Akkad'ın bir zamanlar bana – yani Sutcliffe'e büyük bir karamsarlık içinde söylediklerini bu kez Oakshot'a söylediğini duyacaktınız: "Bu fikirleri hiç ağzına almaması gereken biri varsa, o da sensin; çünkü senin dinle ilişkin yalnızca estetik yönden – bu ise Kutsal Ruha karşı işlenecek en büyük günahtır." Oakshot gnostiklerin büyük stratejisi, karşıt görüşleri üzerinde bocalayarak kafa yoracak... ve hiç kuşkusuz, bu tür görüşlerin akılcı gelişimini ya intihar ya da katharoslar gibi sağlıksızlık olarak yorumlayacaktı.

Kız yeniden Sutcliffe'e doğru dönmüş ve tavrı değişmişti; sanki bir pot kırmış, düşüncesiz davranmış gibi hüzünlü ve şaşkındı. Sutcliffe, "Sen Pia'yı tanıdığında ben neredeydim?" diye sordu; kız da Paris'te olduğunu ve her an Avignon'a gelmesinin beklendiğini söyledi. Tarih aşağı yukarı tutuyordu – Pia'nın büyük depresyona gireceği günlerdi. *Sutcliffe'in o dönemdeki davranışları* da, durumu büsbütün kötüleştirmişti – içki, çingene kerhaneleri ve bir alay şamata. Pia'nın onun yardımına gereksinimi varken, daha sorumlu davranmamış olduğu için suçluluk duyuyordu. Kız, konuyu açtığına pişman olmuş gibiydi. Sutcliffe daldı. Kız, "Gelip benimle kahve içer misin?" dedi. "Babam operaya gitti, yalnızım." Sutcliffe, kızın ne dediğini kavrayınca, yüreği hopladı... Ayağa kalktı, parmaklarıyla pantolon çizgilerini düzelterek, "Tabii," dedi, "çok sevinirim, *ama bir şartla:* Ne bana *acıyacaksın, ne* de bu konuyu açtığın için kendine sinirleneceksin. Öyle yaparsan canımı sıkarsın, oysa şu ana kadar hiç sıkıcı olmadın."

Kız başını salladı ve oda numarasını söyledi. Sutcliffe, bir yandan kuş gibi hafif, öte yandan (Pia'nın narin gölgesinin verdiği) hafif bir hüzünle küçük alanı geçti; kızın oteli Lutece'i buldu, merakını yenemeyerek adını öğrenmek için otelin kayıt defterine baktı. Kızın soyadı Banquo idi, Sutcliffe, onun ünlü banker ailesinden olup olmadığını düşündü. *Evet, babası, adını çok* duyduğu *o namlı kişi olmalıydı.* Daha sonra aynı soruyu kıza sorduğunda, kız "Ba-

bam kendini, ünlü bir hayalet diye tanımlar," dedi.

Kız, iri krizantemler aplike edilmiş yeşil, ipek kimonosuna bürünmüş, eski moda kreton yüzlü bir koltukta oturuyordu. Al kadife abajurlu lâmbanın gül rengi ışığında, gerdanı ve elleri çingene esmerine dönüşüyordu. Tırnakları cilalı ayaklarına, hafif, Atina sandaletleri giymişti. Duruma ve kendine hakim, dingin bir ağırbaşlılık ve hoşnutluk içindeydi. Kendine güvenini yeniden kazanmıştı. Sutcliffe'e "Geç otur, benim için erkekler ikinci sınıf, önemsiz yaratıklardır" der gibi ciddi, ama tatlı bir küstahlıkla bakıyordu. Sutcliffe, kızın hem zeki, hem fütursuz, hem de biraz hüzünlü bir afet olduğunu, insanın gönlünü kolayca çeliveceğini görüyordu. Öylesine tatlı esmer, öylesine mis kokuluydu ki. Kendilerini kapıp koyvermemenin akılcılığı ve dirayeti ile, rastlantısal bir beraberliğin getirdiği hüzünle hiç sona ermesin isteyerek, mis kokuları içinde, esmer esmer sevişeceklerdi. Evet, birbirlerinin kollarında güven duyarak, dünyanın geri kalan aşağılık takımını, yüksek bir gözlemevinden izlercesine seyredeceklerdi. Kızın sıcak, becerikli elleri Sutcliffe'in ellerine dokundu. Bu sulara gömülmüş, romantik kentin bir yerlerinde, belleğin dili olan çanlar çaldı ve uzaktan uzağa gelen insan sesleri geceyi şarkılarla bezedi. Yalnızca soluk alıp birbirlerine aklın saf gözleriyle bakarak sessiz oturuyorlardı. Pia'dan söz açmanın tam sırasıydı; çünkü kızın bildikleri, hem koca olarak, hem yazar olarak Sutcliffe için büyük önem taşıyordu. Bir konuşmalarında, Pia birdenbire nasıl uyanıverdiğini ve bu hoyrat, derbeder adamı sevdiğini nasıl fark ettiğini anlatmıştı. Ve yaşamın o olağanüstü paradoksu içinde, bunu fark ettiği dönem, tam da Sutcliffe'in rezillikler yaptığı, yakışıksız davranışlarda bulunduğu bir döneme çakışmıştı. (Sabah olunca, Sutcliffe bu bölümü aynen kızın anlattığı gibi, menünün arkasına yazdı.)

Aşırı sanat kaygısının kaçınılmaz çarpıtmasıyla, yazı şöyle biçimlenecekti: "Rezillikleri, incitici düşüncesizliği

ve kabalığı yüzünden, birkaç haftadır kocasını terk etmeyi planlayıp dururken, birden gözlerini kapatan bağ açılıvermiş gibi oldu. Bu obur, hantal, huysuz adamın içindeki sanatçıyı görüverdi, kendisini bir koca, sevgili, banka memuru, papaz olarak, hatta bir erkek olarak harcamaya sürükleyen o duyarlılığı ve ağırbaşlılığı algıladı. İçler acısı bir coşkuyla sokaklara fırlamak, yepyeni, benzersiz duygularla gözlerinden yaşlar boşanarak gezinmek geldi içinden. Kendikendine, işte en sonunda aşkı buldun diyordu; hem de en olmayacak zamanda, en olmayacak adamla. Bunu bilmenin verdiği acıyla, bir köpek gibi uzun uzun uluyabilirdi. Bunu hak edecek bir şey yapmamıştı. Ve kocasına asla söylemeyecekti. Avignon'un karanlık sokaklarında dolandı durdu, ama yanına yaklaşmaya kalkışan erkeklerin sayısı kabarmaya başlayınca, kendisini az önce kocasının bir garsondan tokat yediği kahveye atmak zorunda kaldı. Yere bozuk paralar saçılmıştı. Barmen kocasının bastonunu alınış, adama indirmek üzereydi. Kocası kâğıt gibi bembeyaz suratla, ürkmüş bir hayvan gibi, bir yabandomuzu gibi oturmuş, kendisinden özür dilemedikleri sürece gitmeyeceğini söylerken, garsonlar polise telefon ediyorlardı. Durum giderek beterleşecekti. Kadın, "Çabuk, gel benimle" diyerek adamı kolundan yakaladığı gibi ayağa kaldırdı. Adam sendeleyerek sokağa çıktı ve gördüğü ilk duvarın dibine kusmaya başladı. Hıçkırıyordu. 'Kitabı yarın bitireceğim.' dedi. Kadın, adamı çekeleye çekeleye götürürken ağlıyor, solgun yanaklarından dehşet yaşları süzülüyordu. Her şey bitmişti. Demek 'Ölüm bizi ayırıncaya kadar' dedikleri buydu."

Binlerce mil ötede, bir başka yerde Akkad da şunları yazıyordu: "Dolaysız sezginin ortaya çıkardıklarına kabullenmeye yanaşmıyorlar. Sözüm ona kanıt istiyorlar. Bu, yeni çağımızda gelip geçici ve tartılıp değerlendirilecek bir şey olarak gördüğümüz, nedensellik ve determinizme körü körüne inanmak değildir de nedir." Ve Avrupa'nın baş-

ka bir köşesinde de Freud, sanatçının yapısını, sevmek, vermek yeteneğinden yoksun, umutsuz bir narsizm olarakyorumlamakla meşguldü. Sanatsal konumun patolojisini nasıl da açık seçik görüyordu herifçioğlu. Bir seferinde Sutcliffe'e, "Büyük patlamaları olan, ama duyguları olmayan kişiler, hepimiz için tehlikedir," demişti. Ama herkesin en çok istediği şeyi yapmak zorunda kalacağı o ideal dünyada– nasıl da dayanılmaz bir durum ortaya çıkardı!

Zamanın içinde bir noktada, çok daha sonraları, bu kız yeni bir sevecenlik ve yakınlıkla gözlerini kapatıp ellerini Sutcliffe'in omuzlarına koydu ve suçortaklığından doğan pişmanlıkla gülümsedi. Hoşlanıldığını, istendiğini hissetmek harika bir şeydi. İri kıyım adam, bu gencecik insanın güzelliğini düşündükçe, duyduğu şükran gözlerini yaşartıyordu. Sutcliffe, yüreğinin kapalı olduğunu ve Viyana'da önce (ince bir kamışa benzeyen) Stekel'den, sonra Joy adındaki sevimli ihtiyarın buluşlarından öğrendiği onca şeyden sonra kıza karşı koruyucu bir zırha büründüğünü söylemenin dürüst bir davranış olacağını düşündü. Onunla bu koşullarda sevişmenin doğru olup olmayacağını irdelemek saçmalığını yaptı. Bir uyurgezer gibiydi. Onunla sevişmek ne kadar harika olurdu, ama... büyük balıkların bitki saplarına bakarak eğitilmemiş sinir uçları gibi çırpındıkları tabakanın altına bir kez indin mi, işte orada bir yerlerde inatçı ruhun, yazarkasa bilincinin klasik tetiği düşüverir ve klik-klak sesi geliverir. Sutcliffe bunu çok iyi bilirdi, ama gözlerini kapadı, kendini kaybetmeye çalışarak kızın içine beyniyle girdi. Artık her şeyi unutmuştu, Oakshot'ı bile. Artık olayların gerçeği ile flört ediyordu; biliyordu ki, insan karşılaşması alnında yazılı olan kişiyi aradığı halde, (ya da belki o nedenle) bütün karşılaşmalar önceden belirlenmiştir. Bu aranılan kişi, insanın arzularının birer minik modelini oluştururken, sonra bu maketleri bir büyücünün cinleri kovalaması gibi istediği zaman çağırıp, istediği zaman kovalarken birlikte olacağı ki-

şiydi.

Gözlerinde yüzlerce birleşmenin birbirlerine yansıdığı yabanıl hayvanlar. Kız, *bir yatırımı değerlendirircesine* göz ucuyla süzüyordu Sutcliffe'i – Joy Amcanın *mot juste*'ü.[1] Servi ağacı gibi kendi kendini dölleyen, olgunlaşır olgunlaşmaz da etrafa saçılıveren bu başına buyruk öpüşmeler, ne harika bir hapisaneydi. Sutcliffe, çok eskiden yoga hocasından öğrendiği zihinsel oyunu yaptı. Birini baştan çıkarmaya yeterli cinsel yakınlığı yaratmak için, işe kızın *soluğunu taklitle başlamak gerekir;* onun soluk temposuna ayak uydurursun ve onun ritmine girdiğini algılarsın. Gözlerini yum. Beynini ve tüm duyularını, vecde gelircesine yoğunlaştıracaksın. Sonra cinsel organlarına zihinsel olarak yön verip, çok usulca içine kayacaksın ve kız senin cinsel hareketini algılayıp benimseyinceye kadar ritmik bir biçimde gidip geleceksin. Göğüslerine, kalçalarına, meme uçlarına yavaşça dokun; sulanma başlayıncaya, kızın soluğu hızlanıp rengi soluncaya ve gözlerini açıncaya kadar sürdür bunu. Yumuşak bir sesle sevgi sözleri söyle... bu ilişkide baştan sona en ufak bir kabalık, bir zorlama yoktu. Üstünlük kızdaydı, her şeyi onun evet'i ya da *hayır'ı belirliyordu.* Ama sen *rica edebilirdin; düşüncenin ve* sözlerin gücüyle de kızı coşturup harekete geçirebilirdin. Evet!

Sutcliffe'in şansı vardı; çünkü bütün bu saydıklarını kız ona uyguluyordu. Sonuçta, ikisini de oldukça ürküten bir duygu patlamasıyla birleştiler. İnsan denen, bilgilere açık bu deha, bilmediği ne vardı ki?

Hadi, o güzelim gücü kullan
Ve bir daha, bir daha yeniden
Hazzı süz acıdan
Acıya ulaş zevklerden.

---

1. Doğru sözcük. (Yayıncı)

Uzam ve tarih bilinci, beynine yansımış etnik anıları, coşkulu hipomanisi ile bu Yahudi dervişi kız, tüm öteki kadınlardan çok daha hoştu. Varlığı, geceye nasıl bir rayiha katmış; o yumuşak, boğuk sesi sustuktan sonra gece nasıl bir suskunluğa gömülmüştü. O ses, Musevi olmayanların yüreğine bir müzik gibi işleyen o ses. Doğululuğa yatkın bir uyuyan güzelin, düşünceli kozası. Adı Sabine'di, Sabine Banquo. Böyle bir kızla sevişmek, bir yamyamın kulağını yemeye benziyordu. Kız, kadınla erkeğin, Platon tarafından trajik bir biçimde ayrılmış tek bir hayvan olduğunu; bunun Müzlerden kaynaklanan bir kavram olduğunu çok iyi kavramıştı. Sabaha karşı iki ile üç buçuk arasında, aralarında derin bir dostluk – yeri doldurulamaz ve yinelenemez bir dostluk oluştu. Sutcliffe sarhoş da değildi üstelik. Sanki olağandışı bir şey olmamış gibi davranması gerekliydi. Bu aşk değildi; çünkü aşk rasyonel değildir, oysa yaşadıkları bir denklem dokusundaydı. Sutcliffe, uzun deneyimlerinin derinliğinden her ikisini birden karşısına alarak, "Yaşamlarınızı berbat etmek istemiyorsunuz, değil mi?" dedi.

Sonra uyku bastırdı – patlak gözlü, iri balıkların bulunduğu alanın çok daha derinlerindeki, gerçek görevin, yani kendine bir anlam verebilme görevinin karanlıkta ışık yolu gibi belirginleştiği, hüzün ülkelerine giriyorduk. Herkesin başına gelen zorunluluğu algılamak için ille de sanatçı olmanız gerekmez. Evet, ama nasıl? Bu dünyaya egemen olan cinselliktir ve cinsellik, tüm duyguları, düşünce kutusunun zeki fikirler kılığına bürünmüş zehirli sahteliklerinden arındırır. Bu, aklın, bulut yumuşaklığında, sorumsuz bir gülüşe ve gülümseyen arzuya dönüşümüdür. Bu deneyimi sözcüklerle yakalamayı düşünen deha nasıl sefil bir çöküntüye uğrar... Yazarlar, daktilolarından birkaç aksak sayfa döktürmeye çalışan o külüstür yazarlar – onlar bunu nasıl algılarlar? Balıklama dalan yüreğin, havada dönenen kara, tarihsel kuşlara dönüştürdüğü tutar-

sız yapılı, ısmarlama Musevi kadınları olarak mı görürler acaba?

Sutcliffe, kızın babasının, hafiften astımlı öksürüğüyle, yavaşça kapıyı açıp geldiğinde saatin kaç olduğunu kestiremedi. Adamın gelişi kızı uyandırdı ve kız hemen örtüyü Sutcliffe'in başına çekti. Adam, "Uyuyor muydun?" diye fısıldadı. Kız tatlı, sevecen bir sesle, "Uyumak üzereydim," dedi.

Epey yol almış ayın ışığı aynadan yansıyordu. Yaşlı adam, opera pelerini, göğsündeki madalyalarıyla iki dirhem bir çekirdekti. Büyük bir ihtiyatla, usulca yürüyerek, beyaz ayışığıyla ve kentin sulu sokaklarından gelen yansımalarla dolu aynanın karşısına geçti. İhtiyatlı yürümesi sarhoş olduğu için değildi; sanki yerinden oynamış bir tahtaya basıp gürültü çıkartmaktan çekiniyor gibiydi. Aynanın karşısında, mutlu ama anlamsız bir bakışla, hiçbir şey söylemeden kendi aksini seyre koyuldu. *Görünüşünde en* ufak bir kusur var mı diye titizlenen bir tavırla kendini süzdü durdu. Gerçi yalnızdı, ama yine de kızın uykulu varlığını derinlemesine algılıyordu. Sonunda kız Fransızca konuşarak "Müzik nasıldı?" diye sordu ve adam derin bir iç çekişiyle, "Mortelle, ma fille."[1] dedi. Sağ kulağının aksine dokunmak için aynaya doğru eğildi, sonra başını sallayarak doğruldu. "Birkaç gün kalacağım," dedi. "Londra Belediyesi için bir kredi bulmam gerek."

Sutcliffe aksırmak üzereydi. O anda hangi müzikal komediden –ya da bir Sacha Guitry oyunundan– etkilenmeye karar verdiğini anımsamak için kendini zorladı, sonra hapşırma dürtüsü geçinceye kadar burnunu kızın sıcak memelerinin arasına gömdü. Aynadaki adam, "Yıllar yılı soluk alıp vermekle zaman geçirmek yeterli değil. İnsan birşeyleryapmaya çalışmalı." dedi.

Kız itaatkâr bir tavırla, "Evet baba," diyerek esnedi.

---

1. Korkunç, kızım. (Çev.)

İhtiyar, "Bunu söylerken seni kastetmemiştim." dedi. Yine hiç gürültü etmeden döndü, kadife yumuşaklığında bir iyi geceler dileğiyle kapıdan çıkıp aydınlık koridora yürüdü. Kapıyı yavaşça kapadı; kız da rahat soluk alarak yatağa uzandı. Kızın okşayışlarıyla gevşemiş ve ihtiyarın olağanüstü havasıyla –adam Disraeli'ye benziyordu– eli kolu bağlanmış olan Sutcliffe, köşesine çekilip uykuya dalmaya çalıştı. Kız ise, uyanık, ama mutlu bir halde yanında yatıyordu. Ne düşünüyordu acaba? Sutcliffe o kadarını kestiremedi.

Sabine uyuyamadığı için başucundaki abajuru yakıp komodinin çekmecesinden iskambil kâğıtlarını çıkardığında, şafak sökmek üzereydi. İskambilleri belirli bir düzende yatak örtüsünün üzerine dizip, onlara sorular sormaya başladı. Birden irkilip doğruldu ve tedirgin sesi Sutcliffe'i uyandırdı. Gülümseyerek, "Kartların ne dediğini görüyor musun?" diye sordu. "Sana çok yakın birini, herhalde karını, öldürdüğünü söylüyorlar." Sutcliffe bunu duyunca iyice ayıldı. Oakshot'ın başına bundan daha harika bir şey gelemezdi; bu hanım hem rasyonalist olduğunu iddia ettiği, hem de Newton'un Pazar tutumunu benimseyiverdiği için, durum daha da şaşırtıcı oluyordu. Bu yeni bilginin roman kahramanı üzerindeki etkisini merak ederek, "Bilerek mi öldürmüşüm, kazayla mı?" diye sordu.

"Bilerek."

Bu tür falcılığın düzmece olduğuna inanarak "Biraz daha anlat," dedi. Ama, kız, Pia'yı kaza süsü vererek ortadan kaldırdığını yazdığı romanın konusunu üç aşağı beş yukarı anlatmaya başlayınca, Sutcliffe afalladı. Pia'ya beslediği saldırgan duygulardan – onu öldürme arzusundan arınmasını sağlayan kitabı, gerçekten 'okuyordu' bu kız. Söz konusu romanı okuyup okumadığını sordu; kız okumamıştı. Yine de, dalgın ve ağır anlatımıyla, kitapta ne varsa anlatıyordu: çifti kucaklayan Hint Okyanusunu, bulutların arasında bir mango gibi yüzen tropikal mehtabı,

gece elbiseli kadını, bol kolları ve payet işlemeleri, tepeden tırnağa Avrupalı sahip görünüşünü bir bir sayıyordu. Hepsi birbirinden feci olan temalardan hangisi?

Sabine birden güldü ve, "Bu dediklerimin doğruluğunu garanti edemem," dedi. "Tarotu bir sistem olarak açmaya daha yeni başladım."

Sistem ha! Kitapta, yemekten sonra hava almak – o durgun, bunaltıcı havayı solumak için güverteye çıkıyorlardı. Kavgaları unutulacak gibi değildi – ikisi de birbirine kırıcı, unutulmaz, izleri silinmez sözler söylemişler, sonra özür dilemişlerdi. Evliliklerinin, aşklarının yıkıntıları arasına gömülmüşlerdi. Kadın ne kadar da solgundu! Yavaşça geminin kıçına yürümüşler, mehtabın altında ufka kadar uzanan beyaz köpükleri seyretmişlerdi. Adam gönül alıcı ve akıllı birşeyler bulup söylemeye çabalıyor, ama aklına övgüden başka bir şey gelmiyordu. Kadın, anlatılmaz bir acı içinde, "Artık her şeyi anlıyorum," diye mırıldandı. Sonra herhangi bir atak yapmadan, müziğe uyarak dansın ilk adımlarına başlayan bir balerin ciddiyeti içinde parmaklıklara tırmandı, öte yana düştü ve gözden kayboldu. Adam onu durdurmak için hiçbir şey yapmamıştı.

Alarm çanı çaldı ve gemi saatlerce daireler çizerek döndü, sular ışıldakla tarandı. Telâşla filikalar indirildi, küreklerle rastgele manevralar yapıldı, sandallar neredeyse çarpışacak gibi oldu vb. Can simitleriyle can yelekleri durgun denize saçıldı, telsizden ve hoparlörden çatlak sesler haykırdı. Hiçbir sonuç sağlanamadı. Oysa kadın usta bir yüzücüydü, sayısız kupa ve madalya kazanmıştı. Adamın tükenmiş bir halde oturup konyak içtiği birinci mevki barındaki gramofonda, düşünceli bir davranışla kısık çalınan plaktan 'Bye-Bye Blackbird' şarkısı yükseliyordu. İşin tuhafı, bütün olup bitenler, adamın *yalnızca sinirine* dokunuyordu; Pia'nın beklenmedik ölümünü daha keskin bir acıyla duyumsamadığı için utanıyordu. Sutcliffe, kitapta kendini Hardbane adında bir İngiliz din adamı olarak ta-

nımlamıştı.

Sonunda Sutcliffe hafif bir şaşkınlık içinde uykuya daldı. Çok sonra uyandığında, şafağın sol eli gökyüzünü tarıyordu. Hayır, romanda her ne kadar birisi ima yollu canını sıkmışsa da, Pia'yı o itmemişti. Kavga ettiklerini duyanlar olmuştu. Sabine iskambilleri yere atmıştı ve alçak sesle konuşarak, dillerini öğrenmek için çingenelerle birlikte Orta Avrupayı dolaşmaktan söz ediyordu. Kızın sıcaklığına ve sevecenliğine rağmen, Sutcliffe kendini toparladı, giyinmek için banyoya geçti. Sonra Sabine'i sevgiyle kucakladı ve su kıyısında ilk oturdukları kahvede öğleden sonra buluşmak üzere sözaldı. Sonra güvenli adımlarla kendi oteline yürüdü, uyuyan gece kâtibineyüklü bir bahşiş verdi.

Odasına girince, Sabine'e biraz daha yakın olabilmek için balkon kapılarını açtı ve anasının kollarına sokulurcasına yatağa kıvrıldı. Bir Venedik kanalı üzerinde, güneşli bir güne uyuyarak girmekten daha harika ne olabilirdi? Uyanınca yürüyüşe çıkacak, taş geçitlerden birinde, kızın tattırdığı deneyim ile iki kat güzelleşen gecikmiş kahvaltısını edecekti. Ama Sutcliffe'in kehaneti, Sabine'inki kadar doğru çıkmıyordu; çünkü öğleden sonra, güneşli kahvede garson eline bir not tutuşturdu. Zarfın içinden çıkacak haber bir anda kafasına danketti. Evet, öyleydi. Sabine babasıyla birlikte Venedik'ten ayrılıyordu (yoksa babasının aynaya bakarak söylediklerini unutmuş muydu?) Bir gün yeniden karşılaşacaklarını umduğunu yazıyor, ama şunu da eklemeyi ihmal etmiyordu: "Hiç kimsenin benim için vazgeçilmez olmasına fırsat vermem."

O anda biri çıkıp da, neden şapkasıyla dizlerini döve döve kahkaha attığını soracak olsa, ona Flaubert'den bir alıntıyla yanıt verirdi: *"Je ris tout seul comme une compagnie de vagins altérés devant un régiment de phallus."*[1]

---

1. (Fr.) Ben yalnızca, bir fallus alayının karşısında bozguna uğrayan vajina bölügüneböyle gülerim. (Yayıncı)

Sutcliffe o anda ve oracıkta, bütün kentin bir harabe olduğuna ve bir an önce Avignon'a gitmenin iyi olacağına karar verdi. Kararını sağlama bağlamak için de Toby'ye telgraf çekti ve yola çıkmak üzere kiralık otomobil aramaya koyuldu.

Aşağıdaki gelişigüzel düşünceler, durdurulamayan ağır bir müziğin akışı gibi kırmızı not defterine sıralandı. Sutcliffe bunlara yeniden göz attığında, çoğu anlamsız geliyordu; ama o, insanın tam olarak kavrayamadığı şeyleri bile yazmak cesaretini göstermesi gerektiğine inanırdı. Bunlar bir yerde 'kavranırdı'.

Notlar şöyleydi:

Kusursuz bir üstünlük dersi. Böyle bir maceranın onun açısından geleceği olmadığı belliydi – onun için fazla yaşlıyım. Kocamış romancı.

Trash'in, kemanların doymazlığını yankılayan reçineli, boğuk sesi. Sigara dumanından, tuba çalarcasına öksürürdü. Sıcaklığının mehtap parıltısı, bir zariflik amfizemi. "Robin'in bir gemiyi yüzdürmeye yetecek kadar sevecenliği var, tatlı bebeğim" derdi. Yazık!

Kanal kıyısındaki Quartila'da Sabine ile oturup yıldızların akışını seyretmek – seven beyinlerimiz, kayan her yıldızla aynı anda kıvılcımlandı. "Bak!"

Ölümde olduğu gibi, düşlerde de insanlar farklı hazlarda yaşlanırlar ve verili bir anda ölümle yüz yüze geldikleri zamanki matematiksel konumlarını hesaplamak hiç de kolay değildir. Eğer söz konusu kişi bir sanatçıysa, ölüme doğru bir hamle eder, bir geri çekilir. Bildiğim tek yarış.

Onun gülüşünde hep incinmişlik vardı ve konu çok seçkin olmalıydı (Pla).

Kavun kokan ten ve pencereleri sedefli ya da (Kahire) renkli, yağlıkâğıt kaplı bir kilise gibi kataraktlı (çingene yosması) görmeyen, ufak gözler.

Altın tozuna batırılmış su perilerinden ödünç alınma

bedenlerdeki yoksun yürekler.

Bir alay çocuğu olan ve körebe oyununda dövülerek öldürülen kör bir kadından söz etmişlerdi. Bunu anlatan bir doktordu, (kadına bakması için çağırılmıştı) olayın ayrıntılarını anlatmasını istediğim zaman "Çok iri bir kadındı ve ani kalp krizine neden olan *cor bovinum*'u vardı." dedi.

Mektuplardan oluşan roman alfa beta teta... yabancı dudakları ısırmanın tatlı yoğunluğu.

Trash Başkan!
Robin Kanatsız Zafer!
PiaPapaJohn!

İki kadının soluk kesici aşkı, Sutcliffe'i gıptadan çıldırtıyordu. İzdüşüm gücünü yitirmiş, kolu kanadı kırık, doyumsuzdu. Hastalık denilen o büyük silahın üzerine atlamak zorunda kalacağından korkuyordu.

Garsonun elinde konserve açacağının yaptığı berbat bir yara var – atardamarın koyu renkli kanı kuruyunca, imparatorların ve papaların mürekkebi gibi mora çalıyor.

İki gün sonra, ufak araba hırıldayarak, zangırdayarak, şıngırdayarak, oflayıp poflayarak Lombard Ovasında, Provence yönünde ilerliyordu. Direksiyonda o şaşılası adam vardı. Hâlâ yaşadığı ve gülümseyebildiği için şaşılasıydı. Öylesine sınırsız irilikte olduğu için şaşılasıydı!

ŞAŞIRTICI BİR MEKTUP

Boğa burunlu, ufak Morris'de ne harika bir yolculuktu. Lombardia'dan Provence'a kadar, ardımızda zeytin ağaçlarını süpüren beyaz, kokulu tozdan bir kuyruk bırakarak, bol bol arıza yapıp, uygarlığımızın yeni efendileri olan yağa bulanmış teknisyenlerle çene çalarak yol aldık. Sutcliffe işte böyle gitti...

Gamzelere kapılmış...
Parıltının peşinden sürüklenmiş...
Söylentilerle saçılmış...
Dalgınlığa düşmüş...
Umumun isteğiyle köşeye kıstırılıp bitkin düşmüş...
Sutcliffe işte böyle gitti.

Evet, benzin deposunu korkunç bir gizemle dolduran, genç yaşta olgunlaşmış teknisyenlerin konuşmalarıdır. Beni, kardeşiyle buluşmakla, taparcasına sevdiği ablasına bağlayan duygularımı yenileyeceğini umduğum Verfeuille'ye götüren tozlu yollar boyunca eksik olmayan benzin kokusu. (Tatlım, Robin bir kedi kadar şefkate muhtaç.) Düzentekerin hareketlerini ve işlevini açıklayabilen bir adamla arabanın altına yatmaktan daha büyük keyif olabilir mi?

Analarına düşkün erkeklerin,
Kirlettikleri bezlerle, mutsuz evliliklerin
Meyvesini gübreleyen bebekler gibi didindiği
O garajların mutlu kirliliği.
Ne kokular yükselir motor yağlarından
Atsız arabaların üzerinde çalışan
Kimsenin hor görmediği
Büyüklere babalık eden o çocuklardan.

Yeni kitabıma, motoru övgüleyen birşeyler koymalıyım. Rochester, "Akıllı motor kir içinde yatar," diye haykı-

rır. Hamlet, Birinci Bölümde Ophelia'ya "Bu makinenin onun için Hamlet olduğu gibi" der... Lütfen edebiyattan söz etmeyelim.

Birkaç gündür buradayım, genç Bruce ile aramda belirli bir uzaklık oluşu beni biraz üzüyor ve düş kırıklığına sürüklüyor; nezaket ve sevecenlik eksik değil, ama bu üç gençten ne kadar yaşlı olduğumu hissettiren belli belirsiz bir uzaklık var aramızda. Kimse Pia'nın adını anmıyor. Neyse ki genç Tobias tam formunda, bana can ve umut veriyor. Ama öteki üçü –ne olduğunu kestiremediğim– bir tuhaflık içindeler; son derece yapay bir romantizm içindeki duygularının karmaşıklığında, büsbütün içinden çıkılmaz hale gelen kendi durumlarından başka şeyle ilgilenmiyorlar. Kendilerine bile kuşkulu, belirsiz, tuhaf, anormal gelen bir durumu kolayca rasyonalize edememek kaygısıyla onlar konusunda yazmaktan kaçınıyorum. İşin özünde de romantik bir aksaklık seziyorum – aşk herhangi bir boyutta, kıskançlık olmadan var olabilir mi? Ben buna inanmıyorum. Oysa Toby'nin onların ağzından alıp bana aktardığı uzun açıklamalara bakılırsa, durumları öyle. Ama kardeş ve abla... nasıl bir güzellik ve nasıl bir ateşlilik! Bruce, sarışın bir çocuk, ama öteki ikisi gibi çarpıcı bir yanı yok. Ötekiler ise eski Laforge'un sayfalarından çıkagelmişler gibi.

Sabahları, zeytinliğe bakan bu yüksek balkonda geçiriyorum; genç Piers'i güllerle sarılmış ahşap kulübede lotus pozunda otururken görüyorum. Her sabah Hint usulü meditasyon yapıyor ve bundan sevecenlik dolu bir ağırbaşlılıkla söz ediyor. Kız da öyle.

Güney yöreleri, yeni gelenler için, folkloruyla zaman zaman yapmacık bir nitelik taşır; ama insanlarını biraz tanıdıktan sonra bu izlenim silinir. İnsan, Provence'ın ne kadar eski, ne kadar içine kapanık, ne kadar el değmemiş olduğunu ve Fransa'nın ne kadar ufak bir bölümünü oluşturduğunu anlar. Burası, daha çok, bağımsız bir Akdeniz

ülkesidir – belki de bu izlenimi doğuran, yörenin arsız ilkelliği ve bir zeytin kültürünün ürünü oluşudur. Kuzeyden daha yağsız ve susamışlık içindedir; gerçekten de zeytinlerin başladığı Valence'dan sonra yemeklerdeki krema ve tereyağının yerini, Akdeniz özelliğini yansıtan zeytinyağı alır. Ve burada yaşayanlar, bu izlenimleri doğrulamak istercesine gülümseyerek, modası geçmiş bir incelik gösterirler ve hiçbir zaman acele etmezler. Provence zamanı, kuzeyde yaşadığımız türden bir saat – zamanı olmadığı için, insanların vakti boldur.

Avignon, çatlak kaldırımları, çöpleri eşeleyen kedileri ve eprimiş duvarlarıyla oldukça kirli ve köhnedir – kimi yerde şehir surları zamanla yenip yıpranmış, birer azı dişi gibi güdük kalıvermiştir. Şurada burada bir çatı üzerindeki karmakarışık çırpı yığını, bir kuzgunun yuvasını gösterir; bu da dağınık aldırmazlık izlenimini pekiştirir. Dahası, şatafatlı adına karşılık burası, köyden öte bir şey değildir ve bazan havanın ve ayışığının etkisiyle insana steplerdeki yitik bir köyü anımsatır. Burada, buzlarla dolu nehrin kıyısında geçirdiği kışı anlatan Toby'den alıntılar yapıyorum biraz. Evet, her şeyin Papaların elinde olduğu günler çok geride kalmış. Onların zenginliği ve ahlâksızlığı, bu garip kasabanın namını yayan düzmece bir yaşam yaratmış. İpek ve çan ticaretinin karşılığında kötülük ve suç almış yürümüş. Uzun ipek geçitleri, günden güne anıtlar arasında yollarını dokumuşlar. Kilise çanları ve topların selâm atışı kente egemen olmuş – patlamalar ve kanat çırpmaları, ünlü köprünün altından akan sularda zonklamış. Bunların tümü yok olmuş, ama mimarinin özündeki kabalık ve özenti hâlâ görülebiliyor; çünkü artık ipek bayraklarla ve ışıldayan mumlarla donatılmıyorlar.

Petrarch içini çeke çeke, hıçkıra hıçkıra, günden güne büzüşen kafatasındaki bir metronomun vuruşları kuruluğunda dizeler karalayarak yaşlandığından bu yana ne kadar zaman geçti. Yine de inanıyorum ki, bunları büyük bir

bağlılık içinde, tıpkı Dante gibi kendisini de huzursuz eden o hançer misali saplanan kavrayış içinde yazdı. Freud purosunu dişleyip ağzını sımsıkı kapatabilir. İyi şairin bir Müz kadar olgunlaşmamış genç kıza gereksinimi vardır. Ama bir başka açıdan da, acı çekmek için gereklidir bu; çünkü bir orta sınıf fenercisinin boş tutkusu yaşanır – ne kötü bir yazgı! Varsayalım ki, kızla evlendi ve bunun ıslak pabuçla dolaşmak gibi bir şey olduğunu gördü. Gerçek bir romancı, bu temayı işlemenin kendine yaraşır olduğunu düşünür.

Genç Tobias ile ormanlarda yürürken, bu yörenin her yanında olduğu gibi, bitkilerin her yeri istila edişi, her şeyi egemenliğine alışı beni büyüledi. Baştan aşağı güllerle, hanımelleriyle kaplı kameriyeler; sarmaşıkların arasından yalnızca tek ayak bileği görünen heykeller; her bir girintinin, her bir oyuğun kuş yuvası olduğu duvarlar ve insan ayağı basmamış ormanlardaynnşsınız duygusunu veren kuşların seyirtişi. Duru kaynakların taşmasından oluşan dereciklerin böldüğü yeşil yosunlar içindeki nemli korularda öten bülbüller – hem de düzinelerle. Koruyucu su perilerinin ya da nehir Tanrılarının getirdiği mutluluk ve bereket – gerçekten de Rhône bir zamanlar böylesi bir tanrıymış. Sonra o ipek gibi, o duru, serin hava. Dediklerine göre, boksit zengini bir toprağın belirtisi olan kırmızı ve mor tozlu kesitleriyle, katlanıp kenara konulmuş gibi duran, ıssız kireçtaşı vadiler. Ve tüm bunların üzerine hafifçe yağmış olan, güneşin kızdırdığı kil tozları. Ve zeytinleri gümüş grisi perdeler gibi eğen, servileri kürk gibi kırıştıran, badem ve erik baharlarını topçu ateşi gibi patlatmaya koşan, mistral denilen o başıbozuk rüzgârın soluğuyla koca yelkenler misali bir kabarıp bir sönen gökler. Yalnız kalıp yazmak istersem diye bana ayırdıkları stüdyonun duvarlarındaki sarı fotoğraflar, beni bu çevre betimlemesini yapmaya itti – yüksekteki pencereden yana doğru, parkın ötesine, bir yanda Alp tepeciklerine, öte yanda Avig-

non'un çaprazlama döşenmiş kırmızı kiremitli damlarına bakınca, gördüklerim aşağı yukarı bunlar. Bu kırmızı ve kahverengi terrakota çatılar, bir yelpaze gibi yavaş yavaş açılarak, aşağıda beyaz bir yara izi örneği uzanan nehre kadar iniyorlar. Güneş pırıl pırıl, zerre kadar soğuk yok. Ya çalışmak? Günün büyük bölümünü büyük şöminenin önünde oturup kestane yiyerek geçiriyoruz, Toby, ben ve Bruce. Dün sözünü ettiğim uzaklık giderek kaybolmaya başladı; buraya yalnızlık duyduğum için geldiğimi anlıyorum. Bu, yazarlık yaşamının cezası; en iyi dostlarım mektuplaştığım kişiler, onları ya hiç görmediğim ya da çok seyrek gördüğüm için çok seviyorum. Örneğin, yaşlı Tu Düşesi, hemen her hafta kabarık mektuplar yazar ve bilinçlenme konusundaki amoral felsefesinin özünü anlatır. Uzun, yeşil *purolar tüttürür; bir seferinde de diplomatik bir caz*-bantta banco çalmış. Bu mektupların ilginç yanı, dalgın bir havada yazılmış olmalarıdır – çünkü sevgili ihtiyarcık, çekimser ve duraksayan bir tavırla anılarını yazmaya çalışıyor; anılar başına üşüştüğü zaman, bu fazla gelen sayfaları bir mektuba dönüştürüp bana gönderiyor. Ben de böylece, oluşan kitabın yavaş yavaş biçimlenişini izliyorum; üstelik gezilerle, talihsizlikler içinde geçmiş uzun bir yaşamın öyküleri çok hoşuma gidiyor. Bütün yazlarını aksatmadan Cz'de geçiren ve bunu da on yıl sürüp ölümle noktalanan bir aşk macerasının anısına yapan tek yaşlı kadın, Düşestir. Cz! Ormanlardaki bülbüller ve o tuhaf şiveli dil.

Viyana'dayken ben de ona sık sık yazdım ve psikanalizin gülünç yanlarını uzun uzun anlattım; örneğin düşlerdeki bütün bedensel açılımların birbirinin eşi oluşunu. Almancada vajinaya bacak arasındaki kulak denirmiş ve bazı çevrelerde kızlara klitorisle dinlemeleri öğütlenirmiş! Sevgili ihtiyarcık bunları hiç unutmamıştı.

Bunları, kendimi kendime biraz olsun açıklayabilmek için anlatıyorum – başka dinleyen mi var ki? Geçerli benlikler listesinde yer alabilecek olan öteki benlik; solgun

ve güzel Pia'ma 'yatırmak' istediğim benlik. Herhangi bir şeye yatırımyapmak, onu aşılamak istemek ne saçma! Koca Joy da bana karakteristik Yahudi karamsarlığı ile monomania'sını aşıladı. Piyasa boyuna düşüyor, bizim acınacak, ufak yatırımlarımız her yıl değerini yitiriyor; kâğıtları meyve ağacı gibi 'olgun' ya da 'yüklü' diye tanımlayan borsanın jargonunu kullanmak geliyor içimden. Ne var ki, tek işlevi (bir kemancının skalası gibi) yazarın elinin durmamasına yarayan kişisel güncenin en büyük sorunu, bunu kimin okuyup beğeneceğine karar vermektir. Bir başka yaşamda, Sutcliffe bu esprilere gülecektir kuşkusuz. Oysa şimdilik, bu yazılar yalnızca öğle yemeği öncesindeki saatleri, ölüm öncesindeki günleri doldurmaya yarıyor.

Verfeuille sakinleri içinde en çarpıcı olanlar, şatonun sahipleri, yani ağabeyle kızkardeşidir. Tavırlarında ve konuşmalarında duyarlı bir soyluluk vardır – aristokratlarda hep savunmasız, yararsız, sevimli bir yan vardır. İnsan, varlıklarından mutlu olmanın dışında onlar adına hiçbir şey yapılamayacağını duyumsar; bunu yapmak da zordur, çünkü aristokratlar çoğu kez birer yeryüzü cehennemidirler.

Toby onlardan söz etti bana, tabii bu dar görüşlü dönemde durumları oldukça aykırı. Tamamlanmamış, tanımlanmamış bir yanları var. 'Sevgililer' sözcüğü beni ürkütür ve içimi güvensizlikle doldurur. Son kitabımda bu ikisine benzeyen bir çift ortaya çıkmaya başlamıştı; inandırıcı görünmedikleri için onları kitaptan çıkarmak zorunda kaldım. Neden, bilmem? Piers ve Sylvie'de, bencillikleri yüzünden işi sağlama alıp çocuk yapmayanların havası var. Tarım stratejilerini bilmemek yüzünden ihmal ettikleri malikânenin dağılan toprakları ve köhne evi içinde kaybolan, ormanda yolunu yitiren bebelere benziyorlar. Üçüncü bebe de Bruce; ve her ne kadar konuya olayı bir prizma kadar yalınlaştıran doğallıkla yaklaşılıyorsa da, Bruce'un da işin içinde olması durumu benzersiz kılıyor.

Bir Bruce'u, bir Pia'yı düşünüyorum; sapkınlıkları kafama takılıyor ve bir kıskançlık ateşi tutuşturuyor; çünkü onlar bu yolla mutluluğa eriştiler. Ama yine de... Pia'nın parçalanmış aşkından duyduğu acının içtenliğinden kuşkulanamam. Doğal olarak rakibi olması gereken Piers'le satranç oynayıp pipo içen genç tıp öğrencisini seyrediyorum. Kız yürüyüş yapıyor, okuyor, nehirde yüzüyor ya da piyano çalıyor. Ancak, eski şatoda bir başka doyumsuzluğun gölgeleri var; *ciddi para sorunlarının yaklaşmakta olduğunu* ve beklenmedik bir anda birbirlerinden ayrılmak zorunda kalabileceklerini anlıyorum. Piers çalışmak zorunda kalabilir; bunu düşünmek onu hüzne ve dalgınlığa sürüklüyor. İnce kemikli, narin yapılı, tipik Fransız mizacında bir genç. Safkan bir at gibi 'huysuz'. Dostluk dahil, her konuda coşkulu. Geldiğimden beri benden hiçbir şey esirgemedi. Pia'yı yalnızca ad olarak tanıdıkları için, iki kardeşin yanında kendimi çok rahat hissediyorum. Bruce, beraberliklerini Toby'ye anlatırken ilginç bir benzetme yapmış – keşiflerin ya da dağcıların, yani ortak geziye çıkmış *kişilerin cinsellikle ilintisi olmayan yoldaşlığı*'na benzetmiş.

İyi de...

Her akşam büyük salonda, yaklaşık otuz kişi, son derece ataerkil bir sofraya oturuyoruz. Büyük masalar manastır yemekhanelerindeki gibi birleştiriliyor ve salona bir keşiş havası siniyor. Masanın bizim oturduğumuz ucu, haç biçiminde enine yerleştiriliyor; yemeğe böyle beyler ve hizmetkârlar ayrımı içinde ya da patronlar daha yüksek masada oturur ilkesiyle başlamamıza karşın, konuşmalar ve şaraplar hızını aldıkça, iki taraflı gidip gelmeler başlıyordu. Bruce, başkâhya *rolündeki yaşlı kadının yanına* otururken, avlak bekçisi de Sylvie'nin yanındaki boş sandalyeye ilişip sülünlerle ilgili tekmil vermeye başlıyordu. Çocuklar bir Napoli Katedralindeymiş gibi oradan oraya koşturup duruyor, hasır kaplı yere serilmiş av köpekle-

ri kaşınırken pireler etrafa saçılıyordu.

Güvercin gibi uçuşan sesler dizginlenmiyordu. Buralarda hafif genizden bir tonlamayla konuşurlar, benim kusursuz Fransızcam ise bu ortamda biraz yapmacık kaçıyor. Her sabah tıraş olurken, onların ağzıyla konuşma temrini yapıyorum – her sözcük ikişer heceden oluşuyormuş gibi vurgulayarak '*une sauce blanche*'[1] sözünü yineleyip duruyorum. Bu Latin ağzına yakın şivenin izleri, İspanya ve İtalya'nın yankılandığı, orman perilerinin barınağı mağaralara kadar uzanıyor. Tabii ki Midi'nin övünçle koruduğu özgün folkloru ve 'sepet sepet yumurta-sakın beni unutma' türünden ilkel şiirleri var; bu şiirlerde bir tek soyut sözcüğün bile yer almaması, Valery'nin varlığını üzerinde düşünmeye değer bir gizem haline getiriyor. Burası geri kalan tüm özellikleriyle insanı sarmalıyor ve gelenekleriyle, batıl inançlarıyla, yaşamlarımızı renklendiren bu müthiş içdenizin putperest kökenlerini duyumsatıyor.

İnsan burada (İtalya'da olduğunun tam tersine) Katolik papazı gibi hissetmiyor ve işin doğrusunu söylemek gerekirse, Avignon'da karşılaştığınız kişiler, zeytinlerin arasında yaşamalarından ötürü sanki özür dilermiş gibi bir mahcubiyet içindeler. Ama, gece yükselen Ülker takımyıldızının pırıltıları gibi gerçekten coşku veren öyle çok şey var ki. Piers, yöre halkının yıldızların ilk parladıkları andaki (metale oyulmuş gravürlere benzeyen) görünümlerini 'un serpmesi' diye adlandırdıklarını anlatıyor. Uzun akşam saatlerinde, yaşlı avlak bekçisinin ve uşağın da katılmasıyla, şatonun büyük kapısı önündeki çimenlikte top oynuyoruz. Gecenin bir yarısında, ama iyice geç, şafağa yakın saatlerde koruluktan gelen dişi tavusların cırlak sesleri. Şafak vakti, esmer kız elinde tüfekle usul usul puslu eğreltiotları arasından yürürken, aşağılardaki sis görünmeyen bir koyun sürüsünü hareket ettirir. Bütün köy yolları

---

1. (Fr.) Beyaz salça. (Yayıncı)

neden insana güven verir, duyguların ta köküne işler – acaba kentte doğup büyüdüğüm için mi? Toby, süt sağarken kullanılan taburelerden birine oturup, beyaz bir çarşafa bürünerek, törensel bir hava içinde bahçede başını yıkatıyor. Süt sağan kız, at tımar edercesine onun başını yıkarken soluk soluğa kalıyor. Toby'nin saçlarını, çamaşırda kullandıkları bal rengi Sauveterre sabunuyla yıkıyor. Sonra da sirkeyle duruluyor ve Toby'nin saçları meleklerinki gibi öylesine yumuşacık ve kabarık oluyor ki, Piers'den aldığı bereyle zapt edebiliyor ancak.

Uykusuzluk için, mide ağrıları için, hatta morarmış burunlar için akıl almaz birer deva olan bitki çayları vardır; ama Toby'nin örnekler alıp incelediği bunlar değildir, çünkü o Avignon'da bir gece geçirir geçirmez bütün hücrelerine sonbahar çökmüş gibi bir hale gelir. *Avignon'da müziği ve karga karası kızları olan harika bir genelev keşfetmiş. Uzun perhizin sancılarını dindirmek için,* beni oraya götürmeyi öneriyor.

Arles'ın yerel giysileri hızla ortadan kayboluyor, ama yaşlılar hâlâ büyük bir övünçle bu kılığa bürünüyorlar – kar beyazı ketenden yüksek tepelikli, Girit kraliçelerininkine benzeyen bone, milyonlarca belik halinde kıvrılmış saçlar ve arasına serpiştirilmiş sikkeler. Koyu renk etekler, kar beyazı önlükler. *Fishu*[1] denilen pırıl pırıl dantelalar (Gerçek yaşamımızdaki kâhya kadının portresini çiziyorum).

Sevmek, o büyük, ağır fiili çekmek... Kimileri şanslı. Kraliçeye âşık olabilmek üstünlüğüne sahip olan ve kocanın yokluğunda onun yanında uygunsuz saatler geçirebilen bir trubadurun sanatsal ayrıcalıklarına sahip olmak keyifli olsa gerek. *Droit du jongleur*[2] – Bruce, Piers ve Sylvie ile olan sessiz ilişkisinde herhalde bu keyfi yaşıyor ol-

---

1. (Fr.) Berbat. (Yayıncı)
2. (Fr.) Saz şairinin hakkı, yasası. (Yayıncı)

malı. Ama o kendisini böyle görmüyor. Oluşturdukları kutsal olmayan üçlü üzerinde biraz daha düşününce, ani bir ışıkla aydınlandı kafam. Bu üç çocuğun beraberliğini bir mutlak *benlik*, ya da ona benzer bir soyutlamanın simgesi olarak görüverdim. Kozmolojimizin geleneksel ikili – figürüne karşılık, iki erkek ve bir dişiden oluşan üçlü bir benlik koydum – yanılmıyorsam, bu gnostik bir kavramdı. "Romantik kişilerin başına ancak romantik şeyler gelebilir." Bu beni, aşk güdümlü kişilerin yer aldığı, özenle çizilip tanımlanmış romanlarımdan duyduğum hoşnutsuzluğa, doyumsuzluğa geri götürdü. 'Tanrı' sözcüğü ile sınırlanmış alanın içine ya da çevresine yakıştırdığım Öteki Şey konusunda yazacak olgunluğa erişmediğimi düşünüyordum. Belki de bu yüzden, yer yer Akkad'ın ölü-doğmuş, Tanrı, düşük-çocuk Tanrı kavramına benzer yakıştırmalar yapıyordum. İçimde sürekli taşıdığım bir ağırlık vardır; bunu keseli hayvanların kesesine benzetirim – daha doğrusu benim rahmimdir bu. Orada ölmüş ya da ne olduğu anlaşılamamış, Noel yemeği kadar ağır bir şey vardı. Bir türlü de doğmayacaktı. Kesenin gerekli kasılmalarını sağlayabilmek için akla gelebilecek bütün çarelere başvurdum – çünkü ölü-doğum bile hiç doğmamaktan iyidir. Ama nerde, bu hazmedilememiş Noel pudingi, içindeki uğur parası ve İngiliz bayraklarından yapılmış süslemeleri ile benim içimde kımıl kımıl sallanıp duruyor. Bizim ünlü Lutherci mide kültürümüz, beş paralık tasarruflarımızı yatırdığımız o hiçbir işe yaramaz iç bankamız.

Vakit geç, yemek üstüne içtiğimiz sert Marc, beni çılgın düşüncelere sürükledi. Kültürümüzde cinsler arasında çok keskin ayrım yapılması, büyük olasılıkla monogamiden, monoseksüellikten ve bunlara özgü tabulardan kaynaklanmış olmalı. Bu aslında doğanın attığı kazıktı. Çünkü bunun sonucunda ruhsal yapımıza egemen olan tipolojik çift, bebek-üreten, kentler kuran karı koca ikilisiydi. Oysa şimdi, doğum kontrolünü keşfederek kadını cin-

sel boyunduruktan kurtaran, ona özgürlüğünü ve kendine olan saygısını yeniden kazandıran Marie Stopes sayesinde, büyük devrim gerçekleşiyor. Cinsler arasındaki keskin ayrımın belirsizleşmesi, erkeğin daha dişi, kadının daha erkeksi olması buradan geliyor. Bu bağlamda, benim âşıklar üçlüsü, temeli özgür kadın olan başka tür bir toplumun öncüsü, yeni bir biyolojik ilişkinin prototipi olmalılar. Bu yeni toplum, acaba anaerkil yapıda mı olacak?

Merak ediyorum.

Merak ediyorum.

İşin açıkçası, bir romancı için büyük önem taşıyan sorular, onları bir romanda kullanabilmek için nasıl akla yakın ve gerçek gösterebilirim gibisinden sorular yaratarak canımı sıkıyorlar. Bu başarılamaz, en azından genç ve güzel oldukları için özde varolan romantizm, insanın üstesinden gelemeyeceği bir nitelik olur. Okuyucuya akla yakın gelebilmeleri için, önce bana gerçek gibi görünmeleri gerek – oysa beni şaşırtıyorlar. Kişiliklerini değiştirecek olsam, belki çok daha inandırıcı olabilir. Diyelim ki, Piers, gözleri sarhoşlarınki gibi kayan, dudakları hep ıslak, tombalak bir köylü olsun. Diyelim ki Sylvie, güzeller güzeli, ama sakat bacağını sürüyen sağır bir kız olsun. Bruce'a, yani köy doktoruna gelince – onun da yüzünü ve boynunu mor bir zar gibi saran deri veremi lekesi olsun... Evet, bu inandırıcı olabilir. Zola'ya yakın bir şey olur.

Bu akşam Sylvie, Piers ile birlikte piyano çaldı. Piers'in yemekte yeni bir düzen kurulmasını, büyük olasılıkla ayrılığı gerektirecek darboğazdan söz etmesi üzerine hüzünlenen Bruce ise, gözlerini şöminedeki ateşten ayırmadı. Onlara gıpta etmekten kendimi alamıyordum – yaşamdan istedikleri ya da gereksindikleri başka hiçbir şey yokmuş gibiydi. Simyacıların tılsımlı taşını bulmuşlardı sanki. Yoksa gıpta ettiğim yalnızca gençlikleri miydi?

Bütün gün, havayı iyice serinleten ve salondaki şöminede katırtırnaklarını yakmamıza neden olan ardı arkası ke-

silmez bir yağmur yağmıştı. Piers'in hep "İskenderiye'den gelen olağanüstü mektup" diye sözünü ettiği mektubu, onlara işte bu şöminenin başında okudum. Tahmin edeceğiniz gibi, mektup arkadaşım Akkad'dan geliyordu ve Akkad –bu konuda beni neden zorladığını hiç anlamadığım halde– gnostik davası adına bir çağrı niteliğindeydi. Benim Orta Doğu mezheplerinin kirli oyunlarına düşmeyecek bir septik olduğumu bilirdi. Bunu söylediğim zaman, Piers biraz sarsıldı galiba. Çünkü mektup onu müthiş bir hayranlığa sürüklemişti; Akkad'la görüşlerinin çakıştığını düşünüyordu. Mektupta, Düşüş'ten,yani Tufan'dan önceki, zamanımızın gerçeği olacak olan ölüm seline kapılmadan önceki durum anlatılıyordu. Akkad şunları yazmıştı: "Evet, belirli bir zaman, belirli bir an vardı; insan o anı öylesine gözünde canlandırabilir ki, yarının nasıl olacağı ortaya çıkabilir. Kopernik ya da Konstantinopol'ün düşüşü gibi tarihsel anlara benzeyen o anda, dengeler temelden değişime uğradı ve ağırlık, ruh alanından maddeye kaydı. Bunun izlerini eski mitolojilerde görebiliriz. Sanki görünmeyen bir yerlerdeki Buz Dağı eriyivermiş gibi, insan duyarlılığının ekseni değişiverdi. Eski bitki örtüsü, yerini yeni çelik bitki örtüsüne bıraktı; önce bronz, sonra demir, sonra çelik çiçekler açan bitki örtüsü– atardamarların giderek daha daha sertleşmesi. Öz'ler çizelgesinin yerini, elementler çizelgesi aldı. Simyacıların tılsımlı taşına, İsa' nın son yemekteki kutsal kâsesine olan eski inanç, yerini külçe altının aldatıcı değerlerine bıraktı. Bu değer, ruhun yeni efendisi oldu ve kendini özgür sanan köle, gücünü parayla, sermaye değeriyle ölçer oldu. Tefeciliğin ağdalı, koyu parıltısı uç verdi. Ve harcama gücü demek olan –prototipini orgazmda bulan– özgürlük, önce beyinde, sonra bedende prangaya vuruldu. Kazanma yetisi, tefecilik, insanın sperm kesesine tohum attı ve insan, istifleme, saklama, biriktirme yetileri gibi temel baskı ögelerine dayanan kültürler oluşturmaya başladı. Sonra savaş adı altında be-

lirli aralarla gerçekleştirilen ve simgesel çatal bıçağı çelik silahlar olan kan dökme faslı başladı – burada da ölümün tornadan geçmiş yumurtası kadar, penis ve vagina da açık seçik görülüyordu. Bu ölüme susamış kültür, ancak intiharla tamamlanabilir ve gerçekleştirilebilirdi. Artık yeni iman, kan dökmemek, sperm saçmamak ve evreni döllememekti. Yeni düzen, *altın toplayıp kan* dökme düzeniydi. İşte biz bir avuç gnostik, bu düzene karşı çıkıyoruz; sessizce bu düzenden kendimizi koparıyoruz ve zaman zaman işi ölüme kadar vardırıyoruz. Sikkeye karşı sperm.

"Bu temel denge değişimi, kimi zaman çok vahim biçimde olmak üzere, pek çok şeye yansır. Örneğin, ikilik, yalnızca felsefi düşüncenin değil, ana öge olan sözcüğün bu *ayrımı içerdiği dilin* de *anahtarı* oldu. Bütün ölçülerin ve ilişkilerin bu değişimi sonucunda, ölüm ruhsal yapının kontrolündeki bir seçim, isteğe bağlı *bir olgu olmaktan* çıktı, zorunlu ve gerekli oldu. Bundan önce, deyim yerindeyse, pastadan sana düşeni alır ve yerdin. Kendini tüketmeden yaşamayı biliyorsan, ölmek zorunda değildin –zaman barikatını aşar ve benlikten kopmak demek olan kış uykusuna geçerdin– tıpkı Doğulu bilgelerin hâlâ bölük pörçük bilip gerçekleştirdikleri gibi, bölük pörçük diyorum çünkü onlarınki *tam olarak ölümsüzlüğe erişmiyor*. Ancak, benim sözünü ettiğim, çilenin veya meditasyonun veya olağanüstü beyinlerin ürünü değil. Bu, isteğe bağlı olduğu kadar, her yerde ve her zaman rastlanabilen bir durumdu. Çarpıtılmış değerler sistemi altında bükülüp ezilmiş olan bizim gibilerin ruhu, o konumda ulaşılan özgürlük duygusunun ne olduğunu kavrayamaz. Omzumun üzerinden bu *yazdıklarımı* okuyan Monsieur'le Prince'in, her zamanki Makyavelci tavrıyla, kıkır kıkır güldüğünü duyar gibiyim. Şimdi ona bu meşum rolü bizim *yakıştırdığımızı*, onu bir karnaval maskesine, Kudüs şövalyelerinin çarmıhın yerine diktikleri bir totem kafasına dönüştürdüğümüzü söyleyeceksin. Ne var ki, yeterli yoğunlukta düşlenen

bir şey, gerçek sayılabilir. Rastgele düşünenler için, kafası bulanık olanlar için belirli bir odak noktası bulunmasında yarar vardır – ikonalar ve sunaklar ve türbeler ve büstler bu yüzden yapılır. Bu nedenle sevgili Rob, sokakta bir meleğe rastlayacak olursan kibarlığı elden bırakma, Swedenborg gibi şapkanı çıkarıp selâm ver; şayet melek bir güvercin gibi uçup gelerek senin o inançsız kafana konarsa, o zaman anla ki karşındaki Blake'çi veya Rilke'ci bir melektir ve eskilerin deyimiyle ruhun besini olan şiirle beslenmesi gerekir. Evet, öteki dünya Rob! Kimi zaman insan onu öylesine açık seçik görüyor ki. Orada yaşarken yaşamlarını yitirenler, fırtınayla kabaran denizde nöbeti bırakmaktan, yeraltı dünyasına gitmekten hoşnutluk duyarak dümeni bırakan bir dümencinin sessiz huzuruyla can verirler. Bir başka deyişle, akılda her zaman varlığını koruyan, felsefi bir güç gibi, elektrik yüklemesi gibi fark edilip kullanılabilen ölümün yeniden kazanılmasıdır bu. Bunu yapamamak insanı tüketir. Ölüm, yaşayanlarla dolu bir zindandır.

"Yararlı olan güçleri yanlış kullanılan, eski güzelim niteliğinin ancak gölgesi derekesine düşmüş olsa da, mutlu bir azınlığa, gün gelip iyi ile kötünün yeniden yer değiştireceği ana kadar aklın savaşını vermek adına Termofil geçidini tutmayı üstlenmiş bir azınlığa kucak açan bir dünya olarak görüyoruz bu dünyayı. İnsanın gerçeği görmezden geldiği için bir tuz yığınına dönüşmeyeceği günlerin geleceğini umuyoruz. Gerçek, çıplak gözle görülebilir mi? Evet, biz buna inanıyoruz. Bugünkü umutsuzluğumuzun ve karanlığımızın uçurumunun ötesinde, sönmek üzere gibi görünse de o solgun ışık hâlâ var. Dünyada birbiriyle çarpışan iki güçten kara olanı şimdilik ağır basıyor, savaşı hepten de kazanabilir. Umutsuz olduğum zaman, kazanacağını düşünüyorum hep. Bu durumu tersine çevirmek için ne yapılabilir? Hiçbir şey yapılamaz diyeceksin. Ama yaratıcılıkla yapabileceğimiz bir hiç var yine de; kısırlıktan da-

ha verimli, hiç yoktan iyi, o ışığı söndürmek yerine biraz olsun oksijen katacak bir şey. Ama temel gerçeği yüreklilikle kabullenmedikçe – yani Tanrının sürüldüğü ve yerine kötülüğün geçtiğini kabul etmedikçe, bunu yapamayız. İşte bulunduğumuz nokta burası."

Piers'in bu bulutların üstünde uçan idealizme coşkulu yaklaşımı çok hoştu, ama bu fikirlerde benim gördüğümden daha fazlasını buluyor gibiydi. Yoksa düşünce tembelliğimi ve kuşkuculuğum mu görmemi engelliyordu? Her neyse, bu tür formüller beni sıkıyordu. Pia'nın bir sözünü anımsıyorum: "İnsan bir şeye çok inanırsa, içine kapanır ve o şeyden söz etmez."

Dün, bugün, yarın – zamanın tırtılı, kendini süreç ve ölümkelebeğinedönüştürüyor. Bağlantılar, düşlerde, uyanıkken olduğundan daha açık seçik görülebiliyor. Bu hafta Pia'ya bir mektup yazdım ve Montparnasse'daki Café Dôme'a, mesaj tahtasına asılmak üzere postaladım. Pia'yı eski günlerden iki ya da üç haliyle düşümde gördüm ve uyanınca bu düşleri tabir etmeye çalıştım. İş duygusal plana gelince, kadınların çoğu gibi Pia da çocuksuydu. Pek çok bakımdan bir çocuk-kadındı. Kimi zaman bu tip kızların tam gelişmesini engelleyen ve bu olgunlaşmışlığın ruhsal yapıda yansımasına yol açan organik bir neden vardır. Rahimleri, bir çocuğunki kadar ufak, dar ve esnektir. Göğüsleri güzeldir, ama onlar da küçüktür – anaçlaşmanın birer müsveddesi gibidirler. Kalçalar alabildiğine dar, kollar ve bacaklar narin, yüz ve çoğu kez duruş çocuksudur. Tüm bu saflığın içinde pek çok sapık eğilim saklıdır – polisiye romanlara ve o tür şeylere duydukları büyük ilgi, gizli bir suçluluk eğiliminin belirtisi gibidir...

Başka şeylerin yanısıra, yıllarca beraberimizde taşıdığımız o büyük, teatral sandığın öyküsünü de tasarladım.

Sandığın içindekilere bir göz atmam yasaktı; dahası onun varlığından söz etmem bile engellenmişti. Deniz yolculuklarımızda olduğu gibi, sandığın hantallığından ve ağırlığından usanıp bir şey söyleyecek olsam, Pia kızarıp bozarırdı. Nereye gitsek, onu da taşımak zorundaydık. Üzerindeki etikette 'Yatak takımları' yazardı. Söz dinledim, sandıkla ilgili hiçbir soru sormadım, gizlice karıştırmaya da kalkışmadım. Namuslu davrandım. Ama kopuşumuzdan az önce, Pia'nın cinsel açıdan benden gitgide uzaklaştığı dönemde (Trash'le tanışmış olduğunu bilmiyordum o zaman), hasırdan örme sandık kendini ele verdi. İçinde ne vardı dersiniz?

Hemen şunu da söyleyeyim; ben ne zaman bir yere gidecek olsam, Pia'nın sandığı açtığını sanıyordum, çünkü nerede olursak olalım, sandığı hemen odanın ortasına çekerdi. Ben de kendi kendime, bir alay çarşafa, sofra örtüsüne bakmak onu mutlu ediyorsa, bundan bana ne der işin içinden çıkardım. Bir gün büyük bir kavga koptu, ben de haftasonu gelmeyeceğim diyerek evden çıkıp gittim. Ama istasyona gelince pişman oldum, başımın bu tatlı belâsıyla barışmak için bir taksiye atlayıp eve döndüm. Bilin bakalım, neyle karşılaştım?

Pia, alev alev yanan şöminenin önüne, yere oturmuştu. Sandık yanında duruyordu. Kapağı sonuna dek açılmıştı. Pia'nın çevresini, renk renk kadife yastıklara oturtulmuş, çeşitli ülkelerin ulusal giysileri içinde boy boy bebekler sarmıştı. Şöminenin önünde duran minyatür bir çay takımında gerçek Çin çayı vardı. Beni dramatik girişim –pişmanlıktan ve derin sevgimden dolayı kan ter içindeydim– Pia'yı afallattı – bembeyaz oldu, nutku tutuldu. Ama bebekleri görünce gerçek rakiplerimin kim olduğunu bir anda anladım ve öfkeden tepem attı. "Demek böyle," dedim ve o ana kadar söze dökülmemiş bütün eski çatışmalar, çelişkiler gırtlağıma geldi dayandı. Bu çocuksu oyunu neye yorduğumu kesinlikle bilmiyordum, ama bu mi-

nik homongolosların hemen yok edilmesi gerektiğini biliyordum. Bunlar, bizim ilişkimiz için bir engeldi. Bebeklerden birini tuttum, sonra birini daha ve ateşe fırlattım. Gözüm aynaya ilişti, bir Alman profesör kadar ciddi görünüyordum. Ben, koca bir ömrün, bir çocukluğun anılarını simgelediğini ancak şimdi anladığım bebekleri birer birer yok ederken, Pia çığlık atıp bayıldı. Bu, cinayetten de beterdi. Ama kendini kaybetmiş bir manyak gibiydim, ne yaptığının bilincinde değildim, içimi yakan kıskançlıktan başka bir şey düşünmüyordum. Benim yaptığım, bir kenti talan etmeye benziyordu. Gözleri dehşetle yerinden uğrayan kadıncağız, anılarını paramparça edip ateşe atan canavarı süzdü; sonra yıkıldı. Çocukluğunun içsel gerçeğini ayaklar altına almıştım.

Pia, dış dünyadan kopuk, yarı koma içinde bütün gece yattı, sabah uyandığında yüksek ateşi vardı; doktor tifo ya da menenjit olasılığından korktu. Yatağının yanına oturdum, ellerimi kavuşturup beni bağışlaması için yalvardım. Ama o beni duymazdan geldi; gözlerini kapadı ve kalbi bu hızla çarpmaya devam ederse onu sonsuz sessizliğe götürecek gibi görünen yüksek ateşin kollarına bıraktı kendini. Pia'nın hasta olmasında belki de en büyük rolü, ben üstlendim böylece. Hantal, kaba Sutcliffe, kendim, o, ben.

Pia kendini topladığında, gözle görünür bir değişim içindeydi. Uyuşuk, coşkusuz biri olmuştu, anlayışı kıtlaşmıştı, yaşlandığını, bitip tükendiğini söylüyordu. Gerçekten de on yaş ihtiyarlamış gibiydi. Gözlerinin çevresinde bitiveren hüzün çizgilerini, doktorların verdiği yatıştırıcı ilaçlara yordum. Ama ruhsal yapısı tümden değişmişti. Bunların nedeni, bir yandan benden öç almak istemesi, öte yandan da yok edilmiş benliklerinin, oyuncaklarının yasını tutmasıydı. Pia'nın bu hali oldukça uzun sürdü; zamanla teni yağlandı, o güzelim sarı saçları matlaştı, bozlaştı. Sonra tıbbi müdahale gerektiren kleptomani krizleri

başladı. Bunun üzerine Viyana'ya yollandık ve nesneleri dişi ve erkek diye bölen iyi meleğin genetik dağıtımı yüzünden belki ta başından çıkmazda olan evliliğimizi kurtaramadıksa da, Viyana'da (tanrıya şükürler olsun) pek çok şey öğrendik... Birdenbire yapayalnız kalmıştım ve bunun bilincindeyim. Sonra Pia kendini toparladı – buna toparlanmak denemezdi kuşkusuz. Hiçbir şeyin eski temelleri üzerine oturtulamayacağı açıktı. Arada geçen süre içinde, Pia'da o zamana kadar hiç dikkatetmediğim kişilik tiklerinin farkına vardım. Joy sayesinde edindiğim yeni düşünce sisteminin çok yararını gördüm. Örneğin Pia bir erkekle sabaha kadar aynı yatakta yatamıyordu; seviştikten sonra kalkıp başka bir yerde yatıyordu. Bütün bu ufak ve önemsiz ayrıntılar, hem umutlandırıcı, hem umutkırıcı olan Viyana döneminden sonra gözüme çarpmaya başladı. Viyana'nın hem umut taşıyıcı, hem umutkırıcı oluşunun nedeni ise, çok sınırlı alanlarda olağanüstü başarılı olmasına karşın, Dr. Joy'un oluşturduğu sistemin yine de uygulamada kısıtlı ve dar kapsamlı olduğunu anlamamdı. Bu sistem, insanın yaşamına temel olacak bir felsefeyi formüle edememişti ve hiçbir zaman da edemezdi. Bu sistem bir manivelaydı ve tıpkı benzin motoru gibi çağımızın çarpıcı icatlarından biriydi. Her neyse.

Kat kat yığılmış çocukluğun, kat kat sürülmüş badananın altından, resimdeki hanımı tanıyabiliyor musunuz? Öğrendiğiniz onca şeyle ölmeyi ya da onlarla yaşamayı öğrenebilmek koca bir ömür alır.

Evet, biz sırtımızda çuval dolusu mutsuzluk yükümüzle bir yandaydık, ciddi ve güzel formülleriyle doktor Joy bir yandaydı – insan konusunda düşünürken şerefsiz çözümlere kesinlikle sırt çeviriyordu. Öğreniyorduk, ama öğrendikçe umudumuz azalıyor, ayrım daha da derinleşiyordu. Pia bir gün, beni yalnızca babası gibi koktuğum için sevdiğini söyleyince çileden çıktım. Fanilelerimi alıp (eskiden kürekçiydim, hâlâ da tekneyle açılıp kürek çek-

meyi severim) burnuna yapıştırışını ve kendinden geçercesine gözlerini kapatışını anımsadım birden. Hiç de övünülecek, sevinilecek bir şey değildi bu benzetme. Emekli büyükelçi olan babası Tanca'da oturordu. Küp gibi sağırdı. Arada bir arabasıyla gezmeye çıkar, geri kalan zamanını ise remi ya da briç oynayarak tüketmeye çalışırdı. Diplomaside, yerçekimi yasaları ve çevresindekilerin merhameti sayesinde yükselmiş, selim bir ur diye tanımlanabilirdi bu adam. Zavallı Pia! Daha önemsiz ve daha dokunaklı bir sürü şey vardı. Ona çıkışıp incitecek olsam, duvara dayanır, kolunu gözlerinin üzerine kapatarak duvar kâğıdına dökerdi gözyaşlarını. Böyle duvara dayanmasının ardında bir dizi çocukluk mutsuzluğu olduğunu fark ettim birden. Öteki yaşamda, eski günlerde, dadılarımız ve büyüklerimiz, duvarın dibine dikerek cezalandırırlardı bizi; Pia da benim sözlerimden incinince kabahati kabulleniyor ve duvarın dibinde cezaya dikiliyordu. Böyle yaptığı zaman gırtlağıma birşeyler düğümleniyordu.

Geçen hafta yaşlı Düşese bütün bunları anlatmam, bir anlamda Tanrıların gazabını yatıştırmak ve suçluluk duygusundaki bir bilinci huzura kavuşturmak isteğinden kaynaklanıyordu. Anlattıktan sonra da, bunu kendime acındırmak için yaptım diye keyfim kaçtı. Düşes, cevabında başka konuları yazmak akıllılığını gösterdi; Dükün kendisine nasıl banço dersleri aldırdığından, Dükün can sıkıntısından nasıl korktuğundan söz etti. Dük, havadan sudan gevezelik etmenin günah olduğu sonucuna varmıştı. Ne zaman konuklar gelse, Dük bahçenin bir köşesine çekiliyor ve konuklara, dua ediyorum diye haber gönderiyordu. Ne de olsa, imanı yerinde bir Katolik sayılırdı...

Kefaret ödememin bir başka biçimi de Toby'nin çağrısına uyup, –kente girmeleri yasak olduğu için– partal kamplarını Avignon surlarının hemen dışına kurmuş olan çingeneleri ziyaret etmek oldu. Burada, pis bir hasırın üzerinde, bir çingene kızının kollarında –sanki büyü yapmak

için yastığa iğnelenmiş çingene bebeğe bakıp anımsadığım– geçmiş olayların açıklamasını daha kolay formüle edebiliyorum. Bebek beniPia'ya götürdü, oradan da sabırlı doktor Joy'un irdelediği tuhaf çağrışımlara. Bebeklerin altındaki katmanda (tıpkı üst üste dizili çikolata kutularındaki gibi) ölümle ilgili çeşitli düşünceler ve mezarlardan, cesetlerden gereğinden fazla korkmaya yol açan duygular sıralanmıştı. Bu korkular arınıp değişerek heykellere, balmumundan figürlere, biblolara, her çeşit cansız nesneye duyulan sevgiye dönüşüyor. Tutkunun nedeni ise, savunmasızlığın çekiciliği. Ceset kendini savunamaz. Uyuklayan çingeneye, "Bak dinle," diyorum. "Ceset kendini savunamaz, uyuyanlar da öyle."

Çevremizde odun ateşinde yemek pişiriyorlar. Çadırlar, kentin surlarını kucaklıyor. Öylesine uzun süredir buradalar ki, sanki surlarla iç içe geçmişler. Cennet kuşları gibi renk renk giyinen ve tek bir Fransızca sözcük öğrenmemeye kararlı – ya da asıl işleri kapkaç fahişelik olmasına karşın, köprü altında fal bakacak kadar Fransızca paralamaya yatkın bu avcı kuşlar, serserice bir mağara yaşamı sürüyorlar.

İşte Avignon'dayım; kent çocuklarının gölgeleriyle çiğnenen tozlu eğlence alanlarına kurşuni bir kasaba gecesi çöküyor... Boş bankların ve yediveren güllerini boşuna yüreklendirmeye çalışan tel yığınlarının arasında geziniyorum. Bu bahçeler, görkemli manzaraları ve özenle bakılan yeşillikleriyle göz kamaştıran, kıyıdaki burunlar üzerine kurulu bahçelere hiç benzemiyor. Ama bunlar benim havama daha uygun, daha çağdaş.

Sur duvarları, eğimli düzlemleri ışığı değişik açılardan alarak kimi yerde terrakotaya, kimi yerde tabaya, mora dönüşen çatıları kuşatıyor: Kent zaman zaman taş tepsisinde pişen kahverengi bir pie hamuruna benziyor. Ama şimdi alacakaranlığın kendine özgü kahverengi tonları var; çimenlerin üzerine lekeler halinde düşen ya da dingin

çatıların limonisine serpiştirilen gölgelerde beliren tonlar. Ve bunların tümü, kıvrılarak Arlesmezarlığına doğru ilerleyen nehirle çerçevelenip yerli yerine oturuyor. Sevgili tarihçim Toby'nin dediğine göre, bir zamanlar cesetler toplanmış ve gömme parasıyla birlikte nehre salınıvermişler; sonra Alyscamps'de sudan çıkarılıp gerektiği gibi defnedilmişler. Yürüdüğüm Rhône kıyısı boyunca oyuncak, renkli kurdele, kelle şeker, hasır şapka, şal, tarım işçilerinin beğenilerini karşılayan ip, koyun çanı, elek, koşum takımı, tırmık, kimyasal ilaçlar ve suni gübre, saban gibi şeyler satan barakalar ve tente altı tezgâhları sıralanmıştı. Giyim eşyası satan tezgâhlarda şaraphane işçilerinin geleneksel mavi tulumları, güneş şapkaları ve Sauve gibi köylerde yetişen söğütlerden yapılmış tırmıklar vardı. Çingeneler, bu ortamda kaçınılmaz bir biçimde yer alıyorlar, çarpıcı renklerdeki giysileri ve şangırtılı takılarıyla her yerde boy gösteriyorlar, ya kirli avuçlarını açıp fal baktıracak kadar batıl inançlı müşterileri tavlıyorlar, ya hırsızlık yapıyorlar ya da kıyıdaki çalılıkların gölgesinde ayan beyan orospuluk ediyorlardı. Burada denizden oldukça uzak olmamıza karşın, otomobiller ve trenler balığı kapımıza kadar getiriyor ve insan Avignon'da Akdeniz'in en taze balıklarını yiyebiliyor. İlkel ve tozlu araba yolları modern trafiğe pek cevap vermediğinden, Nice ve Monte yöresindeki ehlileşmiş bölgeye kıyasla biz geri kalmış, toz toprak içinde görünüyoruz. Hiç önemli değil. Burada her şey daha özgün, her şeyin eti kemiği ve kendine özgü biçemi var. Ve çevre, tıraşlanmadığı, tımar edilmediği için de çok daha güzel.

Verfeuille sakinlerinin hep simgesel bir yapı olarak gördükleri o ünlü, yıkık köprünün altında, bayramlarda ve festivallerde gerçek dansçılar görülür. Kimi zaman da, biri çıkıp Girit vazolarının üzerinden daha yeni keşfetmişçesine coşkuyla yaşanan ünlü rozet kapma dövüşü yapılır. Bu İspanyolların boğa güreşinden daha yumuşaktır, çünkü amaç boğayı öldürmek değildir: tehlikede olan beyazlar

giyinmiş güreşçidir. Arena, çingene arabalarını halka biçiminde sıralayarak oluşturuluverir. Seyirciler arabalara binerler. Burada, bütün bir yaza yetecek kadar kırmızı toz yuttuk ve bir ganbot yüzdürmeye yetecek kadar da kırmızı şarap içtik. Ve zaman çapraz düşen bir ışığın aldatmacasında insan, ortaçağın pek de uzağımızda olmadığını anımsar – bir soyutlama olarak değil, düpedüz bir gerçek olarak. Mazgallı surlar, Breughel tablolarındaki dökük dişli, cüce suratlı soytarılar gibi sırıtır. Tanrının çirkin ve masif fabrikaları, gece göğüne doğru kırık kıl testereler gibi yaslanır. Petrarka'nın dizeleriyle uyumlu nabız atan büyük V. havuzunun yeşil sularında alabalıklar yüzerler ve kendilerini aylak çocukların eğlencesi haline getirirler. Karanlık çöküyor. Bu dükkânların, tezgâhların arasında dolaşarak, içki âlemleri beni hep şaşırtan ve panayırda satılan yerli şarapların reklamı olsun diye bedava şarap dağıtılan bir tezgâhta bulacağıma hiç kuşku duymadığım Toby'yi arıyorum. Aynen öyle. Pençesinde bir kadehle ve olanca hantallığıyla duruyor işte. Koltuğunun altında iyice yıpranmış ve nehir kumuna bulanmış (bu sabah yüzmeye gittik) bir halde Pursewarden'ın son kitabı. Tepem atıyor, ama ses çıkarmıyorum, çünkü P. şu anda İngiltere'deki tek çekilebilir yazar; ben de ona el veriyorum. Toby'yi hıçkırık tutmuş, yalnızca kendinin bildiği bir yöntemle bunu geçirmeye çalışıyor. Kadehin ters tarafından içerek.

Koca bir saman yığınını tutuşturmak için tek kibrit, aklı ateşe vermek için tek sözcük yeterlidir. Piers, gelecek gezisinde Akkad ile tanışmaya ve mezhebin tüm gizlerini öğrenmeye kararlı. Toby de, kendi çalışmasının merkezi olarak bu konuyu benimseyiverdi. Gnostik görüşlerle ilgili olarak ona anlattıklarımı, Kudüs şövalyelerinin o bir türlü anlaşılamayan sorununa – hangi noktada günah işle-

mişlerdi, neden yıkılmışlardı sorununa bir çözüm olarak gördü. Şövalyelerin temel inançlara karşıtlıklarının gnostisizm olabileceği fikri Toby'nin beyninde kıvılcımlar tutuşturdu ve o güne kadar şatonun kitaplığında boğuşmakta olduğu bir yığın malzemeye bir anda öz ve biçim kazandırıverdi. Doktora tezi için böyle bir kuram geliştirme olasılığı Toby'yi öylesine coşturdu ki, üç gün üç gece ayılmaksızın içti. O üç gün boyunca, şehirde ona bir rastladık, bir kaybettik. Her şarap tezgâhının başında biraz daha sarhoş, biraz daha ağır ve ayrıntılara biraz daha gömülmüş olarak buluyorduk onu. Toby içkinin ölçüsünü kaçırdı mı, ne yapacağı, ne söyleyeceği belli olmazdı. Örneğin kasabanın tek taksisine atlayıp "Şu nevrozun peşinden git!" diyebilir; ya da anlamsız dizeler söyleyebilirdi: "Cinsellik elmam zonklamakta, hepimizin iyiliği için arıyorum bir Havva." Tabii sonra sıra Byron'a geliyordu –çünkü Toby kendini Byron'a benzetir ve hayali bir Fletcher ile konuşur– ama bu genellikle yatağa yattıktan sonra olur.

"Fletcher!"
"Buyrun efendim?"
"İnançlarını inkâr et."
"Emredersiniz efendim."
"Fletcher!"
"Buyrun efendim?"
"En derin içgüdülerimi Düşese ilet."
"Başüstüne efendim."

Toby'nin sarsılan beyninin tutarsız labirentinde, akla gelebilecek her türlü fikir ve görüş birbirine çarpıp dururdu. "Ben olmak, artık benim için bir anlam taşımıyor yüce Bilge efendimiz," der ve hemen arkasından şunları ekleyebilirdi: "Sutcliffe, bu koca İngiliz et ve yağ yığınını köpek tasmasına vurmak gerek. Boyuna sarhoş geziyor ve bin türlü günah işliyor. Yağlı kıçı ve çatlak elleri üzerinde dolaşan bir köpek vebası bu adam. Özgür irade bir hayaldir tat-

lım, soyut ego da öyle; Kudüs Şövalyeleri böyle diyorlar. Bu saçmalığı kim soktu akıllarına? Orman perilerinin gazabı son ana kadar onlar için bir giz olarak kaldı."

Ya da sokaktaki banklardan birine seriliyor, Pursewarden'ın 'Denemeler'ini başına yastık yapıp sokak serserileri gibi uyuyordu. Bu tıraşı uzamış günahkârı, ancak şafağın soğuğu ve nemi uyandırıp Princes Oteline veya şatoya yollandırabiliyordu.

Kimi zaman da "Robin Sutcliffe'e öğüdümdür," deyip, parmaklarıyla tempo tutarak dizeler döktürüyordu:

Hep oturan ördeği nişanlamaya bak
Şiire boş ver sen düzüşmene bak
Cezalanmaktan korkmasın gönlün
Olsa olsa bereketi kaçar dölünün.

"Fletcher!"
"Buyrun efendim."
"Suları kabaran Efendimizin palamarları aşkına bikarbonat de süd tableti getiriver bana."
"Hemen getiriyorum efendim."

Büyük dilbilimcilerinin tatile gittikleri bir yerlerde, renk renk tropikal kuşların arasında kaybolmuş bir bambu dam altında, kadın hâlâ beni bekliyor olabilir. Mektubunda, "Sevgilim," diyordu, "Birmanya başlı başına bir tuzak. Çıldırmak üzere olduğumu hissediyorum."

Kentin eski mahallelerinde dolaşırken, pazara yakın bir yerde birkaç el arabasına doldurulmuş satılık kitap buldum; aralarında Petrarka'nın çok eski bir biyografisi de vardı (MDCC LXXXII). Kitabı alıp Doms parkında gezinerek okudum. Sylvie'ye ideal bir yolculuk armağanı olacaktı bu kitap. Şairin adı bilinmeyen biyografi yazarına kanım kaynamayacak kadar katı yürekli değildim.

serileri gibi uyuyordu. Bu tıraşı uzamış günahkârı, ancak şafağın soğuğu ve nemi uyandırıp Princes Oteline veya şatoya yollandırabiliyordu.

Kimi zaman da "Robin Sutcliffe'e öğüdümdür," deyip, parmaklarıyla tempo tutarak dizeler döktürüyordu:

Hep oturan ördeği nişanlamaya bak
Şiire boş ver sen düzüşmene bak
Cezalanmaktan korkmasın gönlün
Olsa olsa bereketi kaçar dölünün.

"Fletcher!"
"Buyrun efendim."
"Suları kabaran Efendimizin palamarları aşkına bikarbonat de süd tableti getiriver bana."
"Hemen getiriyorum efendim."

Büyük dilbilimcilerinin tatile gittikleri bir yerlerde, renk renk tropikal kuşların arasında kaybolmuş bir bambu dam altında, kadın hâlâ beni bekliyor olabilir. Mektubunda, "Sevgilim," diyordu, "Birmanya başlı başına bir tuzak. Çıldırmak üzere olduğumu hissediyorum."

Kentin eski mahallelerinde dolaşırken, pazara yakın bir yerde birkaç el arabasına doldurulmuş satılık kitap buldum; aralarında Petrarka'nın çok eski bir biyografisi de vardı (MDCC LXXXII). Kitabı alıp Doms parkında gezinerek okudum. Sylvie'ye ideal bir yolculuk armağanı olacaktı bu kitap. Şairin adı bilinmeyen biyografi yazarına kanım kaynamayacak kadar katı yürekli değildim.

J'ai cru d'ailleurs que dans un temps où les femmes ont l'air de ne plus se croire dignes d'être aimées; où elles avertissent les hommes de ne pas les respecter; où se forment tant de liaisons d'un jour et si peu d'attac-

hemens durables; où l'on court après le plaisir pour ne trouver que la honte et les regrets, on pourrait peut-être rendre quelque service aux Moeurs, et rapeller un Sexe aimable a l'estime qu'il se doit si l'on offrait à ses yeux, d'après l'histoire, le modèle d'un amour délicat, qui se suffit à lui-même et qui se nourrit pendant vingt ans de sentiment, de vertus et de gloire.[1]

Zavallı Pia! Belleğim bir anda, düğmeli beyaz eldiven giymiş, solgun, ince kızı ilk gördüğüm Cenevre'deki göl kıyısına gidiverdi. Güneş şemsiyesi, sivri burunlu iskarpinler, hasır şapka. Onu bir zarafet okuluna göndermişlerdi ve pazar günleri kızlar ikişer ikişer göl kıyısında gezinti yaparlardı. Pia çok açık tenli, biraz sıska denecek kadar inceydi, kötü dikilmiş tayyörünün sımsıkı oturduğu beli incecikti. Bir başkasıyla randevum vardı; parkların arasındaki kahvelerden birine oturmuş onu beklerken, Pia, arkadaşının söylediği bir şeye gülerek önümden geçti ve yumuşak bakışlarındaki gizem ilgimi çekti – bir kedi gibi titizlikle yalanarak dondurma yiyişini seyrederken ilgim daha da arttı. Sonradan onun hakkında öğrendiğim hiçbir şey beni şaşırtmadı – büyükelçilik binalarında, hep mürebbiyelerden ve özel öğretmenlerden ders alarak, yaşıtlarıyla arkadaşlık etmekten hep yoksun bırakılarak geçen o hüzünlü ve yapayalnız yaşamla ilgili her şeyi önceden biliyormuş gibiydim. Erkek kardeşi onunla arkadaşlık edemeyecek kadar ufaktı. Bu yüzden, Cenevre'deki o sıkı disiplinli zarafet okulu bile, eski yaşantısından bir kaçış gibi gelmişti. Kızlara tanınan özgürlük derecesi, Pia'ya neredeyse tehlike sınırlarını zorlarmış gibi görünüyordu. Onu izledim ve

1. (Fr.) Kadınların sevilmeye lâyık olduklarının artık inanılmaz göründükleri; kendilerine saygı duyulmadıkları konusunda erkekleri uyardıkları; bir günde binlerce ilişkinin kurulup pek az insanın birbirine bağlandığı; zevk peşinde koşan insanın yalnızca utanç ve pişmanlıklarını bulduğu bir çağda, insanın belki Aktöre'ye hep hizmetlerde bulunabileceğine, ve kendi kendine yeter ve yirmi yıl boyunca duygu, erdem ve ünle beslenen dürüst bir aşk modelini kendisine örnek alırsa kazanacağı saygıyı sevimli bir Seks'e anımsatabileceğine inandım. (Yayıncı)

bir rastlantıyla pazar günleri hangi kiliseye gittiklerini öğrendim. Ertesi pazar, bu zorunlu duaya ben de katıldım. İkinci pazar ise eline bir not tutuşturup, yemeğe çağırdım ve otelimin adını verdim. Çok yakında rahiplik mertebesine ereceğimi eklemeyi de ihmal etmedim. Pia'nın çağrımı kabul edeceğini hiç beklemiyordum. Ama önceki yaşantısından sonra ağırbaşlı ve kasvetli Cenevre bile ona bir özgürlük karnavalı gibi görünüyordu. Ömründe bir kez akıl almaz bir cesaret gösterdi, neredeyse umutsuz bir cesaret – arka kapıdan sıvışıp alçak duvardan atladı... Gözlerime inanamadım. Koca Petrarka gibi derinden sarsıldım.

Le Lundi de la Semaine Sainte, à six heures du matin, Pétrarque vit à Avignon, dans l'église des Réligieuses de Saint-Claire une jeune femme dont la robe verte était parsemée de violettes. Sa beauté le frappa. C'était Laure.[1]

Bu tür deneyimler insanın yoluna çıkınca ne denli basit, ne denli kaçınılmaz görünüyor. Ve nasıl belâlar açıyor insanın başına. Belki şanslı olanlara belâ getirmiyordur. Kendilerine de.

Cz'deki yaşlı doktor, Düşese şunları söylemiş: "Kendimi hep yedek çocuk, yedek parça, yedek lastik gibi gördüm. İnsanlar ancak başları dara düşünce beni arıyorlar. Hiç kimse mutluluğunu bir doktorla paylaşmayı aklına getirmez."

"Fletcher!"
"Buyrun efendim."
"Bana lirimi ver."
"Başüstüne efendim."
"Biraz da mor ilaçtan ver. Umutsuzluktan ya da

1. (Fr.) Kutsal Hafta'nın pazartesi günü, sabah altı sıralarında, Saint-Claire Rahibeleri kilisesinde, yeşil giysisi menekşelerle süslü genç bir kadın gördü Petrarka. Kadının güzelliğiyle çarpıldı. Laure da bu genç kadın. (Yayıncı)

akşamdan kalmışlıktan keyifsizim. Metin alkollü birşeyler lütfen."
"Emredersiniz efendim."

Somonu diri diri tütseleyen
Dolma içini dolduran canlı kaza,
Küçük bir Hıristiyanım ben,
İsa kavuşturur beni huzura.

(Papalık Sarayının karşısında dururken, Toby'nin anlık bir esinle döktürdüğü şiir.)

Yalnızlıkla beslenmek – benim gibi biri için çok ağır bir perhiz bu. Ama buna katlanmak zorundaydım. Piers dedi ki: "Artık âşık olamayanlar, biterler, çöküntüye girerler ve bilinçsiz olarak tabancanın işini görecek bir hastalık seçerler kendilerine." Söyledikleri yanlış değil. Yeni edinilen özgürlüklere karşın, aşkın anlaşılamayan alanı hâlâ aynı boyutlarda. Aşk olgusu ruhsal bir olaydır; ten, buna ancak katılım-tedavisi ve amnezi içinde uyum gösterir. Evet, ama artık Marie Stopes'un sayesinde, gençler kilerin anahtarını ele geçirdiler; bundan böyle her kahvaltıda elmalı pastayla kaymak, her gece de pasta ve bira olacak yaşamlarında. Elimde seçenek olarak Avignon'un bütün çingeneleri varken, yaşamdan ne diye böyle olağanüstü şeyler bekleyeyim ki? Neyeolacak, aptallığımdan. "Seni seviyorum" diye haykırmak istediğimi anımsıyorum; ama Pia elini ağzıma kapadı ve duyabildiğim tek şey, parmaklarıma çarpan soluğu oldu.

Akşamları odamda, şöminenin ışığında ağır ağır keyfini çıkararak, uzun uzun yıkanıyorum; kocaman bir banyo fıçısı, daha modern bir işe yarıyor. İri bir süngerin üşengeç salgıları bedenimi ısıtıyor. Sonra eski evin lâmbalarla aydınlatılmış labirentinde, yönümü hep uzaktan gelen piyano sesine göre belirleyerek dolaşıyorum. Bu yaşantıları

– Verfeuille'ün nabız ritmine uygun bu suskunluk parantezindeki yaşamları daha ne kadar sürecek? Yemekten sonra bir el iskambil oynuyorum ya da elime bir kitap alıp kestiriyorum. Mıknatısın o derin edilgenliğini, hareketsizliğin çıplak ağırlığım hissediyorum. Toplumsal sorunlarla ilgilenmiyorum diye, Toby beni bencillikle suçluyor; oysa kişisel acılara, yalnızlığa, yabancılaşmaya, sevgi gereksinimine toplumsal bir yanıt yok. Bir ara, su yüzü görmemiş, kir pas içinde, esnemekten dudakları yarılmış, yaz sıcağındaki Metro gibi kokan bir Fransız kıza, iki ay boyunca olanca sevgimi verdim. Ufakken geçirdiği menenjit, tepkilerini ağırlaştırmıştı – geveledigi sözler anlaşılmıyordu, ağzının bir yanındaki kasların kasılması kıza gizem ve güzellik katıyordu. Bir topluluk sevgi besleyemez, toplum ise hiç mi hiç sevemez. Şaşırabilmek, meraklanabilmek, hayran olabilmek duygusunun bir anda canlanıvermesi demek olan olağanüstü bir mutluluk verdi bu kız. Ondan Pia'ya söz ettim; Pia hiçbir şey söylemeden, sabırlı bir kedi gibi kabararak dinledi beni. Başındaki yeni hasır şapkayı çıkardım, güneşte iyice belirginleşen çillerini şükranla öptüm. O zamanlar neşem yerindeydi ve mektuplarımı şöyle imzalardım: "Hoşça kal, en derin üzüntülerimle, Rob." Dünyadan haberim yoktu daha!

"Benim felsefem şu: Bir insana çok fazla eziyet edenler tutuklanıp sabun yapılmalı." (Toby. Son sözler haykırarak söylendi ve masaya inen tombul yumruğuyla vurgulandı.)

Trash'e gelince, onun terrakota güzelliği, pudingin kamıtıydı; hafifçe pudralanmış mürdüm tonları – kemik tozuna bulanmış bir Grek vazosu. Trash, sabahları çırılçıplak soyunur, kişisel duam diye tanımladığı temrinlere başlardı. Ayak parmaklarının ucunda yükselir, kollarını ve ellerini göğe açarak şunu okurdu:

Kim iyilerin en iyisi?
Kim çokların en çoğu?
Kim hassaten has olan?
Kim özellikle özel olan?
Hadi hep beraber: "Kim olacak, tabii ki Trash!"

Kırmızı kadife mantolu küçük süs köpeğine Pia adını takmıştı. Köpek ard ayaklarının üzerinde yürümeye bayılırdı. Trash ne zaman kamçıyı gösterse, hayvanın kamışı dikilirdi. Öldüğü zaman, ayışığında, ağlaya ağlaya gömdüler onu. Hıçkırıklar içindeki esmer kadının o tatlı oyunları!

Bilinç akışının, çok acılı bilinç kırıntılarından oluştuğunu ve bu kırıntıları bağlayan parçaların algılanmayacak biçimde bastırılmış olduğunu; bu noktalar boyunca çağrışımların kuantum işleviyle sıçrayıp atladığını Piers'e anlatmaya çalışıyorum. Piers, çağımızın sanatsal formunun artık günce olmayıp 'case history' olduğuna bir türlü inanmak istemiyor. Bilinçakışı sözü yanlış bir tanım oldu; çünkü iki yaka arasında akan bir şeyi çağrıştırıyor. Samanyolu demek çok daha uygun düşerdi. Bilinç, yağlıkaradır. Gel Trash, gel canım, şunlara ayın üzerinden kömür karası kalçalarını attır. Pia'nın aşkı sana iyi gelecek, güzelim gamzelerinin ikisini de iyileştirecek.

Geceleri zavallı Robin'in dili tutuluyor,
Aklı çivisinden çıkacakmış gibi oluyor.

Rob, yalnızlığının yaylalarında durmuş, denizden gelen dondurucu damlacıkların yanaklarında kuruduğunu duyuyor. Gözlerini tipinin gözlerine dikip bakıyor, ama her şey usul usul yağan karın altında kayboluyor. "Toby, gündelik olaylar hakkında fikir yürütmeye başladığın anda, sanatçı olmaktan çıkıp vatandaş oluyorsun. Neyi seçeceğine karar ver." Böyle bir tartışmanın sığ bataklığında kaybolduğum için kendime öfkeleniyordum. İnsan hiçbir zaman açıklama yapmamalı, yalnızca ima etmeli. Bruce

şunu anlattı: "Gençliğimizde, kitaplar bizi fiziksel açıdan da etkilerdi. Hatta *Seraphita* Piers'i öylesine huzursuz etmişti ki, kitabı bir yana fırlatıp, sırlarının anlaşılmış olmasından boğulacak gibi olduğu için temiz hava alayım diye dışarı fırlamıştı. Kitapta yazılanlar, kardeşiyle kendisi arasında kusursuz bir aşkın varlığını öylesine canlı bir biçimde anlatıyordu ki, bu görüntüden kurtulmak için çimenlerin üzerinde bir köpek gibi debelenip silkiniyordu." Evet, insan gençken – içine işleyen şiir ürperir. Sonra, insan sıradan bir balık gibi kılçıklı aşk maceralarıyla karşılaşır – güzel ve tatlı ya da Pia gibi huzurlu ve sıkıntılı,

en pente douce
au bout portant
glisse glisse chérie pourtant
vers bonheur bechamel[1]
aşk, bu sürpriz paket
acı verecek ilelebet.

Matematikte noktalar arasındaki boşluğa benzeyen, karanlıkta yanan bir sigara izmaritine benzeyen bir öpücük. Çok insancıl olduğumuz bir gün, Pia'ya Trash'le birlikte olmanın nasıl bir duygu olduğunu sordum. Kıpkırmızı kesildi, uzun bir süre sustu, bu arada gözlerini gözlerimden ayırmıyor, alnında hafif bir kaygı kırışığıyla bana bakıyordu. Sonunda konuştu: "Trash'in vücudu düğün pastası gibi kokuyor."

---

1. Tatlı meyilde
namlunun ucunda
kay. kay güzelim
beşamel mutluluğu. (Yayıncı)

DÖRT

TOBY İLE YAŞAM

Toby yanımda olmasaydı, şatoya dönmek cesaretini bulamazdım; ve Toby'nin canla başla çalışmaya koyulması, oradaki yeni yaşantımıza büyük bir ciddilik getirdi. Toby, Nogaret'lerin birkaç kuşak boyunca biriktirdikleri ortaçağ belgeleriyle dolu çalışma odasına kapanıp harıl harıl çalışırken, ben çok daha yakın bir tarihe ait arşivleri karıştırıyordum – Sutcliffe'in kâğıtları, Pia'dan aldığı mektuplar, Düşes'ten aldığı mektuplar, yaşamındaki öbür insanlardan gelmiş mektuplar. Ben Piers'in eski çalışma odasında kalıyordum, Toby de üç konuk odasını kullanıyordu – laf olsun diye. Böylece, iki emekli bekâr gibi, yalnızlığın bizi yiyip bitirmesine karşı ortak bir cephe oluşturduk. Avukat Piers'in işleriyle ilgili birtakım konular için bir iki kez Verfeuille'ye geldi. Bir gün de Rahibi bahçede gördüm. Ama ne bana selâm verdi, ne de şatoya girdi. Yaşlı hizmetkârlardan biriyle uzun uzun konuştuktan sonra, ailenin kuşaklar boyu ölülerini gömdüğü mezarları ziyaret etmek için izin istediği haberini gönderdi. Hemen izin verdik. Papaz koruluğa girip bir iki saat kaldıktan sonra döndü, uşakların dairesine uğrayıp anahtarları iade etti. Yaz geldi, Provence kırlarının sıcağında, kokulu tozlarında uzun yürüyüşlere çıktık. Toby'nin *Kudüs Şövalyelerinin Gizi* adındaki büyük incelemesi bitmek üzereydi; kitabın yazılışı birkaç yıl almıştı, ama bu konu üzerinde okumaya ve düşünmeye ayırdığı zaman kuşkusuz çok daha uzundu. Bu Toby'nin yaşamının yapıtıydı ve bir tarihçi olarak ya ününe ün katacak ya da onu hiçe indirgeyecekti. Benim için tuhaf bir dönemdi bu. Piers'in trajedisinden

hemen hiç söz etmiyor; haftada bir kez Montfavet'ye gidip Sylvie'ninyanında birkaç saat sessiz sedasız oturuyorduk. Zamanımızın büyük bölümünü uzun yürüyüşler alıyordu. Sabahları hep erken kalkıyorduk. Kendimi daha az öksüz hissediyordum.

İşte bu dönemde, Toby, uygun bir dekorda – pandispanya gibi bir taştan yapılıp, durgun akan Gardon'un üzerindeki sarp kayaya oturtulmuş olan, Romalı ustaların bronz renkli başyapıtı Pont du Gard'ın arkasındaki derin koyakların kurumuş kıyısında yükselen metruk bir Şövalyeler kalesinde, kitabının giriş bölümlerini bana okumaya karar verdi. Gece şatoda kaldık ve köprünün üzerinde bronz renkli bir ay, taşların rengini yansıtırcasına yükseldi. Bu konum, biçemi ve dilinin akıcılığıyla Gibbon'u geride bırakmaya azmetmiş bir yapıtın okunması için en uygun romantizm içindeydi... En azından, şaraptan hafifçe kafayı bulmuş olan yazarın niyeti buydu. İç kulenin duvarı dibinde, devedikenleri ve çalılardan yaktığı ateş de duruma çok uygundu. Bu koca ateş alev alev sakin göğe yükseliyor, çevrenin karanlığını öğle vakti aydınlığına dönüştürüyordu – ve kayaların kovuklarındaki yılanlarla kertenkelelerin ateşten ısınmak için dışarı çıkmalarına neden oluyordu. Battaniyelerimizi, korunaklı bir köşeye sermiştik. Toby, altın çerçeveli gözlüklerini takıp yemeğimizi ısıtmaya koydu ve ayışığında, gençliğimizin yarı unutulmuş yolculuklarından, gezilerinden kalma anıların közüyle kadehte parıldayan, hasırlı şişedeki kırmızı Verfeuille şarabını açtı. Sonra bir taşın üzerine oturdu, koca bir ömür demek olan kitabını açtı.

"Altı yüz yıllık bir sessizlikten sonra bugün bile belleklerimizde trajik bir belirsizlikle, trajik bir kuşkuyla titreşimler yapan, gizemli ve irkiltici bir ad yankılanıyor hâlâ:

Kudüs Şövalyeleri! Günahları neydi, birdenbire ve neredeyse *anlaşılmaz biçimde* yıkılmalarının nedeni neydi? Bu sorulara cevap vermesi gereken, oysa belirsizlikleri ve olmazlıklarıyla gizemi daha da arttırmaktan öte yarar sağlamayan elyazmaları, kalın bir toz tabakasıyla örtülü. Kanıtlar ne kadar titizlikle incelenirse, gerçeğin açıklanmadığı, kasıtlı olarak gizlendiği, gerçek diye sunulanların yalan olduğu ve eldeki kanıtların bir sonuç çıkarmaya engel olduğu kanısı da o kadar pekişiyor. Bu durumda, şövalyelerin yazgısındaki gizin bir cevabı yok mu – yoksa görüşlerimizi hep sanılara ve yüzeysel olduğu kadar aldatıcı olan kanıtlara mı dayandırmak zorunda kalacağız?

"Tüm Avrupa'da ve Akdeniz'de, kuzeyin sisinden ve yağmurundan Suriye, Portekiz ve Fas'ın güneşine ve portakal bahçelerine kadar her yere, bu tarikatın hüzün verici kalıntıları serpilidir – büyülü sessizlikleri ve yalnızlıklarıyla, 1307'nin on üçüncü Cumasında beklenmedik ve trajik birşeyler olduğunu vurgulayan terk edilmiş kaleler ve hisarlar. O tarihte, güçsüz bir Papanın ve suçlu bir Fransız Kralının kışkırtmaları üzerine, dünyanın gelmiş geçmiş en güçlü tarikatlarından birisi, bir gece içinde yıkıldı, en ufak savunma olanağı bulamadan Engizisyonun alevleri arasında dağılıp yok oldu. Dine bağlılıklarıyla, kişisel özverileriyle, ödevlerine sadakatlarıyla ün yapmış bu tarikatın en seçkin beyinlerini ve yüreklerini şaşkınlık içinde bırakan akıl almaz suçlamalar türetildi. Kudüs Şövalyeleri, o dönemin en güçlü savaşçılarıydı; askeri açıdan bakılacak olursa, tüm Avrupa'yı fethedecek güce sahiptiler, siyasal açıdan bakılacak olursa da, şövalyeler, tüm Kralların altınlarını yöneten bankerlerdi...

"Böyle olduğu halde, Kral Philip Le Bel'in Fransa'daki bütün derebeylerine –(Ekimin on ikisinden önce açıp okumamak kaydıyla)– gönderdiği ferman uyarınca, en kıdemsizinden Büyük Usta Jacques de Molay'a kadar Templier tarikatının 5.000 askeri ve Molay'ın altmış silahlı şö-

valyeden oluşan kişisel koruma görevlileri, Fransa Şansölyesi Guillaume de Nogaret'nin kışkırtması üzerine tutuklandılar. Bir gece içinde tavşanlar gibi toplandılar. Herhangi bir direnme veya karşıtlık gösterdiklerine ilişkin hiçbir kayıt yok. En büyük baskın, tarikatın dünya merkezi olan Paris Tapınağına yapıldı. Neden?

"Onlara yöneltilen suçlamalar, bugün baktığımızda bile, aşırılıklarıyla gerçekten şaşırtıcı görünüyor; öyle geliyor ki, şövalyeler de bu suçlamalar karşısında afalladılar ve salt şaşkınlıkları nedeniyle en ufak bir tepki gösteremediler. Saflığı ve sadeliğiyle dünyaya nam salmış bir tarikat, bir anda inkârcılıklarıyla, sapıklıkla, gizli eylemle ve o devir Hıristiyan görüşüne karşıt dinsel inançlarla suçlandı. Darbenin aniliği, saldırının zamanlaması ve suçlamaların akıl almazlığı, düşünmeye ve bu insafsız iddialara karşı savunma hazırlamaya fırsat bırakmadı. Bütün Avrupa'nın şaşkınlıktan dili tutuldu demek, abartma olmayacaktır; bu şaşkınlığı, suçlamaların ağırlığı ve kanıtların dayanaksızlığı karşısında duyulan korku ve huzursuzluk izledi. Sonra, uzadıkça uzayıp sonsuz bir zulüm haline gelen üzücü yargılamalar başladı. Engizitörler, yargıladıkları kişinin aleyhine ne oranda az kanıt bulurlarsa, hükümleri o oranda acımasız ve kesin oluyor, şövalyelerin yakıldığı odun yığınlarının alevleri o oranda yükseliyordu. İleri sürülenlere kimse inanmıyordu: ama kimse de sesini çıkarmıyordu.

"Ama şaşkınlıktan ya da düpedüz hor görmekten kaynaklanan suskunluk, dinsel çıkmazdaki şövalyelere hiç yardımcı olamadı. Şövalyeler şaşırdılar, duraksadılar, ödün verdiler. Kral ciddi olabilir miydi? Yoksa bu, her an paraya gereksinim duyan bir savurganın tarikat hazinelerini ele geçirmek için giriştiği hoyrat bir oyun muydu? Eğer öyleyse, amacına ulaşmak için ne kadar tehlikeli bir yol seçmişti – çünkü tarikatın tepeden tırnağa silahlı 15.000 savaşçısı vardı; bu, belki de Avrupa'nın tek tam do-

nanımlı ve düzenli ordusuydu. Ama onlar da hiçbir şey yapmadılar. Bugün Toulouse'da, Avignon'da ve daha başka yerlerde tepeleme kâğıtlar halinde duran, şövalyelerin inkârcılar ilgili soruşturma belgeleri, tutarsızlıkları ve belirsizlikleriyle umut kırıcı olmaktan öte değer taşımıyorlar. Ancak bilinen temel gerçek, yaklaşık 150.000 mil karelik *bir alandaki 15.000 kişinin yetkililer tarafından* bir gece içinde toplanmış olduğudur. Herhangi bir yerde direnme veya çatışma olduğunu gösterir bir kayıt yok. Tarikatın tünı merkezlerinin böylesine mutlak bir teslimiyet göstermesine ne yol açmıştı? Şövalyelerin suçsuz olduğunu bilmeleri mi? Soruşturmanın tarikatı temize çıkaracağına duyulan inanç mı? Gafil avlanmak mı? Oysa şövalyeler direnmek isteselerdi, ellerinde bunu yapabilecek her türlü olanak vardı. Bir hisarlar zinciri gibi her yana yayılmış devasa kaleleri geçit vermezdi; orduları karşı konulmaz savaşçılardan oluşmuştu. Sonradan Kral Philippe, sorumluluğu Engizisyonun üzerine atmaya kalkarak, onların aklına uyduğunu söyledi. Oysa bu doğru değildi; Engizisyon yönetimi her ne kadar Kral Philippe ile işbirliğine çağrılmış ve yargılamaların dinsel çerçevede yürütülmesini üst*lenmişlerse de, tutuklanma olayından* her şey olup bittikten sonra haberleri olmuştu. Nogaret, şövalyelerin aleyhine kanıt toplamak için on iki casusunu çeşitli merkezlere göndermişti. Bu arada, Nogaret'nin ailesinin, yok etmeye çalıştığı Şövalyeler tarafından katharosçu inkârcılar oldukları gerekçesiyle yakıldıklarını da unutmamak gerekir. Nedeni ne olursa olsun, Kralın kışkırtması üzerine, deyim yerindeyse idam ateşini tutuşturan Nogaret oldu. Alevler çok uzun süre, göğe yükselerek yandılarsa da, olayla ilgili gizemli ve bilinmeyen birşeyler bugüne kadar açığa çıkmadı. Gerçek, insanın gözünden kaçabiliyor. Örneğin, yedi yıllık bir süre boyunca işkence edilen, sorguya çekilen binlerce şövalyeden yalnızca üçü homoseksüel olduklarını itiraf ettiler...

"Ancak, bu konudaki geleneksel görüş, bugün hâlâ akademik inceleme yapanlar tarafından bile benimsenmeye devam ettiği için, önce bu görüşün açıklığa kavuşturulması gerekir. Baş savunucusu Oxford'daki Profesör Basil Babcock olan bu görüş şöyle özetlenebilir:

"Engizisyonun her şövalyeye yönelttiği 127 soruluk uzun listede yer almamasına karşın, şövalyelerin asıl günahı bellidir. Onların günahı, tefecilikti; beklenmedik ve feci çöküşlerinin akılcı açıklaması, bundan başka bir nedene dayandırılamaz. Unutmayalım ki, şövalyeler, ortaçağın en güçlü ve elleri her yere erişen bankerleri ve tefecileriydiler. Büyük servetleri, haçlı seferlerini finanse etmelerinden veya tırımlarını güvenceye almak için savaşa bizzat katılmalarından kaynaklanıyordu. Paris'teki Tapınak, dünya altın piyasasının odaklandığı merkezdi. Papalar ve Krallar, güvenli olsun diye servetlerini tarikatın tapınaklarına yatırırlardı – bu paralar kasalara kilitlenmez, sağlam güvenceler ve yüklü yüzdelerle yatırımlara yöneltilirdi. Kılıcın gücü ve uygar dünyanın her yanına yayılmış kaleler zinciri ile desteklenen otuz yıllık bankerlik dönemi sonunda, şövalyeler tarikatının serveti, Kralların ve Papaların servetini gölgede bıraktı. Bu servet, Avrupa'nın ekonomik yapısına biçim veren bir güce erişti. Zenginlik, hırsı; güç, küstahlığı beraberinde getirir. Tarikatın çöküşü içim gerekli ortam işte böyle oluştu.

"Bu kapsamlı incelemenin amacı, Kudüs Şövalyelerinin, belki Ortadoğuda sınırlı bir yoğunluğu olan, dinsel ve dar görüşlü Hıristiyan inançları açısından da yok edilmelerini haklı gösteren bir dinsel karşıtlıkları olduğunu öne sürmektir. Şövalyeler, Haçlıların hizmetinde dış ülkelere gönderildiklerinde, Papaya ve Hıristiyanlığa bağlılıklarının temelindeki iyi ve kötü kavramlarını altüst eden gizli gnostik inançlara kapıldılar. Gizli bir muhalefete başladılar ve teknik bağlamda ya da salt teolojik açıdan dönemin İsa-karşıtlarını destekler duruma geldiler. Olayın bilinme-

yen nedeniyle ilgili bu açıklama, ilk bakışta çok sivri, hatta cüretkâr görünebilir. Ancak, bu görüşü destekleyecek yeterince kanıt var; biz de, eldeki kayıtların titiz incelemesi sonucunda, şövalyelerin hepsi durumu bilmeseler bile, gerçeğin bu olduğunu göstermeye çalışacağız. Tarikat kendi yapısı içinde değişim geçiriyor ve üyelere farklı düzeylerde, farklı aşamalarda bilgi veriliyordu – bir çeşit mason kuruluşu durumuna geldiler ve bu tür şeyleri düşünmek bile Hıristiyanlıkla ilgili kuşkular doğuracağından, son derece tehlikeli sayıldılar. Sonunda kumarı kaybettiler ve kökleri kurutuldu, son kişiye kadar hepsi yok edildi. Olaylar birbirine karıştırılmış olabilir, kanıtlar altüst edilmiş olabilir. Ama yok edilmeleri için yeterli neden vardı ve bu kitabın yazarı da bu nedeni göstermeyi umuyor."

Toby kâğıtları yere bıraktı, ateşe biraz daha odun attı. Ben susuyordum. Biraz fazla cafcaflı bir biçemi olmasına karşın, *kitabın girişi olarak fena* değildi. En azından, yetkililerin görüşlerine karşı açık bir meydan okumaydı. Toby'nin, alevin parıltısı gözlüğünün altın çerçevesine vura vura, yemeği hazırlamak için bir oraya bir buraya seyirtişini seyrediyordum. Kocaman ateşin karşısında hafiften içim geçerek otururken, anılar üşüştü kafama. Gölgelerimiz duvarlarda dans ediyordu; önce Platon'u, ardından Akkad'ı düşündüm. Artık tükenmiş ve dünyadan bir beklentimizin olmadığı bir boşluğa dönüşmüş yaşamlarımızı, gezilerimizi anımsadım. Ateş yanıyordu; tüm Provence (öz yurdumuz), giderek soluklaşan ayışığında uykuya dalmıştı. Toby'nin şakakları ağarmaya başlamıştı, benimkiler de. Peki ya ölüler? Onlar, bizim kendilerine katılmamızı bekleyerek huzur içinde uyuyorlardı. Konuşmadan ve keyifle yemeğimizi yedik – derin düşüncelere daldığımız için konuşmuyorduk: çünkü Toby'nin yazdığı her şey, bizi gençliğimize, Akkad'a ve İskenderiye'yi çevreleyen çöllerdeki serüvenlerimize götürmüştü. Temanın nasıl bir çizgi izleyeceğini çok iyi görüyordum ve elindeki malzemeyi

özenle kullandığı takdirde Toby'nin kendi alanında aşılmaz bir kitap yazacağını seziyordum. Toby *ateşin yanına* oturdu, sayfaları karıştırmaya başladı; kitabı gür sesiyle okumak onu doyurmadığı için, sayfalara bakıp açıklamalar getirerek anlatmaya koyuldu.

Ben uzanıp kestirmeye başladım. Anlattıklarının bir kısmını biliyordum, bir kısmını bilmiyordum. Şarabın etkisiyle, uykunun sınırlarında dolaşan tatlı bir uyuşukluğa gömüldüm. Evet, 1309'da, şövalyelerin yargılandıkları sırada Avignon, Roma oluvermişti, diye anlatıyordu Toby: "Bütün bunları Rob'un laf olsun diye anlattıklarına ve Akkad'ın mektubuna borçluyum. O mektubu anımsıyor musun?" Belleğimi zorlayınca, kronolojik sıraya sokmaya çalıştığım Sutcliffe belgelerinin çok daha hüzünlendirici bölümleri aklıma geldi. "Tatlım, Robin mutsuzluğa gömülmüş. Artık yüzünde güller açmıyor. Zavallı Robin'cik, acılarla sarmalanmış. Hiç sesi çıkmıyor, ona altyazı gerek tatlım." O "tatlı, yarım yamalak Fransızcasıyla" Trash...

Toby, daktiloya çekilmiş koca kâğıt tomarını karıştırırken, "Sorunun özüne inmek için," diyordu; "Engizisyonun yönelttiği soruların ardında ne olduğunu araştırmak gerekir. Örneğin, sapıklıkla ilgili sorular. Çünkü sapıklık ortaçağda da günümüzdekinden daha ender görülmemekle birlikte, bu olguya herhangi bir efemine tanım yakıştırılmazdı. Haçlıların çoğu da bu kanıda olmalılardı, ama halkın bu sapkınlıklara tepkisi çok fazlaydı. Hemen hemen hiç uygulanmamakla birlikte, sapıklığın cezası da çok ağırdı. Diri diri yakılmak ya da diri diri gömülme cezası söz konusuydu. Ne var ki, bu cezalar yalnızca yasa kitaplarında yer alıyordu. Örneğin Museviler, ortaçağlarda kendilerini *sorguya çekenler tarafından hiçbir zaman cinsel* sapıklıkla suçlanmamışlardı. İnsan bunun nedenini merak ediyor. Törensel cinayet suçlamalarında bile belirgin bir cinsel tanımlama yapılmıyordu. Allahsız Müslümanlara gelince, onlar yalnızca nefislerine hakim olamamakla eleştiriliyor-

lardı. Ama –bak bu çok önemli– homoseksüellik dine karşıtlıkla bir tutuluyordu – o kadar ki, sonraları *bougre* ve *bugger* sözcüklerinin kökü olan Bulgarlık, yani Bogomilcilik, hep dinsel-cinsel bağlamda bir suçlama niteliği taşıyordu... Görüyor musun?"

Toby konuşurken, alevlerin ışığı ciddi yüz çizgilerine vuruyordu; ama sözleri giderek esnemelerle kesilmeye başlamıştı. Uzandığımız yerden, geceye yükselen kıvılcımları seyrediyorduk. Gnostik günah konusundaki –kimini daha önceden duyduğum ya da okuduğum– açıklamalar, kendi tarihçemizden, bu çok eski inkârcılığın yaşayan son *temsilcileriyle olan kendi ilişkilerimizden renkli* tablolarla dolu bir galeri gibi canlanıyor, bir tür uyuşturucu etkisiyle duyularıma yayılıyordu. Günlük dumanlarının ardından bize bakan Akkad'ın iri, opak gözlerini görüyordum. Onların inancının Ophis'i olan büyük yılan, tıslayarak karşımda bir kez daha bir adam boyu yükseliyordu. Toby, Gnostisizmin dağılmış üyelerinden, temel inancın yobazlar tarafından nasıl parçalanıp dağıtıldığından, hiziplere bölünüşünden üzüntüyle söz ediyor; Hıristiyanların aşağılaması ve nefreti karşısında *ezilen Gnostiklerin çöllere kaçışını*, Suriye dağlarına sığınışlarını ya da çingenelerin göç yollarını izleyerek Avrupa'ya geçişlerini ve kendilerine kötü şöhret getiren Bulgaristan gibi bazı yerlerde tutunacak güç bulmalarını anlatıyordu. Bu arada Kilise ulııları da boş durmuyor, Gnostiklerin yaşamları ve inançlarıyla ilgili bütün belgeleri ya tahrif ediyorlar ya da ortadan kaldırıyorlardı. Gnostikler, yobazların sandığı kadar alçak ve rezil olabilirler miydi? Ne de olsa, gerçek Hıristiyanlar onlardı... Sutcliffe'in "*Libido scienti!* Mantıksızlığın albatrosu!" diye bağırdığını duyar gibiydim. Onlardan geriye kalmış bölük pörçük bilgiler, temel karşıtlığın, tinsel aykırılığın çevresinde kümelenmiş ilk sistemlere ilişkin ipuçları vermekten öteye gitmiyor. Örneğin, evliliği günah sayan ve bütün kadınları ortak mal kabul eden Adamiler gibi ilk ko-

münistler. Düşmanlarının dediklerine inanmak gerekirse, Gnostiklerin yaşamında cinselliğin büyük rolü varmış. İlk gizli ayinlerini mağaralarda yaparlarmış ve dinsel törenlerin sonu toplu sevişmeye varırmış. Karpokrates... Epiphanius, gizli ayinlerinde çocuk kurban eden, çocuğun kanını sunmak için bronz iğnelerle delik deşik ederek öldüren bir mezhepten söz eder. Bu mezhep üyelerinin insan eti yedikleri - ateşle vaftiz etme töreninde ise insan eti yakıldığı ileri sürülür. Ölümlü bir kadının bir cinden - açıkçası eski dostumuz Monsieur'den olma çocuğu. Yakılan etin külleri, doğumda ve ölümde düzenlenen dinsel törenlerin bir gereğiydi...

Kötü şöhret ha?

Toby, "Sabine'e her zaman âşık olduğumu bilirsin," diyor. "O, benim gözümde hep bu korkunç inancın somut örneği olmuştur. Rob, tarikatı pis bir intihar okuluna benzetirken çok haklıydı. Onlarınki, felsefi bir karamsarlık bile değil; öyle olsaydı hiç değilse bir şeyin karşıtı olurdu. Bu daha da beteri; düşüncemizin, evrenimizin dokusu ve yapısına yönelik, gelişmemiş, renksiz, kişiliksiz bir umutsuzluk. Yokluğun derinliklerinden gelen sessiz bir acı. Sindirilmiş, ağaca bağlanmış, ama teslimiyeti kabullenmeyen beyin kamçıya karşı dikiliyor. Benim gibi, sağlıklı, sıradan bir adamın onların arasında ne işi vardı? Her yanımla buna isyan ettim; ama o inanç olmasaydı, Sabine şimdi olduğunun yarısı kadar bile kusursuz olamazdı. Tarikat üyelerine bireysel intihar yasaklanmış olduğu için, yönetici konumundaki üyelerin yaptıklarını da Sabine sayesinde öğrendim. Sen ve Sylvie hiçbir zaman çekirdek grubun içinde yer almadınız, ben de almadım. Oysa Piers ve Sabine, çekirdek grubun üyeleriydiler."

"Yoksa Sabine de mi öldü?" İyice şaşırmıştım.

"Hayır, daha geçen hafta mektup aldım ondan."

"Bunları sen mi uyduruyorsun Toby?"

"Şerefim üzerine yemin ederim ki, hayır."

"Öyleyse, Kudüs Şövalyeleri bu hikâyenin neresinde yer alıyor? Onlara yöneltilen baş suçlama, gizli ayinlerinin odak noktası olan bir ilah, sahte bir Tanrı yaratmış olmaktı? *Bunu nasıl bağlıyorsun tarikata?*"

Toby uzunca bir süre merakla beni süzdükten sonra konuşmaya başladı: "Bana anlattıklarını uzun uzun düşündüm. Ayin *yaptıkları* merkezlerde bulunduğu söylenen o gizemli ilahları biliyorsun – bunlar Eski Mısırlıların yaptığı gibi sodyum karbonatla mumyalanmış gerçek insan *kafaları mıydı* acaba – Farisî ya da Suriye kökenli putlar mıydı? Bunun cevabını bekliyorum; cevabı da ancak ya Akkad ya da Sabine vermeli. Şu anda daha ileri gitmeyi göze alamıyorum. Piers nedeniyle."

Toby'nin, o korkunç cenaze töreniyle ilgili konuşmamızı düşündüğünü seziyordum – bu tören beni olduğu kadar Toby'yi de sarsmıştı. "Tarikata katılmayı, tam anlamıyla birader olmayı kabul ettiklerinde, zamanı gelince ve ölüm kararı için kura çekilince, merkez tarafından bu işle görevlendirilen biri tarafından öldürülmeyi de kabul ediyorlar – ama kendilerini kimin öldüreceğini ve emrin nasıl bir yöntemle uygulanacağını hiç bilmiyorlar. Biliyor musun, olaylar beni inandırıncaya kadar, uzun bir süre bunu ciddiye almadım. Piers'in ölüm haritası dediği çizelgedeki adları anımsıyor musun? Piers'in bu haritayla asıl yapmak istediği, olasılıkları kestirebilmek, ölüm emrini yerine getirmekle kimin görevlendirilmiş olduğunu çıkarabilmekti. Piers, merkezin kendi yazgısıyla ilgili hükmü verdiğini gösteren saman çöpü paketini almıştı. Önünde ancak birkaç aylık zamanı olduğu konusunda uyarılmıştı – töre buydu. Ama sanıyorum ki, Piers meraklandı, heyecanlandı, belki de çok korktu. Bilgiyi veren ister doktor olsun, ister bir Gnostik – vadesinin geldiğini öğrenmek hoşa gidecek bir şey değildir."

"Peki ya Şövalyeler?"

"Putlar dikmek, gnostikler gibi ateş yakıp vaftiz tören-

leri düzenlemek – bütün bunlara benzer şeyler onlarda da vardı; bence Şövalyeler, dejenere olmuş bir Valentinus tarikatına bağlıydılar. Putlar, süreci, kutsal patlamaları simgeliyor olmalıydı. Kökeni de herhaldeyılandı –yılan konusunda görgü tanığı olduğun birtakım bilgilerin var."

"Anlıyorum. Peki ya, Bahomet adını verip tapındıkları, Paphos'daki o büyük göktaşı için ne diyorsun? Buna bir açıklama getirebilir misin?"

"Bu sözcük ya Mahomet adının değiştirilmiş bir biçimidir ya da *bàphemetéos*, yani aklın vaftizi teriminden türemiştir. Neden olmasın?"

"Yani Gnostik bir ilinti mi?"

"Evet. Bruce, biliyorsun, Şövalyelerin temel görevi aforoz edilmiş şövalyeleri bulup bir piskoposa günahlarının bağışlandığını ilan ettirdikten sonra onları mezheplerine almaktı. Doğal olarak, başlangıçta Haçlı ordularına katılıp Kutsal Topraklara giderek talan ve ganimet hevesinde olan bir alay aşağılık, sahtekâr topladılar. Hospitaller mezhebinin tersine, Şövalyelerin mezhebi başından beri askeri nitelikteydi. Namus, sadakat ve sıkı disiplin temel ilkeleriydi. Bembeyaz giyinirlerdi. Beyaz yünden, beyaz ketenden fanile, beyaz koyun postundan külot. Alabildiğine yalın yaşarlardı. Mezhebe katılanlara ödül olarak sunulan yalnızca çetin bir yaşam, sıkıntı, yoksulluk ve tehlikeydi. Yani hiç şakaları yoktu! Katı birer püritandılar – birtakım egzotik etkilerin altında bir anda kırılıp dağılıveren türde katıydılar. Ortadoğuda görev yaparlarken, merkezi İran'da bulunan, uyuşturucuların etkisiyle törensel cinayetler işleyen Sabbahiye mezhebinin üyeleriyle yakın ilişkiye girdiler. Bu mezhebin başı, Dağların Koca İhtiyarı diye anılan ve Templier Şövalyelerinin çok yakından tanıdıkları Hasan İbn El Sabbah'dı. Sabbah'ın mezhebindeki katiller, Dürzilerle, Haçlılara karşı savaşan öteki çöl Araplarıyla veya Lübnan ve Suriye'de gözlerine kestirdikleri başka gruplarla işbirliği yapan bir çeşit serbest kiralık asker-

lerdi. Ama, kâfir istilacıları ortadan kaldırmaktan başka şey düşünmeyen Bağdat'taki bağnaz Halife kadar dar görüşlü bir amaç peşinde *değildiler*. *Hıristiyan* düşmanlarınınkine benzer bir Müslüman ordusu oluşturdular.

"Grupların hiyerarşik yapısında tuhaf benzerlikler vardır – bu benzerlik giysilerinde bile göze çarpar: Örneğin, kırmızı kukuletalı savaş üniformaları. Aslında bütün olay ot kültürü (çayırotu, haşhaş) ile mesihin kanı sayılan Hıristiyan şarabından gelen şarap kültürünün karşılaşmasıydı. Kanı simgeleyen şarap, *Hıristiyanların* suç dürtüsünü bir ölçüde dizginliyordu; ama her zaman değil. Kudüs kuşatmasında olduğu gibi, dizginler bir boşaldı mı, bu yaratıkların kendi arkadaşlarını nasıl kırıp geçirdiğini görüyoruz. Kana susamışlardı, bunu saklayamıyorlardı. Sabbah'ın katilleri ise öldürürken ölçüyü elden bırakmıyorlar, beyinleri, düşünceleri öldürdüklerini varsayarak soğukkanlılıkla öldürüyorlardı."

Toby, mahmur başını öne düşürerek bir süre düşündü. Sonra sözünü sürdürdü. "Ot ve üzüm kültürleri bir anda karşılaşıyorlar ve bir süre çarpışıyorlar. Sonra taraflardan biri kılıç zoruyla savaşı kazanıyor, ama morali çöküyor. Taraflardan biri otomat gibi öldürüyor, öteki ise kurbanının kanını içmeden edemiyor. İşte Kudüs Şövalyeleri tam bu noktada yoldan çıkmaya başladılar."

Toby kıkırdayarak güldü ve daktilo edilmiş kâğıtları yastık gibi başının altına yerleştirdi. "Zavallı Babcock'un gerçek sonunu şimdi anlıyor musun? Yaşlanınca saçı dökülecek, gücü tükenecek, bütün albenisini yitirecek, Bruce."

Ama benim aklım, bu sıradan gevezeliklerde değildi. "Sabine'in söylediklerini anlat," dedim. O zaman Toby uzun bir süre susup düşünceye daldı. Sonra birden, "Bir insanın kafasını kesmek çok zor mudur?" diye sordu. "Pek zor değildir," dedim; "kolayca yapılabilir. Önce büyük damarları kopartırsın, sonra kıkırdağı ve etleri kasap satırıyla keser ve kafayı yerinden kaldırırsın."

"Piers için ne diyeceğimi bilemiyorum; Sabine'in mektubu da belirsizliklerle doluydu. Kesin olan bir şey varsa, o da Piers'in *laissez-passer*'sini aldığı ve işini bitirecek darbeyi beklemekte olduğudur. Sylvie'ye açdmış olmalı; Sylvie'nin aklının bulanması, hastalığının yinelemesi bu yüzden olsa gerek, çünkü hem Piers ile gitmek istiyordu, hem de seninle kalmak. Hastalığının yinelemesi de, seçim yapmak zorunda kalmamak için bir tür kaçıştı."

"Peki ya kafa –yoksa Nogaret'lerin sonuncusunun kafasını keserek Şövalyeler tarikatının uygulamalarını canlandırmaya çalışan gizli bir topluluk olduğunu mu iddia ediyorsun?"

"Sabine gelip her şeyi anlatıncaya kadar, gerçeği bilmemiz olanaksız. Olanlar hakkında çeşitli açıklamalar geliyor aklıma, ama hiçbiri olasılıkların tümünü kapsayacak boyutta değil. Her açıklamada, yerli yerine oturmayan bir iki nokta kalıyor. Oysa gerçek, genelde sanıldığından daha basittir. Görevi yerine getirmek için seçilen kişi, ya Sabine idiyse? Piers ondan kuşkulanmazdı. Üstelik Sabine'in Piers'i son gören kişilerden biri olduğunu biliyoruz, belki de en son gören."

"Peki ama, Piers nasıl *öldü*?"

"Tabii ki zehir belirtisi bulamadılar, ama hiç iz bırakmayan pek çok zehir var. Örneğin asit prusik... Ama bu varsayımların hiçbiri, Piers'in kafasının kesilmesini açıklamıyor. Kim kesti ve neden kesti?"

"Ölüm maskı Jourdain'in talimatı üzerine alınmış, ama mask almak için kafanın kesilmesine hiç gerek yok."

"Yok tabii. Biliyor musun, bir seferinde Sabine, İskenderiye'de işlenen çok kurnazca bir cinayeti anlatmıştı bana – Judith ve Holofernes cinayeti örnek alınmış. Başsız bir çivi, uyuyan adamın kafatasına çakılıyor... saç çiviyi gizliyor. Tabii, röntgen çekilecek olsa, beyne saplanan çivi görülebilir..."

Uzaklardan, sonbaharın solgun ayışığı altında uza-

nan taşlarla kaplı meşelikten kurtların şarkıları geliyordu. Provence hasat mevsiminin nemli havasına, meyvelerin olgunlaşma dönemindeki sise ve pusa gömülmüştü. Depolara, fıçılara taşınan dağlar gibi üzüm yüklü arabalar, treylerler, traktörlertozlu yolları doldurmuştu. Çağların poleniyle çillenmiş kapkara üzümler. Tarlalarda, yan yana sıralar halinde dizilmiş çiftçiler oraklarını savurdukça *kuşlar birer koca bulut yığını gibi havalanıyordu.*

"Toby!" dedim. Uykuya dalmak üzere olan Toby homurdandı. "Böyle bir şeyin olduğuna gerçekten inanıyor musun?"

Toby sonunda, "Bilemiyorum," dedi, "ama eğer gerçeği bilen biri varsa, ancak Sabine olabilir. Bana öyle geliyor ki, Sabine bugünlerde arzı endam edecektir, o zaman işin aslını ondan öğrenebiliriz. Gidebileceği her yere yazıp haber verdim." Sabine dünyayı turlamaya başladı mı, belirli bir yer, hatta post restante adresi bile olmazdı. Zayıf bir olasılık da olsa, ona ulaşabilmenin tek yolu, gidebileceği kentlerde, gelen mektupların ilan tahtasına asıldığı ünlü kahvelere yazmaktı: Viyana'da Hawelka'ya, Cenevre'de, Molard'a, İskenderiye'de Baudrot'ya, Kahire'de Groppi'ye, Paris'te Dôme'a... Bu yerlerin birinden birinde Sabine'e erişebilmek şansı olabilirdi.

Ve eğer şansınız varsa, Sabine hemen cevap yazardı. Ama içimden gelen inatçı bir ses, Sabine'i bir daha görmeyeceğimizi söylüyordu –son mektuplarından birinde kendisine de mesaj geldiğini, zamanının eriştiğini üstü kapalı bir biçimde yazmıştı– o takdirde beynimizi kurcalayan bütün bu sorular cevapsız kalacak; geleceğin tozlarıya da geçmişin çürümüş parşömenleri arasına gömülüp kalacaktı. *Provence, mitler ve simgeler açısından müthiş zengindir* ve avare zamane beyinlerinin sorgulamalarından hiç hoşlanmaz. Bu olay, Nogaret'lerin kuşaktan kuşağa aktarılarak Piers'e kadar gelen büyük anahtarlarına benziyordu. Söylenceye göre, anahtar, Templier mezhebinden bir şö-

valyenin mezarının anahtarıydı ve şövalyelerin Kraldan sakladıkları büyük hazine burada gömülüydü. Ama o kadar büyük anahtarın uyabileceği kilit nasıl bulunacaktı? Piers, bu efsanevi hazineyi bulabilmek için yıllarca ülkeyi karış karış gezip boşuna emek harcadı. Boşuna! Boşuna. Anahtar şimdi çalışma odasında duruyordu ve Toby onu kâğıtağırlığı olarak kullanıyordu. O konudaki gizeminipucunu da hiçbir zaman bulamayacağımızdan emindim. Provençal düşlerin, eski çağlardan beri kendini düşlere, masallara, masalcılığa kaptırmış ve masalların somut sonucu olmaması gerektiğine inanmış olan bu bölgeye özgü kurmacaların bir parçasıydı bu da.

Şafak söküyordu ve battaniyelerimizin üzerine kalın bir çiy tabakası inmişti. Atlarımızı bıraktığımız Pont du Gard'ınyanındaki hana dönerken her yanımız buz kesmiş ve uyuşmuş olacaktı.

YEŞİL DEFTER
(Sutcliffe Belgeleri)

Komedi mi, trajedi mi? Hangisi, koca herif? Aslında, başımızdaki dertlerden komedi de çıkar, trajedi de. Örneğin, 'homoseksüel ôgemi' (anlatım özelliğine dikkat isterim!) delişmen bir kız olarak görmeye karar verince büyük alkış aldım. Ne de olsa, Dr. Joy, Pia gibi erkeksi bir cinsel partner seçmemin, kendi benliğimdeki yoğun bir homoseksüel katmanla ilintili olduğunu söylemişti. Bu konuda merakım ağır bastı. Ama bu, bir katırla yatmaya benziyordu ve gülünçtü, trajikti, komikti. Bunları Pia'ya yazdığımda, Pia altüst olmuş; Trash onun çok sinirlendiğini yazdıktan sonra şunu eklemişti: "Rob tatlım, Pia mektubunu bana okuduğu zaman çok güldüm. Sen bir çılgınsın. Bu işin keyfini iyice çıkarmak için yanında olmayı isterdim doğrusu." Her şey, sizin o konuya bakış açınıza göre anlam alır ve yaptıklarınızın alkışlanması da düşlediğiniz noktada gerçekleşir. Meleklerin gezinmeyi göze alamadıkları yerde, palyaçolara ancak ağlamak düşer. Uzun bir süre kıpırdayamadım. Piyano seslerini dinleyerek bütün akşam yapayalnız oturdum: Zavallı Rob.

Şampanya renginde, Çin gülleri yetiştirdikleri gül bahçesinde oturduğumuz o akşam çok az konuştuk. Güller çok güzel kokuluydu ve Tao'ya adanmış oldukları için sarı renkliler seçilmişti. Şizofreni belirtileri taşıyan o sözcüklerin ağırlığını bugün bile duyabiliyorum. Pia hiç kıpırdamadan, neredeyse soluk almadan oturuyordu.

İlk başlarda, kızı yitiririm korkusuyla, dahiyane bir fikir geldi aklına. "Beni sevmesi için gerçekten hastalanmam gerek," diye düşündü. Hastalandı ve bu bayağı işe yaradı; artık evliler – ya da evliydiler. İsterseniz size gösterebilirim onları.

Pia, hep en düşük ortak paydayı hedefle. Trash, seni gidi modası geçmiş Şey, gel buraya, pabuçlarını ağzıma sok, suratını şapkama daya. Ben sana uyarım benim kara zürafam ve o lastik gibi dudaklarla Pia'yı nasıl vantuzlayacağını öğretirim.

Verfeuille şatosunda, yaşlı bir hizmetçi, deyim yerindeyse, 'eceliyle' öldüğü zaman, cenaze kalkıncaya kadar şatodaki bütün aynaların üzerini siyah kreplerle örttüler.

Neye yarar? Her dileğin içinde biraz ölüm kırıntısı vardır. Beynin bir otomatik pilotu, bir avara kasnağı vardır. Güzel buluşlar işte oradan çıkar.

Toby ile aslan sürüsü, koyun sürüsü gibi küme adlardan söz ederken, Toby bir de 'kadın sürüsü' deyimi olması gerektiğini önerdi.[1]

Yaşamın ortasında, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz ölümün koca deniziyle çevriliyizdir. Bilge kişiler için, sessizlik bir güç kaynağı, bir yakıttır; sinir yumaklarının arasında 8 şiddetinde bir fırtına gibi eser durur. Bu, zamanın

---

1. (Fr.) Yazar burada, Türkçeye çevrilmesi olanaksız bir sözcük oyunu yapıyor. İngilizce aslan sürüsü – *pride of lions*, koyun sürüsü ise *flock of sheep* sözcüklerinden oluşur. Her iki terimde de sürü anlamına gelen sözcükler, hayvanların belirleyici özelliklerini içeren sözcüklerdir; *pride*: gurur, *flock*: yapağı, kıtık anlamındadır. Kadın sürüsü karşılığı olarak, yazar, *amazement of women*, yani şaşkınlık sözcüğünü kullanıyor. (Çev.)

bize, bizim zamana katkımızdır. Her zaman, her bir öpücükte bunun bilincindeydim. Innsbruck'dayken, rüzgâr insanı çıldırtacak bir hızla esiyordu. Yaşlı romancı, romanın müsveddelerini Malta'da rastladığı bir yolcuya emanet etti; adam Marsilya'ya geldiğinde vebaya yakalanmıştı. Bu yüzden bütün eşyasını yaktılar, roman da böylece yitip gitti. (Coleridge).

Sylvie 'aşk' sözcüğünün boş bir domino olduğunu söylüyor. Çok haklı. Onurumu ayaklar altına alıyorum. *Ame soeur, âne sûr.*[1]

Pia yalnızlığa acıkınca, çevreden uzun süre uzaklaşarak bu açlığını giderirdi tatlım...

Régine'de pespaye düşes rolü oynayan bir hava vardı. Şayet ihtiyar Tu gibi gerçek bir düşes olsaydı, belki çok daha pespaye, ama çok daha doğal olurdu.

Alkolün varlığını sezdiren mavimsi ışıltılı, bulut beyazı Aramon şarabı.

Şişmiş dil, bulanık idrar, altına kaçırma, spatula... Öff! Anlaşılmaz bir böbrek hastalığından ölüyor. Tükenmiş, yaşlı papaz. Onun büyük bir soylulukla acıya katlandığını gördüğüm zaman, dindar olmadığıma üzüldüm.

---

1. Sözcük oyunu: "Sevilecek biri, güvenilir eşek." (Yayıncı)

Je souffre chérie, donc je suis bien portant, c'est à dire presque humain.

Je suis ni un refoulé
Ni un cérébral
Mais un vieu Epicurien
Un peu ogival.[1]

Prova baskıdan matbaa mürekkebi bulaşınca, elleri Scotland Yard ellerine benzedi. Bir türlü çıkmak bilmeyen mürekkep.

Kan cıvıldar fıkırdar, tarihi yoktur;
Atalarımız ölmüş sıvılarının kökünü içimizden aktarırlar.
Ayak tırnakları bebek pudrasına bulanmış
Orta'daki bir banyonun zemininde. Güvercin tırnağı gibi temiz ve pembe.

Pencerenin dışında, karanlık gölün üzerinde hafif bir esinti,
zonklayarak kendini salıvermeye çabalayan bir yelken.
Balkonda gırtlağına sarılıyor güzellik. Teslim ol!

---

1. Ne içe kapanık biriyim
Ne de beyinsel adamım
Ama yaman bir zevk düşkünüyüm
Biraz da sivriyim. (Yayıncı)

Ye o kara eti Rob,
Sen ey deve menisiyle lekelenmiş gnostik
Bir kadın olarak benim gözümde şuydu:
une cherchesolitude
une souffredouleur
une fauchepistolet
une polycombinable.

İlkel telefonu kulaktan başka bir şey olmayan basit bir odalığın gözünde Tanrı.

Taş bebekler nasıl çocukların uykusunda canlanırsa;
O da, meleklerin ağlaştığı benim düşlerimde canlanıyor.

Zorlu bir yaşamın ehlileştirdiği aşk
Aşkın uysallaştırdığı akıl
Altı da bir üstü de. Bir kadın, bir eş!
Uğruna tacımdan vazgeçtiğim bir hançer.

Aranıyor: Kürsü değil, üç ayaklı sehpa
rahip değil, bir ozan
vaaz değil, kehanet
emek konmuş iş değil, lüks içinde bir
yaşam.

Mon cher, parler c'est de manquer de tact.[1]

1. Azizim, konuşmak, düşünce (davranış) inceliğinden yoksun olmaktır.

Toby'nin Dağlardaki Koca İhtiyarı
Katillerinin yumurtaları pınarlar gibi maviydi
Yumurtalıklarının derisi aşıboyası rengiydi
Ve penisleri kereste gibi damarlıydı.

Sık sık Doktor Joy ile Doktor Young'ın, eğer buna bir sorun denilebilirse, benim durumum konusunda görüştüklerini düşleyerek eğleniyorum. "Umutsuz aşk sancılarından dolayı klinik gösterge olarak dalak büyümesine yakalanmış olan, bu Sutcliffe denilen adam, Janet'de gördüğümüz ünlü kişiye çok benziyor. Huzursuzluk, enerjisizlik, hareketsizlik yaratan bir depresyona giren bu adam, kendi durumunu 'cansızlık krizi' olarak tanımlıyor. Kendini bu durumdan kurtarmak için elinden geleni yapmış – tam altı ay sigaraya ve alkole vurmuş kendisini. Sonuç alamamış. Hiçbir şey hoşuna gitmiyor, hiçbir şey onu çekmiyormuş. Sonunda intihara karar vermiş ve işin tuhafı, bu kararı verdiği an, kendini çok daha iyi, çok daha moralli hissetmiş. Ölmek kararının getirdiği coşku onu ayağa kaldırmış; uzun süredir olmadığı kadar neşelenmiş. Eşine dostuna veda mektuplarını yazarken hep gülümsüyormuş. Keyfi yerine gelmiş ve yaşamdan gerçekten zevk almaya başlamış. Eğlenmek için aynadaki yansımasına ateş etmiş, sonra silahı kendine çevirmiş; ama yalnızca bir sıyrıkla kurtulmuş. Tiksinerek, intiharın gerçekten dayanılmayacak kadar acı verdiğini yazmış ve bu fikri bir süre için rafa kaldırmış. Sonra melankoli, bir yabani meyve gibi yeniden boy vermeye başlamış."

Rob, uzun bir zaman gözlerini yumduğunda kızı çok net görebiliyordu. Krem rengi, bağcıklı çocuk botları. Muhafız subaylarının pardesüleri gibi sık bakır düğmeli uzun mantosu. Beyaz çocuk eldivenleri. Boynunda mavi bir eşarp ve parlak sarı saçlarının üzerinde bir İskoç beresi. Deniz grisinden deniz salyangozu mavisine, yılanotu veya dişotu mavilerine gidip gelen gözler. Bu uzun boylu, beyaz tenli kız gölün kıyısında yürüyor; başı öne eğik; Amiel okuyor ve okurken gözleri doluyor. Omzunda, Sutcliffe'in sık sık öptüğü, en güzel benden daha da güzel, minik aşı izi var.

Saçları incecik ve hafif dalgalı. Çerkezlerinki gibi beyaza çalan bir sarı. Bir süre gözleriyle, her şeyi sessizce iletenkafamızdaki o bitki sovanlarıyla iletişim kurdular. Sezgileri güçlü iki kişi, konuşma dilini bir engel, aşılması zor bir barikat gibi görürler. Gözler, sözcükler olmadan da anlarlar – çünkü sözcükler, açıkladıklarından daha çoğunu gizlerler. Deli gibi âşık, ama kör olmak ne zor olmalı!

Uykusunda dişlerini gıcırdatıyor; şafak vakti solgun bir alev gibi, bir sodyum lâmbası gibi uyanıyor. Çıplak ve kozasından çıkmış perimi kollarıma aldım ve aşk piyangosunda boş kâğıdı çektim. Beton gözlü bir edebiyat doktoru. Psikoloji konuşmalarının tatlı dilli çene makinesi. Haşlanmış tavşan gibi parklarda dört dönüp duruyorum. Annelerin tombul kalçaları ve bebek arabaları. Mağaza vitrinlerinde kendi güzelliğimi seyrediyorum – ama görebildiğim tek şey, çuvala girmiş ördek gibi paltosunun içine göçmüş, basuru azmış, iri kıyım bir adam. Metresinin kafatasını kadife bir yastık üzerine koyup, gözlerinin yerine de değerli taşlar oturtan yaşlı bir sanatçının öyküsünü duydum.

Gece oldu, geceyarısı ve kafatasım kurşuni fısıltılarla

dolu.

Bu kentten nasıl nefret etmeye başladım! Zencilerle ve gözleri kısılmış, huysuz cüzamlılarla dolu. Karısını trampa eden birinin kucaklayışı kadar soğuk ve gerçekliği kanıtlanmayan kızların olduğu bir kent. Ölü, cansız; deliler hiç tatile çıkmazlar. "Eski arı kovanları gibi dumanla *boğulup bitmiş, başka yaşamlardan* arta kalmış bir iz."

Bütün soruların altında bir temel soru hıçkırıp sızlanıyor: Nereden geldik? Nereye gidiyoruz?

Bugün kendimi berbat hissediyorum; ikisinden de nefret ettiğim iki kültürün arasına açılmış bir parantez gibiyim. Yeni kitap hakkındaki eleştirilerin hepsi kötüydü ya da hasetle yazılmıştı. Eleştirmenler edebiyatın ciğerine yuvalanmış birer kurttur.

Anımsıyorum, karakıştı. Cenevre'deki ilk kışım. Onun yüzünden kalmıştım. Bir akşam konsere götürmek üzere onu almaya gittim. Lapa lapa kar yağıyordu ve rüzgâr bıçak gibi kesiyordu; ayaz insanın canını yakıyordu ve dik durmak neredeyse olanaksızdı. Tramvaylar buzun üzerindeki çakıllar gibi oraya buraya kaymasın diye, raylara kum doldurmuşlardı. Kiraladığı akvaryuma benzer, kasvetli apartmanın girişinde beni bekliyordu. Asansörün ışıltılı aynalarının önünde gece elbisesinin bütün şaşaası ve görkemli kürküyle duruyordu. Ve koltuk değneklerine dayanıyordu. Hem de kürkle. Kayak yaparken bileğini kırmıştı. O görkemli güzelliğine ve hiç beklenmedik koltuk değneklerine, nutkum tutulmuş bir halde bakakaldım. Duyduğum arzu, neredeyse ağlatacaktı beni.

Bütün bunlar nereye varacak dersiniz? Bu konuda yürüteceğiniz üç tahmin yeterli olmayacaktır. Pia, Trash'i, evlendikten sonra gittiğimiz her yere götürmek gereğini duydu. Galiba Pia'nın duyarlılığını geliştirmek gibi saçma bir fikre saplanmıştım, belki o da aynı duyguyu Trash için duydu. Ama sevgili Trash'i eğitmek için yapılabilecek bir şey olabilir miydi hiç? Venedik'te kahkahadan kırıldı, Akropol ona sağlığa aykırı ve kırık dökük göründü, Kahire'de eşekler olduğu için gülmekten bayılacak gibi oldu... Pia yılmadan usanmadan, Usta'nın yolunu izleyerek Trash'i dünya kültür birikimi içinde dolaştırıp durdu. Sonunda Anghor Wat'a geldiler; ama Trash hastalandı, sinsi bir ateşten kurtulamıyordu: acaba sıtma mıydı? Kapkara yüzünün ortasında dişleri takırdayıp duruyordu. Bir anda ağlama nöbetlerine tutuluveriyordu; bunların tümü yorgunluktan kaynaklanıyordu. Ama Pia, sevgilisini acımasızca zorluyordu. Yaşamlarımızın gizinin Lokesvara'da saklı olduğunu bildiğini sanıyorum – birbirimize gerçekten âşık olduğumuz yer orasıydı. Bilirsiniz, Çinliler insanın iki doğum yeri olduğunu söylerler – biri gerçek, fiziksel doğum yeri, ikincisi de yeğlenen yer, yani kişinin psikolojik doğum yeri. Bizim aşkımız Bayon'un yukarı teraslarında doğmuştu. Çıplak kayalara oyulmuş, camcı macunu, sigara külü, kurşun rengindeki o koca mamut suratları; ve onlardan süzülüp yayılan o müthiş dinginlik – göksel dalganın aklın kıyılarında patlaması. Pia orada benim elimi tuttu ve ürkmüş bir çocuk gibi sıkı sıkı sarılarak bırakmadı. İnsanın bakışım içe döndürüp, gerçekliğin parıltısında yıkanan aklın yaşamına çeviren o taştan kalın dudaklar, taştan çekik gözler. İnsan burada, dünyevi görecelikte yaşamanın getirdiği yorgunluğu ve bunun hiç de gerekli olmadığını fark ediyordu. Bu taş bulutlar, zaman zincirinin dışına çıkmanın bir yolu olduğunu belirtiyordu. Pia, "Sevinç-

ten çıldırıyorum Rob," demişti. Oysa şimdi zavallıcığın yanında dünyadan habersiz sevgilisinden başka kimse yoktu. Trash'in attığı kahkahalar yontuların arasında çınlıyordu. "Bu, Cecil B. de Mille'den bu yana gördüğüm en şaşırtıcı şey," diye bağırmıştır herhalde. Ya Pia? Pia, o eski sessizliği yeniden yakalamış ve beni düşünmüş müdür acaba? Onu, solgun benzi, içine kapalı tavrıyla ve çoğu kez yaptığı gibi hafiften ıslık çalarak yürürken gözümün önüne getiriyorum.

Prah Khan'ın girişi, sessiz sürprizleriyle akıl durdurur. İnsan boyunda cinlerin sıralandığı geniş bir yol. Solda dingin gülümseyişleri, çekik gözleri, içsel sessizliğin müziğine kabartılmış uzun kulaklarıyla dizilen cinler. Sağda yuvarlak gözlü, kemer burunlu, dudakları alaycı bir anlatımla bükülmüş soğuk ve ciddi görünümlü cinler. Her iki yandaki cinler, yedi başlı tepeliği kabarmış, dişleri ve ince havlı kafası ileriye uzanmış devasa birer yılan tutuyorlar. Yılanlar en baştaki figürlerin önünde yelpaze gibi yayılıyorlar. Yılanlar kıvrılıp bükülüyor, kaçmaya çalışıyorlar; ama cinler büyük bir soğukkanlılıkla onları tutarak, gri kaldırım taşı döşeli yoldan yukarı çıkanların tutunacağı birer tırabzan oluşturuyorlar. Ayakkabılarımızın altındaki kuru yaprakların hışırtısı hâlâ kulaklarımda. Birer mücevheri andıran kertenkeleler, gözlerini ovuşturup merakla yabancıları süzüyorlar ve kuyruklarıyla taşın üzerinde tempo tutuyorlar.

Utandığımız için birbirimizin yüzüne bakmıyorduk. Yılanlı korkuluğun hemen arkasında orman gözalabildiğine uzanıyor; eskiden burada bir göl varmış, ama artık büyük bölümü kurumuş ve kalan bölümü de yosunlar ve nilüferlerle öylesine dolmuş ki, bakınca İrlanda çayırlarını andırıyor. Cinlerin sıralandığı uzun yolu dimdik, hatta biraz törensel bir havada tırmanıp son kapıdan da geçince, kendinizi avlular, odalar, koridorlar ve dehlizlerin oluşturduğu bir tür labirentte buluveriyorsunuz. Şurada burada

kırık bir heykel, savaş kahramanı gibi gülümseyerek canlanıyor. Çürümüş yarasa gübresinin ağır ve rahatsız edici kokusu her yanı sarmış; dipteki kuytu odalarda karanlığa asılmış duran bu alacakaranlık topluluğunun, yeni doğmuş bebeklerin mırıltısına benzeyen sesleri duyuluyor.

Ve sonra, geçmişin sessiz ama soluk kesici bir kanıtı gibi Angkor Wat çıkıyor karşınıza. Bir hendeğin üzerinde uzanan geniş, taş yolda hiç hacı yoktu. Su, su çiçeklerinden oluşmuş bir şehrayinle bezeliydi. Kanallarla, geçitlerle bölünmüş sular ve her iki yanda karbeyazı pelikanlar ile küçük beyaz balıkçılların gezindiği yeşillikler. Koni biçimindeki beş kule, biri ortada, diğerleri birer köşede olmak üzere bir kare alanda yükseliyor. Kulelerin duvarları nişlerle çentiklenmiş ve her nişin içine büyük bir palmiye yelpazesine benzeyen dokuz kollu nagamn gölgesinde oturmuş, birer gülümseyen Budha yerleştirilmiş. Yanlarına yaklaştıkça, baz – rölyefler kıvrımlı motifleriyle dikkatinizi çekmeye başlıyor. Ölümcül bir dövüşte hortumları birbirine kenetlenmiş filler ve ok atan binicileri: çeşitli pozlarda okçularla dolu savaş arabaları: iç içe girmiş kitleler halinde ölüler ve ölmek üzere olanlar, savaşın son çılgınlığında yenenler ve yenilenler: dizginlenmiş kaplanlar: pruvalarında ejder yontusu olan ve timsahlarla, büyük balıklarla dolu mitolojik nehirlerde ağır ağır ilerleyen tekneler. Dünya işte bu, kendini yiyerek ölüme sürükleyen gerçek dünya bu. Sizin ve benim dünyamız.

Ama başınızı öte yana çevirdiğinizde, öteki dünyada hemen bir güvence buluveriyorsunuz. Güneşin her şeyi kül, menekşe, mantar gibi yumuşak renklere bürümek üzere göklerden süzülüşünü seyrederken, içinize huzur doluyor. Sarı giysili keşişler, naga başlarının yanında dingin bir akşam saati geçirmek için manastırdan çıkıyorlar. Fildişi rengi ufak yüzleri sakin ve ifadesiz. Savaş fresklerindeki kişilerin soyundan gelen bu insanlar, ellerinde mızraklar veya tepsiler ya da kavanozlar taşıyarak, papa-

ğanlar ve maymunlarla dolu ağaçlıklar arasında yürüyerek, kalın dudakları ve uzun kulaklarıyla savaşa katılıyorlar. Kurşuni manda yavruları alacakaranlıkta oynaşıyorlar. Pia, eli elimde oturuyor, ama artık ürkmüyor. Kalkıp bizi bekleyen arabaya dönmek için yola koyulurken, "Anladım," diyor.

Evet, ben de anlamıştım; ve bu belirli bir anlamda, geri kalanını anlamama da yardımcı oldu – yani sevgililerin o uzun, hüzünlü yolculuğunu ve peşlerini bırakmayan felâketi. Ama şimdi bütün olup bitenler, birbirinin üzerine binmiş karmakarışık sinema görüntüleri gibi geliyor. Yağmurun iki sevgiliyi gafil avlayışı, ormanın ortasında arabalarının bozuluşu ve bir gün bir gece yolda kalışları. Ve Trash'in ateşi, kızı sırılsıklam bir siyah ipek gibi kan ter içinde bırakıncaya kadar yükseldi. Bir grup Belçikalı Katolik misyoner onları yanlarına aldılar, yağmurun harekete geçirdiği börtü böcekle dolu bir ot kulübeye yerleştirdiler. Ufak tefek Belçikalı papaz, saz mumunun ölgün ışığında hafiften uyuklayarak, Pia ile birlikte Trash'in başında nöbet tuttu. Yağmur aralıksız boşanıyordu. Yağmur dinip yol onarılıncaya kadar doktor getirmek olanaksızdı. Ama iki gün içinde, Trash'in soylu, kara yüreği, o uykudayken tükendi ve elindeki haç hasır döşemenin üzerine yuvarlandı – onun gittiğini böylelikle anladılar. Trash'in cesedi, alelacele nemli, kara toprağa verildi ve toprakla bütünleşti. Pia, eşyalarını düzene koyup erkek kardeşine mektup yazdıktan sonra, titrek ama özenli el yazısıyla her şeyi ayrıntılarıyla anlatan bir mektup da bana yazdı. Bunu bana haber vermek ya da beni incitmek için yazmamıştı. Trash'in ölümünü kendine kabul ettirebilmek, bu olayın etkisini yaşamak, uyuşukluktan kurtulmak için yazmıştı. Trash'in kol saatinin bütün gece nasıl çalıştığını ve sonunda bu tiktaklara dayanamayıp saati kızın kolundan nasıl çıkarıp attığını anlatıyordu. Sonra, zehirli bir yılan kendini soksun diye yalınayak ormana koştu. Ama üzerine saldıran tek

şey bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun altında parmak büyüklüğündeki iri beyaz sülükler oldu. Sürüklenerek misyonerlerin yanına döndüğünde, her yanı sülüklerle kaplıydı. Sülüklerin yapıştığı yeri delmeleri ve çoğunlukla kan zehirlenmesine veya enfeksiyona yol açtığı için, Pia hayvanları derisinden söküp atamıyordu. Neyse ki papazlar kaya tuzuyla imdada koştular ve tuzu o tiksindirici hayvanların üzerine serptiler. Sonuç müthişti. Sülükler patlıyor, emdikleri bütün kanı boşaltıyor ve balon gibi sönüyorlardı. Her yanı kan –kendi kanının– lekeleri içinde kalmasına rağmen, Pia böylece kurtuldu. "Sinirlerimi yatıştırmak için alabildiğine viski içtim," diye yazıyordu. Ama viski kâr etmemişti, hiçbir zaman etmez zaten.

Mektubu okuduğum zaman, benim için boyanın hâlâ taze olduğunu, Pia'nın anısının yemyeşil durduğunu fark ettim. Derler ki, insan birini sevince, birliktelik ve ayrılık birbirine karışırmış, ana kaynak olan bellek kuruyuncaya kadar birbirinizi gerçekten yitirmezmişsiniz. Yalan! Safsata! Uydurma! "Bir daha benden hiç haber almayacaksın. Senin Pia'n." diye son bulan bu uzun mektubu okuduğum zaman, kendimi yolunu şaşırmış kör bir köpek –belki de Ulysses'in anılarındaki köpek– gibi hissettim.

Önce öfkeyle yırttım mektubu; sonra bunun Pia'dan alacağım son mektup olduğunu fark edip, Pia'nın eski deri çantasındaki öteki mektupların yanına konması gerektiğini düşününce, yapıştırmaya çalıştım. Mektubu yeniden, ağır ağır okudum. Pia, benim tiklerimi kapmıştı. Örneğin sinirlendiği zaman, kitap yazarken bende olduğu gibi, o da bir yığın baskı altında eziliyor ve el yazısıyla yazmayı sürdüremeyip kitap harflerine dönüyordu. Ancak, mektubu yeniden okumak, öfkemi de yeniden ateşledi. Tuvalete atıp üzerine suyu çekmek niyetiyle banyoya gittim, ama birden gülünç ve istenç dışı bir itiyle mektubu yırtıp yedim.

Evet, şimdi yine gecenin bir yarısı ve ben, kıvrılarak

akan ortaçağ nehrinin kıyısındaki bu çürümüş kentteyim. Kimi zaman sıkıntılı ve tatsız bir halde sokaklarda geziniyorum. Açık bir kapının önüne oturmuş bir adam keman çalıyor. Kurşuni Pişmanlık Belgeleri yükselen sularla sürükleniyor. Yaşlı bir zangoç, ölülerin çığlıklarını gömmek için toprağı kazıyor. Ve eprimiş giysili, kurumuş, yaşlı mı yaşlı insanlar geziniyor. Bu görüntü, insana erginliğin duyarlı bir konu olarak görüldüğü, törelerin cinselliğin değerini bilerek koruduğu eski uygarlıkları anımsatıyor. Ölüler Anıtının yanındaki, yapraklarla örtülü alanda oturuyorum ve her *pastis*[1] kadehinden sonra kadınları daha arzu uyandırıcı buluyorum. Belki de sonunda pederastolur, Afrika'dan gelme, yapağı saçlı, ince endamlı bir zenci oğlanın ardına düşerim.

Kadın, omurgalıların içinde en kolay yıkılanıdır; ama yine de erkekten çok dayanıklıdır; fosiller dünyasında, bütün bunların çamura basılıp çağlar boyunca ağır ağır içine işlemek üzere bir taşa ışınlanan envanteri olacaktır mutlak. Büyük yenilgiler öylesine derine işler ki, yüzeyde gülümseyişin ötesinde hiçbir şey görünmez. Ve büyük, özel deneyimler de yalnızca bir kez yaşanır, ne yazık!

Evet, kiraz yalnızca bir kez dişlenebilir. Uzun gece bastırıyor ve karanlık belirginleşiyor. Karanlık, kaplanların su içişi gibi sinsi sinsi sokuluyor.

Yarına sağ kalırsam, Düşese yazacağım.

Düşündüklerim bir avuntu sağlamadı; ama yine de olduğu gibi buraya yazıyorum. Ruhun geliştirici etmeni, fikir üreten öge olarak cinsel birleşme eylemi, bütün bilimlerin, bütün sanatların, ruhun beslenmesi için gerekli bütün bilgilerin kaynağıdır. Psişik gelişme, onunla beslenir.

1. Bir içki. (Yayıncı)

Cinsel birleşme aklı arıtır, sezgileri keskinleştirir, geleceği sağlar. Ama bu eylemin oluşabilmesi ve işlevini yerine getirebilmesi için ikili bir hareketin parçası, karşılıklı bir eylem olması gerekir. Bu eylem, çift popolu hayvan tarafından gerçekleştirildiğinde en üstün güce ulaşır. Şaka etmiyorum – çevrenizdeki cinsel boyutta yenilmişler ordusuna bir bakın. Rob'a bakın. Biz iktidarsızlar, enfiye kutusu, müzikli kutu, biblo gibi ıvır zıvır koleksiyonu yapmaya çok meraklıyızdır. Hamlet'in dediği gibi, "İşte bu sürtünmenin ta kendisi!"

Sonra Joy Amca kalkıp memeden ve anneden ayrılmanın, karanlık bir odada hıçkırmak gibi hiç durmaksızın yankılandığından dem vuruyor. Zavallı Rob bomboş duran yan yollarda, ıssız tren istasyonlarında, yağmur altındaki otobüs duraklarında, boş kahvelerde, geceyarısı havaalanlarında beklemenin şampiyonudur... Duyarsızlıktan gelen bir acı içinde beklemek ve sıska bacaklı Trash'in koca bir mikrop gibi yürüdüğünü düşünmek.

Düzyazı sanatına kesilip özetlenmiş düşünce egemendir; çünkü düşünceler dile getirilmezse yürekte çöreklenir. Fikir, görünmeyen nadide bir kuşa benzer. Gördüğümüz şey kuşun az önce havalandığı dalın titreyişidir.

Derler ki, insan felâketten usanacak kadar kanıksarsa gülmeyi öğrenebilirmiş. Komedyenler, intihara en yakın kişilerdir.

Keder günlere, saatlere büründü
Mekânlara nesnelere ve durumlara
Keder trenlerden dışarı atıldı

Ya da küpeşteden denize ölü atarcasına
Sağlam çöp tenekelerinden savruldu sulara
Gözlerden ya da dudaklardan ya da çöp yığınlarından
Oluktan akıtılan kömür gibi kayarak
Lağımcı artığı gibi çöpe atıldı keder
Anılardaki eski çekişmelerle dolu bir çöp tenekesi
Ve sonra acının son isteklerini elde etmek için
Mezara sinsice yaklaştığını görmek
Bir kubbe gibi asılı duran müthiş sessizlikte.

Gölün karanlık sularında, ayışığı altında bir tekne, gölgeleri yüklenmiş, ilerliyor – buğulu kara üzümlerle tepeleme dolu. İlkbahar karı altındaki bembeyaz bir dağdan boru sesi geliyor. Pia'nın piyano hocası, bahtı kara bir Rus prensi olan Mr. Valdegour geliyor aklıma. Pia'nın eline tutuşturup otuz bir çektirirken, bir yandan da kimse kuşkulanmasın diye piyano çalarmış. Sonradan bunun kar veya su ya da bulut kümelerine benzer bir müzik yığınının içine gömülmek gibi bir şey olduğunu söylermiş. Prostat kanseri olup gitmiş sonra... Diyelim ki, varsayalım ki, ne dersiniz doktor?

Ufak tefek papaz dedi ki: "Yaşam hep doğru yönü gösterir; almasını biliyorsak mutluluk yüzü hep üste, bize bakan yana gelir." Belki. Belki öyledir. Ama mutluluğu alabilmek için, vermekle işe başlamak gerek; vermeyi öğrenmek de zordur.

Çadır direği gıcırtısı gibi osuran, petkası sıkı, ikiyüzlü Hıristiyanların o kendilerine özgü iyilikseverlikleri.

Pia, o son Noel, alacası gitmiş Noel ağacı. Trash kürk peleriniyle bir oyuncak ayının arka ayaklarına benziyordu. Pia da küçük bir dişi kaplan gibiydi. O gece bir ölüm spazmı – ardından azarlama, sitem, çıkışmadan kaynaklanan müthiş bir depresyon. Ama hastalandığım zaman,

Pia önemli bir yatırımmışım gibi özenle baktı bana. Bir av köpeğinin şefkatiyle.

Ne tuhaf; anlamsız bir şey, uzun süre yinelenince, gramofon iğnesinin toz kapması gibi, yavaş yavaş anlam kapmaya başlıyor. Bildik bir şey oluyor.

Bloshford'a fıtık ameliyatı yapan Fransız doktorun, içeride bahçıvan eldivenlerini unuttuğunu – en azından Bloshford'un öyle göründüğünü anlatıyorum herkese. Kimi zaman da, belirli bir ışık altında, Bloshford düdüğündeki bilyeyi yutmuş polis rolü oynayan bir oyuncuya benziyor.

Edebiyatın sürekliliği mi? Melville'in tam bir suskunluk içinde geçirdiği yılların etkisini bir düşünün.

Bloshford, yapılması güç bir şey yapıyor – gerçeği önemsiz hale getiriyor. Yaratıcı ruh için son derece gerekli olan tekdüzeliğe gereksinim duymuyor. Böyle devam ettiğime göre, onu çok kıskanıyor olmalıyım. Bloshford! Hırrr....-Gırrr....Hav! Hav!

Ticaret filosunda, 'delirmek' anlamına kullanılan çok etkili bir deyim vardır. 'Tirbüşona binmek' derler.

İnce uzun kadın, insanın rahat uyuyabilmek umuduyla kendini boşalttığı o sevimli İsveçli tüplerden biriydi. (Régine).

Aynadakendime bakarken: "Dürbünün ters tarafından bakılınca, bir tanrı bile görüntünün kurbanı olabilir."

Defolun etten nefret eden bağnazlar! Ben bulabileceğim tüm yumuşak çarpışmaların peşindeyim. Piştim, kıvamına geldim. Ayışığında bir boks eldiveni kadar yumuşağım. Ey huriler! Kulak verin dualarıma!

Roheim, Orta Avustralyalı Ananın her ikinci çocuğunu yediğini ve bunu bir önceki çocuğuyla paylaştığını anlatır. "Hepsinin kahraman" olduklarını ve "kurtlar kadar mutlu yaşadıklarını" söyledikten sonra da, doğal saflıklarını koruyan bu özelliklerini sütten kesilme ve cinselliği bastırma (potansiyel cinselliği eyleme dökmeme) acılarını yaşamayışlarına bağlar. Gnostiklerle bir bağ var mı dersiniz? Hımmm. Dr. Eder, "Deli olarak doğarız," diye yazar. "Sonra ahlâk ediniriz, durgunlaşıp aptallaşır ve mutsuz oluruz. Sonra da ölürüz."

Azizlerin ve kadınların bilinçli olarak çaresizliği seçmeleri, insanda şefkat ve hayret uyandırıyor.

Toby, bir içtenlik anında şöyle demişti: "Ömrüm boyunca tek bir doğru söz söylemedim ve aynı olayı birbirine taban tabana zıt biçimlerde anlattım – bilginin göreceliğini ve in-

san gözünün yanılgılarını öyle iyi biliyorum ki. Deyim yerindeyse, ben anadan doğma tarihçiyim."

Birbiriyle çelişen dinlenmek ve hareket etmek kavramları arasına sıkışmış olan insan, panik içinde mezarına koşar; dinlenmek ona aradığı huzur ve güveni hiçbir zaman vermez; hareket ise yalnızca kısır bir değişiklik ve ideal acıdır. Ey Zaman, en büyük yanlışlık!

Mille baisers, Trash, *gelatineuses et patibulaires. Va caresser un chameau Garce.*[1] Ben kocamış bir filim ve arka ayağımın tımar edilmesi gerekiyor.

Aslında aralarındaki boşlukla, arzu denilen elektriklenmeyi yaratan duygular arasındaki kopukluklarla birbirlerine bağlıydılar.

PİA İÇİN ŞİİR TASARISI

Şirin kapakçıklar, usulca düzelteceksiniz
Kocamın uykusundaki yumuşak dönenceleri,
Ya o sıkıcı *Quand?* Ne zaman? Fransız kasabasındaki
Minik saatlerin çın-çın'ını yineleyin
Sahte çan kulelerinde hüzünlü sesi çınlasın
Son gümbürtünün! Güm! Biri kapıyı mı vuruyor?

Bugün kocam şişe şişe madalyalı şarap içti,
Ödül kazanmış, altın rengi şaraplar.

---

1. Binlerce jelatinci ve kötücül öpücük Trash. Git bir deve okşa, orospu. (Yayıncı)

Yaşlanan bir yazarın ölümünün
Bir yerlerde Gerçeği değiştirip
Yazarın büyüklüğünde bir oylumu yok edeceği
Varsayılabilir mi acaba?

İnsanın kendi hakkındaki fikriyle
Yaşantısındaki gerçeği karşılaştırıp
Kendini beğenmiş bir maymuncuğun öykünmelerinden
Mide bulantısı duymamak olanaksız.

Ve biz, seviyoruz diyen bizler – bizim için
Ve bize sahip olanlar için daha da beter. Düşünün bir.
Parmaklarımda yağmur, Ithaca'nın dumanı,
Bahçe kapısında bekleyen yaşlı bir kör köpek.

Kocam dün gece zenci bir kız düşledi benim için, yeni bir Trash,
Gülümseyerek, fısıltılar içinde sahip oldu ona
Gülümseyişi yeni kazılmış toprak, taze mezar kokuyordu.

Pia şunu yazıyor: "Yaşlı Asyalı doktorun suratı, istekli bir kobraya benziyordu, ama beyni eski bir kuyunun bilezik taşı kadar yıpranmıştı; ipler taşı yemişti. Bilgi kuyusu derindir ve insanın susuzluğu sonsuzdur. Ama insan kuyuların kuruduğunu, suların çekildiğini bilir."

"Aynalar, uçan kırlangıçların görüntüsünü yakalamak için icat edildi." Sylvie söyledi bunu. Mutlak bir yerlerde okumuş olmalı.

Thoreau'nun sözleri aşağı yukarı şöyle: "Zevcelerin çoğu suskun bir hoşnutsuzluğu yaşarlar." Bahtsız bir yağ tulumunda iyi donanımlı bir kafa. (Toby.)

Kafatasının kumanda kulesinde
Kemiklerden oluşan karga yuvamda rüzgâr uğulduyor
Gözbebeğine keskin nişancıların kurduğu tuzak
Ölüm yalnızca bir kuşak, bir alan değişikliği olacak,
Piton yılanının hüznü sürünerek can almaya geliyor... vb. vb.

Çocukken sütün içine düştüm. Evlendim, bir *coq en pute* oldum. Kitaplı, büyük bir yazar olunca, bir an önce hasat devşirme telâşıyla Orta'ya koştum. Bir çelişkili kanıtlar kitlesinden genel ilke çıkarmak, hem bilim olabilir, hem de şiir.

Toby Cambridge sosisleri tıkınırdı. Yelken gibi göbek şişiren keseli öğretim üyeleri. Taşkın profesör cüppelerini fora eden kalyonlar.

Les grands sensuels agrés comme moi, Robin
Les sensuelles es Amour comme elle
Dans des jardins d'agrément jouant
Comme des poules dans les basses cours
Sont plûtot agronomiquement acariatres
Selon les pédérastes, les putains et les pâtres.[1]

---

1. Benim gibi gözde, büyükgönüller, Robin,
Onun gibi Aşk doktoru bir kadın
Haz bahçesinde oynayıpeğlenen
Kümeslerdeki tavuklar gibi
Hırçındırlar daha çok tarımbilim bakımından
Oğlancılara, orospulara ve çok onlara göre.

Mais ce soir si ce joli temps permet
Si l'equinoxe persiste
Nous allons entendre chanter tous les deux
La petite doxologie des toiles d'arraignés.
Éplucher le gros oignon de l'univers
Nous deux cachés par l'éventail de la nuit.
Écoute, c'est le temps qui coule
C'est la nuit qui fuit. A moi Bouboul![1]

Bu koca ağırlığı
Soluksuz ve güçsüz bir yarı ömürde
Yalnızca kıl payı oynatabildim bir başka yere,
Altı üstü bir ağırlığı yerinden oynatmak diyeceksiniz,
Havadan bile ağır olsa da
Mamut dişi veya nefret gibi yavaş yavaş büyüyen
Ölümden sonra uzayan tırnakların ömrünce büyüyen ağırlık;
Evet, ben bu koca ağırlığı,
Ağırlıksız bir soluk payı kadar oynattım
Ve onunla birlikte kaldırdım yerinden öbür dünyadaki ömrümün
Ve senin ölümünün o kütlesel ağırlığını.

Bu uzun sessizliğin çevresinde birşeyler birikti Pia, bir kum zerreciğinin çevresinde oluşan sessizlik incisi; gnostiklere adanmış içsel düşüncenin altın embriyonu. Derler

1. Ama bu akşam şu güzel hava izin verirse
Devam ederse böyle gündönümü
Tanrıya yakarışını dinleyeceğiz örümcek ağlarının
Kabuklarını soyacağız ikimiz kocaman evren soğanının
Gecenin yelpazesinin gizlediği ikimiz.
Dinle, zamandan akıp giden
Uzaklaşan gecedir. Yetiş Bouboul!

ki acının, tatlı acının dışında, başka hiçbir şey aşk gibi geliştirmezmiş ruhu. *Ah! Ce beau temps où j'étais malheureuse*, diye içini çekti Madam de Staël.
Byron'un amansız çekiciliğine sahip olabilmek için neler vermezdik ki? Doğuştan dinginlik ve korkusuzluk, insanın doğal kazanımları olmalı, ama sürecin dişlisine kendini kaptırınca doğrudan, dışa dönüklükten saptırılmış.
Bir tahta bacak, irin dolu bir sivilce, baş verinis bir siğil.
Ah! Gelişmemiş arzuların sütlü gaydası! Bu gece ben Hindistan'la ilgili boktan bir kitap okurken, Sylvie piyanoda Chopin tıngırdattı.

Düzyazıda, mika gibi bir parıltı olmalı. Gerilim içindeki algılayışın parıltısı. Ayışığı altındaki o gece, siperlerdeki ölüler, bir kızın tüylerine saçılmış sperm gibi dikenli tellerin üzerinde asılı duruyorlardı.
Bugün, fitillerden kendime birgerdanlık örerek müthiş gerilim altında çalıştım. Birtakım sonuçlara vardım, örneğin cinsellik bir eylem değil, bir düşüncedir gibi: Parmak Ucunda bir Düşünce. (Çok bastırılmış bir içtenlik anında Toby.)

Bruce, hemşire Sylvie'nin sağında yürürken görünmez oluyor dedi. Yarım yüz felci mi acaba? Ama anlaşılan öyle değil.

Pia dedi ki: "Trash beni bırakıp gittiği zaman ateşim çıkıyor."
Ya ben? Ya ben?

Sonu Sahibi bulunmamış Mektuplar Bürosu olacağını kesinlikle bildiğim bir mektup yazıyorum Pia'ya kafamda, üzerine sahibi bulunamadığından *geri yollanmıştır, sahibi verilen adreste yok* gibi birşeyler yazılacak. Kafam sürekli bununla meşgul olduğu için de, kalsiyum noksanlığı çekmeye başladım. Arzuların anti-sosyal içeriğini ortadan kaldırıp zararsız hale getiren bir tür kefaret aracı işlevindeki düşler görmeyi öğreniyorum – bu uygar bilinçten kaynaklanmıyor, düpedüz cezalanmak korkusundan.

Daha sonra bir sıkıntı embriyolojisi başlıyor, durağanlığa düşüyoruz. Sıcak rahim ortamından çıkmayı reddeden hareketsiz cenin. Böylece korkaklık yüzünden süreç yavaşlıyor ve ağır ağır kireçlenmeye dönüşüyor. Kangren oluyor. İnsanlar donmuş, kireçlenmiş etkilerle doğuyorlar ve ölüler gibi dolanıyorlar gezegende. Soğukkanlılıkla. Bunlar, bizim onca yüreklilikle bastırdığımız şeyleri yaparak başımıza dert açan suratsız insansılar.

Örneğin şair Tobor'u alalım. Genç karısı bir yanardağın içine düştü. Adam bir daha evlenmedi ve kadın zaman içinde ondan uzaklaştığı oranda, adamın sevgisi giderek arttı. Acısını, kurşun gibi ağırlaşan şiirlere döktü. Sonunda dünyaya nam salınca, karısına borçlu olduğu şeyin, onun ölümünü bilinçli olarak aklından çıkarmamak olduğunu fark etti. Kadın yaşasaydı, onun yapıtlarına bu denli katkıda bulunamazdı. Şiirlerine can veren, kadının ölümüydü. Tobor öylesine utanç duydu ki, şiir yazmayı bıraktı.

Trash'in vücudu, ancak seferden dönen bir tirbüşona çekici gelebilecek, soluk alıp veren bir rölyefe benzerdi. Kıpkırmızı ağzı, bir düello yarasının izi gibi, kılıçla yarılmış bir gülücüktü. Benim için Pia'ya şöyle demiş: "Bu

adam, atın kıçından ipek kese yapmaya çalışan biri."

Eğer cinselliğin gülünç olduğunu söylemişsem, bu işin olağanüstü duyarlılığını vurgulamak için söylemişimdir. Bugün bizi klasik şehvetimizden bağışık tutun.

Bu konuda konuşmaya hakkım yok mu? Karısına son derece düşkün olan Raphael, yalnızlık çekmediği bu eylemi ne kadar severdi – kadın vücutlarının akide şekeri yumuşaklığına gömülürdü. Oysa şimdilerde, insanların rahatlık duyması için gereken tek şey, yozlaşmış bir şizofrenin ağır spermi.

Toby beni siyasal siniklikle suçlayınca, "Robinson Crusoe'dan ne tarz bir toplumsal ve siyasal bilinç beklersin?" diye sordum. Cevap vermedi. Orada öylece oturup parmağıyla kulağını karıştırmaya ve azgın bir kedinin kuyruğunu sallayışı gibi ayakkabısının içinde ayağını sallamaya devam etti. Bana, her şeyi terk edip Pekin'e giden ve orada Dayanıklı Cibinlik adındaki bir orospuyla yaşayan arkadaşını anlattı. Adam, tarla kuşu gibi ciyaklattırıncaya kadar dövermiş kızı.

Budha'nın ağzından çıkan söz 'gayret' olmuş. Boş bir düşünce.

Bir film şirketi benden fikir istiyordu ben de oturup harika bir konu geliştirdim: Çarmıha germenin filmini anlatan bir film. Gerçek çivileme, bir İtalyan tablosu gibi, çok uzakta yer alıyor. Başkadın rollerini oynayan üç ünlü aktris, zeytin ağacının altındaki açılır kapanır, yeşil çuhalı masada poker oynuyorlar. *Maison close*'dan[1] alınıp buraya, Zeytin Dağına aktarılmış bir sahne gibi tıpkı. Saman sarısı saçlarına, tozdan korumak için alacalı eşarplar bağ-

1. Genelev. (Çev.)

lamışlar. Ciltleri yaşlı fillerinki gibi buruşuk – yıllarca makyaj yapmaktan ve viski içmekten, tenleri yaz sıcağında kurumuş kireç boyalı duvara dönmüş. Sıralarının gelmesini beklerken, sıkıntıyla oyun oynuyorlar. Dünyanın sevgilileri – çünkü bu bir süper prodüksiyon. Sarı sarı sırıtıyorlar, dişleri ameliyatla dişetlerine yerleştirilmiş, ama dişetleri gevşemeye başladığından gülümseyişleri ürkütücü oluyor. Islah olmamış orospular olarak, yani Yeni Ahit orospuları olarak, bir müşteri bekliyorlar. Ta uzaklarda o aşağılık şey oluyor. Sıkıcı bir Yahudi kışkırtıcı gururunun bedelini ödüyor. Yahuda, yakındaki bir ağacın altına oturmuş elma yiyor. Fu Mançu gibi dişleri ve pençeleri var. Prodüktör sakat, her yere tekerlekli sandalyeyle gidiyor. Sarası var ve film çekimi sırasında boyuna nöbet geliyor. Altyazıları sonra yetiştiririm diye söz veriyorum.

Pia gibi kürke düşkün kadınlar, aslında yağmacılık eğilimlerini ortaya koyarlar. Kaplan postuna düşkünlük, erkek düşkünlüğünü gösterir. Saçlarına ikide bir arkaya savurmak için öne düşüren ve sonra kendilerini bir kısrak gibi gören kadınlar – erkeklerinin sırtına binip yönetirler. Pia tırnaklarını pıhtılaşmış kan kırmızısına boyardı, Trash ise beyaza.

Aşk macerası yerine deneme koşusu, öpüşmek yerine öpücük taklidi, biri ameliyat sonrası şokundan ölüyor. Aşk, o kadim ölüye can veren güç... Düşünceler öylesine sıkı sıkıya bağlı ki birbirine, tartışmalar yol bulup gedik açamıyor.

Rob, bir zamanlar bir 'çift' fikrinin çevresinde gelişmiş kuramlarla pek haşır neşirdi. Bir seferinde ateş içinde yatarken kız odasına girip de "Dün geldiğimde ateşin yok-

tu – şimdi alnın alev alev," dediği zaman bu kuramların kanıtlandığını sanıvermişti. Oysa bir gün önce başka bir kentteydi. Onun yokluğunda, teninin içine bir başkası girmişti. Kim?

Eğer insanın hastalıkları olmasa, kendisini gerçeklerden koruyacak hiçbir şeyi kalmaz – buna kim dayanabilir?

Yamaçtaki köhne, kasvetli şatoda Banquo ile yemek. Tatillerini, zenci bir uşak ile birlikte orada geçiriyor. Sabine'in de gelmesi gerekiyordu, ama görünmedi; bu da ihtiyarı sinirlendirdi. "Büyüyüp duruldukça giderek çekilmez oluyor; artık ona güvenemiyorum." Kızının üniversiteden ayrıldıktan hemen sonraki deli dolu dönemini anımsıyor; tasma taktığı bir kaplanla salına salına Maxim's'e girişini örneğin. Oyuncak köpek kılığına girip bir Başbakanın şoförünün yanına oturuşunu. Şoförle olan aşk macerası, uluslararası bir skandal yaratmıştı. Belki de o dönemin fazla uzun sürmemesi iyi olmuştu. "Biraz ün yaptıktan sonra insan durulup kişilik kazanıyor."

Banquo, Kudüs Şövalyelerinin hazinesinin anahtarının Piers'in amcasına kaldığını, ama amcanın bu serveti ne yapacağını bilmeyen Piers'e güvenip anahtarı vermediğini anlattı. Sylvie'nin iyiliğinden ve güzelliğinden söz ederken de, içini çekerek şunları ekledi: "Bakışlarında deliliğin kesin belirtileri olmasınakarşın, ona deli demek ontolojiyi hiçe saymak olur." Başarı kayalıklarına çarpıp batmış, para gücünün getirdiği düş kırıklıklarını yaşamış gibi görünen cesur yüzünün şöminenin aydınlığında gülümsediğini gördüm. Nazikti, bitkindi, yine de kızının arkadaşını adam gibi ağırlıyordu ve kitaplarımdan birini okumuş olduğuna seviniyordu. Bana at binmeyi önerdi. Ama kendisi alabildiğine İngiliz, alabildiğine Londra'ydı. Manchester'dan meteliksiz bir delikanlı olarak geldiği ilk günlerde

kaldığı dumanlı, köhne otelleri düşündüm – o oteller bugünkü Cromwell Road üzerindedir. Bütün gece ışıkları yanar. Hiç değişmeyen gece nöbetçileri ellerindeki tenkiyeleri dalgın dalgın sallayarak tozlu koridorları arşınlarlar. Banquo, yüzünde hâlâ o pişmanlık dolu gülümseyişle uyuyor. "Yine gelin," dedi. "Burada çoğu zaman yalnızım. Arkadaşlık edecek biri olunca iyi oluyor." Gelirim dedim. Gerçekten de gitmeye niyetliydim, ama yaz geçti, ateşböcekleri öldü, hasat vakti geldi, ardından yağmurlar bastırdı. O zaman tek bir isteğim vardı:

eriyip yüzü olmayan toprağa geri dönmek
ne acı bir ses duymak, ne hüzünlü bir şey görmek
ne de pembe tenli cesetleri seyretmek
gece gündüz sinemalarda.

BEŞ

QUARTILA'S'DA YEMEK

Romancı Blanford, romanın daktilo edilmiş aslını öteki iki kopyadan ayırırken derin bir göğüs geçirdi ve boş bir kâğıtalıp buyeni ve alışılagelmiş ürünlerden oldukça farklı romanı için birkaç olası ad yazdı. Biraz duraksadıktan sonra, deyim yerindeyse, şeytana lâyığını vermeyi kararlaştırdı vekitaba *Le Monsieur*[1] adını koydu. Güneş batmıştı ve akşam bütün alacalı ışıltılarıyla büyük kanalın kıvrımları üzerine iniyordu. Blanford, sonunda roman kahramanlarıyla vedalaşmaya karar vermiş olmaktan belli belirsiz bir tedirginlik duyuyordu – ne de olsa birkaç yıldır birlikteydiler ve ister istemez onları sevmeye başlamıştı, ayrılmak zor geliyordu. Üstelik, onlar hakkında söylenecek her şeyi söylemiş miydi acaba? 'Sıradan bir roman' yazmamaya kesin kararlı olduğu için geliştirilmemiş öyle çok potansiyeli, deşilmemiş öyle çok kenar köşeyi boşlukta bırakmıştı.

O allahın belâsı Sutcliffe – ondan hoşlanır olmuştu; hatta o iğrenç Bloshford kisvesiyle teşhir edilmek bile hoşuna gitmişti. Belki de kendi kendine tazminat davası açmalıydı, kimbilir?

Bu akşam, romanın üçüncü kopyası ile son metinde kendilerine yer açamayan defterlerindeki çeşitli bölümleri yolladığı Düşesten, kitap hakkındaki ilk görüşleri alacaktı. Şimdiye kadar hiçbir yazısından böyle tedirgin olmamış, hiçbir zaman şimdiki kadar akıl hocalığına ve yol göstericiliğe gereksinim duymamıştı. Yine de, Quartilla's'ın

1. Bay, Beyefendi. (Çev.)

ipek kaplı mahzeninde yemeğe çağıran telgrafı çekip, bütün alçakgönüllülüğüyle Düşesin görüşlerini dinleyerek, ne yaptığını anlayıncaya kadar Düşesten hiçbir şey söylememesini rica etti. Suyun üzerindeki balkonunda oturup defterlerine göz atarken, romanı için birkaç başlangıç ve birkaç son, sivrisinekler gibi didikliyordu Blanford'u. İntihar – doğru muydu bu? Belki de Bruce'un günlüğünden bir özetle romanın sonunu getirmesi gerektiğini düşünüyordu; örneğin şöyle bir bölüm: "Yıl sona eriyor, aylardan Kasım. Haftalardır günlüğüme bir şey yazmadım. Defterimde yalnızca birkaç sayfa kaldı, Verfeuille'ün ve sahiplerinin son tarihçesini özetlemeye yetecek kadar. Bundan böyle günlük tutmaktan vazgeçmeye, suskunluğa gömülmeye karar verdim; bu uzun tarihçe boyunca çevremizde yeterinden fazla kâğıt birikti. Sutcliffe bir yerlerde 'Kayıt düşmek yapmacıktır,' diyor ve şöyle sürdürüyordu: 'Artık herhangi bir şeyi değiştirmek için iş işten geçti zaten; insan, pespaye bir filmin oyuncularından biriymişcesine ölüm haritasında bir ad olarak geçmeye başladı.' Bruce, ölümün gökyüzündeki bir yıldız kümesi gibi göründüğü Piers'in o bilinen ölüm haritasından söz ediyor olmalı – hani bir zamanlar Macabru'da gördüğümüz o koca Ophis yılanı. Şimdi gümüş rengi zeytinlere yağan yağmuru seyrederken, o günler ne kadar uzak görünüyor."

Blanford kanalların üzerinde, şezlonguna kurulmuş, melankolik bakışlarını ölmeye yüz tutmuş Venedik'in silüeti – suya vurmuş yanardöner alacakaranlığın kutsadığı yapılardan oluşmuş orkestranın üzerinde gezdirirken, bu sözcükleri gerçek bir kalp ağrısına dönüşen bir acıyla yeniden okudu. Çok geçmeden kitapla işi bitecekti; güçsüzlüklerini vee düş kırıklıklarını ve talihsizliklerini başarıyla gizlediği maskelerle işi bitecekti. Kedisi, şeytanın ta kendisi kadar zarif ve anlamlı bir biçimde, tek patisi hâlâ beyaz pingpong topunun üzerinde, uyuyordu. Blanford kitabının önsözü olarak Shagbag'ın ünlü sözünü seçmişti: "Ka-

ranlıklar Prensi bir centilmendir." Blanford kendini hem kötü, hem de bu vedalaşmanın nostaljisi ile mutlu hissediyordu. Bruce'un günlüğü şöyle sürüyordu:

"Şatodaki son haftalar uzun ve dayanılmayacak kadar sıkıcıydı, yaklaşan ayrılığımızla öyle ağırlaşmıştı ki günler; üstelik çok çalıştık, zeytinlerle uğraşırken şarkı bile söyledik, ama bütün bunlar yapmacıktı, çünkü hepimizin yüreğine ağırlık çökmüştü. Hava soğuktu, hatta kimi günler çimenlere değer değmez eriyen taze kar iniyordu göklerden. Güdük çalılıklar hep kırağı altındaydı. Yakında daha da soğuk aralık başlayacak ve tepelerdeki kar, domuzları avlanabilecekleri ovalara sürecek. İlk donlarla birlikte susuzluk başgösterecek ve av kuşları, su birikintisi gibi görünsün diye açıklığa bırakılmış ayna gibi kolay hilelerle tuzağa düşecekler. Miyop çulluklar, aynanın su olup olmadığını yoklamak için hep alçalır ve atış menziline girerlerdi. Tavşanlar 'rahat' tavırlarını soğuk çimenlerde bırakırlardı. Ah, Verfeuille! bu yaşantıyı yeşil yamaçların ve yumuşak kireçtaşı vadilerin arasında öylesine uzun süre yaşamıştık ki, bir başka tür yaşam düşünmek zordu. Şatonun kime kalacağını bilmiyorduk, ama uzun süredir devam eden parasal sıkıntıların Piers'in ölümüyle ve biraz da onun ölümü yüzünden olduğunu biliyorduk. Burayı ancak çok büyük bir servet kurtarabilirdi. İpoteklerin süresi dolmuş, borçların ödenme zamanı gelmişti. Noele kadar her tarafın kapatılıp tarla farelerine bırakılacağı ve buradaki yaşamın sona ereceği belliydi. Dahası, geride kalan bizler de dağılıp gidecektik. Örneğin, Toby, artık tamamlanmış ve endeksi çıkarılmış olan başyapıtını basına sunmak ve yayınlatmak için Oxford'a gidecekti. Toby'nin Verfeuille'deki belgelerde bulduğu eşsiz malzeme, kitabının Kudüs Şövalyelerinin günahı konusunda kabullenilmiş kuramları altüst etmesini sağlayacaktı. İlk de Nogaret'nin tarikata girmek ve içeriden yıkmak amacıyla bizzat Şövalyelerin arasına girdiği artık ortaya çıkmıştı. Yahuda rolü

ona tıpatıp uyuyordu ve o da Yahuda gibi, sonunda çıldırıp kendini asmıştı. Bütün bu kanıtlar akademik çevrelerde büyük yankı uyandırdı – çünkü Toby, Babcock'u vesveseden delirtmek için, elindeki malzemenin bir bölümünü bu konuda bilgi sahibi birtakım gazetecilere sızdırmıştı. Artık ukalalık karşısındaki zaferi tam olacaktı. Ama kendisi gitmeye karar vermişti.

"Toby'nin şatodaki songününde Pontdu Gard üzerinde gezindik ve buz gibi rüzgârda belki de bir daha göremeyeceğimiz bal rengi taşların üstüne oturduk; Verfeuille öyküsünün sonu kesinlikle gelmiş gibi görünüyordu. Buruk sevgi sözcüklerini söyleyip treni beklemek üzere Avignon'un rüzgârlı peronuna gelmek, neredeyse bize rahat soluk aldırdı. Ama daha önce ucuz teneke aslanlarını çok sevdiğimiz komik Ölüler Anıtının yanındaki kahvede son birer içki içtik. Kış yelkenlerini fora etmişti ve yapraklar sağanak gibi yağarak ayak bileklerimizin çevresinde savruluyordu. Yine de, hava mevsime göre ılık sayılırdı; sonbahar uzun sürmüştü. Toby duygulandığını belli etmemek için boyuna burnunu silip duruyordu. Çok yakında yeniden buluşmaya söz verdik, bu yakınlığımız coşkulu ve içtendi – ama yüreklerimiz ne kadar ağırdı! Sonra uzun katar karanlığı yararak geldi; birden yüreğime saplanan bir sızıyla Paris'i düşündüm; kalenin mazgallarına tırmanırken evlerin pancurlarını titreten soğuk rüzgârı dinleyerek yaz aylarında yitip giden insanların yaşadığı, kışın bütün gerçekliğini yitiren bu ufak kent ile büyük şehrin zengin cümbüşü arasındaki zıtlıkları anımsadım.

"Bruce'a, yani bana gelince, hiçbir zaman değilse bile en azından şimdilik Avignon'dan ayrılamayacağımı biliyorum. Princes Otelinde, Piers'in odasının tam üstündeki iki odayı tuttum... Odalar ucuz. Burada, Rob Sutcliffe'in deyimiyle 'suda havan dövmeyi' tasarlıyorum. Daha Toby'nin treni kalkar kalkmaz tuhaf bir zihin dağınıklığına kapıldım. Otele özellikle yürüyerek döndüm ve yol bo-

yunca kendi ayak seslerimi büyük bir dikkatle dinledim. İğrenç bir duvar kâğıdıyla kaplı, kişiliksiz eşyalarla döşeli odamda, diş fırçası maşrapamdan azar azar viski içerek oturdum, sessizliği dinledim. Her şey felç olmuş, her şey durmuştu; bir kehribar külçesinin içine sıkışmış sineğe benziyordum. Bu gerçekdışı duygulardan silkinmek için, eşyalarımı ve kâğıtlarımı düzeltmeye ve günlüğüme bu son ayrıntıları işlemeye koyuldum.

"Geri kalanını şimdi anlatacağım. Şato kapanıp kapılarına, pencerelerine tahta çakılmadan önce, kitaplıkta ne varsa –Sutcliffe'den kalan ağır dosyalar ve defterler de dahil olmak üzere– her şeyi yerel müzeye verdim. Sutcliffe'in dosyalarında yayınlanmamış birkaç kitap, öyküler, denemeler ve Pia'nın bütün mektupları da vardı. Belki günün birinde bunlar elden geçirilip gün ışığına çıkarılır. Bu arada Sutcliffe'in yayıncısı, Aubrey Blanford'a onun biyografisini ısmarlamışlar. Sutcliffe'in hiç hoşlanmadığı ve saygı duymadığı bu romancı, Noelden sonra buraya gelip bütün bu belgeleri inceleyecekmiş. Rob Sutcliffe buna deli olurdu, ama ben bu yazgıyı değiştirmek için ne yapabileceğimi bilmiyorum. Herhalde yayıncılar ne yaptıklarını biliyorlardır. Bu benim üzerime vazife değil. Rob günün birinde yazın ticaretinin taşaronlarıyla karşı karşıya kalacağını biliyordu. Zaten mutlak gerçek diye bir şey yoktur, Rob da ister istemez yarı yarıya romancının yarattığı biri olacak. Onu bizim tanıdığımız gibi kim tanıyabilir? Hiç kimse.

"Nogaretaile mezarlığında uyuyanlar yerlerinde kalacaklar; ama şato –her kim olacaksa– yeni sahiplerine devredilmeden önce mezarın girişi tuğlayla örülecek, çevresine de yüksek bir duvar yapılacak.

"Son olarak da Sylvie var– bu antik kent ile ve gerçeğin kendisiyle ya da gerçeğin bize düşen payı ile aramdaki tek bağlantı olarak o kaldı. Onun güzelliğine duyduğum ilgiyle dolu ayrıcalıklı bir ömür geçirdim, bundan da hiç şikâyetçi değilim. Olayların başka türlü nasıl olabileceğini

ya da nasıl daha akla yakın olabileceğini düşünemiyorum bile. Biz ikimiz birbirini tamamlayan bir halka oluşturduk." Gözlerimi kapatsam, ölüm bizi ayırıncaya dek Bruce'un her gün ziyaret edeceği esmer Sylvie'yi görebilirim. Sylvie, gözlerinin altındaki çizgileri gizlemek için güneş gözlüğü takmış, yeşil bez kaplı oyun masasının başında oturuyor. Bir kadın deli bile olsa, yine de dış görünüşüyle az çok ilgilenir. Sylvie bu masada fal üstüne fal açıyor. Alnı kırışıksız. Kendi kendine mırıldanıyor ve sık sık gülümsüyor. Bruce'u her zaman tanımasa bile –kimi zaman da ona Piers diyor– yine de varlığını algılıyor. "Orada hiç ses çıkarmadan oturmam Sylvie'ye huzur veriyor; bazan iskambilleri bırakıyor, yanıma gelip elimi tutuyor, bazan bir saat, bazan daha uzun süre bir bitki gibi sessiz ve mutlu bir halde oturuyor. Ondan ayrıldıktan sonra eve dönerken genellikle istasyona gidiyorum ve Paris'ten gelen son treni bekliyorum. Trende tanıdığım kimse olmuyor – nasıl olsun ki. Tren çoğu kez boş. Sonra bir çeşit yorucu uyuşukluk içinde kentte geziniyorum ve sanki bir arkadaşa rastlayacakmışım gibi çevreme bakınıyorum."

Blanford ani bir dürtüyle banyoya gitti, gözlüğünü çıkarttı, aynada yüzünü incelemeye koyuldu. Bakışları biraz alaycıydı –belki de bu izlenim hafifçe şaşı olmasından, şehlalığından geliyordu– insanı kendini hor gören bir mizaha yöneltecek türde bir alaycılıktı bu. Blanford kendini inceledi, sonra aynadaki görüntüsüne hüzünle göz kırptı.

Kullandığı deyimi biraz yapmacık bularak, yüksek sesle 'yorucu uyuşukluk' diye yineledi. Bütün gün oturup dizlerinin üzerine koyduğu hafif yazı tahtası üstünde yazı yazdıktan sonra iyice uyuşan bacakları titreye titreye balkona çıktı; çok geçmeden Cade gelir, Düşesin kendisini beklediği veya bekleyeceği lokantaya gitmek üzeri iki deli-

kanlının taşıdığı tahtırevana binmeden önce ona masaj yapardı. Düşes, romanı sonuna kadar okuduğunu gösteren, Sutcliffe imzalı bir telgraf çekmişti; telgrafta şöyle diyordu: "Gezegenden, bu biçimsiz ve aşağılık törenle apar topar gönderilmeyi reddediyorum. Lütfen bu kadar teatral olmayan bir şekilde ölmeme yardım et. Rob." Belki de Düşes, *saut mystique*[1] ile ilgili ufak çarpıtmayı kavrayamamıştı. Görecekti bakalım.

Sokrates'in, Platon'un bir roman kahramanı olmaktan öteye gerçekten yaşayıp yaşamadığı hâlâ biraz su götürür. Blanford, ya ben, diye düşündü. Acaba ben de koca Ş– genel anlamıyla şeytan gibi birinin icadı olabilir miyim? Blanford, Göksel Kapıdan geçip gidecek atlılar için uydurduğu bir havayı mırıldandı. Şarkı romana girmemişti. Çölde söylenilen, yalın bir şarkıydı bu.

KORO

Evvel zaman içinde
Uzayın bir yerinde
Sağlık ve servet
Gizlilik ve nedret
Varken işin içinde

PIERS

De Nogaret adında biri vardı

TOBY

Soylu mu soylu
Semiz mi semiz

PIERS

Yaşamını hiçe sayıp ziyan etti.

Belki de bunu notalarıyla basmak keyifli olurdu. Blanford bu konuyu düşünmeye karar verdi. Uşağını beklerken, dalgın dalgın kedisi Şeytanı okşuyordu. Kendisini,

1. Gizemli, atlama, düşüş, sıçrama. (Yayıncı)

yaşamın tüm gerçeklerini anlatacak cesareti olmayan kibirli, ahmak yazarlardan biri olarak görüyordu. Hep emziği yaldızlayıp, acı ilacı şekere buluyordu. Ama dünyaya gelmek ve nekes bir sanatın gelgeç kişileri olmak için insanın başının etini yiyen, dırdırcı karakterleriyle ilgili gerçek neydi aslında; Blanford esmer karısı Livia'yı düşündü hüzünle. Livia'nın kırıntıları (dış görünümü ve çarpıcı edası) Sabine ve Pia için kullanılmıştı, hatta kaşlarının belirli bir görünümü (sırtüstü yatarkenki görünümü), Sylvie'nin adını her yazışta 'gördüğü' çizgilerden biriydi. Blanford "Gerçek ne kadar gerçektir?" diye sordu, gözlerini kırpmadan ve görmeden kendisine bakan kediye – tıpkı Livia'nın "Tabii seviyorum seni sersem," derken taşıdığı anlatım vardı kedinin yüzünde. Tuhaf bir paradoksla (belki de bu paradoks edebiyatın özünde vardı?), aşırı abartılmış veya gerçekdışı gibi görünecek bütün bölümlerin gerçeğin ta kendisi olacağını, gerçek gibi gelen bölümlerin ise aslında kurmaca olacağını biliyordu. Bu kişiler hakkında yazacağı bir sonraki kitapta, göze görünmeyen kurtçuk oluşumlarını, kendisine bu izdüşümünü veren kökleri ortaya çıkarmak için birkaç tabaka daha derine deşip deşmemek gerektiğini düşündü. Birbirini izleyen kültürleri ortaya çıkarmak için giderek derine inen bir arkeolog gibi, karakterlerinin neolitik dönemine, embriyon halindeki özlerine varıncaya kadar derine deşmeli miydi? Sutcliffe'in belgeleri arasında bulabilirse, *Tu Quoque*'u[1] bitirip bastırtacaktı ona ikinci kitapta. Günün birinde gece treninden çıkmasını bekleyerek, yağmur altında Avignon'un rüzgârlı sokaklarında dolaşan Bruce'u gözlerinin önüne getirdi ve yüksek sesle "Zavallı Bruce" dedi.

Sutcliffe yayınlanmamış defterlerinden bir bölümde şöyle yazıyordu: "Sözüm ona doktor olan Bruce nasıl olur da, kendisinin ve Piers'in, Sylvie'nin yıkımına, aklını kay-

---

1. Sen de. (Çev.)

betmesine ortam hazırladıklarını fark etmez? Aşkta sevginin bölünmesi bir kadının kaldıramayacağı bir şeydir; bu onun duyarlı kimlik duygusunu, insan sevgisi merceğinden gördüğü şeylerin bütünlüğünü yok etme tehlikesini taşır. Bu tek'lik duygusu sallantıya girer ya da parçalanırsa (yanılsamaların en duyarlısı olan) öz benlik de parçalanır ve tüm ikincil kurtçuk aşamasındaki öz benlikler, yani cinler ve periler egoyu dağıtmak, şaşırtmak için yüzeye çıkarlar."

Acaba bunu da romana koymalı mıydı? Blanford kendisini bu insanlara öylesineyakın hissediyordu ki, her yerde onları görüyordu; daha dün Sardou's lokantasında Sutcliffe'in hemen arkasında oturmuştu – en azından gördüğü Sutcliffe'in ensesiydi. Yemeğin sonunda kambur bir kadın adamın yanına gelip birşeyler söylemişti; kadın son derece çarpıcıydı ve Sabine'e benziyordu – sakatlığı hariç. Dün lokantada gördüğü Sutcliffe, çok güzel bir gümüş kürdanla dişlerini karıştırıyordu ve sırtında metal düğmeli, yeşil bir üniforma vardı – yoksa Majestic Otelin görevlilerinden biri miydi? Arkadan öylesine bilgiç görünüyordu ki.

Nerede kalmıştı bu Cade? Gece oluyordu ve tekneler giderek artan gölgeler arasından gidip geliyorlardı. Kitaptaki Sutcliffe'e tüm giysilerini ve birkaç kişisel özelliğini vermiş olan gerçek Sutcliffe, gerçekten intihar etmişti, ama bir yıl ruhsal bunalım geçirdikten sonra. Her nedense, Blanford, Rob'u ölüme göndermeden önce aklından yoksun bırakmak istememişti. "Acaba neden?" diye sordu kendine. "Belki de Sylvie'nin fikirlerini kendiminmiş gibi göstermek istemedim." Blanford defterlerini karıştırdı ve İç Çekişler Köprüsü bölümünü, sonu hazırlayan ruhsal bunalım bölümünü buldu – bu bölüm öylesine teatral, öylesine Byron'variydi ki; ama Sam'ın (gerçek Sutcliffe'in) gerçekte yaptığı buydu – yine bu sözcük, ölümcül bir düşüş...

"Şimdi harika bir baş dönmesi duyuyordu, genel bir durağanlığı müjdeleyen özgürlüğün kanatlanmış bilinci – tehlike ya da suç, söz konusu olmaksızın özgürlük. Gençlik öpücüğü. Ölüm, bir olgu bile olmaktan çıkmıştı artık. Rob ölümün hemen yanı başındaydı, uzanıp dokunabilirdi, öylesine gerçekti. Yaşasın. Aklının bir motor gibi aksaksız işlediğini duyuyordu; bu, ona müthiş bir çekiş gücü veriyordu. Evet, bir yıllığına Hindistan'a gidecekti. Sanskritçe öğrenecek, bir milyonluk bir çek yazacak ve Tanrıdan özür dileyecekti. Kalabalık bir lokantada birdenbire ve hiçbir nedeni yokken kahkahalarla gülmek pek hoş olurdu. Rob haylazlaştığını, yaramaz bir çocuk gibi kibritleri yediğini ya da kâğıt peçeteleri yırttığım gördü; ama çok geçmeden daha edepli davranmaya yöneltilecekti. Sitemlerle karşılaştığında *ayağa kalkıp, kolunu hiç kırmadan tokalaşacaktı.* Kimi zaman gülümseyişlerini gizlemek zorunda kalıyordu. Gözbebekleri farklı büyüklükteydi sanki. Kahvede kendisine bir gazete getirmelerini söylüyor, gazeteyi yüksek sesle okumaya niyetleniyor, oysa ağzından yalnızca bir mırıltı çıkıyor. Önemli bir şey yok; biraz zoraki sohbet ve kahkaha. Ve akşam olunca, hırpani pansiyonunda sessizlik, hüzün ve ardından şizofrenik bir uyuşukluk."

Zavallı Sam, zavallı Sutcliffe, hangisi acaba?.. Bu konumlar, hele de uyuşturucu alıyorsanız, öylesine birbirinin içine geçen, öylesine yer değiştiren konumlardır ki. (Kimi zaman, uyuşturucunun etkisi altındayken, Blanford madensuyunun tadını öylesine değişmiş buluyordu ki, sanki kaynatılmış fanila suyu içer gibi oluyordu. Ama ertesi sabah ağzı kupkuru kalkıyordu... Brutus ne denli onurlu biriyse, o da o denli morfinman sayılırdı. Sırtı, alçak bir atış sonucunda yığılmış şarapnellerle doluydu. Şarapnellerin hepsini çıkarmayı göze alamamışlardı. Böylece Blanford demir omurgalı adam olmuştu; ve Cade'in güçlü parmaklarıyla uzaklaştırılan kireçlenmenin gölgesinde yaşıyordu.)

Hangi cehennemdeydi bu Cade?

Blanford tekerlekli sandalyesini balkona sürdü, kafasını aşağı uzatıp "Rob! Sana sesleniyorum Rob Sutcliffe!" diye seslendi. Sokaktan birkaç kişi kafasını kaldırıp yukarı baktı, ama merakları uzun sürmedi. Blanford kediye "Görüyor musun?" dedi. "Rob diye biri yok." Her gökkuşağında, öteki taraftaki altın küpüne ulaşmak için üzerinden atlanması gereken bir boşluk vardır.

Blanford, asansörün sesini duydu. Kendisine çeki düzen vermeye gelen Cade olmalıydı bu – o da Blanford'un Fletcher'ıydı. Dairenin kapısı açıktı, şöyle bir itivermek yeterliydi. Cade, savaşta Blanford'un emireriydi; savaştan sonra da –salt başka bir iş düşünmeye üşendiğinden– onun yanında kalmıştı. Yabancılara ve onların göreneklerine olan çılgın nefreti yüzünden katlanılması zor biriydi. Soluk sabun suratlı, suyla ıslatılıp alnına yapıştırılmış kıvrımın dışında saçları neredeyse sıfır numara tıraşlıydı. Sofu, kendini beğenmiş, her şeye karşı çıkan bir insandı. Cinsellikle ilgisi yoktu, ne bara giderdi ne geneleve; ne içki içerdi, ne de sigara. Cockney şivesiyle öylesine alçak sesle ve öylesine ağır konuşurdu ki, doğru dürüst konuşmak için kafasını zorlarsa bir yeri incinecek sanırdınız. Dış ülkelerde, 'şu yabancılar' arasındayken, yüzünden onları hor gören anlatım hiç eksik olmazdı; ve sanki leş kokusu alıyormuş gibi burun deliklerini büzerdi hep. Blanford, bütün bu hoyratlığına, kabalığına karşın Cade'i neden hâlâ yanında tuttuğuna şaşırırdı.

Uşak odaya girdi ve tek söz etmeden, makine gibi odayı düzeltmeye koyuldu. Yatağı yaptı, banyoyu topladı, defterleri alıp dolaba yerleştirdi. Blanford bir şey söylediği zaman da Cade yanıt vermiyor, bir karınca titizliğiyle, yazgısının gereklerini yerine getiren biri havasıyla işini sürdürüyordu. Savaştayken müthiş ödlekti, sivil yaşamda da ondan geri kalır hali yoktu. Ama iyi masördü ve kendisinden istenilen gündelik işleri de yapıyordu. Yine de...

Blanford, pingpong topunu balkonda sıçratıp oynarken, "Cade, bu akşam Tu Düşesi ile yemek yiyeceğim," dedi. Cade yine tek söz söylemeden temiz bir takım elbise çıkardı ve gizemli işlerini yapmaya devam etti. Çiçekler solmuştu, yenilenmeleri gerekiyordu. Viski sürahisinin doldurulması gerekliydi. Sonunda işini bitirince, yüzünde hafif kurnaz bir gülümseyişle terasa çıktı. Tırnaklarını neredeyse dibine kadar kemirmişti. Elini Blanford'un alnına koydu ve ciddi bir suratla öylece kaldı. Yine tek söz edilmedi.

Sessiz ve düzenli soluk alıyorlardı – Cade'inki köpek solumasına benziyordu. Cade sonunda, "Ateşiniz yok," dedi. Blanford da "Şükürler olsun, dün akşam kramp da girmedi," dedi. Uzun bir süre konuşmadan böyle durdular, efendi ve kölesi. Sonra Cade, hafif buyurgan bir sesle, "Öyleyse, hadi bırakın kendinizi." Blanford kendini salıverdi. Cade onu koltuklarından tuttu ve bir kertenkele gibi şaşılacak çeviklikle yatak odasına götürüp yatağa yatırdı. Blanford'a masaj yapılacak, sonra yıkanacak, sonra giydirilecekti – Blanford hep şunu düşünürdü: "Kocaman, sevimli bir bebek gibi, belkemiği şarapnellerle dolu olan ve anne yerine erkek hastabakıcıya emanet edilmiş bir bebek."

Cade, Blanford'u iri bir ıstakoz gibi öne arkaya çekerek yine mekanik hareketlerle giydirdi; Blanford gözlerini yumdu, emireri çalışırken salıverdiği tütün ve ayakkabı boyası kokusu geliyordu burnuna. Cade tütün çiğner, sonra kapkara zifti tükürürdü. Cade, "Koltuk değneklerini aldım, lastik kaplattım," dedi. Blanford, "Bu akşam istemem," diye karşılık verdi. "Tekerlekli sandalye ve tahtırevanla gideceğim."

Cade, "Peki efendim," dedi.

Blanford bir saat içinde yemek randevusu için yıkanıp gerektiği gibi giydirilmişti. Cade onu hafif tekerlekli sandalyesine oturttu, asansöre bindirdi, iki kat indiler ve tahtırevanı taşıyacak olan Guido ile Franzo'nun kolların-

da buldu kendini Blanford. İki delikanlının sırtında salına salına giden, parlak pirinç lâmbalı bu eski tahtırevana binmek Blanford'un çok hoşuna gidiyordu. Gideceği yer uzak değildi, hem de enerjisini daha değecek şeylere saklamasını sağlıyordu böylece. Blanford tekerlekli sandalyeden kalktı, aksayan ayağı üzerinde birkaç adım seyirtip, delikanlıları selâmlayarak tahtırevana bindi. Quartila's uzak değildi, ama Blanford tahtırevanın sallantısının ve akşam seferlerine hazırlanan kanallardaki sesin keyfini biraz daha çıkarmak için delikanlıları biraz dolambaçlı bir yoldan götürdü.

Yaşlı Tu Düşesi, lokantanın bir zamanlar pek revaçta olan, duvarları yanardöner satenle kaplı iç bölmesinde, oval aynaların yumuşattığı ve ak saçlarıyla yüzündeki kırışıklara iyi kalplilik gösteren ışığın altında oturmaya devam ediyordu. Gençliğinde güzelliğiyle nam salmış olan Düşesin elleri, o ünlü kuğu boynu, yaşlanıp köhneleşmiş dünyayı büyük bir dürüstlük ve alçakgönüllülükle seyreden safir mavisi gözleri daha hâlâ gençti. Yüzüne aynı anda hem utangaç hem yaramaz, hem kendi halinde hem küstah anlatım veren o olağanüstü kavisli kaşları da bir zamanlar çok ünlüydü. Bir yandan yeşim ağızlığıyla ucu yaldızlı ince sigarasını içip, bir yandan önünde duran romanın müsveddesine ve notlara göz atarak Blanford'u bekliyordu. Yazıları okurken gülümsüyordu -- belki de biraz hüzünlü bir gülümseyişti bu. Düşes, ömür boyu Blanford'un dostu ve okuru olmuş; yapıtlarının kalitesine hayranlık beslemiş, kusurları ise onda düş kırıklığı uyandırmıştı. Blanford –tahtırevandan sokakta indiği için– topallayarak yaklaşırken, Düşes, "Bu sabah bitirdim Aubrey," dedi. Blanford onun elini öpüp yerine otururken de, Düşes sözünü sürdürdü: "Ve fazlasıyla hak edilmiş bir şampanya söy-

ledim." Blanford teşekkür etti ve sustu. Düşesin eli hâlâ avucundaydı. Roman konusunu Düşes açıncaya kadar kendisi açmamaya karar vermişti. Eski bir dostunu sorguya çekmek için gelmemişti bu yemeğe. Ama Düşes, "Rob'la ilgili telgrafımı aldın mı?" diye sordu, "O kadar çok Sam'ı andırıyordu ki, gülmekten kendimi alamadım. Gerçeğe böylesine yaklaşmak..."

Yazar, konu açıldığı için rahat bir soluk alarak cevap verdi: "Rob'u soruyorsanız, biraz Sam, biraz da ben diyebilirim. İkimiz birden intihar edemezdik. Rob her ne kadar ikimizin karışımı ise de, büyük bölümü Sam değil, benim."

Düşes durdu, gözlerini kısarak uzunca bir süre kocasını düşündü. Sonra iki dize okudu:

Aklın motoru toz içinde serilmiş bekler.
Eskiden babamın gözleriydi bu inciler.

Sonra kafasından geçenleri Blanford'un kavramasına fırsat vermeden ekledi: "Sutcliffe mihraba vardığında cennettekimbilir ne kahkaha kopmuştur. Kahkaha sesleri hâlâ kulaklarımda çınlıyor."

"Benim kulaklarımda çınladığı gibi, Sutcliffe'in kulaklarında da çınladı. Rob, *Tu Quoque*'da insan soyunun bütün büyük kişilerini, onların rolünü kendi üstlenerek canlandırır ve işe İsa rolüyle başlar – pek çok kişinin intiharına yol açtığı için oynatmaktan vazgeçtikleri o ünlü film senaryosundan söz ediyorum. Anımsayacaksınız – ama nasıl anımsayabilirsiniz? Daha yazmadım ki. Mezarın kapağı açılınca, bir de baktılar ki ceset yok olmuştu, ama taşların üzerinde kanlı saç demetleri ile çiğnenmiş kemikler vardı. Bu da, havarilerin mezarın başında bir geceyarısı ziyafeti çektiklerini gösteriyordu ya da köpeklerin, kimbilir?

İnsanlar ya da köpekler.
Tanrılar ya da insanlar,
Beğen beğendiğini

Ağaçların arasından şarkı söyleyerek bir kız çıkar:

'Asıl Çarmıh ağaçların içinde hangi ağaçtan yapılmıştı?
Söyle bana, söyle güzel kız.'
'Ben süt sağmaya gidiyorum,' dedi kız.
'İster diri olsun, isterse ölü
Kemiklerini öğütüp ekmeğime katacağım ununu.'"

Sessizce şampanyalarını yudumladılar ve öteki müşterilerin gelip gidişini izlediler; lokanta şık ve huzurluydu; kanallardan suyun yumuşak şıpırtısı ve daha da uzaktan pazar yerinin gürültüsü duyuluyordu. Blanford, Düşesin kocasını –kendi arkadaşı Sam'ı– düşünerek, "Ne tuhaf," dedi. "Size bu kitapla ilgili tasarılarımı açıncaya kadar Sam'dan hemen hemen hiç söz etmedik." Düşes, kocasının adının her geçişinde yüzünü sarıveren acılı anlatımı gizlemeyi hiçbir zaman başaramamıştı. "Onu yeniden yaşama döndürmeye çalışacaktın – o yüzden söz etmedik." Kendini toparlamak için mekanik bir el işareti yaptı. "Bir anlamda hayat öpücüğü denilebilir." Blanford, Düşesi düş kırıklığına uğratmış olduğunu fark etti; çünkü onun Rob Sutcliffe'i, Sam'ın tıpkısı değildi. "Benim yazarım daha farklı, daha kendi halinde bir âlemde yaşadı. O hiçbir zaman Sam'ın o ünlü numaralarını yapamazdı; örneğin Buckingham Sarayındaki nöbetçileri selâma durdurmak için Muhafız subayı kravatı takmak, melon şapka giymek Rob'un aklına bile gelmezdi."

"Hayır. Sam'ın aklına da İsa gelmezdi."

"Kendi boyutunun varlığını ya da yokluğunu, büyük örneklerle karşılaştırarak ölçmek, yazar Rob için çok önemliydi."

Düşes gülümseyerek, "Ama İsa biraz aşırı değil mi?" dedi.

Blanford itiraz etti: "Hamlet'in ilk versiyonu. Ana çarmıha çivilenmesiyle, Rob'un ve Pia'nın, aynı zamanda da

benim ve Livia'nın yaşamlarımızdaki altüst oluşu çok iyi simgeliyor. Öyle alınmış gibi durma."

Yaşlı Düşes alçak sesle, "Livia benim kardeşimdi, severdim onu," dedi. "Sana yaptıkları iyi ve doğru şeyler değildi, bunu biliyorum."

Blanford karısı Livia'yı düşünürken "Kusura bakma," dedi. Bu sözünde de içtendi. "O panik içinde, sembolizme yönelirken, özel yaşantımızla ilgili ve burada hiç yeri olmayan her şeyi birbirine karıştırdım."

Düşes, sesinde belli belirsiz bir titremeyle, "Ona acımasız davranmışsın." dedi. Blanford, Sutcliffe'in çektiklerini düşünerek, "Pek o kadar da değil," diye cevap verdi. ("Kurusıkı rahibe öpücüğü.")

Düşes, "Hamlet'e değindiğin zaman daha iyiydi," dedi. "Gerçekten öyle. Livia'nın sana o pis oyunu neden oynadığını bilmiyorum."

Blanford ciddi bir tavırla konuşmaya başladı: "Hamlet'te söz konusu olan yalnızca bir Oedipus kompleksi değildir, çok daha karmaşık bir durum vardır. Hamlet, Ophelia ile Leartes'in seviştiklerini fark etti. Olmak ya da olmamak, aslında 'Bu evlilik sürmeli mi, sürmemeli mi' anlamına geliyordu. Ophelia, Hamlet'un tutkusunun gerçek hedefinin Leartes olduğunu söylemişti kendisine. Hamlet'i ağırlığı altında ezen ve Hamlet kanalıyla Ophelia'yı da baskısı altına alan, bu sorundan kurtulmanın delirmekten başka yolu olmadığına onları inandıran, işte bu suçluluk duygusuydu. Oysa delirmek de hiçbir biçimde çözüm değildi."

"Asla."

"Asla."

Garsonlar yemek listesini getirdiler; Düşes ve Blanford da, eski dostlara özgü bir yakınlıkla her yemeğin üzerinde tartışarak özenle seçimlerini yaptılar. Sonra şarap garsonu şarap türlerini sıraladı, ama onlar nefis Fransız şampanyasına devam etmeye karar verdiler; üstelik Düşe-

sin şampanyayı bir kutlama olarak ısmarlamış olması, Blanford'u çok duygulandırmıştı. Bu davranış, birtakım ufak tefek kusurlarına karşın, kitabı beğenmiş olduğunu gösteren bir jestti. Blanford, yelkenlerine birden rüzgâr doluverdiğini duydu. "Tabii yalnızca Livia değildi. Zavallı Livia. Annemin ölümü de aynı zamana denk gelince, o da çok etkili oldu."

"Ama bütün suç Livvy'nin üstüne yıkıldı."

"Evet, doğru, Livvy, erkeklerin hayranlığını uyandırmak için yapması gereken tek şeyin, erkeklerin kendi kendilerine olan hayranlıklarını paylaşmak olduğunu anlamıştı. Aynanın karşısına geçer, tik-taklarsak, kısaca özetlersek diye alay ederek kendi kendine mırıldanırdı: "Kimin ki petkası sıkmaz, yüksek merdivene çıkmaz."

Blanford kendi kitabından alıntılar yapmaya başlayınca, Düşes hüzünle gülümseyerek başını salladı. "Sünger misali yürek, sıkıştırılmış beton ruh, cam elyaftan duygular... Hayır, hayır canım, kitapların sonu geldi artık."

Düşes, Blanford'un beklemediği bir kesinlikle bu görüşe karşı çıktı. "Hayır, kitap hiçbir zaman yerini veya değerini yitirmeyecektir; çünkü kitap iki ruh arasındaki ayrıcalıklı bir iletişimdir ve kitabın sağladığı bağ, yüreğin ve beynin kültürüne, dolayısıyla insana gereklidir. Bu bağ, bir kucaklamayla birleşen iki yalnız ve umutsuz ruh arasındaki bağdır. Bunda karşı çıkılacak bir yan yok. Ben yalnızca *Livia* adına yakındım, o *biraz daha iyi anlaşılabilirdi* diye düşünüyorum."

Blanford, Stekel'in konuşmasını taklit ederek, ondan bir alıntıyla söze başladı: "'Homoseksüellik, karşı cinse duyulan sadist eğilimin dürtüsüyle, kişinin kendi cinsinden olanlara kaçışıdır.' Viyana'ya gittikten sonra, bütün bunları çok iyi kavradım, ama bu yeni bilgiler hiçbir şeye yaramadı" diye düşünen Blanford, yüksek sesle sözünü sürdürdü: "*Livia'yı seven bir erkeğin duyabileceği kaygıyla* inceledim ve sonunda, onun konumunu gerçeklere uygun biçim-

de yorumlamayı başardım. O mermersi güzellik ve suskunluk, o içine kapanış. Nikâh yüzüğünün bunda oynadığı rol beni şaşırttı – çünkü Livia bir kız olarak çok dürüst ve namusluydu. Konuyu farklı görmeme Fred Amca neden oldu; erkek rolünü üstlenen lezbiyenlerin de, tıpkı kadın rolünü benimsemiş erkekler gibi, bu özelliklerini gizleme aracı olarak yüzükten medet umduklarını anlattı. Böylelikle hem sakladıkları yanları ortaya çıkmıyordu, hem de cinselliklerinde kayma olabilecek yeni yetmelere ve evli kadınlara daha kolay yaklaşabiliyorlardı. Bu, işin Livia cephesiydi. Durum böyle olunca, tabii erkek yenik düşmüş oluyor. Yalnızca gösteriş için, görünüşü kurtarmak için erkek avcısı olanlar, özellikle bu tür kadınlardır. Ama sekste bile nefret ettikleri erkeği altetmekten başka şey düşünmezler." Blanford kesik kesik ve acı bir anlatımla güldü. "Dünyanın büyük otellerinin tuvaletlerinde, erkek lezbiyenler karşılaştıklarında birbirlerine nikâh yüzüklerini gösterip kahkahayı basarlar."

Düşes sevecenlikle, "Hadi, hadi canım," diyerek, onu yatıştırmak istercesine elini kolunun üzerine koydu. "Zavallı Livia. Kendisini okşamalarıyla ilgili o açık saçık sayfaları kitaba koymadığına sevindim. Nasıl olsa, Livia öldü artık." Blanford, o açık saçık sayfaları Düşesten aldı ve ağır ağır okudu: "Bir keseli hayvanın kesesinden farksız olan o kullanılmamış vajina, Rob'un dikkatini iri ve güzelim klitorise çekebilirdi. İçine girmesi sızı veren, ama başka pek çok yönde becerikli, ama belki de anıları giderek solmuş bir başkasını düşünerek orgazm taklidi yapan kadın. O bunu bilemiyordu. (Yani Sutcliffe). Ama nikâh yüzüğü – bunun nedeni para mıydı, statü müydü, yoksa başka bir şey mi... Ne olduğunu Viyana'da söylediler. Erkek lezbiyenler, evli kadınların gönlünü fethetmeyi severler ve yüzük onlara çok çekici gelir; çünkü hem erkeği aldatmaktadırlar, hem de onun yerine geçmektedirler."

Blanford kâğıtları topladı, şampanyanın son yudumu-

nu dikti. "Livia benim için *une belle descente de lit*[1] idi," dedi. Ama günün birinde, Livia'nın koca bir doyumsuz evli *kadınlar ordusuna hizmet verdiğini fark etmişti*. Hayır, Livia'ya kesinlikle kötü davranmamıştı. İki tarafa da umutsuzluk getirmekten başka sonuç vermeyecek bu macerada, onu suçlamak haksızlık olurdu. Çünkü sonunda aşk gerçekleşmişti, ama her zamanki gibi, olayların akışını değiştiremeyecek kadar geç kalmıştı. "Yeşil mürekkep, uğur tılsımları..."

Düşes, biraz dayorgun bir tavırla başını salladı.

Blanford sonunda, "Haklı olduğunu anlıyorum," dedi. "O sayfaları kitaptan çıkarmamın nedeni de bu; Livia'yı suçlamam, bendeki bilinçaltı sapkınlıktan kaynaklanıyordu – anneme olan saplantımdan, kadınım-seninle-ne yapacağım kompleksinden; bütün o acı olaylar sırasında, aslında annemin ölümünün yarattığı derin uçurumun kıyısında duruyordum, onun anısına sözcüklerden kurduğum anıtın üzerinde dikiliyordum. Bunu Livia öldüğü zaman anladım – bana insanların yaşamlarındaki toprak kaymalarını öğreten Freddy (Freud) amcanın sayesinde. Yürekten kopan koca bir parça, deprem sonrası denize kayan bir yamaç. Ne olduğunu fark etmeden, bütün bunları sezgilerimle biliyordum. Bunun etkisi, kendinden öncekileri de kapsıyordu. Kendimi bir kez daha (sonsuza dek) krematoryumun soğuk, kurşuni asfaltı üzerinde gördüm. Yakındaki havaalanının rüzgâr hortumları batı yönüne *uzanıyordu, bu yağmurun habercisiydi*. Orada kaskatı kesilmiş, başımı bir yana eğmiş duruyordum. Kalbimin mırıltısını, mitralin her kıpırtısında çıkan hafif gurultuyu dinliyordum – hastalanarak kendimi cezalandırmak istediğim için, kendim uyduruyordum bunu. Balinanın karnında atmaya devam eden nabız, henüz yaşamdan *kopmuş* değildir; ölüm onu yalnızca ana nabızdan, yol göstericisin-

1. Yataktan inerken üzerine basılan küçük halı, seccade. (Yayıncı)

den, öğretmeninden ayırmıştır. O nabzın artık duyabildiği tek şey, annemin üzerine kapanan suların hışırtısıydı. Beden denilen bu köhne şehirlerarası otobüsün gerçek marşı, paylaşılmış orgazmdır – aşk sanatının önemi buradan gelir. Kendimi, bir tutam enfiye gibi minicik metresi olan ve giderek ufalan kutsanmış bir domuz gibi görüyordum. İşin şaşılası yanı, (Pia'nın mektuplarında dediği gibi) aşkın, gerçek aşkın ortaya çıkmış olmasıydı; bu anlaşılır gibi değildi. Pia, Rob'dan önce bir aşk yaşamıştı – bu onun cildine çok iyi gelmişti. Teni, yeni cilalanmış gibi parlamıştı. Pia'nın cildi, yaşanmamış bir çocukluğun – hiçbir zaman doğumgünü partisi olmamış, ana babasının başına dert açmamış bir çocukluğun suskun görüntüsünü yansıtan Livia'nın mermer teninden aktarıldı. Evet, haklısın, Livia ölünce, onu sanki hiç yaşamamış gibi yeniden icat etmek gerekli oldu. İşte büyük can sıkıntısı o zaman başladı."

Düşes içini çekerek, "Can sıkıntısı mı?" dedi.

"Kendi kendine 'Önümüzdeki on dakikayı atlatabilirsem intihar etmem' demeye başladığın anda, can sıkıntısı başlamış demektir. O zaman politik karikatür kitaplarına kaptırırsın kendini."

Sigaralarının dumanı, tembel tembel yükseliyordu. Her ikisi de kendi anılarına gömülmüşlerdi, ama birbirlerinin gözünün içine bakıyorlardı.

Düşes, kafasından geçenleri yerli yerine koymak istiyormuş gibi bir tavırla, "Bir seferinde, Livia ile ben, perdeli yataktakini uyandırmamak için alçak sesle intihardan söz etmiştik," dedi. "Anıları silip götüren, anıları olduğu gibi hatırlamamızı önleyen o gizemli amnezi perdesine bürünmekten söz etmiştik (yedi yaşında ya var ya yoktuk?) Ben bellek yitimini, ölümden önce insanın üzerini örten bir örtüye benzetmiştim; dönüşü olmayan gidişi sezmeyi yalıtıcı gücüyle önleyen bir tür beşiğe. Herkes mutlu, dingin, hoşnut ve umutlu ölür. Sonuçta, tatlı bir uyuşukluk, ağrıların ya da ilaçların etkisini giderir. Gizli bir boşluk,

yaşamaya boş vermişlik oluşur. Sağlığımız yerindeyken, dolu dizgin yaşarken, bunun bir benzeriyle sık sık karşılaşırız. İnsanda birden bir ölüm eğilimi, kazaya uğrama eğilimi ortaya çıkıverir, bu fikrin lüksü içinde uyuşur, aldırmaz olur, kendini koyverir. Soluk almak gibi temel yaşam bağını sürdürmek bile insana zor gelir. Düellocular nasıl silahlarını seçerlerse, bunun suçu aynı biçimde aşkın ya da parasızlığın üzerine atılırsa da, kişi bu durumdan sıyrılmak için özel bir neden aramaz. Hayır, sıradan bir nezleye yakalanırsın ve bunu yenmek için hiç çaba göstermezsin, gülümseyen bir suskunluk içinde teslim olursun. *Sérénité... Pérennité... Mortalité...*[1]

Blanford, "İşte Akkad'ın kolladığı an da bu," dedi. Düşes çantasını açtı, üzerinde Mısır pulu olan bir mektup çıkardı; mektubun üzerinde Akkad'ın o özenli, güzel elyazısını tanımamak olanaksızdı. Mektup, Düşesin çiftlik evine gönderilmişti. Zarf kâğıt açacağıyla açılmıştı. Blanford, zarfın içindeki tek yaprakta ne yazılı olduğunu biliyordu. Günün birinde, eti kemiği olan gerçek bir postacı, ona da buna benzer bir mektup getirecekti herhalde. Blanford, Sutcliffe'in boyuna yinelediği bir sözünü anımsadı Akkad'ın–bunu kitaba koymuş muydu koymamış mıydı? Tamıyla unutmuştu.

Akkad demişti ki: "Simgeleri, belirli bir derinliğin ötesinde açıklayamazsınız; o noktadan sonra, o simgeleri anlayabilmek için, onlarla yaşamanız gerekir. Bu simgeler algılama, kavrama alanım saptırırlar ve nabzınızın bir parçası olurlar. İşte o ortamda, insan kanıt göstermeksizin veya mantık yürütmeksizin 'biliyorum' diyebilir."

Blanford'un dairesinde, Cade bir mum yaktı, gözlüğünü burnunun ucuna oturttu ve her akşam okuduğu İncil'i açıp, dudaklarını kımıldatarak okumaya başladı. Gerekirse, efendisinin gelişini sabaha kadar bekleyebilirdi. Tahtı-

---

1. Dinginlik... Süreklilik... Ölümlülük. (Yayıncı)

revan taşıyıcılarının ayak sesini duyunca, asansörü aşağı indirecek ve sokak kapısını açacaktı. İncil'in yanısıra Blanford'un yarısı yamanmış bir çorabı ile kâğıt sepetinden kurtardığı ve ertesi gün bir koleksiyoncuya götürüp hatırı sayılır paraya okutacağı birkaç sayfa müsvedde vardı. Bunlar, yeni kitaba girmemiş bir bölümdü. Şöyle yazıyordu: "Simya ile astrolojiyi kadim, izi kalmamış bir nevrolojinin kalıntıları gibi gören Toby'ye göre Kudüs Şövalyeleri sorunu hiç de sorun değildi. Onlar işi çok ileri götürmüşler, Orpheus inancının, çifte cinselliğin, gnostik ikilinin, Tiresias'ın ve bütün o safsatanın ötesine varmışlardı. Sonra dengelerini yitirdiler ve eti ancak dışkı olarak, çürümüşlüğü tek doğru olarak, ölümü gerçek tanrının yerini zorla almış olan sahte tanrının büyük itici gücü olarak algıladıkları bu yeni ve ürkütücü karanlığa yuvarlandılar. Yanıyamlık ve orjiler mantığın yerini aldı. Sonunda gnostik kültlerdeki ceninin yenebilirliği noktasına vardılar – kanın yerine kutsal şarabı koymakla yetinmeyen ve kendi yavrularını yiyip yutan dişi domuzların dehşeti. Aynı anda yiyip dışkı atarak çevrelerine kör ve toprağa bağlı kaldılar – akıl dışı âlemin karanlığına sürüklendiler. Ve onlarla birlikte Avrupa insanının yazgısı da karanlığa sürüklendi."

Cade kâğıdı katlayıp cebine soktu; sonra Venedik gecesinin sessizliğinde yeniden Eyüp'ün öyküsünü okumaya koyuldu.

Blanford hesabı ödeyip Düşesle vedalaştığında epey geç olmuştu; garsonlar yorgunluktan bitmiş bir halde çevresinde döneniyorlardı. Sık sık gelip lokantanın arkasındaki boş duvar girintisine bütün gece fısıltıyla birşeyler anlatıp duran bu saygıdeğer, yaşlı İngilize büyük saygı duyuyorlardı – oda boştu, çünkü Düşesin adı epeydir yıldızların ölüm haritasında boy gösteriyordu. Esneyen taşımacılar, tekerlekli sandalyeyi getirip onu tahtırevana taşımak için bir işaret bekleyerek karanlık sokakta oturuyorlardı. Belki de tahtırevana binince Mısır damgası taşıyan bir

mektup bulacaktı. Ya da mektup saatlerdir durmaksızın okuyan Cade'in önündeki masada, öteki mektupların arasında duruyordu.

SONDEYİŞ

Ve böylece Ş.
(Tu ve Sam ve Livia'yı yaratan)
Blanford'u yarattı
o da Sutcliffe'i yarattı
Bloshford'u yarattı

Piers ve Sylvie ve Bruce
Akkad'ı
ve
Sabine'i
ve Banquo'yu yarattı
o da Pia'yı yarattı
o da Trash'i yarattı
o da...

SON

Lawrence Durrell

MONSIEUR
YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ

AVIGNON BEŞLİSİ: 1

Yayınevimiz çağımızın en büyük romancılarından biri olan *Lawrence Durrell*'ın (1912-1990) ünlü *İskenderiye Dörtlüsü*'nden (Justine, Balthazar, Mountolive, Clea) sonra, yazarın 1974-1985 yılları arasında yayımlanan *Avignon Beşlisi*'ni (Monsieur, Livia, Constance, Sebastian ve Quinx) yayımlamaya başlıyor. Bu arada, bu on romanlık, çağımızın en çarpıcı, en önemli yazma serüvenlerinden biri olan bu büyük yapıtın 'Giriş Kapısı' sayılan *The Black Book*'u (1938)'de yayınlayarak on 'mouvement'lık bir çağdaş destanı tamamlayacağız. *İskenderiye Dörtlüsü*'nü yapısal özellikleri bakımından bir Avrupa romanı sayan LawrenceDurrell,*Avignon Beşlisi* ile, Budizm'in beş ögesini (özdeksellik, duygu, algı, zihinsel biçimlenme, farkında olma) temel alan ve insan kişiliğinin ayrımını tartışma konusu yapan bir Tibet romanı yazmayı amaçladığını söylüyor. *Monsieur ya da Karanlıklar Prensi*'nde anlatı, hangisi yapıntı olduğu (şimdilik) bilinmeyen, biri ensest'in, öteki eşcinselliğin izlerini taşıyan iki 'aşk üçgeni'nin çevresinde yoğunlaşmakta ve *Monsieur*'nün (Şeytanın) egemen olduğu çağımız irdelenmektedir. Yayınevimiz bu 'Okuma Sevinci'ni, bu 'Okuma Şöleni'ni okurlarına sunmaktan, doğal olarak büyük gurur duymaktadır.

Kapak resmi: DAVID GENTLEMAN

KDV içindedir

ISBN 975.510.441-0